HORIA COSMOVICI

MONSENIORUL

Amintiri şi documente din viaţa Monseniorului Vladimir Ghika în România

Ediţia a II-a revăzută şi adăugită

Editori: Emanuel şi Mihaela Cosmovici

Consultanţi:
Pr. Ioan Ciobanu
Prof. Francisca Băltăceanu
Prof. Andrei Brezianu
Conf. Monica Broşteanu
Iulia Cojocariu
Luc Verly

Coperta: Simona Bucan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României Cosmovici, Horia

Monseniorul: amintiri şi documente din viaţa Monseniorului Ghika în România / Horia Cosmovici; notă asupra ed.: Emanuel Cosmovici; epilog: Hortensia Pâclişanu.

— Târgu Lăpuş: Galaxia Gutenberg, 2011
ISBN 978 – 973 – 141 – 388 – 4

I. Cosmovici, Emanuel (ed.)
II. Pâclişanu, Hortensia (postf.)
282 (498 + 44) Ghika, VI.

Editura Galaxia Gutenberg
Târgu-Lăpuş
www.galaxiagutenberg.ro

www.librăriilegutenberg.ro

Cartea apare cu sprijinul Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti

Notă asupra ediţiei

Volumul de faţă îşi propune să lărgească pentru cititor perspectiva deschisă cu câţiva ani în urmă de prima biografie a Monseniorului Vladimir Ghika scrisă de un martor ocular din România.

1. *Monseniorul*

Această primă biografie românească, intitulată *Monseniorul*, a fost scrisă de fiul său spiritual Horia Cosmovici, care l-a cunoscut şi frecventat pe Monseniorul Ghika între 1 iulie 1943 şi 12 mai 1948, data când l-a văzut ultima oară înainte de propria sa arestare.

Imediat după ce a ieşit din închisoare, la 9 mai 1964, autorul a completat două caiete manuscrise cu tot ce îşi amintea despre Monseniorul Ghika, temându-se că ar putea fi din nou arestat. După evenimentele din decembrie 1989, pe baza acestor două caiete de însemnări, el a pregătit pentru tipar aceste amintiri de martor direct, publicate în 1996 sub titlul *Monseniorul*.

Republicăm acum această carte cu o serie de note, care aduc informaţii suplimentare despre persoane sau situaţii mai puţin cunoscute cititorului de azi.

2. Continuarea cercetării

În aceeaşi perioadă, la cererea şi îndemnul Arhiepiscopului Romano-catolic de Bucureşti, Dr. Ioan Robu, soţii Horia şi Helga Cosmovici s-au implicat intens în strângerea de mărturii în vederea deschiderii procesului de beatificare al Monseniorului Vladimir Ghika. Au cules astfel

mărturii capitale de la Prof. Florea Costache din Roşiorii de Vede, de la Dr. Grigore Ghyka, de la preoţii Hieronymus Menges din Germania, Petru Pecican din Arad, Iosif Gonciu, fost paroh de Sinaia, pe atunci la Timişul de Sus şi de la numeroşi alţi martori oculari.

Emanuel şi Mihaela Cosmovici, editori ai primei ediţii a volumului *Monseniorul*, am continuat în decursul anilor să facem, la rândul nostru, înregistrări de istorie orală cu alţi martori ai perioadei comuniste, mai ales în legătură cu Biserica Greco-Catolică şi Biserica Romano-Catolică.

În toamna anului 2006, istoricul Dănuţ Doboş, aflat în sala pentru cercetare de la CNSAS, i-a arătat subsemnatului Emanuel Cosmovici cele două fotografii faţă-profil ale Monseniorului Ghika din timpul anchetei de la închisoarea Uranus. În acea clipă pur şi simplu am încremenit. Din acea zi n-am mai putut lăsa din mână cele 26 de dosare ale Securităţii (dosarele „lotului” Menges) în cadrul căruia, iată, fusese arestat Monseniorul Ghika.

La chemarea încrezătoare a părintelui Ioan Ciobanu, pe atunci paroh al bisericii Sacré-Cœur, confirmată apoi de Arhiepiscopul Ioan Robu, am continuat studierea multor altor dosare de la CNSAS care urmau să clarifice cauza şi împrejurările arestării şi morţii în închisoare a Monseniorului Ghika.

Surprinzător, după această chemare au început să apară zeci de noi arhive şi de fonduri Ghika. Aşa se face că azi suntem pur şi simplu

copleşiţi de cantitatea de documente nou apărute.

Tot de atunci, am început să descoperim, într-un ritm neaşteptat, martori în viaţă care l-au cunoscut pe Monseniorul Ghika, atât în libertate, cât şi în celulele de la Jilava. Nu putem spune ce emoţie am simţit când am aflat că una din tinerele arestate în lotul Monseniorului, Elisabeta Postolache Kastel, era încă în viaţă.

3. *Anii de rezistenţă şi închisoarea 1948 – 1954*

Cu ocazia republicării biografiei *Monseniorul* ne-am gândit să continuăm lucrarea începută de autor şi de soţia acestuia, Helga, şi anume aceea de a face cât mai cunoscută, în cât mai multe dimensiuni relevante, figura şi personalitatea Monseniorului.

Astfel, folosind o parte doar din imensul material documentar şi de istorie orală pomenit mai sus, am redactat o continuare a biografiei iniţiale, pe care am intitulat-o *Anii de rezistenţă şi închisoarea* (*1948 – 1954*). Această întregire cuprinde o multitudine de extrase din diverse acte şi documente, de aceea am plasat-o într-un capitol separat, *Documente*.

La redactarea acestei părţi ne-am propus să urmărim, pas cu pas, firul vieţii Monseniorului Vladimir Ghika, ca şi cum cineva l-ar fi filmat în permanenţă. Am făcut aceasta fără a introduce o descriere exhaustivă a contextului persecuţiei Bisericii din acei ani. Am schiţat doar acele împrejurări de istorie recentă care au fost necesare pentru a i se putea urmări acţiunea.

E vorba, în cazul lui Vladimir Ghika, de un

preot arestat, torturat, condamnat şi exterminat într-o închisoare comunistă. Actele unui proces comunist sunt, se ştie, falsificate. Folosind totuşi, cu prudenţă, actele persecutorului, dar şi mărturiile celor care au luat parte la evenimente, credem că s-a evidenţiat cu claritate faptul că Monseniorul s-a implicat, asumându-şi în mod conştient riscurile, în apărarea Bisericii lui Hristos într-o perioadă de maximă persecuţie stalinistă dezlănţuită în România anilor cincizeci.

4. Agendele zilnice ale Monseniorului Vladimir Ghika

Ele constituie o altă surpriză documentară. Cine le parcurge poate simţi şi intui, în frânturi lapidare, câte ceva din delicata lui pedagogie spirituală, din practica lui cotidiană a virtuţii carităţii, din suflul unei vieţi închinate zi de zi lui Dumnezeu şi aproapelui. Agendele au fost ţinute ascunse de familia Carmen şi Florin Murgescu.

Pentru perioada din România există agendele anilor 1939 – 1947.

Prezentăm câteva facsimile ale unor pagini din agende, precum şi o sinteză a activităţilor publice la care a luat parte Monseniorul Ghika în anii 1945 – 1946 – 1947, aşa cum rezultă din parcurgerea acestor preţioase însemnări zilnice.

5. *Curriculum vitae* din Arhivele Vaticanului

Am introdus în volum şi o scurtă autobiografie a Monseniorului Vladimir Ghika, aflată azi în Arhivele Vaticanului, redactată cel mai probabil de el însuşi în anul 1930. Este un document important, care clarifică definitiv diverse aspecte ale vieţii sale.

6. Fotografii şi facsimile

Fotografiile de la sfârşitul acestui volum, în majoritate inedite, încearcă să redea câte ceva din fiecare etapă a vieţii lui Vladimir Ghika, de la naştere şi până la descoperirile pe care le facem azi în celulele închisorii Jilava.

* * *

Volumul a fost pregătit cu o oarecare urgenţă în vederea publicării lui cu ocazia aniversării morţii Monseniorului (16 mai 1954). Mulţumim părintelui Francisc Ungureanu, postulator al cauzei de beatificare a Monseniorului Vladimir Ghika, pentru lansarea acestui proiect.

La realizarea lui au contribuit cu dăruire, competenţă şi spirit de sacrificiu: Francisca Băltăceanu, Andrei Brezianu, Monica Broşteanu şi Luc Verly, care au citit textele din volum, aducând modificările şi completările necesare. Aceeaşi echipă a verificat traducerile din franceză utilizate în această carte şi a redactat o parte din note.

Iulia Cojocariu a participat în modul cel mai direct la redactarea textelor şi a sintezelor din agendele Monseniorului Ghika, precum şi la toate activităţile legate de organizarea Arhivei Ghika de la ARCB.

Mulţumim lui Madleine Karp, care ne-a trimis din Franţa, prin familia Jean Năsturel, semnul de carte cu păun din pagina de titlu, ce a fost desenat de Monseniorul Ghika în 1946 pentru o vânzare cu scop caritativ.

Mulţumim Cătălinei Cărăbaş pentru traducerea din maghiară a tuturor paragrafelor care provin din lucrările lui Imre Tempfli şi Godo

Mihăly S.J. ce vor fi citate în această carte.
Mulţumim Aurorei şi lui Andrei Murgescu, precum şi lui Mihai Cosmovici pentru scanarea a mii de pagini din agendele Monseniorului şi a altor documente din arhiva Ghika.
Mulţumim directorului tipografiei Vizual-Graph, Dan Holban, pentru disponibilitatea de a prelua, în ajunul Paştelui 2011, cu toată competenţa şi experienţa sa, tehnoredactarea acestei cărţi, cu un termen de finalizare atât de strâns.
Mulţumim familiei părintelui Silviu Hodiş, care a primit cu bucurie rugămintea noastră ca această carte să apară sub sigla editurii *Galaxia Gutenberg*, pentru a fi apoi difuzată la cititorii din toată ţara.
Volumul de faţă nu ar fi putut apărea fără îndemnul, încurajarea şi sprijinul generos al Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti.
Ca îngrijitori ai acestei ediţii, le aducem tuturor cele mai calde mulţumiri.
Emanuel şi Mihaela Cosmovici
Cuvânt înainte în iarna anilor 1926 – 1927, la sfârşitul unei Sfinte Liturghii, Monseniorul Ghika îi mărturisea unei călugăriţe, Suzanne-Marie Durând, autoarea cărţii „Vladimir Ghika, Prinţ şi Păstor” [1]: *„Mă stăpâneşte gândul şi dorinţa martiriului. Oare Domnul îmi va acorda, într-o zi, acest har pe care mă face să-l doresc*?” Entuziasm? Zel apostolic? Generoasă înălţare sufletească? Greu de spus. Oricum trebuiau să treacă circa 25 de ani până când această premoniţie profetică avea să capete un anume

contur.

La 18. XI.1952 a avut loc arestarea Monseniorului; *şi, aşa cum atestă procesul-verbal, la percheziţia corporală s-au găsit asupra lui* „785, 57 lei, două portfeuripele [şic!], un ceas de buzunar fără marcă, un inel cu piatră, ochelari de vedere, patru chei, Bul. Populaţie, un paşaport vechi, 1 brâu, 1 manta popească, 2 cărţi bisericeşti"[12]

La 19. XI.1952 a fost anchetat pentru prima oară la închisoarea Uranus de către Direcţia a VIII-a a Securităţii. Astfel au început cele unsprezece luni de anchete şi torturi la Uranus, urmate de alte şapte luni la închisoarea Jilava. Şi astăzi ştim că ar fi putut la un moment dat să scape de toate aceste chinuri; ar fi putut să plece din ţară, dar nu a vrut.

Nu vom înţelege martiriul Monseniorului dacă nu ţinem seama de cadrul general de persecuţie a Bisericii Catolice din România în anii '50.

Biserica Greco-Catolică a fost scoasă în afara legii prin decretul nr. 358 de la 1. XII.1948, iar Bisericii Romano-Catolice i s-a pregătit un plan de aservire, concomitent cu blocarea legăturilor sale cu Roma.

Din etapele persecuţiei menţionăm:

— O campanie virulentă de presă declanşată în octombrie 1947, ziarele incitând contra Bisericii

---

1 Suzanne-Marie Durand, Vladimir Ghika, Prince et Berger, Casterman, 1962.

2A CNSAS, dosar P1109/18, f 2.

Catolice cu articole despre „furioasa activitate reacţionară şi proimperialistă a Vaticanului”;

— Punerea sub urmărire a preoţilor şi laicilor activi;

— Denunţarea Concordatului (17. VII.1948);

— Desfiinţarea învăţământului confesional şi a instrucţiei religioase în şcoli (3. VIII. 1948);

— Legea cultelor după modelul sovietic (4. VIII. 1948);

— Interzicerea publicaţiilor catolice;

— Interzicerea asociaţiilor preoţilor şi laicilor catolici;

— Desfiinţarea a patru dieceze romano-catolice (Oradea, Satu Mare, Iaşi şi Timişoara);

— Naţionalizarea spitalelor şi a institutelor de asistenţă socială;

— Desfiinţarea ordinelor şi congregaţiilor călugăreşti;

— Arestarea unor preoţi romano-catolici pe motive aşa-zis economice sau de spionaj;

— Arestarea tuturor episcopilor romano-catolici rezidenţi sau clandestini, precum şi a vicarilor generali în funcţie;

— Încercarea de înfiinţare a unei Biserici Catolice despărţite de Roma, nesupusă Papei.

Acesta este climatul în care a acţionat Monseniorul Ghika din 1947 până când a intrat în cursa anchetelor şi torturilor. El a avut simţul unităţii Bisericii şi legăturii cu simbolul acestei unităţi, Sfântul Părinte Papa de la Roma.

Sentinţa nr. 1234 din 24.X.1953 a Tribunalului Militar Bucureşti stabileşte pentru Vladimir Ghika trei ani de temniţă grea,

confiscarea averii personale (probabil „mantaua popească”!) şi 200 de lei cheltuieli de judecată pentru „*complicitate la crimă de înaltă trădare*”. Procesul a fost o farsă judiciară, iar condamnările s-au dat pentru „spionaj în favoarea Vaticanului”.

La 8 iunie 1954 sosea la Bucureşti o scrisoare de la penitenciarul Jilava: „Vă facem cunoscut că în ziua de 16 mai 1954 a decedat în acest penitenciar numitul Ghika Vladimir, care a avut domiciliul în Bucureşti, str. Generalissimul Stalin, nr. 34, Raion Stalin, fiul lui Ioan şi Alexandrina, de profesie preot. Vă rugăm să înştiinţaţi familia defunctului pentru a se prezenta să-i ridice actele şi obiectele rămase la unitatea noastră”.

Astfel s-a săvârşit martiriul Monseniorului Ghika. Ura împotriva credinţei şi Bisericii a răpus aici şi în lume multe vieţi: cea a lui Vladimir Ghika e una dintre ele, dar nouă ne spune mult ca om, ca român, ca preot, ca martor al lui Dumnezeu.

Amintirea Monseniorului Ghika şi cele învăţate de la ei au rămas foarte prezente în sufletul celor care l-au cunoscut în libertate şi în sufletul colegilor de celulă. Pornind de la această realitate, s-a iniţiat strângerea de dovezi şi mărturii în vederea procesului său de beatificare. Rezultatele au depăşit aşteptările. Am descoperit cu toţii o figură emblematică, ce şi-a iubit ţara şi Biserica, ce a luptat pentru unirea Bisericilor surori, într-o vreme în care barierele erau încă lăsate. El a încercat să schimbe optica asupra Bisericii Catolice din propria lui ţară, să-i dea statut de împământenire. A luptat de multe ori singur pentru apropierea şi cunoaşterea reciprocă

dintre creştini. Iar în ziua marii încercări, a intrat în luptă, fără şovăire.

În lotul din care a făcut parte, cunoscut sub numele de „lotul Menges”, mai sunt doi preoţi care şi-au pierdut viaţa, în anchetă sau imediat după, părintele Cornel Chira şi părintele Xaveriu Halder, iar ceilalţi au ieşit cu sănătatea distrusă şi au purtat semnele suferinţelor îndurate până la moarte.

Biserica îi primeşte azi cu recunoştinţă în patrimoniul ei de aur. Ea l-a propus pe Monseniorul Ghika în calitate de model al său, aşa cum l-au văzut preoţii şi laicii din lot, aşa cum au mărturisit şi toţi colegii de celulă.

Sperăm ca această carte să fie începutul unei serii bogate de publicaţii cuprinzând mărturii şi documente identificate şi studiate între timp. Pentru a ne concentra eforturile în acest sens am creat Arhiva Ghika de pe lângă Arhiepiscopie, în care se păstrează în copie şi materiale de la zeci de alte arhive descoperite în ultimii ani, ce conţin documente legate de Vladimir Ghika.

Ne asociem în deplină cunoştinţă îndemnului lui Ioan Paul al II-lea de la 7 mai 2000 rostit cu ocazia comemorării ecumenice a martorilor credinţei din secolul al XX-lea: „A ne aduce aminte de martorii eroici ai credinţei din secolul al XX-lea înseamnă a pregăti viitorul, asigurând temeiuri solide speranţei. Noile generaţii trebuie să ştie cât a costat credinţa pe care au moştenit-o, pentru a primi cu recunoştinţă făclia evangheliei şi pentru a lumina cu ea noul secol şi noul mileniu”.

Ioan Robu

Arhiepiscop Mitropolit de Bucureşti
Cuvânt înainte la prima ediţie
(extras)

S-au tipărit până acum mai multe biografii ale lui Vladimir Ghika. Cu toate acestea, s-a scris puţin despre ultimii săi ani de viaţă petrecuţi în România. La 16 mai 1954 el murea în închisoarea Jilava.

Mi-am propus să consemnez numai întâmplări la care am participat direct, sau fapte povestite mie de Monsenior. De aici, concizia şi întinderea modestă a lucrării.

De fapt, în *„MONSENIORUL"* sunt descrise întâmplări polarizate în jurul convertirii şi formării spirituale ale unui singur suflet. Am încercat să nu vorbesc despre mine, dar nu s-a putut. Am fost obligat să o fac, şi pentru aceasta cer scuze.

Câteva capitole din lucrare au apărut în revista «Verbum», a Arhiepiscopiei Romano-Catolice din Bucureşti. În volumul de faţă public forma definitivă.

Am avut dificultăţi în ceea ce priveşte titlul.

Obosisem în căutări sterile. Într-una din zile, am primit răspunsul în mod cu totul neaşteptat. A venit la mine un bun prieten care dorea să viziteze mormântul lui Vladimir Ghika. Explicaţiile mele nu i-au prea folosit aşa că, ajuns la Cimitirul Bellu Ortodox, el a fost nevoit să caute.

Pentru început nu a găsit pe nimeni care să-l poată informa. La un moment dat, pe una din alei s-a apropiat o femeie care părea a fi o îngrijitoare a cimitirului. A oprit-o şi a întrebat-o:

— Vă rog, ştiţi cumva care sunt mormintele

familiei Ghika?

Dialogul s-a legat:

— Care Ghika? Deoarece sunt mai multe morminte Ghika aici: Ion Ghika, Principele Ghika...

— Eu caut un preot.

— A! Pe Monseniorul! Păi l-au adus într-o cutie mică de lemn. Am fost şi eu de faţă şi am ajutat să se ducă lădiţa în care erau puse osemintele lui.

De aici, originea titlului, pe care-l consider inspirat chiar de Monsenior. Iar ceea ce a urmat a fost o confirmare a acestui gând. Prietenul meu, de religie ortodoxă, excelent inginer constructor, a continuat povestirea astfel: „*Am găsit mormântul*. *Ce fericire şi ce pace am simţit*! *Din senin, am început să plâng*. *Nu mă mai puteam opri*. *Am trăit adevărata plinătate sufletească*!”

De atunci el se duce mereu la mormântul Monseniorului şi-i duce flori. Mi-a spus, de altfel: „*Tare mă simt bine acolo*!”

[...]

Mulţumesc copiilor mei Mihaela şi Emanuel Cosmovici pentru ajutorul competent în realizarea acestei ediţii.

Horia Cosmovici Bucureşti, 5 februarie 1996

Monseniorul

Horia Cosmovici

1. Prima întâlnire

Era o dimineaţă frumoasă de primăvară a anului 1943. Intrasem de pe strada Paleologu pe strada Negustori. Un gard de lemn vechi, o grădină destul de mare, lăsată mai mult în

îngrijirea naturii, care avea însă şi colţuri, ici şi colo, unde se vedea o timidă intervenţie a mâinii omeneşti, dar cu elanuri modeste. Mă întrebam cine poate fi proprietarul a ceva atât de rar şi de pitoresc, când am zărit la umbra unui pom uriaş un şezlong ocupat. O fi desigur proprietarul, mi-am spus şi, spre surprinderea mea, m-am auzit strigat pe nume de persoana din şezipng. Ba chiar mi-a făcut semn să intru şi să mă apropii. Bucurie mare. Era Mila Zbiera[3].

N-o mai văzusem de multă vreme. Fusese bolnavă, dar acum era restabilită, într-un fel de convalescenţă. Noi am avut întotdeauna să ne spunem multe, bineînţeles nu de categoria lui „ce mai faci?”

Cu felul ei direct de a fi, m-a întrebat:

— L-ai văzut pe Monseniorul?

— Dar ăsta cine e?

— Cum cine? E Vladimir Ghika, una din marile figuri contemporane.

— Foarte bine, dar cum să-l văd?

— Te duci la el şi te prezinţi.

— Asta-i bună! Cum să te duci la un om în casă, fără să-l cunoşti?

— Aşa se duc toţi cei care-l vizitează. Ca să-ţi spun pe scurt, este un nepot al Domnitorului Grigore Ghika Vodă, trecut de la Biserica Ortodoxă la cea Catolică. Apoi s-a făcut preot, a

3 Mila Sbiera (născută Boroianu, în 1902, la Iaşi - decedată în 2002, la Bucureşti). Fiică spirituală a Monseniorului Ghika şi a Episcopului Ioan Suciu. A făcut 3 ani de închisoare pentru „răspândire de publicaţii interzise”. în realitate i-a vizitat pe episcopii greco-catolici arestaţi, atât la Dragoslavele, cât şi la Căldăruşani, asigurându-le comunicarea cu Nunţiatura şi cu exteriorul, în general.

călătorit în toată lumea, cunoscând personal aproape tot ce a fost mai reprezentativ ca scriitori, savanţi, oameni politici, regi, împăraţi, dar ce zic eu! Du-te şi ai să vezi!

— Bine, o să mă duc, o să mă duc.

Am răspuns astfel ca să scap de insistenţele Milei. Ea însă m-a simţit şi a revenit la atac:

— Da, dar să nu zici numai aşa. Să te duci! Profită că e în ţară. Ăsta este un lucru rar şi o ocazie unică. E de neiertat că n-ai fost pân-acum. Te rog, du-te, că n-o să-ţi pară rău. Primeşte în fiecare dimineaţă. De obicei deschide el personal uşa.

I-am promis că aşa voi face.

NU după multă vreme mi-am luat inima în dinţi şi m-am hotărât să mă duc. O vizită de acest gen nu mai făcusem până atunci. Dar ştiam că nu e de glumit cu Mila şi că mă va ţine sub control strict până va afla că am fost la Monseniorul.

Cred că nu a trecut o săptămână şi sunam la blocul de pe Bulevardul Dacia nr. 2, etajul 1, unde locuia Monseniorul, la fratele său Demetre[4] Ghika. Mi-a deschis. Avea un surâs amabil şi blând, era

---

4 Privitor la numele fratelui său, facem următoarele precizări: în registrul de stare civilă de la Constantinopol a fost înscrisă naşterea lui Demetrius Ion Ghika. în familie i s-a spus Demetre, iar în viaţa politică a fost cunoscut sub numele de Dimitrie Ghika. Registrul original de stare civilă se află la Arhivele Naţionale ale României: MAI, Direcţia Generală a Arhivelor Statului, Direcţia Arhivelor Centrale, Serviciul II Acte administrative, FOND: Ministerul Afacerilor Externe, Acte civile 1873-1956, Nr. Inventar 1352. Acolo se află: Actul de naştere al lui Vladimir Jean Ghika, înscris în registrul de stare civilă al Agenţiei Române de la Constantinopol. 1873 decembrie 13/25. Actul de naştere al lui Demetrius Ion Ghika, înscris în registrul de stare civilă al Agenţiei Române de la Constantinopol. 1873 ianuarie 10/22.

într-o sutană modestă, cu o talie pe care nu izbutea s-o umple în întregime. De aceea, toate păreau să curgă puţin pe el.

Mi-a spus: „Poftiţi, vă rog!” Şi a pornit înaintea mea, cu pas mărunt, iar eu, după el.

Am fost puţin surprins de faptul că nu m-a întrebat mai întâi pe cine caut. O ştia oare din cauza felului în care m-am prezentat sau poate din cauza anumitor daruri speciale de a discerne dincolo de ceea ce e firesc pentru un om obişnuit?

Gândurile mi-au fost întrerupte când, după ce am intrat pe o uşă care fusese deschisă, m-am găsit în faţa câtorva fotolii ceva mai la o parte, în jurul unei mese, şi am fost invitat să iau loc.

Eram tare curios să văd cum va proceda. Pe neaşteptate, ca şi cum ar fi continuat o convorbire întreruptă pentru câteva clipe, mi se adresă cu un aer de mare intimitate:

— Acesta e salonul fratelui meu, pe care mi l-a pus la dispoziţie ca să-mi spun liturghia de dimineaţă şi să primesc eventualele vizite din timpul zilei. Aşa încât, ca şi mine, sunteţi invitatul fratelui meu în această cameră.

O pauză. Nu ştiam ce să-i spun… Tot el înnodă firul convorbirii:

— Ce profesie aveţi?

— Sunt avocat.

— Şi eu am studii juridice. Aveţi o profesie grea, dar frumoasă şi interesantă.

— Am ales-o din vocaţie.

— A! Vocaţia! Mare lucru! Lumea nu-şi dă seama ce importanţă are o profesie aleasă din vocaţie.

Urmă o pauză, apoi o întrebare-cheie:

— Sunteţi ortodox?

— Da, sunt ortodox.

— Sunteţi practicant?

Aici am fost foarte încurcat, pentru că, oricât ar părea de curios, nu ştiam ce înseamnă a fi practicant. Mă duceam uneori să aprind o lumânare duminica, dacă-mi ieşea vreo biserică în cale. Ba, mai mult, ascultam câteva lecturi, şi chiar Evanghelia, şi încă în genunchi, după care, la cuvintele „Cei chemaţi, ieşiţi!” ieşeam şi eu, mulţumit că am fost şi la biserică. Acum mă întrebam: asta o fi însemnând a fi practicant?

Monseniorul, simţindu-mi jena, continuă ideea, fără a insista asupra cuvântului. De altfel, îşi dădu imediat seama de lipsa mea de instruire. Îmi spuse:

— Aveţi vreo biserică anumită la care vă duceţi?

— Nul

Negaţia mea era şi adevărată şi neadevărată. Era un fel de *error fundamentalis*, prin nespunerea completă a adevărului. Viciu foarte grav în logică.

Monseniorul reluă:

— În filosofie, care este poziţia dumneavoastră?

— Cred că, fără a mă alătura unei anumite şcoli şi fără a adopta un anumit sistem, înclin către filosoful francez Bergson.

— A! L-am cunoscut personal, l-am cunoscut foarte bine. A fost o minte luminată, şi, la sfârşitul vieţii, s-a apropiat mult de religia creştină.

— În „Les deux sources...”

— Poziţia lui finală nu reiese din cărţile lui. Sunt lucruri pe care nu le-a putut scrie. În ultima convorbire pe care am avut-o cu el mi-a spus lucruri foarte interesante.

Şi a continuat: „Dar mai întâi trebuie să ştiţi că trăia retras, avea o îngrijitoare bătrână, care, înainte de a te conduce la el, te prevenea: «Domnul aude foarte greu; îi place foarte mult să vorbească. Lăsaţi-l să vorbească, pentru că-i faceţi mare plăcere». Cât de nepreţuiţi erau aceşti servitori, îmbătrâniţi la casa stăpânului, pe care l-au servit cu devotament o viaţă întreagă, şi care ajungeau să facă parte din familie!

La un moment dat, Bergson mi-a spus că cele scrise de el cu privire la creştinism le socoteşte valabile şi azi. Ba, mai mult, dacă nu ar fi teama de a i se interpreta atitudinea ca o laşă lepădare de poporul evreu, pe atunci persecutat, el s-ar boteza. Şi, foarte la curent cu nuanţele de dogmă creştină, îmi spuse: «De altfel, dumneavoastră, catolicii, aveţi botezul de dorinţă, aşa că nu ar mai fi nevoie în cazul meu de nicio altă formalitate pentru a fi considerat creştin». Aici l-am întrerupt, spunându-i că în cazul lui nu e vorba de «botezul de dorinţă», ci de «dorinţa de botez», ceea ce e cu totul altceva.

Îmi propusesem să-l revăd, dar a trebuit să plec în Japonia”.

ERA, aşa cum am arătat, în anul 1943, an cu noi orientări în viaţa politică a ţării. Şi era normal ca, tangenţial, să vină la rând şi problema politică. Atunci când Monseniorul a aflat că eu sunt cel

menţionat în presă, porni o adevărată filipică împotriva mişcărilor totalitare şi, complet schimbat, nu m-a scutit de nicio invectivă, bineînţeles în termeni civilizaţi, sfârşind prin a mi se adresa ca şi cum eu aş fi reprezentat toate mişcările totalitare din lume.

Îmi amintesc doar că m-am sculat foarte politicos din fotoliu şi, cu ochii în lacrimi, i-am spus:

— Monseniore, nu v-aş dori să trăiţi vreodată în viaţă ce trăiesc eu în acest moment. Să vrei din toată inima să te dăruieşti pentru binele ţării, absolut fără niciun interes personal, şi să ţi se arunce în faţă acuzaţiile pe care le-am primit eu acum...

Am salutat politicos şi am ieşit, însoţit de el, bineînţeles, până la uşă.

Coborând, mi-am spus că pe aceste scări nu voi mai sui niciodată, şi că pe acest om l-am văzut atunci pentru prima şi ultima oară.

2. „Victimă” a unei rugăciuni

Seara şi apoi noaptea n-am avut tihnă. Oare bătrânul acesta să aibă dreptate? Oare m-a atacat pe mine personal sau sistemul în care a intuit că poate în mod subconştient mai credeam încă?

Dar nici eu nu am greşit când i-am spus ceea ce i-am spus...

Concluzia, oricât de curioasă ar părea, a fost că am socotit ca fiind de datoria unui om cinstit sufleteşte, cum pretindeam că sunt, să încerc să văd cine are dreptate. Am vorbit prea puţin şi unul, şi celălalt, iar întrevederea s-a întrerupt brusc. În această materie poziţia „spatelui întors”

nu este bună. O să mă înapoiez, să văd ce gândeşte. Trebuia să o fac şi ca o reparaţie. Indiferent de poziţia socială pe care aş fi avut-o, eram un copil faţă de el şi era bine ca readucerea pe un făgaş normal a relaţiilor dintre noi să plece de la mine.

De altfel, constatasem şi eu cu trei ani în urmă că greşisem. Mă cam rodea şi gândul că mă va primi ca un învingător. Şi iar nu mai voiam să mă întorc la el.

AŞA m-au prins zorile şi, pe la ora zece dimineaţa, m-am mirat eu însumi văzându-mă că urc din nou scările din ajun. Cunoscându-mi firea, mi se părea tare curios ceea ce făceam. Dar am sunat. Şi deodată am devenit liniştit şi mulţumit că o fac. Simţeam că voi găsi un sprijin pentru alinarea unui zbucium care-mi tulbura adânc sufletul.

Şi uşa iarăşi s-a deschis şi un bătrân cu barba albă de Moş Crăciun, în aceeaşi sutană uzată, mi-a deschis amabil, salutându-mă cu bucuria curată şi sinceră a unui om care-şi regăseşte un vechi prieten.

Aceeaşi cameră m-a primit, cu fotoliile demodate şi ospitaliere. Spre surprinderea mea, eu am fost primul care am deschis vorba:

— Monseniore, ca să impui totuşi un punct de vedere creştin trebuie să ai puterea să o faci!

— Dar ce-i puterea?

Întrebarea lui m-a descumpănit, mi-a golit dintr-odată tot sacul cu răspunsuri juridice şi filosofice pe care le cunoşteam prea bine. Mă simţeam dezarmat şi, într-un fel, ridicol. Avusesem

puterea şi nu-mi pusesem nicio clipă întrebarea: ce este puterea? Eram şi eu un domn Jourdain, în felul meu.

NU m-a lăsat prea mult în încurcătură şi a continuat: „Omul cel mai puternic pe care l-am cunoscut a fost un tânăr, la Roma, care nu putea să mişte niciun deget fără a avea dureri atroce. Era fiul unui ateu, revoltat împotriva Bisericii şi mai ales împotriva preoţilor ei. Printr-un apel providenţial am fost chemat la căpătâiul acestui muribund. Tatăl său s-a înfuriat după ce a aflat de vizita mea. M-a pândit când am venit a doua oară şi, strigând la mine, mi-a spus să plec imediat, că altfel mă aruncă pe fereastră în stradă. A vrut să închidă uşa, dar, slab şi subţire cum sunt, până să închidă el uşa, eu, cu un gest brusc, m-am strecurat în casă. A mai bodogănit el, chiar cu ameninţări, dar m-a lăsat să intru la fiul său. Mai târziu, când mă găsea în camera bolnavului, se retrăgea discret. Drumul se eliberase cu totul. Devenisem un fel de obişnuit al casei. Eram acceptat şi chiar aşteptat.

Am început să mă rog împreună cu tânărul. Într-o zi, după ce s-a mărturisit şi s-a împărtăşit la liturghia pe care am spus-o la el în cameră, tânărul a acceptat să mă ajute în apostolat. Îşi oferea suferinţa, în unire cu jertfa lui Iisus, pentru intenţiile mele. Ori de câte ori i-am cerut o oră sau două din suferinţele lui pentru o anumită vindecare, reuşeam. Atât de puternică era intervenţia acestui mare infirm, încât am obţinut şi o vindecare de cancer a unui profesor universitar. Şi nu numai că tânărul a murit în stare

de sfinţenie, dar până la urmă tatăl lui s-a convertit. Ei da, acest mare infirm a fost omul cel mai puternic pe care l-am cunoscut vreodată”.

ŞI s-a oprit, parcă aşteptând. Eu pricepeam acum că neînţelegerea de la început provenise din aceea că ne aflam pe două poziţii net deosebite ca optică a vieţii. Eu priveam din punct de vedere natural, iar el privea din punct de vedere supranatural. Eu contam pe efemer, iar el pe etern. Şi dintr-odată am înţeles că el avea dreptate, dreptate cu carul, şi că eu îmi pierdusem vremea în eforturi sterile. Dar învăţasem ceva de mare preţ, învăţasem ceea ce nu trebuie să fac. Şi asta era enorm!

L-am întrebat brusc:

— Acum ce trebuie să fac?

— Nimic altceva decât să vă instruiţi.

— Cum?

— Vom face împreună catehizarea.

— Şi voi putea deveni catolic?

— Dacă doriţi, se poate.

— Şi când începem?

— Veniţi mâine dimineaţă la ora zece, că vă aştept.

— Trebuie să aduc ceva?

— Da, o bunăvoinţă sinceră de a iubi şi servi pe Dumnezeu, că restul îl „aduce” El.

Şi astfel, la interval de numai o zi au avut loc două întrevederi. Prima întrevedere, cu concluzia fermă pentru mine că nu voi mai reveni niciodată în acea casă, şi a doua întrevedere, cu concluzia că în ziua imediat următoare voi veni în aceeaşi casă pentru a învăţa să fiu creştin. Aşa am reluat

urcuşul aceloraşi scări, sunând la aceeaşi oră, la aceeaşi sonerie binecuvântată, la care mulţi, sunând, şi-au aflat mântuirea sufletului.

Mai târziu am înţeles că fusesem „victima” rugăciunii de o noapte a Monseniorului!

3. Instruirea întrucât dimineţile Monseniorul le rezervase pentru liturghie şi audienţe, catehizarea mea a fost fixată pentru după-amiaza, ca să nu fim deranjaţi prea mult. A folosit catehismul lui Deharbe. Şedinţele se succedau cu regularitate, o zi da, o zi nu.

Profesiunea de credinţă a fost fixată pentru 8 septembrie, sărbătoarea Naşterii Sfintei Fecioare Maria. Unul din martori a fost cumnata lui, principesa Elizabeth Ghika, una din doamnele de onoare ale Reginei Elena. Era o fiinţă plină de caritate şi de o impresionantă modestie. Ea devenise catolică foarte greu. Nu putea să creadă. Monseniorul a convins-o să spună în fiecare zi un „Tatăl nostru” sub forma „condiţională”. Adică: „Tatăl nostru, *dacă* eşti în Ceruri, sfinţească-se numele tău…” Sfatul a fost inspirat pentru că, într-o bună zi, din proprie iniţiativă, a înlăturat pe „dacă” şi a trecut direct la „care”. Bineînţeles, angajându-se de îndată pe cea mai perfectă linie de spiritualitate şi devoţiune.

La profesiunea de credinţă a asistat şi mama mea, care mi-a spus apoi că nu înţelege să se despartă de mine în lumea de dincolo şi că deci vrea să devină catolică.

Ceremonia a fost scurtă. Am semnat „profesiunea de credinţă”, pe care am jurat. Mai târziu a trebuit să-i spun motivele care m-au

determinat să fac trecerea, explicaţie pe care Monseniorul urma să o trimită la Vatican, anexată unui raport al său personal.

După ceremonie mi-a spus: „Acum sunteţi copilul casei”. Mi-a dăruit o medalie miraculoasă şi m-a îmbrăţişat. Am fost reţinut apoi la micul dejun.

LA micul dejun, nimic deosebit. Pentru toţi, ceai, unt şi gem. Monseniorul bea o cafea de cicoare îndulcită cu o bucată de zahăr, având alături o felie de pâine pe care o ciugulea aşa cum fac vrăbiile, folosind degetul mare şi arătătorul mâinii stângi. Introducea în gură bucăţele minuscule. Când termina cafeaua, rămânea, de cele mai multe ori, un rotocol de coajă golit de miez.

Convorbirea era plăcută şi uşoară, la îndemâna tuturor. Fratele lui intervenea deseori cu observaţii interesante. Nimeni nu vorbea despre el însuşi. Dacă uneori nu plecai sătul de la acest cu adevărat mic dejun, totdeauna însă plecai parcă aerisit, răcorit şi odihnit, ca după o vacanţă reuşită.

Îmi amintesc o întâmplare mai puţin obişnuită, petrecută la un mic dejun. În ea se observă toată delicateţea sufletească a Monseniorului.

Eu fusesem catehizat în condiţii optime, cu toate adevărurile de credinţă prezentate logic, filosofic şi teologic. Dar Monseniorul nu catehiza în mod obişnuit, deci nu avea o rutină de catehet, şi anumite precizări de detaliu nu-l preocupaseră la catehizarea mea.

Astfel, într-o zi, la ora micului dejun, am spus cu mare candoare că înainte de a veni la liturghie, durându-mă tare capul, am luat un piramidon. Nu am terminat bine ideea, că Lydia Gavrilescu[5], invitată şi ea la masă, mi se adresă cu un aer îngrozit: „Vai, ce-ai făcut?” Eu am îngheţat. Mi se spusese că nu am voie să mănânc înainte de liturghie, dar nu că nu am voie să iau nici medicamente. Probabil că mă schimbasem la faţă şi, cu un ton de om dezolat, m-am adresat Monseniorului:

— E grav?

După un scurt moment de gândire, el mi-a răspuns:

— Nu-i tocmai în regulă!

Demetre a schiţat un uşor surâs de diplomat.

ACEASTĂ sufragerie îmi deveni curând foarte familiară, pentru că, neavând deocamdată curajul să mă duc într-o biserică, veneam zilnic la liturghie la Monseniorul, unde eram apoi reţinut la micul dejun.

Apartamentul, deşi modern, era clădit mai demult, aşa că spaţiul încăperilor era mai generos ca de obicei. De această generozitate beneficia şi salonul. Când intrai în salon, imediat în stânga uşii se afla un scrin cu placă de marmură, având în

5 Lydia Gavrilescu (născută la Galaţi în 1912, decedată în SUA, în 1997). Fiica amiralului Mihai Gavrilescu şi a Alinei Rosetti. A studiat la Institutul Notre-Dame de Sion din Galaţi. în apartamentul ei din Str. Spătarului nr. 37 au avut loc întruniri la care au fost prezenţi Monseniorul Ghika şi Episcopul Suciu. După arestarea lui Horia Cosmovici ea a dat adăpost soţiei acestuia Helga şi celor doi copii ai lor. A fost arestată şi condamnată (1952-1955) pentru că a ascuns în casa ei preoţi greco-catolici fugari.

stânga şi în dreapta câte un sfeşnic de argint, cu lumânările curăţate îngrijit. În stânga scrinului se afla un scaun şi, alături de el, un geamantan de piele galbenă, patinat de vreme, care se deschidea la mijloc în două jumătăţi. În jumătatea stângă erau obiectele de cult, iar în cea dreaptă, veşmintele. Acest geamantan era un fel de sacristie, aşa că se îmbrăca lângă el.

Monseniorul nu slujea nici repede, nici încet. Cu o voce egală. Pentru cuvintele consacrării vocea i se transforma, căpătând un uşor tremur care transmitea întregii asistenţe un sentiment de respectuoasă recunoştinţă. Predica întotdeauna. Foarte puţin, dar eStenţial şi profund. De fiecare dată aflai lucruri nebănuite din pasaje pe care le ştiai „de mult” şi „prea bine”. Prin el am înţeles ce înseamnă a scoate lucruri noi din cele vechi.

Camera în care locuia Monseniorul era aşezată la capătul unui culoar pe care se aflau şi alte dormitoare. Culoarul fiind lung, conducea şi spre dependinţe. Camera era de circa 4/5 m, cu o masă simplă, de lemn. Pe ea se afla un crucifix de bronz a cărui istorie mi-a povestit-o. Reţin doar atât: că au fost turnate numai două exemplare. Pe unul l-a luat Charles de Foucauld, iar celălalt, printr-o succesiune de situaţii providenţiale, a ajuns în posesia lui. În timpul primului război mondial, când Charles de Foucauld a fost împuşcat de beduini, între lucrurile pierdute a fost şi crucifixul din capela pe care el şi-o improvizase în deşert. Aşa că acest crucifix al Monseniorului devenise unicat.

Pe masă erau cărţi deschise, îngrămădite, şi,

peste tot, „răvăşite”, bileţele, binecuvântatele lui bileţele, din care s-au închegat volumele *„Pensées pour la suite des jours”* şi *„Demiers temoignages”*.

Scaunul pe care stătea era foarte modest, un scaun de lemn obişnuit. Mai avea un scaun pentru un eventual vizitator, dacă s-ar fi întâmplat să-l primească în această cameră. Scaunul interlocutorului nu stătea vizavi, ci alături, parcă ar fi dorit să înlăture orice semn al vreunei deosebiri. Sprijinite de zid erau trei biblioteci-raft. Şi acestea, din lemn simplu, băiţuit.

STAND doar la o distanţă de cinci minute de mers pe jos[6], am avut privilegiul de a-l vedea foarte des. Ce har! Acest om te îmbogăţea cu prezenţa lui. Iar rodul meditaţiilor îl folosea pentru toată nevoia care bătea la uşa sa.

Continuu solicitat, suporta rigorile soneriei de la intrare cu un deosebit respect. Se ducea personal să deschidă ori de câte ori era cu putinţă să o facă. Pentru el, aceste „sonerii intempestive”, cum le numea, erau socotite „chemări ale Providenţei”. „Hazardul nu există pentru omul de credinţă. Totul este ordonat de o ordine riguroasă, dar blândă”.

Şi zi de zi, cu acelaşi zâmbet amabil, cu aceeaşi răbdare binevoitoare, deschidea şi închidea uşa după fiecare vizitator. Egal pentru toţi. Acelaşi, neobosit, egal tuturor.

---

6 Horia Cosmovici a locuit cu mama lui, Hortansa, pe Intr. Romană nr. 1, la demisol. După căsătoria cu Helga Popa, la această adresă au locuit în continuare cei doi soţi, până la ultima arestare a lui Horia, care a survenit la 15 mai 1948. Helga a fost evacuată din apartamentul de pe Intr. Romană la 4 aprilie 1950, fiind primită în spaţiu de Lydia Gavrilescu.

4. Cele două camere

S-ar putea spune că o bună parte din viaţa Monseniorului Ghika se desfăşura în aceste două camere: salonul şi dormitorul.

Camera cu scrinul, este lesne de înţeles că-i adăpostea o bună parte din activitate. Aici, pe lângă „altar”, era şi „scaunul de spovadă”, scaun care putea fi oricare din fotelurile sau scaunele salonului.

La liturghie veneau zilnic 4 – 5 persoane; de sărbători numărul lor putea să crească până la zece. Dacă erau spovezi, atunci holul de la intrare era camera în care se aştepta.

Dar dormitorul? Dormitorul era în primul rând locul în care citea cu predilecţie. Era totdeauna la curent cu ce apărea mai recent în toate domeniile. Darul „ochiului fotografic” îl ajuta să citească cu o viteză de câteva volume pe zi. L-am văzut citind. Era impresionant. La 3 – 4 secunde întorcea o pagină. Şi tot ce citea reţinea, datorită unei memorii prodigioase.

ÎMI amintesc de o scenă pe care am trăit-o. Luam parte la nişte cursuri de filosofie tomistă pe care le ţinea la el acasă pentru un grup foarte restrâns de fii ai săi spirituali. El socotea filosofia tomistă ca singura filosofie demnă de a purta acest nume şi o denumea „adevărata filosofie”. În ziua respectivă, doi din cei care participau la aceste cursuri au venit ceva mai devreme decât ora fixată. Întâmplător am venit şi eu mai din timp. Reţin numele acestora: Mircea Oşianu, student în ultimul an la drept, şi Nicu Marcu, student la filosofie. Când au sosit, unul din ei avea

o carte în mână. Monseniorul avea obiceiul ca ori de câte ori vedea pe cineva cu o carte în mână să-i ceară permisiunea să o vadă şi el pentru câteva clipe. Mai târziu am aflat că o făcea pentru a recomanda ce este important în ea şi totodată pentru a atrage atenţia asupra eventualelor erori sau imprudenţe pe care le-ar putea cuprinde. Dar de data aceasta Monseniorul a rămas surprins pentru că era vorba de o lucrare recent apărută, doar de câteva zile, a lui Jacques Maritain. Nu ştia încă nimic despre această carte. Monseniorul îi rugă să i-o lase „pentru a-şi arunca ochiul asupra ei”, cum avea obiceiul să spună. Tinerii se scuzară că nu i-o pot lăsa, întrucât la ora 6 seara trebuiau să o restituie la Gara de Nord persoanei care le-o împrumutase. Monseniorul le răspunse calm că este perfect şi că le-o va restitui la ora trei după-amiaza, rugându-i să treacă pe la el să o ia. Era ora 11 dimineaţa. Cei doi au căzut de acord. Până la ora 12 a avut loc lecţia de filosofie. La ora 12, în mod obişnuit îşi lua masa, care dura vreo jumătate de oră. Deci îi rămâneau pentru citit vreo două ore şi jumătate.

Seara am chemat pe unul din tineri la telefon şi am aflat că Monseniorul citise cartea în întregime, iar la anumite explicaţii cerute de ei, cu privire la nişte adnotaţii cu totul secundare, răspunsul lui a fost de aşa natură încât şi-au dat seama că reţinuse cuprinsul cărţii în toate detaliile.

MONSENIORUL avea un anumit fel de a ţine în mână o carte, determinat de faptul că ţinea tot timpul degetul mare unit cu arătătorul, ca la

Sfânta Liturghie, după consacrare. Cred că era un omagiu în plus pe care voia să-l aducă Sfintei Euharistii.

Când citea apropia volumul la o distanţă de circa 5 – 6 cm de ochi (pentru că era foarte miop), plimba de câteva ori capul deasupra unei pagini şi în câteva secunde pagina era întoarsă.

DAR să revenim la camera lui. Patul era folosit foarte rar şi puţin. La masa pe care se afla crucifixul îşi petrecea nopţile în rugăciune şi meditaţie. Era fixat pe o cruce nevăzută, cu două piroane înfipte noapte de noapte în trupul său: insomnia şi nevralgia. Nu putea să doarmă, iar când îi era somn, capul părea că i se sparge de durere. Aceste lucruri le-am aflat de la fratele său, Demetre, care mi se plângea că nu voia să se îngrijească nicicum, nu voia să încerce niciun tratament. Noi, cei din afara vieţii lui particulare, de unde să fi ştiut acest lucru? Mai ales că totdeauna figura îi era destinsă şi cu un surâs discret de stare bună.

Da, omul acesta nu vorbea niciodată despre el. O singură dată mi-a făcut o destăinuire, datorită unei intervenţii bruşte din partea mea, care l-a luat prin surprindere.

Îl auzeam deseori spunând: „Omul acesta are ochi buni” sau invers: „Nu are ochi buni”. Într-o zi, cu temperamentul meu, l-am întrebat brusc: „Ce înţelegeţi dumneavoastră prin ochi buni?” Răspunsul lui m-a uluit: „Ori de câte ori sunt în faţa unei persoane în păcat de moarte, în locul ochilor văd două găuri mari negre. Nu vă puteţi închipui ce durere este aceasta pentru mine. Să ai

în faţa ta un suflet care, dacă ar muri în clipa imediat următoare, ar fi condamnat în veşnicie. Nu m-am înşelat decât de două ori în viaţa mea...” M-a privit lung şi afectuos. N-am ştiut niciodată când a fost prima oară.

DE asemenea, am înţeles odată că a beneficiat de harul levitaţiei. Dar nu mi-a spus-o direct. Redau: „Monseniore, mi se pare că levitaţia este un mare har”. Mi-a răspuns: „Nu! nu este ceva rar. Dar e foarte dezagreabil, pentru că într-o oarecare măsură îţi pierzi echilibrul”.

UNEORI i se întâmpla să vorbească despre el fără să vrea. Astfel, în anul 1943, Monseniorul a fost rugat să ţină o conferinţă în casa Pâclişanu[7], o clădire veche şi spaţioasă. Auditoriul, care la început se anunţase restrâns, a ajuns până la urmă la vreo 30 de persoane.

Conferinţa a avut ca obiect devoţiunea către îngerul păzitor, o forţă excepţională pusă la dispoziţia fiecăruia dintre noi prin bunătatea lui Dumnezeu, şi pe care nu ştim să o folosim cum s-ar cuveni.

Ca să ilustreze cele spuse, a început să povestească întâmplarea unui preot din Paris care înfiinţase un cămin pentru adăpostirea femeilor revenite din viaţa de moravuri uşoare. Preotul avea greutăţi inerente unei astfel de acţiuni. Dar ori de câte ori avusese nevoie de bani Providenţa îi trimisese până la urmă cele necesare. La un moment dat nu a mai avut cu ce să plătească chiria şi cheltuielile zilnice, care se decontau la

---

7 Str. General Ipătescu, paralelă cu Calea Moşilor, lângă Biserica Olari.

sfârşit de lună. Situaţia era foarte gravă, pentru că proprietarul, care era un om avid de bani, de-abia aştepta să-i rezilieze contractul. Preotul epuizase toate resursele băneşti. Fiind perioadă de vacanţă, cei care-l ajutau în mod obişnuit erau plecaţi.

El avea o mare devoţiune faţă de îngerul său păzitor, cu care vorbea aşa cum ar vorbi cu un prieten. Se adresă atunci îngerului păzitor, întrebându-l: „Acum ce să fac?”

Îngerul îi răspunse: „Hai să ne rugăm!”

Au intrat în prima biserică şi, de la intrare, îngerul i-a spus să se aşeze în genunchi. La o distanţă oarecare a văzut şi pe înger îngenunchind. Când au ieşit din biserică, coborau nişte scări. În sens opus urca o doamnă din nobilimea franceză, o bună cunoştinţă a preotului, care, văzându-l cu o figură atât de îngrijorată, l-a întrebat: „Ce necazuri aveţi?” După ce preotul îi prezentă situaţia, doamna îi spuse: „Treceţi mâine pe la mine ca să vă dau suma de care aveţi nevoie. Veniţi pe la ora două după-amiaza”.

A doua zi, la ora fixată, preotul suna cu disperare în faţa unei uşi la care nimeni nu venea să-i deschidă. O doamnă care locuia peste drum îi strigă: „Nu mai sunaţi, că doamna contesă a trebuit să plece în grabă în provincie, la înmormântarea unei rude”. Din păcate, această vecină nu cunoştea adresa rudei.

Din nou, dezolare pentru preot. Îngerul păzitor îi spuse: „Haideţi la poştă, să dăm o telegramă”. „Nu cunosc adresa”, îi replică preotul. Îngerul îi zise: „V-o dau eu”.

Desigur că preotul a fost foarte surprins, dar,

fiind învăţat să asculte de înger, s-a dus la poştă, a luat un formular de telegramă şi a aşteptat, îngerul, aşa cum promisese, i-a dictat adresa. Banii au sosit la timp pentru ca preotul să poată face plata la termen.

După o săptămână a reîntâlnit-o pe doamna care-i trimisese banii. Ea se scuză că uitase de el, în necazul decesului atât de neaşteptat din familie. El i-a mulţumit pentru bani, dar ea l-a întrebat: „Ceea ce m-a mirat şi m-a tulburat este cum de aţi aflat dumneavoastră adresa pe care eu nu o dădusem nimănui?”

Monseniorul a oprit pentru o clipă povestirea şi apoi a continuat: „Vă daţi seama că mi-a fost greu să-i spun că adresa mi-a fost dictată de îngerul păzitor...”

Fără să-şi dea seama, trecuse de la persoana a treia la persoana întâi.

Auditoriul a izbucnit în râs. Monseniorul, foarte mirat, s-a întors speriat către părintele Todericiu, care stătea lângă el, întrebându-l: „De ce râde lumea, am spus poate ceva ce nu trebuia spus?”-Părintele Todericiu a răspuns: „Nu, Monseniore, nu s-a întâmplat nimic”.

5. Prietenia cu îngerul păzitor

Monseniorul avea, aşadar, o mare devoţiune pentru îngerul păzitor, pe care-l numea „cel mai bun prieten al nostru”.

Această prietenie îi era chiar foarte „utilă”, ţinând cont de miopia lui foarte avansată.

DACĂ dimineaţa primea acasă, după-amiaza avea ore rezervate pentru vizite la marii lui bolnavi de care se ocupa, pe cât de devotat, pe

atâta de discret. De obicei, le povestea sau juca şah cu ei. Bineînţeles că se şi rugau împreună atunci când socotea că este cazul. Ne cerea deseori şi nouă, celor sănătoşi, să ne rugăm pentru intenţiile lui.

În anul convertirii mele era foarte preocupat de un ofiţer de aviaţie, accidentat şi complet paralizat. Se ducea des la el. Stăteau de vorbă, Monseniorul îi povestea din amintirile lui, jucau şah, aşa că aceste vizite îi aduceau o oarecare alinare şi destindere ofiţerului paralizat. Monseniorul îi cerea şi lui rugăciuni pentru alţi bolnavi.

Acest ofiţer a luat într-o zi o cantitate mare de calmante şi nu a mai putut fi salvat. Îmi amintesc perfect dezolarea resemnată a Monseniorului: „Providenţa a voit să-mi rezerve această cruce foarte greu de purtat: contactul cu sinucigaşi potenţiali”.

TOATE aceste drumuri la bolnavi, ca şi orice alte drumuri, le făcea pe jos, indiferent de distanţe. Nu lua niciun mijloc de transport. Foarte rar, din caritate, admitea să se suie în maşina cuiva, ca să nu fie obligat să-i explice că îşi impusese această mortificaţie. El trăia realităţile credinţei în viaţă. Ştia că servitorul nu este mai mare decât stăpânul. Or, Stăpânul nu a mers decât pe jos, şi atunci cum ar putea el să umble purtat de un vehicul?

Dar uneori distanţele erau foarte mari. Şi nu numai atât! Deseori se ducea să spună liturghia la vreun bătrân, pentru că Monseniorul avea privilegiul altarului mobil. Se ducea uneori să

spună liturghia la bolnavi. Îşi lua geamantanul de lângă scrin şi pleca pe jos. Acest geamantan cântărea câteva kilograme bune. În plus, din cauza formei foarte bombate, era greu de dus.

O singură dată l-am văzut ducându-şi geamantanul şi nu l-am mai putut uita. Monseniorul era foarte slab. Din această cauză brâul nu-i stătea niciodată drept, totdeauna aluneca într-o parte. Călca cu pas mărunt şi grăbit. Geamantanul, fiind foarte greu, îl trăgea puternic într-o parte şi, ca să-şi ţină echilibrul, trebuia să se aplece mult în partea opusă. Umblatul lui cu geamantanul pe distanţe de kilometri nu se putea explica după legile fizicii. Nu ştiu dacă el îşi dădea seama, dar când l-am văzut, am avut imaginea copilaşului care propune mamei să o ajute să-i ducă sacoşa încărcată cu alimente. În realitate, el se ţine de sacoşă, mama ajutându-l să meargă.

Ei bine, veţi crede sau nu, Monseniorul nu-şi ducea el geamantanul, ci geamantanul îl ducea pe el. Sunt sigur că „bunul lui prieten" îl ajuta substanţial la transport. Părea că un vânt misterios îi împingea geamantanul înainte, în aşa fel încât îl vedeam pe el ceva mai în urmă decât geamantanul. Toate legile fizicii erau răsturnate. Sunt sigur că el nu şi-a dat niciodată seama de acest lucru.

Dar ajutorul îngerului păzitor îi era necesar îndeosebi pentru a-l feri de obstacolele care-i apăreau în drum; din cauza miopiei nu vedea decât destul de aproximativ pe unde mergea. În niciun caz nu vedea detaliile. Astfel, o denivelare

nu o putea observa. Or, Bucureştiul a fost întotdeauna împănat cu asemenea obstacole. Nici cartierele centrale nu făceau excepţie.

Cât timp am stat în apropierea lui nu mi-a spus că ar avea dificultăţi în acest sens. De altfel, mergând alături de el pe stradă, l-am văzut ocolind în mod miraculos toate obstacolele pe care el n-avea cum să le vadă. Cu toate acestea mi-a mărturisit o dată că, întorcându-se târziu acasă şi fiind întuneric, a căzut într-un şanţ, dar că n-a fost nimic grav şi a putut ieşi uşor pentru a-şi continua drumul fără nicio dificultate.

ERA un mare expert în a recunoaşte intervenţiile îngerului păzitor, mergând până acolo încât îţi descria cu precizie ce ai simţit tu.

Voi lua ca exemplu un fapt petrecut cu mine. I-am spus într-o zi că părintele Laurent, la sfârşitul liturghiei – suntem în anul 1943, când se spunea liturghia după regula veche – a închis liturghierul. Aceasta însemna că nu trebuia să se citească ultima Evanghelie pentru liturghia zilei. Or eu – complet absent – m-am dus şi am luat liturghierul din partea dreaptă, am îngenuncheat şi l-am pus în partea stângă. După ce am făcut acest lucru, parcă m-am trezit şi m-am simţit foarte încurcat. Mare mi-a fost însă uimirea când l-am văzut pe Părintele Laurent trecând în partea stângă a altarului, deschizând liturghierul şi citind prologul ultimei evanghelii a lui Ioan: „La început era Cuvântul...” Monseniorul mi-a spus că a fost bine, pentru că trebuia citită în final Evanghelia Sfântului Ioan. Apoi a adăugat ceva ce am simţit şi eu, dar nu reţinusem: „Nu-i aşa că aţi simţit că vă

ia cineva de ceafa şi că vă mută?” Când i-am spus că aşa am simţit, mi-a răspuns: „A fost îngerul dumneavoastră păzitor”.

6. Taina căilor Providenţei

La Monseniorul învăţai, ca să zicem aşa, pe viu, pentru că învăţai din diferitele situaţii ce se iveau.

Metoda era extraordinară. Teologia devenea sprijin vieţii zilnice şi confirmare a ceea ce este bine. În plus, dacă o regulă se lega de un fapt petrecut în viaţa ta personală, atunci memoria reţinea mai uşor şi mai fidel.

Astfel, când i-am vorbit de dorinţa mamei mele de a deveni catolică, am adăugat că lucrul se va petrece fără grabă, pentru că nimic nu presează. Mi-a răspuns: „Ba presează, pentru că harul nu este o stare permanentă, iar mâine poate Dumnezeu să-l retragă şi atunci chemarea este ratată. Noi, pentru a nu greşi, avem datoria să acţionăm imediat, deşi fără precipitare. Iar primul pas este rugăciunea şi mai ales suferinţa unită rugăciunii”. Numea suferinţa „rugăciunea fără distracţii”, pentru că nu-ţi dă răgaz.

Pentru orice situaţie în care i se cerea sfatul, mai ales în chestiuni mai delicate, îţi răspundea invariabil: „Să ne rugăm, să vă rugaţi şi dumneavoastră ca Sfânta Providenţă să ne arate ce este bine să facem, ce trebuie să alegem”.

În urma unor repetate experienţe pot afirma că prudenţa îl însoţea întotdeauna în aceste situaţii. Astfel, îmi spunea: „Niciodată să nu te limitezi la primul răspuns pe care socoteşti că ţi l-

a dat Providenţa. Fii foarte prudent şi mai aşteaptă şi alte indicii, pentru că Providenţa îşi va completa răspunsul cu alte semne. Şi de abia atunci să acţionezi, dar foarte atent”.

UITĂM mult prea uşor cuvintele lui Dumnezeu către prorocul Isaia: „Căile mele nu sunt căile voastre”. De aceea, sunt chemări ale Providenţei care trebuie primite aşa cum vin.

În această privinţă viaţa şi moartea lui Charles de Foucauld sunt un exemplu grăitor. Oricât s-a rugat Foucauld lui Dumnezeu ca să-i dea şi lui un semn care să depăşească naturalul, Dumnezeu nu i-a dat acest semn. Această linie a fost păstrată, într-un anumit fel, şi după moartea lui.

Monseniorul mi-a povestit următoarele:

„Episcopul de Cartagina, imediat ce a aflat de moartea lui Foucauld, s-a deplasat la locul unde ştia că a trăit fratele Charles. Numai cu multă trudă a putut descoperi preţiosul trup pe care-l căuta. Ajutat de câţiva oameni a scos cămaşa pătată de sânge şi a pus-o în valiza lui personală, apoi a reîngropat trupul, cu gândul de a reveni ulterior cu specialişti, şi s-a întors în Cartagina, unde a fost imediat prins în vâltoarea îndatoririlor diecezei sale.

După vreo două zile a luat act cu groază de ceea ce se întâmplase. Surorile care-l îngrijeau i-au deschis ca de obicei bagajele şi au găsit o bucată mare de cârpă murdară şi pătată, rătăcită printre rufele curate ale episcopului, care era un mare distrat. Şi, ca să nu-l pună într-o situaţie jenantă, nu l-au mai întrebat nimic, ci pur şi

simplu au aruncat cârpa la gunoi. Când s-a descoperit faptul, cu toate eforturile făcute, relicva nu a mai putut fi găsită.

După război, o echipă specială s-a deplasat la mormântul lui Foucauld, a deschis groapa, dar a urmat o nouă deziluzie: trupul scos la aer s-a pulverizat în câteva clipe şi nu a mai rămas nimic. Deţin aceste lucruri de la Rene Bazin, care a asistat personal la cea de-a doua deshumare”.

7. Biserica din strada Polonă într-o zi foarte caldă, când geamurile erau deschise şi eu eram la Monseniorul, s-a auzit pe stradă strigătul unui geamgiu.

La noi geamgiii sunt aproape toţi transilvăneni. Când au venit în „Regat”, cum ziceau ei după primul război mondial, au practicat comerţul cu geamuri şi cu rame de tablouri. Nu am ştiut niciodată de ce, dar aveau de fapt acest monopol. Erau foarte solidari între ei şi foarte corecţi în exercitarea profesiei. Strigătul le era caracteristic şi fusese adoptat de toţi aceia care străbăteau străzile oraşului respectiv strigând: „jamuri”, prelungind litera „a”. Cam aşa: „jaaamuri”, cântând cuvântul la unison.

Parcă-l văd pe Monseniorul, care sesizase gestul meu discret de jenă la auzul strigătului geamgiului. Şi-mi spuse: „Pe aceşti geamgii i-am folosit mai demult ca apostoli”. Am întrebat aproape fără să vreau: „Sunt instruiţi?” Mi-a răspuns: „Nu! Dar pentru apostolatul la care i-am folosit nu era nevoie de prea mare instrucţie. Biserica din Strada Polonă este prima biserică română unită din Bucureşti. Am contribuit şi eu cu

câte ceva”. Mai târziu am aflat că totul[8] aproape s-a datorat lui. Până şi veşmintele le-a comandat personal în străinătate. A continuat: „Românii uniţi nu veneau însă la această biserică, pentru simplul motiv că nu aflaseră de existenţa ei. Atunci ce am făcut? Cum auzeam pe unul strigând «jamuri», mă repezeam afară şi-l chemam. Ştiind că era aproape sigur catolic de rit oriental, îi vorbeam de Biserica din Polonă şi-l sfătuiam să vină la slujbă cu toată familia şi cu toţi prietenii, pentru că lucrul acesta ar fi plăcut lui Iisus. Am procedat aşa timp de vreo lună. Rezultatul a dovedit că inspiraţia mea a fost bună. Biserica a început să se populeze şi să devină, încetul cu încetul, o parohie de o oarecare însemnătate”.

În anul 1943 paroh era părintele Mircea Todericiu. Parohia a luat, datorită Monseniorului, un mare avânt. Astfel, între altele, s-a întărit „Buletinul Parohial”, care până atunci mai mult nu apărea, decât apărea. La cererea Monseniorului au început să colaboreze la această revistă catolici cu o oarecare deschidere intelectuală. Fiecare număr era axat pe o anumită problemă şi

---

8 în acest paragraf Horia Cosmovici arată clar că Monseniorul Ghika a făcut „aproape totul” pentru construirea comunităţii greco-catolice de la biserica de pe Str. Polonă, în anul 1904, aflat la Roma, laicul Vladimir Ghika a contribuit mult şi la urgentarea luării deciziei de construire a unei biserici unite la Bucureşti. Cel care a venit cu mandat imperativ de la Roma, în 1905, pentru a ridica o asemenea biserică a fost noul Arhiepiscop de Bucureşti, Raymund Netzhammer. Iată câteva extrase care dovedesc rolul lui Vladimir Ghika în construirea comunităţii greco-catolice de la biserica din str. Polonă. E vorba de trei scrisori adresate laicului Vladimir Ghika de către părintele Ioan Bălan, viitorul episcop greco-catolic martir. Scrisorile provin de la Institutul „Vladimir Ghika" din Paris.

cuprindea biografia unui sfânt, un articol teologic şi altul de viaţă spirituală.

De exemplu, un număr din 1944, din luna martie, era axat pe sfinţenie şi cuprindea biografia Sfintei Tereza a Pruncului Iisus, un articol despre sfinţenie din punct de vedere teologic şi un altul, din punct de vedere al vieţii spirituale. Acest articol arăta cum trebuie transpusă sfinţenia în viaţa noastră zilnică. Numărul următor, axat pe suferinţă, cuprindea, în afară de consideraţii teologice cu privire la suferinţă, biografia Sfântului Damian Leprosul precum şi un articol în care suferinţa era prezentată din punct de vedere paulin şi ca factor esenţial de luptă al vieţii creştine.

Curând însă, cenzura a suprimat apariţia revistei. Ea ajunsese să fie căutată şi de credincioşii altor parohii. Părintele Schorung[9] avea întotdeauna revista expusă spre vânzare la intrarea bisericii sale din Str. Sofia.

TOT aici, în Polonă, îşi avea sediul Asociaţia

9„ /...] venirea mea aici [la biserica din Str. Polonă] e datorită chemării ce mi-ai făcut înainte cu şase ani de zile. Dacă nu veniai DTa să mă ceri, eu nu eram azi aici, căci Blăjenii nu mă lăsau la nici un caz. Am venit în ţară, crezând, că prin glasul Prinţului Ghika mă cheamă Dumnezeu. în zilele acelea, cât ai stat DTa în Blaj, eu mă gândisem la greutăţile de aici, şi doream aşa de mult să fac ceva, cerând de la Dumnezeu cununa muceniciei, nu pentru fericirea mea, ci pentru a semăna bine darul lui Dumnezeu, gândindu-mă cu atâta drag la marele meu sprijin şi viitorul frate Principele Vladimir Ghika. ” (5.11.1914)

,J4ă voi ruga atunci la Domnul, şi voiu cere să-Ţi dea toate darurile spre mântuire, dar mai cu seamă un lucru, ce-l aşteaptă dela DTa Preafericitul Părinte dela Roma, blăjenii noştri, şi mai cu seamă mica turmă a uniţilor din Bucureşti: să poţi face cât mai mult pentru consolidarea si înaintarea acestei sfinte uniri în tara românească. ” (29.11.1914)

Studenţilor Români Uniţi (ASTRU), care-şi ţinea cu regularitate şedinţele publice duminică după-amiază. Aceste şedinţe erau prezidate de Monsenior, care le urmărea cu foarte multă atenţie. Ori de câte ori era cazul să facă anumite completări, le făcea cu multă generozitate şi delicateţe. În acest fel, autoritatea şedinţelor decurgea din prezenţa lui. Niciodată n-a lipsit de la aceste şedinţe. Iar la terminarea lor stătea la dispoziţia oricui dorea să-i vorbească. Monseniorul pleca cel din urmă.

Şedinţele aveau loc în birourile de la parterul casei parohiale care, având glasvanduri, deveneau o singură mare sală. Prelegerile erau în număr de trei. Fiecare prelegere trebuia să se încadreze strict în cadrul a 20 de minute. Prima se referea la filosofia tomistă, şi era ţinută de episcopul Liviu Chinezu, pe atunci preot, paroh al bisericii; a doua, despre dogme, pe care şi-o rezerva Monseniorul; iar ultima se referea la viaţa spirituală.

În anul 1945 se ajunsese la un auditoriu de circa 100 de studenţi de la diverse facultăţi. Ei erau de religii sau confesiuni diferite. Era o atmosferă foarte plăcută, unde sufletele se împrospătau pe nesimţite şi îşi schimbau optica din zilele consumate cu preocupări banale. Tot

---

„Eu am fost adus la Blaj, în calitate de canonic şi rector la seminarul mare, în care avem 130 de teologi. De aceea nu mai sunt pe la Bucureşti, şi de aceea, această scrisoare de urări de bine nu e acoperită cu sute de scrisori de ale credincioşilor noştri de la Bucureşti, cari sunt aşa de dornici să Te vadă ca pe preotul lor!" (18.10.1923).

Pentru Pr. Georges Schorung v. nota 12 din Anii de rezistenţă...

aici, în Polonă, aveau loc şedinţe practice pentru a învăţa pe studenţi arta de a citi, de a scrie şi de a vorbi. La aceste şedinţe veneau şi colaboratorii de la „Buletinul Parohial” pentru a se perfecţiona şi ei şi pentru a obţine omogenitatea aceea atât de necesară eficacităţii oricărei colaborări. Totodată, se şi controlau articolele prezentate, pentru a vedea dacă ele corespund cu poziţia magisteriului Bisericii.

Astfel că biserica aceasta din Polonă devenise un focar de lumină şi de îndrumare, nu numai pentru catolici, ci şi pentru tineri în general. Asta însă nu însemna că ar fi fost excluşi cei maturi sau cei bătrâni. Dimpotrivă, luau şi ei parte cu mult interes la aceste şedinţe.

Pe Monseniorul, activitatea Astrului îl solicita şi dincolo de şedinţele duminicale, pentru că mulţi din studenţii care luau parte la activitatea din Polonă doreau să-l cunoască mai îndeaproape sau să-i ceară un sfat ori rezolvări în probleme personale.

DUPĂ cum odinioară Filip şi Andrei au venit la Iisus rugându-l să primească nişte pelerini care voiau să-l vadă, aşa şi din studenţii catolici erau unii care aduceau la Monseniorul studenţi de alte credinţe sau confesiuni.

Mi-a spus odată Monseniorul, cu umorul său obişnuit: „Ştiţi că nu vin la mine oricum. Providenţa şi-a spus cuvântul, cum era firesc, şi aici. De exemplu, Oşianu are specialitatea evreilor, Marcu pe a mahomedanilor. Niciodată, fie evrei, fie mahomedani, nu au venit la mine altfel. Astfel că, atunci când îl vedeam pe Marcu intrând pe uşă

însoţit, ştiam că este vorba de un mahomedan, după cum la Oşianu, ştiam că iar îmi va prezenta un evreu”.

Curând însă avea să „cadă” şi această binecuvântată biserică din Polonă, dar eforturile ei nu au fost zadarnice. În vremurile grele care au urmat, suferinţa a fost primită de cei crescuţi la umbra ei cu înţelegere şi iubire de Dumnezeu. Fără îndoială că ea va aduce roade într-un viitor pe care numai Dumnezeu îl ştie.

8. „Poziţia cea mai nobilă”.

Pentru Monseniorul, credinţa era „poziţia cea mai nobilă”. Această formulă mi-a repetat-o deseori. Suprema realitate pentru el o constituia articolul de credinţă.

Aceste articole le numea realităţi şi le considera ca fiind de o cu totul altă consistenţă decât realităţile „omeneşti”, chiar cele aşa-zise „ştiinţifice”, pe care le socotea o categorie minoră, faţă de realităţile credinţei. Astfel, numea Crezul: „o declaraţie de realităţi”.

Spiritualitatea lui se explică prin aceea că, fără nicio excepţie, raporta mereu întreaga viaţă omenească la aceste realităţi, pe care le socotea ca fiind singura viaţă adevărată.

În lucrările sale editate la Beauchesne se găsea scris, ca un chenar care înconjura titlul: „Les realites de la Foi dans la vie. Les realites de la vie dans la Foi”.

Aşa se explică de ce nu lăsa aceste realităţi să zacă într-un colţ de carte, ci lucra cu ele, le aducea în viaţa de zi cu zi, cu o mare eficacitate.

I-am spus odată că am încercat un sentiment

de vinovăţie pentru că fusesem într-o societate unde nu am putut vorbi nicicum despre Dumnezeu. M-a liniştit spunându-mi: „Nu vă faceţi griji, eraţi în stare de har şi deci prin prezenţa dumneavoastră acolo ei s-au aflat în faţa lui Iisus din sufletul dumneavoastră. Fiţi sigur că El a vorbit mai bine decât aţi fi vorbit personal”.

Tot astfel, se apleca asupra pruncilor din leagăn şi le săruta pieptul în dreptul inimii, ca un omagiu adus prezenţei Sfintei Treimi în sufletul micilor botezaţi.

În aceeaşi ordine de idei, cred că e bine să mai povestesc câte un fapt la care am asistat personal.

MONSENIORUL m-a rugat să merg cu el într-o casă particulară unde se reunea, sub conducerea episcopului Aftenie, Asociaţia Generală a Românilor Uniţi (AGRU). Monseniorul urma să ţină o serie de prelegeri. Din asociaţie făceau parte oameni de mare reputaţie profesională şi socială. Auditoriul s-a aşteptat la dezvoltări savante şi mai ales la „noutăţi”, cu care, de altfel, Monseniorul era totdeauna la curent.

Parcă-l aud şi acuma pe Monseniorul începându-şi expunerea cu cuvintele: „Ne vom ocupa de Crez”, dezvoltând apoi: „Cred într-unul Dumnezeu”. Asistenţa a rămas foarte indispusă şi oarecum „jignită” că i se poate vorbi despre Crez, ca unor catehumeni.

Cred că e bine să menţionez că unul dintre cei mai supăraţi, şi oarecum purtătorul lor de cuvânt, mi-a spus: „D-apoi nici aşa, să ne trateze ca pe nişte copii începători”. Acest „purtător de

cuvânt", după o căsătorie de vreo douăzeci de ani, şi-a părăsit soţia şi copilul, plecând cu o femeie oarecare. Ce bine ar fi fost să fi primit atunci cu mai multă umilinţă şi încredere dezvoltarea adevărurilor fundamentale ale vieţii noastre creştine, făcută de Monseniorul Vladimir Ghika! Cine ştie? Poate s-ar fi oprit la timp. Epilogul a fost că acest om s-a întors după câţiva ani acasă. Soţia l-a iertat. Iar nu după mult timp a murit într-un tramvai, din cauza unui stop cardiac.

NU pot termina acest capitol fără a vorbi de poziţia Monseniorului faţă de Dumnezeu. Şi, oricât ar părea de curios acest lucru, poziţia lui avea ceva unic. Şi anume: principial, nu admitea că ceva ar putea fi pus pe picior de egalitate cu Dumnezeu. Până aici lucrul este obişnuit pentru orice credincios. Într-o zi, i-am formulat un gând care suna astfel: „Dumnezeu, care este infinit..." M-a oprit brusc şi, puţin încruntat (când se încrunta, în realitate nu se întâmpla nimic, decât că-i dispărea surâsul discret şi blând de pe figură, pentru că el nu ştia să se încrunte), a precizat: „Dumnezeu este mai mare decât infinitul".

Tot astfel, într-o zi, prezentându-i concluzia unei meditaţii personale, formulată astfel: „Pentru Dumnezeu noi nu suntem decât un pretext", a adăugat şoptit: „Mai puţin decât un pretext".

Nu pot uita gravitatea pe care o lua vocea lui când îmi spunea: „Ori de câte ori pronunţăm numele lui Iisus, se modifică ceva în univers".

Prin această poziţie faţă de realităţile credinţei, el te făcea să înţelegi lucruri pe care altfel le-ai fi privit cu superficialitate sau

nepăsare.

Menţionez şi faptul că într-o zi mi-a dat un pliant despre Sfântul Giulgiu, cu reproduceri şi explicaţii. Când am ajuns la Faţa Sfântă, mi-a spus: *„Nu mi-aş fi putut închipui o figură mai frumoasă ca aceasta”*. Această afirmaţie implica opinia Monseniorului că Sfântul Giulgiu este autentic.

În fine, un ultim exemplu, foarte profund în simplitatea lui. În 1941, când am intrat în Basarabia, aşa cum se petrec lucrurile în război, a fost bombardată şi o sinagogă din oraşul Tighina. În urma bombardamentului se distruseseră şi obiectele de cult. Spectacol impresionant. Ca prin minune, am zărit printre ruine un Sul Sfânt ferit, nevătămat. L-am luat şi l-am purtat multă vreme în lada mea de campanie. Într-un concediu de pe front l-am adus cu mine şi nu după multă vreme l-am remis rabinului Dr. Safran[10]. Mi s-a confirmat ulterior că sulul a fost supus unui control riguros şi că a fost găsit în perfectă stare.

Când i-am povestit Monseniorului această întâmplare, mi-a spus: „Aţi făcut foarte bine, pentru că într-un Sul Sfânt se află Cuvântul lui Dumnezeu”. Iată ce nu am ştiut să înţeleg din ceea ce vedeam, pentru că, fără să-mi dau seama,

---

10 în arhiva lui Horia Cosmovici s-a păstrat o carte de vizită a Rabinului Dr. David Safran, Calea Griviţei 170, Bucureşti, pe care e scris următorul text: „în semn de sinceră preţuire, primiţi Dle H. Cosmovici aceste frânturi din permanenţa credinţei. Căile Domnului apropie mereu şi totdeauna pe adevăraţii mesageri ai spiritului. Suntem pe drumul căutării noastre. Să fim curaţi înaintea Creatorului şi faţă de conştiinţa noastră. Numai astfel, viaţa îşi va păstra farmecul şi neprihănirea ei. Al Dv, Rabin Dr. D. Safran”.

separam viaţa zilnică de realităţile credinţei.

9. Biserica

Aşa cum am mai spus, de la Monseniorul învăţai esenţialul privind viaţa spirituală cu prilejul diferitelor situaţii care se iveau atunci când erai în preajma lui. Acesta era câştigul deosebit în urma întâlnirilor frecvente cu el. Şi voi lua ca exemplu un fapt.

La catehizare îmi dăduse, desigur, pe larg, textele şi argumentele necesare privind magisteriul Bisericii şi infailibilitatea papală. Dar ce diferenţă mare între „a şti” şi „a folosi”! „A şti” se învaţă; „a folosi” se deprinde. Iar deprinderea reclamă un timp al ei aparte, de cele mai multe ori îndelungat.

MI-A spus într-o zi că a fost la Nunţiatură şi că, venind vorba despre mine, nunţiul Andrea Cassulo şi-a manifestat dorinţa de a mă cunoaşte. Delicat cum era, Monseniorul m-a întrebat dacă aş avea ceva împotrivă să mergem la el joia următoare. Desigur, am acceptat. Monseniorul, prudent, m-a prevenit că voi găsi un om de peste 80 de ani, însă foarte tânăr ca aspect, de statură mijlocie, puţin corpolent şi care are obiceiul de a binecuvânta foarte des. Ca diplomat, era un om foarte priceput şi cu o viaţă sfântă, sub toate aspectele.

Joi, la ora fixată, ne-am prezentat la Nunţiatură. Am fost primiţi cu multă căldură. Am rămas cu impresia că nunţiul era mulţumit de activitatea mea pe lângă Monseniorul. După o conversaţie cu aspect mai mult sau mai puţin protocolar, ne-am despărţit şi… ne-a binecuvântat.

Notez că Monseniorul a sărutat mâna nunţiului la venire şi la plecare. Lucrul acesta m-a rănit puţin sufleteşte şi gândeam: „Ce atitudine necorespunzătoare!” Iată un fapt care confirmă diferenţa între „a şti” şi „a folosi”. Ştiam ce sunt ascultarea şi umilinţa, dar nu cum se practică, de vreme ce nu înţelesesem atunci că gestul Monseniorului a fost plăcut lui Dumnezeu şi instructiv pentru oameni.

LA întoarcere am luat acelaşi drum ca la venire, bineînţeles pe jos. Am traversat Strada Schitu Măgureanu, am intrat apoi pe Ştirbei Vodă, pe Spiru Haret, pe lângă Catedrală şi am urcat puţin pe Calea Victoriei, după care ne-am angajat pe strada Biserica Amzei. În acest timp i-am vorbit cu mare entuziasm de Sfântul Apostol Pavel, ale cărui Epistole începusem să le recitesc, şi atribuiam Sfântului Apostol toate superlativele posibile. Când, deodată, l-am auzit întrerupându-mă:

— Care Sfânt Pavel?

M-am oprit, l-am privit pentru o clipă încurcat şi am repetat: „Cum care Sfânt Pavel?! Sfântul Pavel!!”, şi am accentuat pe ultimul cuvânt. Monseniorul mi-a replicat: „Bine, dar care Sfânt Pavel?” De data asta, puţin enervat, am răspuns: „Ei bine, Sfântul Pavel care a scris Epistolele către Romani, către Corinteni, către Efeseni, către Galateni şi aşa mai departe”.

Atunci calm, dar cu surâsul dispărut de pe faţă, şi-a precizat gândul: „A vreţi să vorbiţi de Saul din Tars, confirmat de Biserică? Să nu uităm că dacă avem un Sfânt Apostol Pavel, aceasta se

datorează faptului că Biserica l-a confirmat”.

O bună bucată de drum nici el, nici eu nu am mai spus nimic. Eu însă am priceput şi am reţinut. Fusese o „prelegere” care durase câteva minute, legată de o situaţie creată de Monseniorul, cu arta lui de a conduce sufletele pe drumul corect al credinţei.

El avea un respect deosebit pentru Biserică şi pentru infailibilitatea papală, pe care le socotea strâns şi nedespărţit legate una de alta, căci, fără infailibilitate, aderarea noastră prin credinţă la adevăr devine fantezistă şi chiar nejustificată. Noi nu suntem chemaţi să aderăm la orice fel de adevăruri, ci numai la acelea propuse de Iisus. Şi Iisus ne-a promis că-l vom găsi, pe parcursul secolelor, în persoana lui Petru. Îl aud şi acuma încheind convorbirea noastră: „Pentru definirea adevărului, în funcţia papei nu se află un om, ci însuşi Cristos”.

AŞA se explică şi străduinţa pe care o depunea pentru unirea Bisericilor. Oriunde şi oricând a avut ocazia, a căutat să obţină ceva care să reprezinte un pas înainte.

A luat parte personal la eforturile cardinalului Mercier şi ale lordului Halifax pentru unirea Bisericii Anglicane cu Roma. Mi-a spus că tratativele erau la un moment dat foarte avansate şi se spera într-o reuşită, când, ajungându-se la problema spinoasă a apostolicităţii, tratativele s-au întrerupt.

Era vorba despre consecinţele care decurgeau din lipsa de apostolicitate a Bisericii Anglicane. Prin ruptura lui Henric al VIII-lea, tot

ce a urmat nu a mai fost legal din punct de vedere canonic. Trebuiau să fie refăcute o bună parte din sacramente, în special sacramentul preoţiei şi al căsătoriei. Or, îmi spuse Monseniorul, oricât de prieten a fost lordul Halifax cu cardinalul Mercier, oricât a insistat şi Monseniorul personal, întrucât avea cu Halifax strânse şi vechi legături de amiciţie, totul a fost zadarnic. La acest punct, Halifax le-a explicat că nu se poate obţine nimic de la englezi. Englezii nu vor admite niciodată faptul că, începând cu Henric al VIII-lea, regii Angliei, care deveniseră şi şefi ai Bisericii Anglicane, au avut legături libere, căsătoriile lor nefiind valabile. „Cum să admită, de exemplu, englezii azi, le spunea lordul Halifax, să se refacă ceremonia căsătoriei regelui cu regina?”

Dar nici Biserica Catolică nu a putut face concesii într-o problemă esenţială privind sacramentele.

MONSENIORUL ţinea regulat şedinţe în care participau atât laici, cât şi preoţi ortodocşi, pentru a se ruga împreună şi a căuta cele mai adecvate mijloace de apropiere. Monseniorul nu denumea aceste şedinţe ca fiind „ecumenice”; el le zicea doar „încercări de a se ajunge la o singură turmă şi un singur păstor”.

Şedinţele aveau loc pe strada Batistei, la sediul episcopului Aftenie.

Nu pot încheia acest capitol fără a spune că, ori de câte ori dorea Monseniorul să dea cuiva să citească o carte care trata problema Bisericii, recomanda volumul al III-lea al lucrării „*Le Christianisme et les temps presents*” de Bougaud.

Cartea lui Bougaud a fost scrisă pe la 1873. Consemnez aceasta pentru a marca o dată mai mult poziţia Monseniorului. El însuşi om de ştiinţă şi mereu la curent cu ce era nou, recomanda totuşi o carte scrisă cu vreun secol în urmă. De ce? Mai întâi, pentru că e bine scrisă, şi o carte bine scrisă rămâne totdeauna actuală. În al doilea rând, pentru că Iisus este începutul şi sfârşitul tuturor lucrurilor, alfa şi omega. Şi modernismul, oricât de modern ar vrea să fie, va trebui să se încadreze, în mod inevitabil, în coordonatele alfa şi omega, trasate de Iisus o dată pentru totdeauna.

10. Câte ceva despre diavol

Cu privire la diavol Monseniorul ştia cu mult mai multe lucruri decât mi-a destăinuit. Nu vorbea cu plăcere despre ele, dar nu le evita atunci când socotea că erau necesare pentru a edifica un suflet.

Dar voi reda mai întâi ce am trăit lângă el în această privinţă.

Într-o zi de vară, mergeam împreună pe bulevardul Lascăr Catargiu, cum se numea atunci. Ca de obicei, mergeam pe jos. La un moment dat, văd apărând, aşa ca din senin, un bărbat ca la vreo 40 de ani, îmbrăcat elegant, care, apropiindu-se agresiv de Monseniorul, a început cu o voce aspră, răguşită, sacadată şi într-o cadenţă accelerată să-l certe şi să-l ameninţe, gesticulând puternic. Vorbea franţuzeşte. Am clar în minte începutul apostrofării: „Ştiu cine sunteţi, sunteţi Monseniorul Vladimir Ghika...” Apoi pentru mine cuvintele s-au amestecat. Auzeam, dar nu

înţelegeam nimic. Monseniorul părea însă că le înţelege. Dar, fără a întoarce capul, mergea înainte. Scena m-a revoltat şi am făcut gestul că vreau să mă opresc şi să-l alung pur şi simplu. Monseniorul m-a apucat de braţ cu hotărâre şi mi-a spus: „Lăsaţi-l, haideţi repede!”, şi a continuat să meargă cu pas grăbit. Personajul continua să meargă în rând cu noi şi să vorbească. Am privit faţa Monseniorului şi mi-am dat seama că el se ruga. După vreo câteva zeci de metri, am simţit că bărbatul s-a retras. Nu ştiu cum a plecat. Monseniorul nu a comentat niciodată incidentul. Întâmplarea a deschis însă drumul anumitor destăinuiri ulterioare.

Redau trei dintre ele, aşa cum mi le reamintesc. Mai întâi o scurtă explicaţie. Monseniorul s-a ocupat îndeaproape de aceia care, în schimbul anumitor satisfacţii pământeşti, n-au ezitat să se consacre diavolului, vânzându-şi sufletul, căci fără asta nu se putea. Repet că era foarte prudent când trebuia să vorbească despre aceste lucruri, dar, când socotea că trebuia să vorbească, vorbea fără nicio teamă. Într-o zi, mi-a spus că era folosit de Biserică împotriva lojilor satanice.

Să încep cu prima întâmplare.

ERA la Paris. O fată tânără, care era un copil de-al său spiritual, căuta de lucru de mai multă vreme fără a reuşi să găsească nimic care să-i convină. Era o fată instruită, plăcută ca fizic şi provenind dintr-o familie onorabilă, dar modestă.

Într-o zi, fata citi într-un jurnal un anunţ pentru un post de secretară. Imediat se porni la

drum şi, ajunsă la adresa indicată, se găsi în faţa unui adevărat palat. Sună şi uşa îi fu deschisă de o doamnă în vârstă care, după ce o întrebă ce doreşte, o pofti înăuntru şi o rugă să ia loc până va veni stăpânul ei. După câteva minute intră un domn de vreo 50 de ani care se prezentă şi, foarte politicos, îi descrise ce anume ar avea de făcut ca secretară. Dorea să-şi scrie memoriile. Salariul fiind destul de atrăgător, tânăra fată căzu de acord. Lucrul urma să înceapă săptămâna următoare.

Câteva luni lucrurile au mers normal, dar, curând, fata îşi dădu seama că patronul se amorezase de ea. Cu fiecare zi în plus, serviciul devenea mai penibil. Într-una din zile, aproape că a cerut-o în căsătorie. Fata realiza că nici nu putea fi vorba de căsătorie din cauza diferenţei de condiţie socială. Ea era de origine modestă, iar patronul ei era nobil, era cavaler. Atunci, fără a-şi anunţa hotărârea, plecă brusc, luându-şi de la gazda unde stătea cele câteva lucruri pe care le avea, şi se mută în altă parte, fără a lăsa noua adresă nimănui. Dar plecarea ei fusese determinată şi de o anumită atmosferă nesănătoasă, un fel de apăsare sufocantă care plana în jurul acestui om, deşi el fusese totdeauna foarte corect. Nu-şi putea explica despre ce anume era vorba, dar în el mai multe lucruri o speriau.

Astfel, după ce părăsi serviciul, tânăra îşi reaminti de anumite porniri de furie ale celui ce o angajase. Până la urmă el izbutea să le învingă, dar aceste accese lăsau totuşi urme în starea lui

generală. Tot aşa, îşi aminti acum, odată plecată, că bătrâna menajeră îi sugerase de mai multe ori să-şi găsească un alt loc, care să o solicite mai puţin. Căci pentru ea, spunea bătrâna, atmosfera de aici poate că nu este prea prielnică.

Tânăra secretară, socotind că toate aceste lucruri sunt destul de curioase, vorbi despre ele Monseniorului Ghika, arătându-i că, deşi nu avea nicio probă, era îngrijorată de starea sufleteascăra fostului ei patron, şi-l rugă să încerce să-l vadă. Îi dădu adresa.

Foarte curând, Monseniorul s-a prezentat la uşa clădirii respective. A sunat. Era, ca de obicei, în reverendă. Când se deschise uşa, în cadrul ei apăru figura speriată a bătrânei menajere, care îi spuse pe un ton de comandă: „Vă rog, plecaţi!” şi voi să închidă uşa. Cu un gest brusc, Monseniorul a pus piciorul în deschizătura uşii şi s-a strecurat înăuntru. De data aceasta bătrâna menajeră i se adresă ceva mai blând, dar insistând: „Stăpânul meu nu vă va primi niciodată, aşa că, vă rog, plecaţi!”

Monseniorul şi-a repetat însă cererea de a-l vedea pe stăpânul ei, spunându-i să-i transmită că prinţul Vladimir Ghika doreşte să-i vorbească. A făcut acest lucru gândind că un cavaler va fi ispitit să primească un prinţ. Şi a avut dreptate. După câteva minute, într-un halat foarte elegant, pretextând că este suferind, şi scuzându-se de ţinuta lui, a apărut stăpânul casei, care se interesă pe un ton foarte amabil de scopul vizitei Monseniorului.

Când a aflat că vine din partea domnişoarei

ex-secretare deveni dintr-odată atent şi puse fel de fel de întrebări. În final îi ceru adresa. Bineînţeles că Monseniorul a refuzat să i-o dea. S-au succedat câteva minute în care fostul patron insista cerând adresa, iar Monseniorul refuza de fiecare dată să-i satisfacă cererea. Acest refuz ferm provocă o manifestare cu totul ieşită din comun. Fostul patron intră într-o stare îngrozitoare de furie, cu oribile torsionări ale membrelor, şi începu să facă nişte salturi incredibile. Sărea până la plafon, şi era vorba de o casă veche cu plafonul foarte înalt. Monseniorul a început să se roage, fără să se mişte de pe locul său. Nu după multă vreme, cel intrat în criză se prăbuşi pe un fotoliu şi, cu obrazul îngropat în palme, începu să plângă ca un copil. Monseniorul aştepta, rugându-se în continuare. După un timp încetă şi plânsul. Cu o figură răvăşită, cu o voce stinsă, stăpânul casei spuse: „Plecaţi, nu aveţi ce căuta în această casă. Vă rog, plecaţi!”

Bineînţeles că Monseniorul a cerut explicaţii pentru această conduită, deşi era complet edificat. Atunci interlocutorul i-a mărturisiţ: „M-am consacrat diavolului, şi dumneavoastră nu puteţi schimba nimic! Soarta îmi este definitiv pecetluită. Sunt condamnat în veşnicie”.

Monseniorul a început să-i vorbească despre bunătatea atotputernică a lui Dumnezeu, arătându-i că, atâta vreme cât există o căinţă sinceră, totul poate fi schimbat, nimic nu este pierdut.

Convorbirea nu a durat mai mult decât o jumătate de oră şi proprietarul casei se hotărî să

se mărturisească. Dar spuse imediat că va veni el la Monseniorul pentru că toate camerele erau murdărite de orgii şi profanări. Deodată însă se opri, se lumină puţin la faţă şi zise: „Există totuşi o cameră păstrată curată, cea în care a murit mama mea. Am lăsat această cameră aşa cum era la moartea ei”. Monseniorul a cerut să vadă camera. Nu a fost refuzat şi au trecut prin fel de fel de culoare şi galerii până ce au ajuns în faţa uşii camerei mamei. Cu o oarecare reţinere în mişcări, domnul deschise uşa. În cameră domnea o atmosferă limpede, senină, odihnitoare. Monseniorul privi în jur şi observă o canapea într-un colţ al odăii. Îi spuse: „Să mergem acolo şi vă veţi mărturisi. Nu este bine să amânaţi. Dumnezeu vă cere să vă curăţiţi sufletul. Dumnezeu vă aşteaptă cu iubire de prea multă vreme, ca să mai amânaţi”.

Fără nicio rezistenţă, ca un copil, omul îşi începu mărturisirea, care a durat un timp mai îndelungat. La sfârşit, după dezlegare, Monseniorul i-a spus că va veni a doua zi, la aceeaşi oră, ca să spună Liturghia în această cameră în care s-a mărturisit.

A doua zi, la ora fixată, Monseniorul s-a prezentat. Bătrâna menajeră, după ce s-a mărturisit şi ea, a asistat la Sfânta Liturghie şi s-a împărtăşit în rând cu stăpânul ei.

După slujbă, Monseniorul a făcut tot ce era necesar pentru purificarea casei, cameră de cameră. Cavalerul nu mai era de recunoscut. Şi mai ales ochii, ochii i se schimbaseră complet.

După ce a fost împlinit tot ce era necesar,

dând o ultimă binecuvântare, Monseniorul s-a îndreptat spre uşa de intrare. La uşă, bătrâna menajeră îi spuse: „Sunt ani de zile de când mă rog lui Dumnezeu pentru această clipă. Dumnezeu să vă binecuvânteze”. Şi, cu aceste cuvinte, a închis uşa.

Monseniorul, după ce a terminat povestirea, a adăugat: „Personal, cred că rugăciunea stăruitoare a acestei femei a salvat sufletul stăpânului său”.

ACUM voi trece la a doua întâmplare. Într-o zi, prin intermediul Surorilor de Caritate ale Sfântului Vincenţiu de Paul, a fost rugat să treacă pe la spitalul în care lucrau aceste surori, fără nicio altă explicaţie decât că e vorba de un caz urgent. Bineînţeles că a acceptat de îndată invitaţia. Ajuns la spital, a fost condus la căpătâiul unui bărbat tânăr, grav bolnav, care, primindu-l cu ochii în lacrimi, l-a rugat să-i asculte povestea ca să afle scopul cererii sale de a fi vizitat. Iată povestea:

Dornic de a-şi „trăi viaţa”, neavând decât un modest bagaj de cunoştinţe, cu ajutorul unor relaţii destul de dubioase şi trecând prin lojile masonice, a fost recrutat de servicii secrete, ajungând în final, ca o ultimă etapă, într-o lojă satanică. Ştia că nu mai este salvare posibilă pentru el, dar dorea să facă în finalul vieţii lui ceva util pentru salvarea acelora care ar fi ispitiţi să urmeze calea pe care îşi angajase el viaţa. Astfel, dorea să aducă o probă, care i se părea evidentă, privind existenţa lui Dumnezeu.

Înainte de a fi primit în lojă, tânărul a trebuit

să participe la un ceremonial complicat, ceva invers botezului, ideea centrală a acestui ceremonial constând în repudierea lui Dumnezeu şi consacrarea către diavol. După ce a fost primit, trebuia să participe cu regularitate la şedinţele lojii şi la fel de fel de manifestări specifice cultului satanic. În loja de care aparţinea, membrii erau obligaţi să aducă ostii consacrate, pentru ca acestea să fie apoi profanate. Tânărul nostru, după ce a primit ostia şi s-a întors în banca sa, nu a avut curajul să o aducă la lojă, ci a înghiţit-o pur şi simplu. Or, dacă Dumnezeu nu ar exista în ostia consacrată, de ce era nevoie de un întreg ceremonial de profanare? s-a întrebat tânărul.

După această destăinuire, Monseniorul a trebuit să lupte din răsputeri pentru a-l convinge că noi nu trebuie să disperăm niciodată şi nici să ne îndoim vreodată de bunătatea lui Dumnezeu, care nicicând nu respinge o întoarcere totală şi sinceră. Cât priveşte judecata sufletului nostru, Dumnezeu şi-a rezervat-o cu stricteţe Lui personal.

Bineînţeles, îmi adăugă Monseniorul, i-a adus la cunoştinţă că Biserica nu admite să dovedeşti existenţa lui Dumnezeu prin uneltirile diavolului. Totuşi, această idee greşită a lui îi poate folosi personal, ca un început de dovadă a sincerităţii cu care regretă fapta comisă.

Monseniorul i-a primit mărturisirea, pe cât de simplă pe atât de tragică, i-a dat dezlegarea şi, având în vedere starea sănătăţii sale, i-a dat şi Sfânta împărtăşanie. A mai trăit doar câteva zile, murind în stare de har. Şi Monseniorul şi-a

încheiat povestirea cu afirmaţia că el personal a crezut întotdeauna că tânărul a primit harul întoarcerii finale datorită împărtăşirii sale de atunci, cu toate că, din punct de vedere teologic, a fost o împărtăşire profanatoare.

A treia întâmplare este poate mai dureroasă decât primele două, dintr-un anumit punct de vedere.

O redau aşa cum mi-a fost povestită.

Monseniorul, pe când era tânăr, fusese invitat să ia parte la o excursie particulară pe un iaht, în fiordurile Norvegiei. Aşa cum se întâmplă în astfel de ocazii pe un iaht, din când în când aveau loc diferite manifestări distractive, precum mici serate dansante, recitaluri, conferinţe etc.

Pe vapor se afla şi doctorul Richet[11], care a fost solicitat să contribuie şi el cu o conferinţă. Richet a făgăduit că va căuta printre invitaţi un „mediu" cu care să facă anumite experienţe. Toată lumea a fost foarte bucuroasă. După puţină vreme, Richet a propus unui tânăr invitat să-i fie mediu. Tânărul a refuzat categoric. Richet plecă foarte contrariat şi iritat. Peste vreo două zile, când aproape toţi invitaţii erau din nou adunaţi pe punte, Richet a prins pentru o clipă privirea tânărului care-l înfruntase şi a izbutit să-l ia în stăpânirea hipnozei. Pe punte s-a făcut tăcere. Invitaţii s-au adunat imediat în jurul unei mese, adusă de un matelot tânăr şi puternic. Pe masă s-a aşezat un vas cu flori. Richet ceru tânărului să se

---

11 Pe Internet se găsesc detalii despre Charles Robert Richet, care confirmă tot ceea ce
se menţionează în text. în special fotografia lui Richet este elocventă.

apropie. Tânărul a executat fără nicio ezitare. Richet a scos o floare din vas, i-a arătat-o şi i-a spus: „Această floare este floarea fericirii tale. Caută să o obţii”. Şi, cu un gest brusc, îi dădu matelotului floarea. Matelotul a luat floarea şi a început să fugă pe covertă. După el, cu disperare, alergă şi tânărul hipnotizat, căutând să-şi obţină „fericirea”. Matelotul se căţăra ca o maimuţă pe scări, pe frânghii, trecând prin lucarne, prin uşi pe care le închidea după el, ca să oprească pe tânărul care-l urmărea din ce în ce mai aprig şi mai decis să ajungă floarea. Din lipsa de ezitare a matelotului se vedea că traseul fusese ales dinainte. Fuga a durat cam zece minute. Matelotul alergase în cerc şi, ajuns la Richet, îi dădu floarea. Tânărul, palid, cu faţa asudată şi plină de zgârieturi, gâfâind, se repezi la mâna care ţinea floarea. Richet, foarte calm, o aruncă peste bord. Datorită iuţelii şi prezenţei de spirit a matelotului, care a prins în ultima clipă pe cel hipnotizat, s-a putut evita o nenorocire, încetul cu încetul s-au retras cu toţii, tăcuţi, unul câte unul, spre cabinele lor. „În tot acest timp, mi-a povestit Monseniorul, l-am urmărit mai ales pe Richet, care avea o înfăţişare înfiorătoare şi o satisfacţie sadică. Pentru cei mulţi, desigur că cele văzute erau inexplicabile”.

L-am întrebat: „Dar pentru dumneavoastră?”

Îmi răspunse calm: „Pentru mine, mai târziu, totul s-a clarificat, întrucât am aflat din anumite destăinuiri că Richet era şeful lojilor satanice din Franţa. Da! Acesta era marele Richet!”

ÎNTR-O altă conversaţie, Monseniorul mi-a

povestit direct de la cineva care fusese de faţă la scenă că, atunci când Chamberlain a fost primit de Hitler şi i-a comunicat că Guvernul Britanic nu poate admite mai departe politica de forţă a Germaniei, Hitler a intrat într-o criză oribilă şi s-a repezit la o canapea unde erau mai multe perne, a luat una din ele şi a început să o muşte cu furie. Ce a urmat, ştie toată lumea, pentru că este istorie contemporană.

11. Scaunul de spovadă – loc de iertare şi de orientare

*

Monseniorul avea o mare experienţă în a conduce sufletele, experienţă dublată de harul special de a se putea adapta la diferite situaţii.

O direcţie spirituală este ceva foarte delicat, îmi spunea deseori Monseniorul, pentru că, în afara liniilor mari care trebuie să convină tuturor în ceea ce priveşte conţinutul, directorul spiritual trebuie să găsească forma adecvată fiecărui suflet. Fiecare suflet este un univers aparte, care nu se mai repetă niciodată. De aici, necesitatea pentru un director spiritual de a avea o vastă experienţă şi o viaţă interioară proprie, profund ancorată într-o spiritualitate sănătoasă.

PENTRU edificare, voi povesti o întâmplare trăită de Monseniorul la Paris.

Se întorsese de la o conferinţă pe care o ţinuse la invitaţia unei congregaţii. Locuia într-o cameră pe care i-o dăduseră spre folosinţă călugării dominicani[12]. De abia se aşezase la masa

12 Datorită intervenţiei prietenului său Jacques Maritain, Vladimir Ghika este găzduit, în martie 1922, de părintele Joseph Gabarra,

de lucru, când auzi o bătaie în uşă. Răspunse afirmativ. Uşa s-a deschis şi a văzut intrând un tânăr de vreo 30 de ani, un bărbat înalt şi frumos, care l-a întrebat destul de amabil: „Sunteţi Monseniorul Vladimir Ghika?” Monseniorul a răspuns, bineînţeles, că el este. Tânărul s-a prezentat la rândul lui. Apoi, brusc, vocea i se schimbă ca ton şi modulaţie şi el dezvălui scopul vizitei. Redau, cred, cu fidelitate scena care a urmat. Tânărul a început prin a-i repeta în linii mari conferinţa pe care o ţinuse, şi la fiecare idee începea cu vorbele: „Aţi spus că... aţi spus că... aţi spus că...” Monseniorul îl asculta, rugându-se tot timpul pentru el. După ce tânărul a terminat rezumatul, s-a oprit şi, cu o voce agresivă, începu: „Acum zic şi eu, la rândul meu”, după care porni să descrie detaliat toate ororile pe care le comisese în viaţă, lucruri de neimaginat, pe care memoria lui le reţinuse în toate detaliile; iar ceea ce era mai înfiorător era chiar limbajul murdar pe care-l folosea. Aproape o jumătate de oră a descris câte făcuse şi a conchis: „Unde este Dumnezeul tău, de care tot vorbeşti? Uite-mă tânăr şi puternic! Unde-ţi este Dumnezeul?”

Monseniorul, care până atunci tăcuse, văzând că tânărul îşi golise tot sacul de murdării, s-a

---

superiorul mănăstirii benedictine Sainte-Marie, rue de la Source, Paris, arondismentul XVI. Mutarea aceasta a avut loc atunci când fratele lui, Dimitrie, la care locuise până atunci, a fost rechemat în România. Vladimir rămâne aici până în martie 1927, când se instalează la Villejuif, de unde face regulat naveta până la Auberive. în 1929, din motive de sănătate, a trebuit să părăsească baraca de la Villejuif, revenind tot la rue de la Source. Aceasta va fi adresa lui de la Paris până la plecarea spre România în august 1939.

sculat, l-a apucat de braţ şi i-a spus cu o voce liniştită, dar pe un ton ferm: „Acum, aşezaţi-vă în genunchi şi faceţi actul de căinţă ca să vă dau dezlegarea”.

Tânărul, fără nicio rezistenţă, a îngenuncheat şi a început să plângă cu amar. Acest tânăr a devenit ulterior un model de viaţă creştină în parohia de care aparţinea şi un element util întregii societăţi.

MONSENIORUL folosea ocazia spovezii nu numai pentru dezlegare, ci şi pentru lecţii de viaţă spirituală. Eu personal plecam întotdeauna din scaunul său de spovadă cu o soluţie pentru concilierea vieţii de pe pământ cu viaţa supranaturală, căci aceasta este în fond problema vieţii spirituale.

Era foarte discret privind persoana lui şi nu vorbea aproape niciodată despre el. Totuşi, în situaţii excepţionale, în care socotea că era util să o facă pentru instruirea penitentului, călca fără nicio ezitare regula pe care şi-o impusese.

I-am mărturisit odată îngrozitoarele distrageri ale atenţiei pe care le trăiam atunci când mă rugam. Şi când spuneam „îngrozitoarele”, nu exageram cu nimic. Parcă-l aud: „Am să vă dezvălui un lucru intim. Niciodată, dar absolut niciodată, nu mi-am cumpărat o pereche de pantofi. De obicei, port ceea ce-mi dă fratele meu când vrea să scape de o pereche de pantofi care nu-i mai convin. Deci este ultimul lucru la care m-aş putea gândi. Şi totuşi, ieri dimineaţă, după liturghie, când îmi spuneam rugăciunile de mulţumire, gândul îmi revenea

mereu la pantofii mei, cu întrebarea dacă nu cumva îmi sunt tălpile găurite.

Aceasta este preocuparea diavolului, care vrea cu orice chip să ne sustragă de la rugăciune şi să ne tulbure. El o face fără nicio ruşine. Nu degeaba Sfânta Scriptură îl denumeşte Belzebut, care înseamnă «regele muştelor», acele insecte insuportabile care nu se satură niciodată de a te sâcâi”. 11

În materie de ispite ale penitenţilor săi era extraordinar. Mergea înaintea confesiunilor, descriindu-le fără cruţare, în toate cutele lor ascunse, atât de primejdioase în generoasa lor discreţie.

Iau un exemplu. Foarte jenat, i-am mărturisit odată că, deşi respectuos faţă de icoana Inimii Preasfinte a lui Iisus, nu pot să nu o găsesc inestetică, îl aud şi acum continuându-mi gândul ca şi cum el ar fi rostit cuvintele mele: „Da, icoana este inestetică. Inima pare ca o «ridiche». Dar noi suntem autorii ei, pentru că atâta timp cât a ţinut Inima în piept, prea puţini se gândeau la ea. Atunci, a socotit că e bine să o scoată afară, să o aşeze pe piept, într-un contrast izbitor cu realitatea, pentru ca noi să fim îndemnaţi să ne gândim la ce a fost şi ce este iubirea sa de oameni. Şi binecuvântata stratagemă a reuşit. Nesfârşite şiruri de suflete au urcat la Cer prin această devoţiune.”[13]

---

13 Belzebut era numele unei zeităţi păgâne, iar evreii îi ziceau în derâdere Belzebub,

care avea sensul de „regele muştelor”. Când s-a dezvoltat o demonologie, acest nume

MONSENIORUL mi-a spus odată că nu e bine să mergem la spovadă cu fapte care nu trebuie mărturisite, fiind numai nişte greşeli minore, deoarece la spovadă are loc într-un chip nevăzut, dar real, o efuziune a sângelui lui Cristos, şi nu e bine să o provocăm pentru orice nimic, printr-o devoţiune rău înţeleasă. Desigur, dacă e vorba de o tulburare a conştiinţei, atunci trebuie să ne mărturisim cât mai repede cu putinţă.

Sfaturile lui de la spovadă erau rezultatul unor lungi meditaţii şi atingeau exact punctul vulnerabil al penitentului, arătându-i şi explicându-i ce are de făcut. Cu titlu de exemplu, voi reda câteva gânduri cu care am plecat din scaunul său de spovadă, gânduri pe care le folosesc şi astăzi atât pentru mine, cât şi pentru alţii.

Mărturisindu-i că am fost lipsit de „spiritul de sărăcie”, m-a sfătuit ca în această privinţă să mă gândesc mai insistent şi mai profund la Iisus, care nu a avut niciodată ceva care să-i aparţină personal, şi a adăugat: „Pentru El folosea strictul necesar, pe care-l lua din cele ce i se ofereau zi de zi”, şi a încheiat: „Da! nu a avut niciodată ceva al Său. Nici măcar Crucea pe care a fost pironit nu a fost a Sa, căci foarte probabil au mai fost şi alţii pironiţi pe această Cruce înaintea Lui”.

I-AM mărturisit odată că m-a tulburat puţin formula lui Tertulian: „Credo quia absurdum”. Îl aud şi acum, cu voce blândă, completând: „quia absurdum est non credere”.

---

s-a folosit pentru a-l numi pe diavol.

MĂ acuzam odată de timpul pe care îl iroseam uneori cu nimicuri, fapt pentru mine cu atât mai grav, cu cât mă speriam mereu de viteza cu care trecea timpul. Mi-a replicat: „Veţi vedea atunci când veţi îmbătrâni că timpul vă va trece şi mai repede. Nu mă refer la o impresie, ci la o realitate: un an este mai scurt pentru un bătrân decât pentru un tânăr”. M-am întrebat atunci şi mă întreb şi azi dacă nu o fi ceva analog cu teoria relativităţii. Fapt este că astăzi, când m-am apropiat de vârsta sfârşitului său de viaţă, săptămâna de şapte zile pe care o trăiesc copiii mei nu are pentru mine decât luni, joi sau vineri, duminică şi iar luni.

ALTĂDATĂ i-am mărturisit că am fost cam prea aspru cu o persoană care voia să formeze un „partid catolic”, socotind că se cobora prestigiul Bisericii într-o lume care se mişcă pe coordonate ce sunt departe de cele ale legii lui Iisus. „Nu numai atât, mi-a adăugat, dar unirea acestor două noţiuni: «partid» şi «catolic» este stranie, pentru că ele se exclud prin definiţie. Atunci când spui «partid», spui «parte», şi când spui «catolic», spui «universal»”.

12. Un lucru consolant

Monseniorul îmi spunea întotdeauna că puterea de ispită a diavolului este limitată de Dumnezeu şi că sunt chiar anumite compartimente ale sufletului nostru la care diavolul nu are în niciun fel acces.

Pentru a fixa acest adevăr mi-a povestit o întâmplare pe care a trăit-o prietenul său, amiralul japonez Yamamoto.

Amiralul, deşi un apropiat al Casei Imperiale, era catolic. Om de o integritate deosebită, se găsea de mai multă vreme în faţa unei dileme pe care nu ştia cum să o rezolve. Plin de încredere în Dumnezeu, a început să se roage în mod insistent ca să fie ajutat să facă ceea ce este bine, atât pentru el, cât şi pentru ţara lui. În decurs de o săptămână, ca om de acţiune ce era, s-a hotărât să vină în Europa, într-o vizită particulară, mai întâi la Paris unde avea prieteni, şi apoi la Roma.

Monseniorul nu mi-a precizat dacă venise la Paris special pentru a-l consulta pe el, şi nici nu m-a lăsat să înţeleg aşa ceva. Totuşi, continuând să povestească, fără să-şi dea seama, întâlnirea cu Yamamoto[14] apărea drept ceva aşteptat, ceva stabilit mai dinainte. Dar să redau mai departe povestirea.

Amiralul a venit să-l vadăşi să-i expună cazul care-l preocupa. Monseniorul, după ce l-a ascultat cu atenţie, i-a spus: „Excelenţă, ar fi bine ca dumneavoastră să mergeţi să vedeţi o fată bolnavă, care trăieşte acuma la Paris sub o strictă îngrijire şi cu asistenţă permanentă din partea Bisericii. Această fată a jucat un rol hotărâtor în hirotonirea mea ca preot. Eu ezitam, neştiind ce este bine să fac, să rămân laic sau să devin preot. Auzisem despre această persoană că avea o viaţă

14 Shinjiro Yamamoto (1877-1942), contra-amiral în flota japoneză; nu trebuie confundat cu amiralul Isoroku Yamamoto. în post la Roma, ca ataşat naval în timpul Primului Război Mondial, apoi membru al delegaţiei japoneze participante la Conferinţa de Pace de la Paris din 1919, îl însoţeşte pe prinţul Hirohito, viitorul împărat, într-o călătorie prin Europa. Este catolic fervent. L-a cunoscut la Roma pe Vladimir Ghika din 1914. A fost prieten cu Paul Claudel.

cu totul deosebită, avea haruri speciale, dar avea şi încercări îngrozitoare din partea diavolului. De aceea Biserica hotărâse că e bine să-i desemneze în mod special un preot cu experienţă, care să o aibă permanent în grijă.

Tânăra nu a fost surprinsă atunci când m-a văzut intrând la ea, pentru că era obişnuită cu fel de fel de vizite. La început am discutat chestiuni cu caracter general. M-a impresionat bunul ei simt în a păstra măsura, dar m-a impresionat mai ales siguranţa şi corectitudinea răspunsurilor pe care le dădea, totul cu o mare simplitate. Vorbea despre subiecte delicate având liniştea unui cunoscător, deşi instruirea ei era destul de modestă. Foarte repede mi-a câştigat încrederea şi, nu ştiu cum, dar am ajuns să o întreb despre dilema mea personală. Nicio clipă nu a ezitat şi mi-a răspuns că deja de mai multă vreme trebuia să mă fac preot şi că e păcat să mai întârzii, întrucât valoarea unei liturghii depăşeşte cu mult orice altă activitate de apostolat. După ce am plecat de la ea, am simţit în sufletul meu că această tânără avea dreptate”.

După această povestire a întrebat pe amiral dacă nu socoteşte că ar fi cazul să se ducă şi el să o vadă, adăugând că se poate s-o găsească în zilele ei grele, de încercări, când nu e posibil să te înţelegi cu ea.

Amiralul s-a dus. A doua zi, la ora fixată, s-a reîntâlnit cu Monseniorul şi i-a spus: „Aţi avut dreptate. În genul ei este o persoană remarcabilă, dar, spre deosebire de dumneavoastră, eu am plecat de acolo cu o îndoială şi vă rog să mă

ajutaţi. Iată despre ce este vorba. Atunci când am plecat din Japonia am rugat pe Dumnezeu, cu toată căldura sufletului meu, să mă ajute şi într-o altă chestiune, atât de delicată şi importantă încât nu am îndrăznit vreodată să pronunţ vreun cuvânt în această privinţă; mă feream de cea mai mică indiscreţie posibilă. Or, vă închipuiţi surprinderea mea când persoana la care m-aţi trimis mi-a arătat la un moment dat care trebuie să-mi fie hotărârea în această problemă. Tulburarea de care v-am vorbit este provocată de faptul că nu ştiu dacă ce mi-a spus este de la Dumnezeu sau de la diavol. Cum pot şti asta?”

Atunci Monseniorul i-a spus că poate fi liniştit, pentru că diavolului îi este interzis să cunoască ceea ce se petrece între Dumnezeu şi sufletul nostru în rugăciune.

Amiralul s-a luminat dintr-odată, deoarece a înţeles că avem un refugiu al gândurilor noastre, la adăpost de diavol, avem rugăciunea.

ACEASTĂ situaţie privilegiată este rezervată exclusiv sufletului nostru în rugăciune. De aceea, pentru toate celelalte activităţi ale noastre Monseniorul recomanda maximum de discreţie în vorbire. Îmi reamintesc perfect că, vrând să-i prezint odată un plan de acţiune într-o anumită chestiune, m-a oprit brusc, spunându-mi: „Nu-mi spuneţi nimic, ca să nu vă creaţi dificultăţi”.

Mi-a explicat apoi că nu trebuie să vorbim înainte de a acţiona, pentru că diavolul ne va ridica fel de fel de piedici. Singura armă este discreţia absolută. Insista asupra experienţei lui proprii, precizând că ori de câte ori a vorbit

despre ceea ce avea de gând să facă, dintr-odată, ca o furtună, se porneau fel de fel de impedimente, piedici absolut insolite, complicaţii care nu-şi aveau nicio justificare. Cu vremea, a înţeles că erau scorniri ale diavolului, pentru că avusese imprudenţa să vorbească despre planurile sale de viitor. Şi astfel, de îndată ce şi-a impus tăcerea, dificultăţile s-au redus la cele pe care e firesc să le avem aici pe pământ, oricând şi oriunde.

CA un copil căruia i se povesteşte ceva, am vrut şi eu să ştiu mai multe şi am întrebat: „Aţi mai văzut-o pe fata aceea?” Mi-a răspuns: „Da, şi într-o situaţie cu totul surprinzătoare”. Mi-a povestit că, după câtva timp, tânăra, însoţită de către preotul care o asista, a fost dusă la Roma. Ocupa o cameră la etaj, într-o clădire care avea şi multe alte încăperi. La început viaţa i s-a desfăşurat oarecum normal, adică stătea tot timpul culcată în pat, neputându-se scula singură şi având drept infirmieră o soră, care o îngrijea. Avea în continuare aceeaşi clarviziune şi suferea aceleaşi atacuri din partea diavolului. Într-o zi a auzit că o strigă cineva la geam şi, fără să-şi dea seama de ce face, s-a ridicat din pat şi s-a dus la geam, l-a deschis larg, dar n-a văzut nimic. Toate acestea le-a făcut ca într-un somn adânc. Dintr-odată şi-a dat seama că se ridicase singură din pat şi, nu numai atât, a simţit că este vindecată. Şi vindecată a rămas de atunci. „După câţiva ani am reîntâlnit-o într-un ordin religios din Japonia. Ne-am bucurat reciproc, dar de data aceasta ea a avut nevoie de mine, pentru că devenise persoana

cea mai dezorientată pe care mi-a fost dat vreodată să o întâlnesc. După vindecare toate manifestările speciale din viaţa ei dispăruseră.”[15]

ESTE de datoria mea să precizez că Monseniorul avea oroare de înclinarea oamenilor de a dori să cunoască viitorul. Considera această poziţie ca fiind foarte primejdioasă, pentru că de ea profită totdeauna diavolul ca să rătăcească sufletele.

Aşa am ajuns într-o zi să vorbim despre spiritism, de care mă voi ocupa într-un capitol separat.

13. Despre spiritism

Monseniorul îmi spunea că spiritismul este incontestabil folosit de diavol pentru a rătăci sufletele, dar că totuşi se impun anumite distincţii.

Dintr-un început trebuie ştiut că Biserica interzice practicarea spiritismului şi, de vreme ce Biserica interzice, orice argument contrar e inutil, pentru că este inoperant. Într-o zi, am abordat cu el această problemă şi, dintre multele cazuri şi situaţii pe care le-a trăit, cea mai impresionantă şi mai elocventă i s-a părut întâmplarea unui preot

---

15 Există mai multe izvoare care vorbesc de Violet Susman şi de rolul ei în materializarea dorinţei dintotdeauna a lui Vladimir Ghika de a deveni preot. Printre ele menţionăm: Jurnalul Raîssei Maritain, Scrisorile lui Vladimir Ghika adresate lui Louis Massignon, dar şi două mărturii ale fiilor săi spirituali: Horia Cosmovici şi Agenor (Bob) Danciul. Acestea două din urmă sunt complementare şi aduc informaţii necunoscute de celelalte izvoare. Comparând secvenţele descrise, apare totuşi o inadvertenţă în relatarea lui Horia Cosmovici, şi anume: pe Violet Susman a cunoscut-o mai întâi amiralul Yamamoto şi apoi Vladimir Ghika. Nu i se poate imputa această inadvertenţă, ţinând cont de timpul trecut de la discuţiile sale cu Monseniorul până la scrierea cărţii.

paroh din jurul Parisului.

Primi odată vizita acestuia. Foarte agitat şi tulburat, îi solicita ajutorul de care avea mare nevoie într-o problemă legată de parohia sa. Şi anume, parohia aceasta îi dăduse mult de suferit, ca preot. Oamenii nu veneau la biserică. A încercat fel şi fel de mijloace, dar toate încercările sale au rămas zadarnice. Duminica şi sărbătorile de poruncă nu erau în biserică mai mult de câteva persoane, mereu aceleaşi. Într-o zi, veni la el un domn foarte prezentabil, tată a trei copii, şi-i spuse că, începând cu prima duminică, atât el, cât şi câţiva prieteni ai săi vor veni cu regularitate la liturghie, conform poruncii Bisericii. A venit la paroh pentru că i s-a spus să-i comunice acest lucru. Când preotul a întrebat din partea cui este mesajul, vizitatorul i-a răspuns că este de la spiritul cu care a vorbit în seara anterioară, iar acesta l-a sfătuit să asculte de Dumnezeu şi să meargă la biserică. Preotul a rămas uluit şi i-a atras totuşi atenţia că Biserica interzice această practică, pentru că, în realitate, vorbeşti fără să ştii cu cine anume vorbeşti. Interlocutorul, fără a se lăsa impresionat de cele spuse de preot, conchise: „Veţi vedea că spiritele ajută Biserica”.

În prima duminică, persoana respectivă a venit la Sfânta Liturghie, împreună cu întreaga familie, aşa după cum promisese. De atunci întreaga familie a început să ducă o viaţă creştinească normală şi foarte frumoasă. După vreo jumătate de an, duminica şi sărbătorile biserica ajunsese să fie plină de credincioşi. Dar tulburarea preotului era mare, pentru că ştia că

aproape toată această lume transformată îşi datorează întoarcerea spiritismului, pe care Biserica îl interzice. Venise acum la Monsenior ca să-i ceară să-i clarifice situaţia. Răspunsul Monseniorului a fost că nu are de ce să fie tulburat. Biserica are dreptate şi ceea ce se vede nu este decât o fază intermediară, care, în final, va conduce în mod dureros la rătăcire. Preotul a plecat mulţumind, dar se vedea din comportamentul său că răspunsul Monseniorului nu-l prea convinsese. În fond era vorba să opui unui fapt, un act de credinţă.

După aproape un an, preotul a revenit cu figura răvăşită la Monsenior spunându-i că duminica biserica lui este goală, că nu mai vine absolut nimeni. Între toţi enoriaşii se întinsese ca o molimă desfrâul, apăruseră certuri groaznice, acte de răzbunare, etc.

MONSENIORUL încheie povestirea precizând că spiritismul este de trei categorii. Prima este aceea când spiritismul e folosit de anumiţi escroci pentru a trage foloase nejustificate, sau de anumiţi oameni care fac farse, pur şi simplu. Această categorie este cea mai puţin primejdioasă.

În a doua categorie intră aceia care se autosugestionează şi nu-şi dau seama că ei sunt aceia care acţionează, fără nicio altă intervenţie. Această categorie este ceva mai primejdioasă decât prima, pentru că poate duce la zdruncinarea sistemului nervos şi la o detaşare treptată de ceea ce e firesc pentru o viaţă normală.

În fine, există a treia categorie, care este foarte primejdioasă, pentru că în ea acţionează

direct diavolul. Dar este de notat că nu toţi diavolii se ocupă cu spiritism, care e socotit în lumea lor un mijloc minor de a rătăci oamenii. Nu se ocupă de spiritism decât diavolii de „rang” inferior, dacă poate fi vorba de rang într-o lume a răului. Şi chiar aceştia, mai mult se amuză de naivitatea oamenilor.

Ceea ce ti impresionează pe mulţi care practică spiritismul sunt anumite fenomene care se produc şi care depăşesc puterea noastră omenească. Insistăm asupra faptului că unele fenomene se produc cu adevărat. Dar nu aceasta este problema. Problema este: cine provoacă aceste fenomene? Căci nu trebuie uitat niciodată că diavolului i s-au lăsat anumite puteri. Şi diavolul poate face minuni. Puterea lui de cunoaştere se referă mai ales la ce se petrece în spaţiu. Diavolul se poate referi la un eveniment petrecut la mii şi mii de kilometri, poate apărea cu chip luminos de înger, etc. Astfel că o minune nu dovedeşte divinitatea sursei. Numai acele minuni care sunt confirmate de Biserică trebuie acceptate, pentru că numai Biserica are puterea legitimă şi competenţa corespunzătoare să o facă.

O singură armă avem la îndemână pentru a nu fi înşelaţi: ascultarea de Biserică.

De altfel, minunea şi stările excepţionale nu trebuie să le dorim, ci dimpotrivă, să ne ferim de ele, pentru că în spatele lor se ascund deseori mari primejdii. Nu cu minuni ne sfinţim; sfinţirea noastră o realizăm prin îndeplinirea îndatoririlor stării în lumea căreia îi aparţinem şi cu rostul nostru firesc în ea. Aceste situaţii excepţionale,

printr-un echilibru cerut de justiţia divină, implică şi încercări excepţionale, care sunt foarte greu de suportat. Aşa că poziţia corectă ne-o dă tot: *„Facă-se voia Ta”* din *„Tatăl nostru”*.

14. Ispitele

Răspunsurile pe care le dădea Monseniorul fiilor să-i spirituali erau de o mare eficacitate, mai ales atunci când era vorba de ispite. Iar aceste răspunsuri aveau totodată o factură de uşoară ironie, atât de subtil folosită, încât întotdeauna instruia şi niciodată nu jignea.

M-am întrebat deseori de ce Monseniorul combătea ispita cu o oarecare ironie şi într-o zi am înţeles de ce făcea acest lucru. Ispita, oricât de dăunătoare ar fi, poartă în sine urma camuflată a unei stupidităţi, dublată de o ridicolă infirmitate logică. Cel ispitit nu prea mai poate să judece normal şi deci nici să vadă ridicolul situaţiei în care se află.

Iau un exemplu pe care l-am trăit personal. Nu multă vreme după convertirea mea, am venit într-o zi la el cu o întrebare care mă sâcâia. I-am spus: „Monseniore, cum vom fi îmbrăcaţi în Cer?” M-a privit o clipă şi mi-a răspuns: „Ei bine, nu vă îngrijoraţi. Bunul Dumnezeu va avea grijă şi de asta şi, de altfel, esenţial este să ajungem în Cer, cât despre croitor ne vom descurca”.

Monseniorul privea orice ispită cu egală atenţie, oricât de mică ar fi părut că este. Mai mult, cu cât părea mai mică, cu atât era mai circumspect.

În exemplul de mai sus ispita a încercat să se strecoare pe lângă tendinţa noastră de a explica

Cerul prin ceea ce se petrece pe pământ. Greşeala mea însă purta şi aspectul ridicol, pentru că nu numai că uitasem predica de pe munte, în care Iisus ne sfătuieşte să nu ne îngrijorăm de ce vom îmbrăca, dar mă îngrijorasem chiar şi de ce o să îmbrac în Cer!

În general, ispitele, fie mari, fie mici, au ceva în comun. Şi anume: tulburarea sufletului omenesc. Nu orice ispită te face să cazi, dar orice ispită te tulbură. Or, tulburarea sufletească este mediul cel mai propice pentru căderea unui suflet. De aceea Monseniorul recomanda totdeauna sfatul dat apostolilor de către Iisus în Grădina Măslinilor: „Rugaţi-vă...”, făcând precizarea foarte utilă că Iisus nu le-a zis apostolilor: „Rugaţi-vă, ca să nu fiţi ispitiţi”, ci le-a zis: „Rugaţi-vă, ca să nu cădeţi în ispită”.

PENTRU a evidenţia mai bine poziţia Monseniorului, voi reproduce aproape cuvânt cu cuvânt cele spuse mie personal de mai multe ori cu privire la prudenţa pe care trebuie să o avem în faţa realităţii că diavolul, fiind spirit pur, nu doarme.

Iată despre ce este vorba. Se ferea întotdeauna să pună Sfânta Scriptură în mâna neofiţilor şi a noilor convertiţi. Spunea că experienţa i-a arătat că demonul îi atacă pe aceştia imediat, cu violenţă. Iar cum ei nu sunt pregătiţi să-i reziste, mai totdeauna cad, prăbuşindu-se în fel de fel de erezii sau, şi mai trist, într-o oboseală spirituală. Şi această idee o dezvolta cu exemplificări şi cu analize foarte aprofundate. Spunea că pui Sfânta Scriptură în

mâna cuiva cu gândul de a-l face creştin şi obţii în realitate un eretic sau un necredincios. De aceea trebuie mai întâi o catehizare serioasă. Sfânta Scriptură trebuie rezervată pentru mai târziu, şi chiar atunci, sub o constantă asistenţă, ca să poţi dirija şi apăra. Un suflet este un lucru atât de frumos încât merită orice oboseală pentru a-i păstra intactă strălucirea.

Şi insista că nimic nu este mai primejdios decât o interpretare fantezistă. Asemenea interpretări se fac mai ales pentru Vechiul Testament.

Cu această ocazie l-am întrebat care socoteşte el că este cea mai bună traducere în limba română a Sfintei Scripturi. Răspunsul a urmat prompt: „Biblia lui Şerban Cantacuzino”.

Monseniorul îşi folosea toată experienţa pentru a preveni căderea în ispită. De aici efortul lui constant de a ne face să înţelegem toată adâncimea cuprinsă în cele câteva cuvinte spuse de Domnul profetului Isaia: „Gândurile voastre nu sunt gândurile mele, şi gândurile mele nu sunt gândurile voastre”.

15. Umorul

Umorul îl folosea tot ca mijloc de apostolat. Urmărea să aducă buna dispoziţie şi o anumită intimitate între el şi interlocutor.

Mi-a povestit următoarea întâmplare pe care „o ştia el”, aşa cum l-a făcut Providenţa să ştie multe întâmplări folositoare altora.

În timpul Primului Război Mondial, Rasputin, care era agent al Puterilor Centrale, s-a prezentat într-o dimineaţă la cartierul marelui duce, fratele

ţarului.

Desigur, a fost primit de îndată. După o scurtă conversaţie convenţională, Rasputin, cu obrăznicia care-l caracteriza, îi spuse marelui duce: „Frate, azi dimineaţă mi-a apărut Maica Domnului şi mi-a poruncit să-ţi comunic că voinţa Cerului este ca Marea Rusie să iasă din război şi să nu mai lupte împotriva Germaniei”. Marele duce îl întrebă foarte serios: „Când v-a apărut?” Rasputin, care era de o îndrăzneală fără pereche, răspunse: „Mi-a apărut astăzi la ora 6 dimineaţa”. Marele duce, cu un aer de confidenţă, îi şopti: „Mie mi-a apărut la ora 6 şi jumătate şi mi-a spus că, dacă va veni Rasputin să-mi spună ceva din partea ei, să-i dau un picior...”

MONSENIORUL mi-a povestit această întâmplare pentru că avea o mare rezervă faţă de devoţiunile particulare neconfirmate de Biserică. Pentru el devoţiunile reprezentau un plus, şi orice plus este legitim doar după ce sunt îndeplinite cele care sunt obligatorii.

Cu sfinţii îşi permitea anumite glume care dovedeau o tainică şi simplă legătură de iubire şi intimitate cu ei. Astfel, la canonizarea ce tocmai avusese loc, a unui sfânt, am venit, foarte „naiv”, să-l întreb dacă mă pot adresa acestui sfânt, rugându-mă lui pentru anumite nevoi ale mele, de viaţă spirituală. Îl văd şi azi cum, cu un uşor „surâs serios”, mi-a răspuns: „Sigur că da, şi mai ales acestor sfinţi nou ridicaţi la cinstea altarelor. Vedeţi, sfinţii vechi, nu mai vorbesc de cei foarte vechi, ca Sfântul Apostol Petru sau Paul, care sunt solicitaţi de secole, s-ar putea să fie sătui de atâta

«cinstire», pe când sfinţii noi sunt foarte «flataţi» de cererile ce li se adresează şi foarte dornici să ne ajute. Aceştia sunt mult mai zeloşi decât cei vechi”.

Îmi amintesc că am râs amândoi cu multă voie bună.

POVESTEA cu plăcere despre intervenţia lui Avraam în favoarea Sodomei. Îl amuza „târguiala” care, bineînţeles, avea la bază un act de caritate meritorie. „Avraam însă, mi-a precizat Monseniorul, la un moment dat nu şi-a mai dat seama că cererea lui era insolită, întrucât iubirea de aproapele nu poate să depăşească dreptatea divină. Dar ceea ce e minunat în această întâmplare e bunătatea lui Dumnezeu şi atenţia pe care o acordă rugăciunii noastre”.

Nu m-am putut opri să nu-i spun că atunci când citesc acest text mă simt jenat şi enervat.

Monseniorul mi-a replicat: „Noi, da! ne enervăm, dar Dumnezeu nu! Şi asta avem de învăţat: răbdarea, îndelunga răbdare a lui Dumnezeu!”

În drumul său spre Japonia s-a oprit pentru câtva timp în China şi apoi în India.

Privitor la India, mi-a spus că Mahatma Gândi era foarte apropiat de Biserica lui Cristos, dar că, oricât ar părea de curios, nu putea renunţa la ideea că vaca nu ar fi un animal sfânt. Să renunţi la Iisus pentru o vacă, aşa cum odinioară evreii au renunţat la Iisus pentru Baraba!

DIN oprirea sa în China voi reda o întâmplare în care este marcată toată fineţea umorului său şi intimitatea, de care am vorbit, pe care o trăia cu

sfinţii Bisericii.

Şi-a început povestirea cu afirmaţia, cunoscută de altfel, că poporul chinez este mare maestru în ale bucătăriei, dar uneori cu gusturi foarte ciudate. Cu cât personajul este mai sus pus, cu atât fantezia culinară se simte mai în largul ei.

Astfel, într-o zi a fost invitat la unul din mandarinii cei mai de vază ai ţării. O masă oarecum protocolară. Lucrurile mergeau destul de bine, dialogul era viu, când, Monseniorul a văzut apărând un servitor care ducea pe tavă ceva având o formă ovală şi purtând ici şi colo pete verzui şi galben ocru. Întrucât Monseniorul era destul de informat şi asupra gusturilor lor culinare, şi-a dat imediat seama că-l aştepta o grea încercare. La această masă i se servea un ou special alterat, pregătit pentru vizita vreunui mare personaj. Chinezii au obiceiul de a altera ouăle de găină în felurite chipuri, până ce capătă un miros cât mai „suav” şi „rar”! în realitate, ouăle sunt „ajutate” prin diferite procedee să se altereze, căpătând mirosuri care mai de care mai respingătoare. Un asemenea produs este socotit de chinezii „sus-puşi” ca o mare delicatesă. Monseniorul a privit spre mandarin, dar, după surâsul amabil al acestuia, a înţeles că pe plan natural nu putea conta pe niciun ajutor. Atunci a început să se roage, nu să fie scutit de ou, ci să aibă puterea de a-l mânca, pentru ca nu cumva să-l jignească pe amfitrionul său. Fără a-l fi tăiat, oul exala deja un miros înfiorător. Cu emoţie, la evocarea acestei amintiri, conchise: „Ce sfinţi nu am invocat eu atunci! Dar totul a fost zadarnic, nu

am putut să-l mănânc şi pace bună! Când mi s-a luat oul din faţă, asudasem complet”.

Din caritate, Monseniorul a început să pledeze pentru a scuza şi explica lucruri atât de neobişnuite, spunând: „Ce vreţi, chinezii sunt un mare popor, cu foarte vechi tradiţii, păstrate cu stricteţe din generaţie în generaţie, şi care azi nouă ni se par anacronice, dar lor nu”. Mi-a citat ca exemplu una din formulele de mare consideraţie ale politeţii chinezeşti: „Dumneavoastră sunteţi pentru mine ca tatăl meu, iar eu sunt pentru dumneavoastră ca un excrement”. Şi Monseniorul adăugă: „Putem explica prima parte a formulei prin aceea că, pentru chinezi, tatăl este fiinţa cea mai respectată din lume.

Cât priveşte partea a doua, şi zâmbi puţin, probabil că este pusă pentru a reliefa valoarea primei părţi. În orice caz, trebuie să recunoaştem că pentru noi acest lucru pare puţin straniu”.

ODATĂ a fost invitat de maica stareţă[16] a unei mănăstiri ortodoxe din Moldova pentru a ţine o conferinţă. A găsit aici o atmosferă de reală pietate şi o bună organizare.

Conferinţa a avut loc în biserica mănăstirii, care era destul de spaţioasă. Neavând decât un plămân, Monseniorul avea o voce slabă. Lângă uşă se afla o călugăriţă bătrână, care l-a impresionat

---

16 în anexă există facsimilul paginii din agendă, din 26 august 1946, în care sunt notate momentele uneia din cele două vizite făcute la Mănăstirea Văratec, unde a întâlnit pe maica stareţă Lecca şi pe Mitropolitul Irineu.

de la prima vedere. Şi mai târziu, în timp ce vorbea, se gândea: „Ce păcat că nu am o voce mai puternică, ca să audă bine şi călugăriţa aceea de lângă uşă”. După ce a terminat de vorbit a pornit spre ieşire şi, ajungând la uşă, călugăriţa bătrână s-a apropiat sfioasă de Monseniorul şi, cu voce caldă, îi spuse: „Eu sunt surdă şi nu am auzit nimic, dar cred tot ce aţi spus”.

ADESEORI îmi spunea că elanurile evlavioase trebuie controlate foarte atent. Iată un caz. Era pe vaporul ce-l ducea la Congresul Euharistie din Buenos Aires. Într-o dimineaţă, o doamnă între două vârste i s-a adresat cu ochii în lacrimi:

— Monseniore, n-am dormit toată noaptea, luptându-mă cu soţul meu!

— S-a îmbolnăvit?

— Nu, dar nu voia să recunoască divinitatea Sfintei Fecioare!!

— Doamnă, face foarte bine şi, vă rog, lăsaţi-l la noapte să doarmă!

DE la acest congres i-au rămas multe amintiri pe care le denumea „amintiri duioase”.

Între atâtea lucruri minunate care s-au petrecut acolo, unele erau pline de un sfânt umor, datorită felului specific de a fi al americanilor, fie ei de nord sau de sud.

Monseniorul le povestea cu deosebită savoare. Redau un episod. La acest congres a fost impresionantă setea oamenilor de a-şi mărturisi păcatele. Scaunele de spovadă au fost atât de asaltate, încât bisericile nu mai puteau face faţă. Şi s-au improvizat scaune de spovadă în aer liber, făcându-se apel la toţi preoţii sosiţi la congres. A

văzut spovezi cu oameni care aşteptau să le vină rândul pe o bancă într-un parc sau chiar într-un colţ mai retras dintr-o piaţă. Lumea care avea drum pe acolo ocolea locul, cu profund respect. Şi dezlegările curgeau ca o ploaie binecuvântată.

Totuşi, spiritul american a apărut şi aici. Şi nimeni nu se simţea stingherit, toate fiind acceptate ca fireşti. Astfel, într-o piaţă destul de centrală, unde erau două frizerii apropiate, în vitrina uneia din ele era scris cu litere mari, colorate ţipător: „Poftiţi la noi, avem cameră şi preot pentru spovadă”. Explicaţia: Patronul, văzând un preot care spovedea în aer liber, l-a chemat la el, oferindu-i o cameră. Şi lumea a intrat.

AŞA cum se întâmplă în viaţa noastră, uneori mintea se lasă mânată de capricioase legături de idei şi ajungi să-ţi pui întrebări pe care în mod normal nu ai avea de ce să le pui.

Astfel, ori de câte ori mergeam cu Monseniorul pe stradă, toţi trecătorii întorceau capul după el. Era subţire ca o trestie, cu plete albe, ondulate, date peste urechi, şi care se întorceau uşor pe ceafă. Purta o pălărie de monsenior pe vârful capului, iar iarna mai adăuga o simplă pelerină, fie că erau 10 sau 20 de grade sub zero. Era totdeauna fără mănuşi. Aveai şi de ce să întorci capul după el. Figura lui impresiona probabil şi prin reculegerea ei, întrucât de cele mai multe ori se ruga. Plecând de la impresia produsă de apariţia lui pe stradă, printr-o serie de legături de idei, am ajuns să mă întreb dacă el cheamă frizerul acasă sau se tunde în oraş. De aici

mintea a fugit mai departe şi m-am gândit să-i recomand să-l cheme acasă pe coaforul Ionică, pe care-l avusesem client, de când recursese la mine ca avocat. Ionică era coaforul Casei Regale.

A doua zi, fără să vreau, am primit răspunsul la întrebarea ce mi-o pusesem. Coafor îi era fratele său, Demetre Ghika, fostul nostru ministru de externe şi reprezentant al României la Liga Naţiunilor.

Lucrul acesta nu l-aş fi putut şti dacă, intrând la el, nu l-aş fi găsit tuns, mai ales barba, într-un chip foarte năstruşnic. Nu că era prea scurt tăiată, dar era inegală ca lăţime, mai îngustă într-o parte decât în alta. Probabil că Demetre a încercat să o tot egalizeze şi depăşise o anumită limită convenabilă. Atunci Monseniorul a găsit că este prudent să oprească egalizarea în favoarea dimensiunii bărbii.

Şi, cu firea sa glumeaţă, îmi spuse: „Figura mea este astăzi mai mult sau mai puţin modificată, pentru că fratele meu s-a lăsat depăşit de elanul său de coafor”.

16. Umilinţa

9

Mult a lucrat Providenţa prin acest om! Dar cu cât Providenţa îl folosea mai mult, cu atât umilinţa lui devenea mai profundă.

Voi povesti doar patru situaţii dintre cele cunoscute de mine, pe care le socotesc mai semnificative. Şi voi începe cu aceea despre care nu am decât câteva detalii.

ÎNTR-O zi, într-un anumit context, mi-a spus că a avut dificultăţi la Catedrala Sfântul Iosif cu

ocazia convertirii mele, în sensul că i s-a cerut să prezinte împuternicirea în baza căreia primeşte convertiri în Biserica Catolică fără a cere aprobarea Arhiepiscopiei. Bineînţeles că a prezentat toate împuternicirile pe care le avea, primite cu semnătura personală a papei Pius al XI-lea. Deşi nu mi-a spus nimic mai mult, am simţit cât l-a durut acest fapt. Dar, precizez, din atitudinea şi din cuvintele sale nu se putea întrezări nimic altceva decât un sincer respect faţă de Arhiepiscopia de Bucureşti. Menţionez că Monseniorul aparţinea clerului catolic francez[17].

TREC la a doua întâmplare, pe care sunt obligat în mod justificat, cum se va vedea, să o povestesc ceva mai pe larg.

Primul meu copil avea de mic curiozităţi. Între ele era şi aceea că nu-l interesau celebrii ursuleţi, care au constituit desfătarea multora din noi până târziu, chiar după perioada copilăriei. Îi cumpăraserăm şi noi un ursuleţ alb, drăgălaş foc! L-am denumit Teddy şi i l-am prezentat cu tot ceremonialul pe care l-am considerat necesar. Dar, decepţie! L-a luat în mânuţe, l-a privit o clipă contrariat şi l-a aruncat jos din pat. Zadarnic am continuat noi să i-l arătăm, spunându-i „Teddy", cu mângâieri drăgăstoase. Totul era zadarnic. Cum punea mâna pe el, îl arunca jos.

Într-o zi, când îl ştergeam după ce făcuse baie, a pus degeţelul pe zidul alb al băii şi ne-a spus: „Teddy". Deci pentru el „Teddy" nu era o fiinţă, ci o culoare. „Teddy" însemna pentru el alb.

---

17 V. informaţiile date în cap. 1 din Anii de rezistenţă..., cap. 1.

Am povestit această întâmplare Monseniorului, care s-a amuzat copios.

După câteva zile a venit să ne facă o vizită şi, bineînţeles, s-a dus de îndată la băieţaş. Ca de obicei, s-a aplecat şi i-a sărutat pieptul în dreptul inimii, ca respect faţă de prezenţa Sfintei Treimi în inima lui.

Şi aici s-a produs neprevăzutul. Când copilul a văzut venind spre el barba albă a Monseniorului, a înşfăcat-o cu amândouă mânuţele, strigând: „Teddy, Teddy!” Noi, părinţii, eram tare încurcaţi. Dar Monseniorul stătea liniştit şi-l lăsa să tragă de barbă, murmurând, destul de distinct: „Ai dreptate, ai dreptate!”

Pot să spun că în viaţa mea nu am auzit un ton mai sincer în glasul cuiva!

ATUNCI când trebuia să ia o hotărâre mai importantă nu ezita să ceară părerea şi sfatul altora, care adesea erau mult mai puţin pregătiţi decât el. Astfel, mi-a cerut părerea în cazul trimiterii la Roma, pentru doctorat, a Părintelui Mircea Todericiu. Problema era aceea că, trimiţându-l, Biserica Catolică din ţară pierdea un element de valoare. În final a prevalat trimiterea la Roma. Şi notez că nu s-a decis uşor, întrucât îşi dădea seama că Părintele Todericiu nu se va mai putea întoarce în ţară. Şi aşa s-a şi întâmplat.

ÎNTR-O seară, pe la ora opt, ceea ce era cu totul neobişnuit, a sunat la uşa mea. De cum a intrat, l-am simţit că i se întâmplase ceva cu totul deosebit. Am început să vorbim despre una, despre alta, când, ajungând să vorbim despre autoritatea Bisericii, am afirmat: „Ce uşor este să

asculţi!” La care mi-a răspuns: „Dacă totdeauna trebuie să asculţi, nu este însă totdeauna uşor să asculţi”. Şi a început să-mi prezinte situaţia dificilă în care se afla şi mi-a cerut părerea.

Doamna doctor Băltăceanu[18], fiica sa spirituală, i-a spus că a rămas însărcinată şi că soţul ei, care era unul din marii noştri internişti, consultase toate somităţile ginecologice de la noi şi toţi au fost de acord, întrucât existau motive medicale bine întemeiate, că sarcina trebuia întreruptă pentru a salva viaţa mamei. Şi doamna a întrebat pe Monseniorul ce trebuie să facă. Sfatul lui a fost conform cu porunca Bisericii, care interzice avortul, dar şi conform cu ordinea firii, pentru că, dacă este cazul, şi cazul este întotdeauna, părinţii trebuie să se jertfească pentru copii şi nu copiii pentru părinţi.

Doamna doctor Băltăceanu a rezistat tuturor argumentelor şi rugăminţilor soţului ei şi a păstrat sarcina. Monseniorul mi-a cerut să mă rog atât pentru mamă şi copil, cât şi pentru el personal, care trecea printr-o grea încercare. Eu ce sfat aş fi putut să-i dau? De altfel, simţisem că el venise nu atâta pentru sfat, cât pentru a obţine o uşurare a greutăţii care-l apăsa, împărtăşind-o unui suflet despre care ştia că-i este ataşat. I-am promis că

---

18 Maria Băltăceanu, născută Ficşinescu (1901-1977). Botezată ortodox, dar nepracticantă, a cunoscut Biserica Catolică audiind cursurile de filozofie tomistă organizate la Catedrala Sfântul Iosif de către Mons. Anton Durcovici. A devenit catolică făcând profesiunea de credinţă cu Monseniorul Ghika - singurul care avea atunci facultatea de a o primi în ritul latin. Convertirea a stârnit supărarea familiei, fiindcă se considera că trecerea la catolicism echivalează cu „trădarea de neam”!

mă voi ruga cu toată puterea. Apoi el s-a ridicat şi a plecat.

La împlinirea termenului s-a născut o fetiţă voinică şi sănătoasă. Mama nu a avut nimic de suferit. Minunea se produsese!

Pe când fetiţa avea vreo trei anişori, am întâlnit-o pentru prima oară într-un tramvai, cu mama ei. Era un îngeraş blond, cu bucle. M-a apucat de mână şi cât a durat călătoria nu mi-a mai dat drumul. Am înţeles că-mi mulţumea, fără să ştie, pentru rugăciuni.

17. Îndrăzneala, prudenţa

Deşi foarte strict în ceea ce priveşte morala, nu era un puritan. Nu se speria de defectele oamenilor, dar se bucura nespus de calităţile lor, pe care căuta mereu să le dezvolte şi să le consolideze.

La botezul primului meu copil, care a avut loc a doua zi după naştere, s-a petrecut ceva care m-a tulburat grozav.

Socrul meu îşi dorea nespus să mai aibă un nepot. Or, acum se născuse încă un băiat în familie. Naşterea avusese loc la Sanatoriul Sfântul Vincenţiu de Paul, de la şosea, iar botezul urma să se facă tot acolo.

În ziua botezului, înainte de ceremonie, m-am repezit împreună cu socrul meu până acasă pentru a deschide o sticlă de şampanie. Şi, tot felicitându-ne şi turnând în pahare, la un moment dat am constatat că băuserăm în doi întreaga sticlă. Se apropia ora botezului; ne-am grăbit şi am ajuns şi noi la timp. Dar jumătatea de oră care a trecut de când goliserăm sticla de şampanie a făcut să mi se

suie băutura la cap. Şi în această stare am asistat la botezarea copilului de către Monseniorul Ghika.

A doua zi m-am dus alarmat la el la spovadă şi i-am mărturisit ce am păţit. Îl aud şi acum, cu vocea sa catifelată, spunându-mi: „Nu vă necăjiţi, Bunul Dumnezeu înţelege preabine bucuria năvalnică a unui tată la naşterea primului său băiat!”

MONSENIORUL nu admitea deformarea aceea bigotă, care ne prezintă un Dumnezeu necruţător şi răzbunător, care stă mereu la pândă. Iisus deschide o eră nouă, nouă mai ales prin aceea că ne-a adus vestea minunată că Dumnezeu este iubire. Şi în această iubire şi numai în această iubire căuta Monseniorul să înţeleagă tot rostul Creaţiei.

În altă ordine de idei, nu trebuie să se creadă că el, care era un adevărat om de ştiinţă, ar fi desconsiderat datele ştiinţifice şi că nu le-ar fi folosit dacă i-ar fi fost necesare pentru apostolatul său.

Pentru el, aşa cum am priceput eu, Sfânta Scriptură nu s-a coborât la alcătuirea îngustă a unui tratat oarecare de ştiinţă. Acesta ar fi fost legat de infirmitatea rămânerii la nivelul de dezvoltare al epocii respective, depăşind şi corectând epoca precedentă, fiind apoi la rându-i depăşit şi corectat de epoca următoare. Sfânta Scriptură a trebuit să vorbească în mod valabil pentru toate epocile şi pentru toţi oamenii, culţi sau ignoranţi.

Numai Dumnezeu a putut gândi aşa ceva, atât de simplu şi de cuprinzător.

Iau câteva exemple în care se găsesc deopotrivă îndrăzneala de a folosi ultimele date ale ştiinţei, cât şi prudenţa de a le obliga să nu încalce domeniul adevăratei ştiinţe, care este voia lui Dumnezeu.

L-AM întrebat într-o zi dacă la învierea din morţi vom avea chiar trupurile noastre. Mi-a răspuns: „Care este trupul dumneavoastră? Cel de la un an, de la 10 ani, sau cel pe care-l veţi avea la 40 sau 80 de ani? Astăzi ştiinţa afirmă că din şapte în şapte ani toate celulele trupului nostru se înnoiesc. Din şapte în şapte ani am avea deci alt trup. Aşa că tot Sfântul Apostol Pavel tratează problema mai corect. Întoarceţi-vă la el, ca să nu greşiţi”.

SAU, cu altă ocazie, mi-a spus: „Nu se poate şti dacă sfârşitul lumii, anunţat de Scriptură printr-o catastrofă universală, nu va fi opera ştiinţei omeneşti. Ea declanşează atât de imprudent forţe pe care omul, scoţându-le din armonia în care au fost închise de Creator, nu le mai poate stăpâni şi poate declanşa catastrofa anunţată. Credinţa nu se opune acestei ipoteze”.

ÎMI spunea: „A! Materia aceasta, de care se face atâta caz! Se consideră astăzi că este mai mult mişcare şi că dacă am elimina spaţiile în care au loc rotirile, am ajunge la atât de puţin, încât ea ar putea fi socotită drept o cantitate neglijabilă”.

Sau, altă dată: „Dacă s-ar dovedi că există şi alte planete cu viaţă, aceasta nu ar schimba cu nimic poziţia creştină”.

MI-A povestit odată, atunci când discutam despre aşa-zisa certitudine a datelor ştiinţei,

următoarele:

„Eram la Paris şi mă dusesem în amfiteatrul mare de la Sorbona ca să asist la prezentarea de către Einstein a teoriei relativităţii. Deşi tânăr pe atunci, îi mersese faima în toată lumea şi era aşteptat cu mare interes.

Einstein era un om mic, foarte simpatic, foarte volubil, cu voce piţigăiată. După aplauzele de rigoare a început conferinţa. Am asistat la un spectacol uluitor. Pe două table mari se succedau calcule după calcule, cu explicaţiile necesare, dacă era cazul. În amfiteatru era o tăcere mormântală.

După două ore, calculele au început să se simplifice în mod miraculos, până când totul s-a redus şi s-a condensat într-o singură formulă. Einstein s-a oprit. Lumea era cu sufletul la gură, dorind să audă explicarea formulei. Şi, deodată, Einstein a rostit: «Mi-am dat seama că această formulă este greşită!» în sală s-a auzit un «O-o-o!» general şi apoi agitaţie. Vocea ascuţită a lui Einstein s-a auzit din nou: «Atunci am înmulţit cu radical din doi.» După aceste cuvinte a făcut operaţiile respective, s-a oprit din nou, şi aproape că a strigat: «Formula a devenit bună acum şi reprezintă baza teoriei relativităţii.» Cum era firesc, mai multe voci au strigat: «Dar de ce aţi înmulţit cu radical din doi?» La care, omuleţul savant a răspuns: «Nu ştiu!», iar în sală s-a auzit din partea savanţilor din toate colţurile lumii un alt «O-o-o!»”.

Monseniorul conchise: „El nu ştia de ce a folosit radical din doi. Eu însă pricepeam, pentru

că începând cu doi apare Creaţia”. Şi ochii lui au continuat să mă privească precum în alte dăţi, când nu găsea cuvinte să exprime tot ce gândea.

18. Adevărata iubire într-una din zile, atunci când mi-a deschis uşa de la intrare, Monseniorul m-a prevenit că se află la el în vizită un tânăr grav bolnav, pe care ar vrea să-l cunosc. Acest tânăr avea o boală de piele incurabilă. M-a rugat să accept ca atunci când mi-l va prezenta, să-l îmbrăţişez. I-am făgăduit acest lucru. M-a introdus în salonul unde-şi spunea liturghia, mergând, ca de obicei, el înainte.

Când am intrat, dintr-unul din fotoliile odăii s-a ridicat, venind spre mine, un bărbat înalt. Ne-am dat mâna, după care l-am îmbrăţişat, sărutându-l pe ambii obraji. Ne-am aşezat toţi trei şi am început să vorbim. Eu prezentam diferite proiecte ale mele de viitor. Convorbirea se desfăşura liniştit, iar la un moment dat se ajunsese la tema bucuriei de a crede şi cum fiecare clipă a vieţii celui care crede se împrospătează, devenind mereu ceva nou şi luminos.

Îmi amintesc că am povestit cu această ocazie o întâmplare. Eram la vânătoare, într-o pauză. O doamnă care mă cunoştea şi care participa şi ea la vânătoare şi-a scos tabachera şi, ştiindu-mă fumător, mi-a oferit o ţigară. Mulţumindu-i, am refuzat, spunându-i că mă lăsasem de fumat. Ea m-a privit nedumerită şi m-a întrebat îngrijorată: „Atunci ce faci toată ziua?”. Tot aşa îmi pun şi eu azi întrebarea: „Ce-or fi făcând toată ziua cei care nu cred?”

Încetul cu încetul, pe nesimţite, a trecut

aproape o oră. Ne-am despărţit.

Ce am aflat mai târziu? Tânărul, farmacist, era el însuşi fiul unui farmacist şi se numea Gheorghe Bendorf; prietenii îi spuneau Gheorghiţă. Nu cu mult în urmă, îi apăruse această boală, denumită discheratoză foliculară Darier.

Darier a fost un doctor care a contractat această foarte rară boală şi şi-a consacrat toată viaţa încercării de a-i găsi un remediu. Eforturile au rămas zadarnice. Darier n-a reuşit. Se spune că boala n-ar fi molipsitoare, dar nu se ştie sigur care e natura ei. Apar pe tot corpul plăgi purulente, răspândind un miros fetid. Faţa devine ca de lepros. Desigur că toate aceste răni trebuie îngrijite, spălate, dezinfectate, bandajate când e cazul. Aceasta doar pentru rănile de la exterior, pentru că în interiorul trupului se produc abcese, un fel de furuncule, care dau dureri foarte mari şi care se sparg. După aceea urmează o perioadă de închidere a acestor răni, care se prefac în cruste albe de o mare rigiditate, încât te simţi ca într-un corset.

Pe acest tânăr îl îngrijea în special mama lui. Înainte de a-l cunoaşte pe Monseniorul, bolnavul ajunsese la disperare. În acea perioadă a aflat că de curând se descoperise penicilina. La început medicamentul nu se găsea deloc şi, dacă se găsea, era foarte scump. La noi în ţară penicilina o aveau numai americanii. În situaţia grea în care era, doamna Bendorf a hotărât să se ducă la Legaţia Americană şi, expunându-şi cazul, să încerce să obţină câteva flacoane. La legaţie a fost însă

refuzată, spunându-i-se că au o cantitate foarte mică, pe care o păstrează pentru eventualele nevoi ale salariaţilor lor. „Ne pare rău, dar nu vă putem da!” a fost răspunsul.

Legaţia Americană fusese ultima speranţă a mamei, iar acum şi această speranţă se spulberase. Zdrobită de durere şi gândindu-se cu groază la ce urma să-i spună fiului ei, mergea pe stradă ca ameţită. Pe drum întâlni o mică biserică şi intră în ea. Se aşeză în genunchi şi începu să plângă cu amar, rugându-l fierbinte pe Dumnezeu să o ajute. La un moment dat se aşeză în genunchi, alături de ea, un preot care începu şi el să se roage, probabil impresionat de durerea acestei femei. După ce şi-au terminat rugăciunea, doamna i-a povestit preotului, în câteva cuvinte, toată durerea ei, rugându-l să vină la ea ca să-i încurajeze fiul şi să-i dea o binecuvântare. Preotul a refuzat, aşa că nu mai avea nicio soluţie, niciun sprijin şi nicio mângâiere.

În această situaţie, în timp ce urca scările imobilului ea îşi aduse aminte că în acelaşi bloc, la etajul I, locuia un preot catolic şi se gândi să recurgă la el. Astfel a sunat la uşa Monseniorului.

De îndată ce i-a cunoscut situaţia, Monseniorul a urmat-o la etajul 2 unde locuia doamna şi, din clipa aceea, el a rămas sprijinul sufletesc neîntrerupt al acestui mare bolnav. Curând atât fiul, cât şi mama, au decis să devină catolici.

Ce transformare radicală la acest om ajuns pe pragul disperării! L-am întâlnit adeseori la Monseniorul. Niciodată nu am auzit un cuvânt

care să poarte în el o plângere, cât de mică. Era interesant să vorbeşti cu el, pentru că era un om cult. Niciodată nu aducea vorba despre boala lui. Îşi oferea suferinţele pentru diferitele nevoi ale oamenilor. Prin el am avut dovada palpabilă a ceea ce poate face credinţa în Crucea lui Cristos. Dintr-un om disperat, un sfânt! Unde este cu adevărat credinţă, disperarea nu are ce căuta. La 24 noiembrie 1958 şi-a părăsit trupul atât de încercat, pe care sunt sigur că la înviere îl va primi cu o strălucire specială.

DINU era un fost coleg de şcoală şi un bun prieten al meu. Într-o zi, pe neaşteptate, s-a îmbolnăvit de cancer. Zilele îi erau numărate. El rămăsese la viaţa noastră uşuratică din tinereţe. Cum eu părăsisem această cale, odată cu diferenţa de perspectivă dintre el şi mine relaţiile noastre s-au răcit. Când am aflat însă în ce situaţie grea se afla, m-am dus de îndată la el şi, încetul cu încetul, vechea prietenie s-a reînnodat şi ne-am apropiat din nou unul de celălalt. În vizitele mele, care erau destul de dese, am căutat să-l conving de necesitatea de a chema un preot, ca să-şi pună sufletul în regulă, dar de fiecare dată el amâna sub diferite pretexte.

Între timp, mama mea a făcut un infarct; mai avea puţin de trăit. Pe patul de moarte, mi-a spus: „M-am rugat tot timpul pentru ca Dinu să primească un preot, dar azi am uitat să mă rog pentru el”. După ce a murit, m-am dus la Dinu ca să-l văd şi i-am spus că mama mea a murit. Lucrul acesta l-a impresionat profund. Am adăugat că mama mi-a spus înainte de a muri că s-a rugat tot

timpul pentru el, ca să cheme un preot.

Dinu a repetat şoptit, cu ochii pierduţi: „S-a rugat pentru mine, să primesc un preot?!... Bine, adu-mi un preot!” Orice rezistenţă căzuse.

M-am dus la Monseniorul, doar unde era să merg ca să mă înveţe cum să procedez? Monseniorul a ascultat atent întreaga povestire şi, când am ajuns la regretul mamei că în ziua infarctului a uitat să se roage pentru Dinu, m-a întrerupt, spunându-mi cu zâmbetul său obişnuit: „Dar regretul acesta al ei a fost în sine o rugăciune. Aşa că s-a rugat şi în ziua morţii ei!”

Acest răspuns mi-a arătat o dată mai mult ce înseamnă să ai „ochiul câmpului” în domeniul supranatural.

Sfatul Monseniorului a fost ca imediat să-i aduc un preot. Cum însă prietenul meu era ortodox, Monseniorul mi-a spus să mă duc din partea lui la Părintele Cazacu de la Biserica Batistei.

A doua zi, Părintele Cazacu a stat timp de două ore în camera lui Dinu. Eu îl aşteptam afară şi mă rugam. La ieşirea de la mărturisire mi-a spus: „Lucrurile s-au petrecut foarte bine. Acum totul e în ordine”.

Gheorghiţă şi Dinu sunt o dovadă că Monseniorul se ocupa de suflete şi nu de confesiuni. Unii numesc asta ecumenism; el o numea: promptitudinea de a sări în ajutorul celui aflat în nevoie, „la theologie du besoin”.

19. Două sacramente din şapte

Monseniorul nu complica niciodată lucrurile. Le vedea simplu, le explica simplu, şi mai

totdeauna într-o formă lapidară. Dar câtă bogăţie în această simplitate!

Îmi amintesc de cuvântarea lui la celebrarea cununiei mele. Fiind în anul 1944, cununia a avut loc discret, căci erau trupe străine în Bucureşti şi chiar ieşitul pe stradă era un risc. În biserică s-a intrat pe o uşă laterală, uşa principală fiind încuiată. A oficiat Monseniorul, asistat de Părintele Francisc Zudor. Întrucât asistenţa cunoştea limba franceză, Monseniorul a vorbit în limba franceză[19]. Iată ce ne-a spus: „Iubiţii mei fraţi, căsătoria este un sacrament care ca şi preoţia se reînnoieşte în fiecare zi. Este o «stare» prin care bărbatul şi femeia pot ajunge la sfinţenie, fiind pur şi simplu un soţ bun şi o soţie bună. În căsătorie, ca şi în preoţie, harurile nu se primesc toate deodată, ca în cazul celorlalte sacramente, ci se acordă de-a lungul zilelor, după nevoi. De aici decurge necesitatea pentru soţi de a le cere zilnic.

În domeniul social Dumnezeu nu şi-a rezervat decât două sacramente din şapte. Anume, preoţia şi căsătoria. Preoţia, care coboară pe Cristos pe altar, şi căsătoria, care aduce pe creştin în lume. Şi asta este toată problema: întâlnirea dintre creştin şi Cristos, Dumnezeul său.

Singure căsătoria împreună cu preoţia pot schimba societatea”.

FĂRĂ a-şi limita cu nimic activitatea, era preocupat din ce în ce mai mult de rolul important pe care trebuie să-l joace aceste două sacramente

---

19 V. mărturia doctorului Nicolae Cernea în Anii de rezistenţă..., cap. 4.2.

în lecuirea rănilor sociale. Aşa se explică poziţia lui faţă de „Rozariul social”. Atunci când i s-a adus la cunoştinţă, a spus: „Răspândiţi-l, să vedem ce se întâmplă”.

Iată Rozariul social, care a fost prezentat Monseniorului Vladimir Ghika, în forma în care el a sfătuit atunci să fie răspândit.

Rozariul social

Introducere. Rozariul clasic trece direct de la misterele copilăriei lui Iisus la misterele patimilor sale, trecând peste viaţa publică a Mântuitorului. Rozariul social cuprinde această viaţă publică, în momentele ei specifice. Cele cinci decade pot fi spuse între misterele de bucurie şi cele de durere, după cum pot fi spuse şi separat, de sine stătător.

Primul mister. În primul mister se meditează faptul că pentru a veni pe pământ Dumnezeu a ales familia. Iisus vine în lume prin familie, rămâne în familie, munceşte în familie şi pleacă din familie atunci când îşi începe viaţa publică.

Formularea primului mister. Îţi oferim, Doamne Iisuse Cristoase, în cinstea venirii tale „ascunse” din Nazare t, primul mister social intitulat „Dumnezeu în lume prin familie”, cerându-ţi prin acest mister, prin Regina Sfântului Rozariu şi prin Sfântul Iosif, sfinţirea familiei şi buni profesionişti creştini, în special preoţi şi cârmuitori sfinţi (1 „Tatăl nostru”, 10 „Bucură-te Marie”, 1 „Mărire Tatălui”).

Al doilea mister. În al doilea mister se meditează faptul că primul drum al lui Iisus înainte de a-şi începe viaţa publică a fost la Sfântul Ioan Botezătorul, pentru că acolo se

practica morala naturală. Morala naturală ne învaţă să fim drepţi, adică să dăm fiecăruia ce i se cuvine. Sfântul Ioan Botezătorul îşi definea învăţătura astfel: „să nu ceri nimic peste ceea ce ţi se cuvine, să fii mulţumit cu simbria, să nu asupreşti, să nu învinuieşti pe nedrept; dacă ai două haine, să dai una celui ce nu are”. Aceasta este dreptatea. Iubirea începe însă atunci când, cerându-ţi-se haina, tu dai şi cămaşa. Dreptatea este minimul necesar pentru ca să fie netezite căile iubirii. Numai după ce ai învăţat să dai fiecăruia ce i se cuvine, numai atunci poţi trece mai departe şi să dai din al tău altuia. Deci iubirea porneşte de la dreptate înainte. Dacă nu eşti un om drept, nu poţi nici măcar începe a iubi, necum să iubeşti. În fine, Iisus, venind la Ioan, ia în mână lanţul profeţilor, încheindu-l. Ca o încoronare, aici, la Ioan, în clipa în care Iisus s-a botezat, a avut loc pentru prima şi ultima oară pe pământ manifestarea sensibilă a Sfintei Treimi.

Formularea celui de-al doilea mister. Îţi oferim, Doamne Iisuse Cristoase, în cinstea botezării tale de către Ioan în apa Iordanului, al doilea mister social intitulat „Mai întâi să împlinim toată dreptatea”, cerându-ţi prin acest mister, prin Regina Sfântului Rozariu, universala păzire a legii naturale şi convertirea tuturor la credinţă (1 „Tatăl nostru”, 10 „Bucură-te Marie”, 1 „Mărire Tatălui”).

Al treilea mister. În al treilea mister se meditează faptul că prima minune a lui Iisus a fost făcută cu ocazia unei căsătorii. Sens adânc şi foarte important. Dialogul care s-a desfăşurat a

fost dincolo de cuvintele care ne par contradictorii, pentru că dialogul a avut loc de la Inima Neprihănită a Mariei la Inima Preasfântă a lui Iisus. Aşa se explică de ce, la refuzul lui Iisus de a interveni, Maria a sfătuit pe cei din jur să facă tot ce le va spune Fiul ei. Totodată, la Cana Galileii avem dovada puterii de intercesiune a Sfintei Fecioare, intercesiune care a făcut să sosească „ora care încă nu sosise”.

Formularea celui de-al treilea mister. Îţi oferim, Doamne Iisuse Cristoase, în cinstea minunii şi binecuvântării nunţii de la Cana Galileii, al treilea mister social intitulat „Prima minune”, cerându-ţi prin acest mister şi prin Regina Sfântului Rozariu căsătorii cu adevărat creştine (1 „Tatăl nostru”, 10 „Bucură-te Marie”, 1 „Mărire Tatălui”).

Al patrulea mister. În al patrulea mister se meditează faptul că din clipa în care Iisus îşi începe viaţa publică el nu mai are nimic, se dăruieşte total. Nu mai are familie, nu mai are casă, nu mai are odihnă, nu mai are nimic, dar absolut nimic, în aşa fel încât poate spune fără ezitare că „fiarele pădurii au adăpost, dar numai Fiul Omului nu are pe ce îşi pune capul”.

Formularea misterului al patrulea. Îţi oferim, Doamne Iisuse Cristoase, în cinstea vieţii tale publice, al patrulea mister social intitulat „Fiul omului nu are pe ce îşi pune capul”, cerându-ţi prin acest mister, prin Regina Sfântului Rozariu, pătrunderea şi practicarea realităţilor credinţei în toate ramurile de activitate ale vieţii (1 „Tatăl nostru”, 10 „Bucură-te Marie”, 1 „Mărire

Tatălui”).

Al cincilea mister. În al cincilea mister se meditează faptul că la capătul tuturor dăruirilor stă jertfa lui Iisus. Peste această jertfa a lui Dumnezeu însuşi nu se mai poate adăuga nimic. Toată viaţa publică a lui Iisus este o neîntreruptă frângere, care se încheie cu frângerea reală a Trupului său.

Formularea misterului al cincilea. Îţi oferim, Doamne Iisuse Cristoase, în cinstea Cinei tale cea de Taină, al cincilea mister social intitulat „Frângerea Pâinii”, cerându-ţi prin acest mister, prin Regina Sfântului Rozariu, ca Sfânta Euharistie să devină centrul vieţii sociale creştine (1 „Tatăl nostru”, 10 „Bucură-te Marie”, 1 „Mărire Tatălui”).

Încheiere. Întorcându-ne la ideea exemplarităţii vieţii lui Iisus şi urmând succesiunea misterelor Rozariului social, conchidem astfel:

Pentru ca o viaţă publică să poată fi cât mai creştinească trebuie ca ea să plece din familia creştină, trebuie să practice dreptatea în cadrul legii naturale, dând fiecăruia ce i se cuvine, să respecte şi să sprijine adevărata căsătorie creştină, să se dăruiască complet şi într-o continuă renunţare, până la propria frângere, singura dovadă de netăgăduit a adevăratei iubiri de oameni, iubire de oameni pentru Dumnezeu.

20. Nu totul e sfânt în viaţa sfinţilor

*

Deseori l-am auzit repetând aceste cuvinte: „Nu totul e sfânt în viaţa sfinţilor!” Era o formă

elegantă de a preveni că nu trebuie să iei de-a valma totul din viaţa sfinţilor, ca argument sau justificare pentru greşelile tale personale. Singurul model sigur pe care-l accepta era Iisus. Numai aşa suntem siguri că rezolvăm toate situaţiile în spirit creştin şi în perspectiva eternităţii.

În acest sens avea şi Monseniorul unele „curiozităţi". Sunt sigur că pentru el erau perfect justificate. Noi, cei din afară, nu le înţelegeam, iar el, ca să nu ne spună ceea ce socotea că nu trebuie spus, conchidea surâzând: „Nu totul e sfânt în viaţa sfinţilor!"

SĂ luăm ca exemplu reverenda sa. Ave o reverendă foarte veche şi foarte uzată, pe care o purta zi de zi. Şi mai avea una oarecum bună, pe care o folosea la anumite solemnităţi sau în ocazii excepţionale.

Această reverendă a fost punctul de plecare pentru anumite concesii vestimentare din partea lui. Providenţa s-a folosit în acest scop de mama mea. Iată cum s-au petrecut lucrurile:

Foarte curând după convertirea mea, mama s-a împrietenit cu doamna Elizabeth Ghika. Mama era o moldoveancă foarte frumoasă şi foarte deşteaptă, calităţi care se întâlnesc rar împreună. Apoi avea un fel direct şi sincer de a aborda oamenii, care era foarte plăcut.

Doamna Ghika obişnuia să organizeze anumite „bazaruri" unde vindea lucruri în folosul singurului ordin contemplativ[20] de călugăriţe

---

20 E vorba de Mănăstirea Bunavestire Cerească, mănăstire de călugăriţe contemplative greco-catolice, întemeiată în anul 1937 la

greco-catolice din ţară. La aceste bazaruri unul din colaboratorii cei mai preţioşi era Monseniorul. El căuta şi solicita colaborări. Confecţiona personal anumite lucruri care se vindeau, bineînţeles, pe un preţ ridicat. La aceste bazaruri avea loc şi tradiţionala tombolă: o loterie cu toate numerele câştigătoare. Cu 20 de lei numărul puteai câştiga un patefon, dar şi o cutie de chibrituri, aşa cum am câştigat eu una, care fusese înfrumuseţată de către Monseniorul cu desene artistice în peniţă. El avea un mare talent la desen.

Mama mea se pricepea la cusături. Şi mai era şi mare meşteră în dantele. Lucra la „ciocănele". Scotea adevărate minuni. Desigur că şi ea a fost solicitată. Şi, cum tot ce făcea ea făcea cu inimă bună, a ajuns să fie prietenă cu doamna Ghika. Ele îşi spuneau pe nume: Elizabeth şi Hortense. De aici, o oarecare intimitate, care i-a permis într-o zi să-i spună doamnei

Ghika: „Ascultă, Elizabeth, nu crezi că ar trebui să includem în bazar şi o reverendă?" Şi dialogul a urmat astfel:

— Draga mea, acesta este un capitol la care eu nu pot face nimic.

— De ce?

— Pentru că nu admite să se ocupe cineva de reverendă, ca şi de alte lucruri personale ale sale. Eu văd, dar, ca să nu-l indispun, nu insist.

Edera-Moreni (jud. Prahova). Sufletul acestei mănăstiri a fost Maica Magdalena Bossy (o verişoară a Monseniorului Vladimir Ghika). Ştim că şi aceste surori, în ora persecuţiei, s-au comportat eroic (după Octavian Bârlea, Biserica Română Unită între cele două războaie mondiale, nota 47).

— Lasă, dragă, dacă-mi dai voie, o să-l indispun eu.

— Cu multă plăcere şi te voi susţine. Ar fi minunat!

De la acest „complot” s-a ajuns într-o bună zi ca şi reverenda să fie pusă la punct. Când am întrebat-o pe mama cum a făcut, mi-a răspuns: „Venise după o vizită în vecini. Eu am observat că-i căzuse un nasture de la reverendă şi, cu un aer foarte serios, i-am propus să i-l cos. Mă aşteptam la rezistenţă, dar a cedat foarte uşor. L-am trecut în salonaş, am închis uşa şi l-am rugat să pună reverenda pe un scaun şi să împingă scaunul afară, în salon. I-am dat un vraf de cărţi şi am închis uşa. El s-a luat cu cititul, iar eu cu cârpitul. Când am terminat, i-am pus reverenda pe scaun şi am bătut în uşă, ca să şi-o ia”. Interesant este faptul că Monseniorul nu şi-a dat seama de „atentatul” comis asupra reverendei decât seara, la masă, când doamna Elizabeth Ghika l-a felicitat pentru revitalizarea reverendei sale. Bineînţeles că au râs cu toţii.

DUPĂ bombardarea Bucureştiului de către aviaţia americană, a început evacuarea oraşului. Astfel au trebuit să plece şi Demetre şi Elizabeth Ghika. Doamna Ghika a rugat-o pe mama mea să-i asigure Monseniorului masa de prânz. Eu eram plecat pe front. Cu ocazia unei delegaţii, a trebuit să vin în Bucureşti pentru a primi anumite materiale. Când l-am întâlnit, l-am găsit arătând foarte bine şi parcă ceva mai plin la faţă. „Nu-l las, până nu mănâncă bine la masă”, mi-a spus mama cu un aer de autoritate. Şi adăugă: „Aşa cum mi-a

spus Elizabeth, pentru a-i stimula pofta de mâncare îi dau o jumătate de păhăruţ de vin negru la fiecare masă”.

Când ne-am reîntâlnit şi am intrat în casă, Monseniorul a venit spre mine cu un aer de mare vinovăţie, spunându-mi: „Mama dumneavoastră m-a făcut obez!”

DINTRE aceste lucruri „curioase”, unele închideau semnificaţii mult mai profunde decât s-ar fi părut la prima vedere. De exemplu, purificatorul lui ajunsese de un gri pronunţat. Se vedea că nu fusese schimbat de mult. Am observat acest lucru, fără a-l discuta vreodată cu cineva. Este prima oară că vorbesc de el.

Cum Monseniorul îşi dădea bine seama de starea purificatorului, îl ţinea sub corporal şi, când trebuia, îl scotea cu mişcări scurte ale degetelor şi-l „ascundea” în podul palmei. Se servea de el, şi tot ghem îl băga sub corporal[21]. Notez că toate veşmintele altarului erau foarte curate. De aceea înclin să cred că avea motive speciale ca să nu vrea să-l spele. Mi-a confirmat această părere diferenţa de ton pe care am sesizat-o întotdeauna între cele două consacrări: pentru ostie şi pentru vin. La consacrarea vinului avea un ton pe care nu-l pot uita nici azi. Era tonul unui om care a văzut ce spune.

---

21 Corporal: pânză albă, pătrată, care se desfăşoară la începutul Ofertoriului şi pe care se aşază vasele sacre (patena şi potirul). Echivalent în ritul bizantin: antimisul, doar că acesta este brodat şi are încorporate şi moaşte, deci echivalează şi piatra de altar din ritul latin. Purificator: pânză albă, dreptunghiulară, cu care preotul şterge („purifică”) potirul după ce l-a clătit cu vin şi apă, după împărtăşanie. Acestea două au rămas la fel şi după Vatican II.

ESTE cazul să menţionez aici alt fapt care, după părerea mea, îi era cu totul specific. Nu l-am mai întâlnit niciodată de atunci la altcineva. Atunci când îşi pregătea ostiile, întreba pe fiecare dintre cei care asistau dacă se împărtăşeşte, apoi îl vedeam cum punea pentru fiecare câte o ostie plasată ordonat pe patenă. Cum de la o vreme devenisem ministrantul său obişnuit, mi-am permis odată să-i atrag atenţia că o anumită ostie nu stătea bine pe patenă şi că ar fi cazul să o mute într-un loc unde patena era mai liberă. Mi-a răspuns: „Lăsaţi-o acum acolo, pentru că este ostia pusă pentru domnul X şi, dacă o mut, s-ar putea să le încurc pe toate”. Am înţeles atunci că pentru fiecare din cei care voiau să se împărtăşească punea pe patenă câte o ostie destinată în mod special. Astfel era ca şi cum, prin Monseniorul, fiecare îşi aducea ostia lui spre consacrare.

ÎNTR-O zi Monseniorul a trebuit să fie operat din cauza unei hernii. Venisem să-l văd înainte de intervenţia chirurgicală. *Ers*/*în* camera lui, în pat. Înainte de a intra la el, m-a întâmpinat, supărat foc, Demetre: „Nu vă puteţi închipui cât de mutilat este trupul lui. S-ar crede că a colecţionat toate bolile din lume. Şi a tăcut! N-a spus nimic! N-a făcut nimic! E revoltător!”

Am fost condus în camera Monseniorului. Nu am stat mult, ca să nu-l obosesc. Dar i-am spus, între altele, că mă gândesc cu mare grijă că s-ar putea să plece la Iisus şi să pierd ajutorul lui atât de necesar pentru mine. Mi-a răspuns: „Fiţi fără grijă! Atunci vă voi putea ajuta cu mai multă

eficacitate, nemaifiind limitat în spaţiu şi în timp”.

Dumnezeu a vrut ca „plecarea” Monseniorului să se facă din alt loc decât dintr-un spital.

21. Situaţii noi în apostolat

Odată cu bombardamentele aviaţiei americane asupra teritoriului ţării, care au început în ziua de 4 aprilie 1944, apostolatul Monseniorului s-a diversificat.

România nu era pregătită pentru bombardamente de o astfel de amploare cum a fost la noi cel din 4 aprilie. Fiind vizată Gara de Nord, strada Griviţei, care acoperea o latură a acestei gări, a fost pur şi simplu desfiinţată. Au fost foarte multe victime. Oamenii, neavizaţi, auzind uruitul formaţiilor de avioane deasupra capitalei, au ieşit să le admire, că tare erau frumoase! Albe şi strălucitoare în bătaia soarelui, păreau ca de argint. Şi apoi de ce să te temi de nişte lucruri care erau atât de mici. De jos păreau de cel mult doi centimetri. Rezultatul însă a fost tragic.

După primul bombardament de avertizare şi de intimidare executat asupra capitalei, atenţia aviaţiei americane s-a îndreptat asupra regiunii noastre petrolifere şi în primul rând asupra rafinăriilor din Ploieşti. Drumul avioanelor spre Ploieşti trecea de cele mai multe ori deasupra Bucureştiului.

Bombardamentele au deschis pentru Monseniorul o problemă foarte gravă. Erau atâtea suflete care puteau să dispară într-o clipă şi care, de cele mai multe ori, erau complet nepregătite

pentru moarte. Este adevărat că auzeai, pe ici, pe colo, şoapta unei rugăciuni şi se făceau cruci, dar şi crucile acestea ce închideau în ele? Nimic altceva decât dorinţa de a scăpa cu viaţă şi nevătămat. Aşa, nu o dată s-a auzit în aceste adăposturi rugăciunea: „Du-i, Doamne, la Ploieşti!”, după care urmau sumedenii de cruci mici şi grăbite. Această formulă „Du-i, Doamne, la Ploieşti” a rămas de atunci ca zicală în limba noastră.

Monseniorul, la auzul prealarmei, cobora şi el în adăpost. Îşi găsea un loc şi, în mijlocul mulţimii speriate, propunea să se spună o rugăciune pentru cei din adăpost, precum şi pentru cei care vor muri din pricina bombardamentului. Şi începea rugăciunea cu „Tatăl nostru”, urmat de „Bucură-te Marie” şi „Mărire Tatălui”. După rugăciune urma o scurtă explicaţie ad-hoc. Bineînţeles, nu încheia rugăciunea fără actul de căinţă în forma lui cea mai simplă: „Doamne, cred în tine, sper în tine, te iubesc şi mă căiesc de toate păcatele mele”. Aceasta era formula pe care Monseniorul o folosea în mod obişnuit, spunând-o la capul muribunzilor cu care nu se mai putea vorbi.

Pentru mulţi, aceste clipe petrecute împreună cu Monseniorul în adăposturi se transformau în relaţii durabile, cu rod bogat pentru sufletele lor.

Era o perioadă în care mureau zilnic, clipă de clipă, sute şi mii de oameni pe fronturile războiului mondial. S-ar putea pune întrebarea: ce contau cele câteva persoane dintr-un adăpost antiaerian, ca activitate apostolică?

Pentru Monseniorul problema se punea altfel:

un suflet reprezenta mai mult decât întregul univers material.

PE toată perioada bombardamentelor nu şi-a modificat cu nimic activitatea obişnuită. Până şi vizitele periodice la închisori şi-au urmat cursul. Menţionez în mod special închisorile, pentru că în caz de bombardament deţinuţii rămâneau închişi în celule sau camere, iar în adăposturi nu mergeau decât administraţia şi personalul penitenciarului. L-a surprins şi pe el un bombardament la Văcăreşti, pe când vizita secţia femeilor de moravuri uşoare. A refuzat să meargă în adăpost cu paznicii şi a rămas cu deţinutele.

Astfel, un act de mare brutalitate, cum este bombardarea populaţiei civile, devenea o ocazie pentru ca sufletele să se pună în ordine cu Dumnezeu.

Precum călugărul pleacă spre locul de închinăciune chemat de toaca mănăstirii, aşa se ridica Monseniorul la auzul primei sirene şi, fără grabă, cu pasul lui mărunt, se îndrepta spre adăpost, unde sufletele speriate nu mai aşteptau ajutor decât de la Dumnezeu.

22. Teologia faptelor

Iată câteva exemple.

1. Găsea scuze pentru slăbiciunile aproapelui

A vrut să-mi împrumute odată o carte, dar nu a găsit-o în bibliotecă. Şi-a reamintit apoi că o împrumutase mai de mult şi nu i se restituise. În timp ce eu eram „furios”, el a ridicat uşor din umeri şi mi-a spus surâzând: „În fond cărţile sunt făcute pentru a circula”. În acel moment mi-am adus aminte cu ruşine că în biblioteca mea se afla

un anunţ: „Nu împrumut cărţi, pentru că se reţine mai uşor cartea decât cuprinsul”.

2. Fermitatea

Te învăţa totdeauna că nu trebuie să-ţi fie ruşine faţă de oameni atunci când e vorba de Cuvântul lui Dumnezeu. Dacă mi-ar fi spus acest lucru numai teoretic, poate că l-aş fi reţinut, poate că nu. Oricum nu cuprindea nimic nou, care să nu fi fost spus. El însă mi-a fixat această regulă în legătură cu o întâmplare. Şi anume:

Între personalităţile care l-au solicitat, călcându-i pragul, a fost şi profesorul universitar de logică, Nae Ionescu. Era un profesor foarte apreciat de tineretul nostru studios. De la primele cuvinte a mărturisit că era un admirator al Bisericii Catolice, că l-ar interesa poate ceva mai mult decât o simplă apropiere şi că doreşte să cunoască opinia Monseniorului în această privinţă. Ca răspuns, Monseniorul l-a rugat să-i spună ce poziţie are în filosofie. La care profesorul a promis că-i va trimite toate lucrările sale şi că va veni mai târziu să ia răspunsul, când va fi chemat.

După trei zile, Monseniorul l-a chemat, dându-i răspunsul: „Trebuie să ardeţi toate aceste cărţi”.

Şi mi-a adăugat cu un sincer regret în voce: „Nu a avut curajul să o facă!”

3. Simplificarea

Deseori eram încurcat de frecvenţa cererilor sale de a mă ruga. Nu ştiam niciodată „dacă m-am rugat destul”, „dacă m-am rugat bine”, „dacă” şi iar „dacă”...

Într-o zi a simţit lucrul acesta şi mi-a spus:

„Menţionaţi numai numele de botez în rugăciunea dumneavoastră. Atât! Nu trebuie să faceţi nimic mai mult”.

Cu această ocazie mi-a explicat importanţa numelui de botez. Numirea este un act de stăpân. Stăpânul numeşte. Dumnezeu e stăpân a toate şi, chiar atunci când deleagă stăpânirea, ca în cazul lui Adam, El rămâne pe mai departe Stăpânul care vine la ziua hotărâtă să ceară socoteala talanţilor daţi. La prima vedere, pare că părinţii sau rudele hotărăsc numele copilului. În realitate ei „fac în mod liber” ceea ce Dumnezeu cunoaşte din toată eternitatea.

În raporturile noastre cu Dumnezeu trebuie să fim simpli, aşa cum sunt copiii cu părinţii lor, căci ni s-a spus că nu putem intra altfel în împărăţia Cerurilor. Şi Monseniorul conchidea: „Dumnezeu nu i-a cerut lui Avraam decât un singur lucru: să meargă înaintea Lui (*Ambula coram Me*)”. Să mergi în viaţă având mereu în minte că Dumnezeu este în urma ta şi te vede.

MONSENIORUL considera „simplitatea” ca fiind o mare putere, pentru că simplu înseamnă direct, iar simplitatea elimină tot ce nu este o legătură a noastră directă cu Dumnezeu. În această privinţă i se umplea toată fiinţa de bucurie când vorbea de Sfânta Fecioară, pe care o considera ca model al simplităţii. „Iată roaba Domnului” şi atât! Tot ce a mai spus, a spus prin viaţa ei de zi cu zi.

L-AM întrebat odată, când vorbeam despre simplitate, ce părere are despre Casa de la Loretto. Mi-a răspuns: „Biserica nu s-a pronunţat.

Am fost personal la Loretto. Nicăieri ca acolo nu am trăit o asemenea simplificare a tuturor complicaţiilor. Am avut un sentiment unic. Dacă fiecare loc de apariţie a Sfintei Fecioare are un caracter specific, pot să vă spun că la Loretto semnul este simplitatea. În această minusculă încăpere am simţit cu adevărat că sunt un copil al Tatălui ceresc”.

L-am dus odată la capela Surorilor Sociale din Bucureşti, în strada Romană, la sugestia Surorii Hildegard, superioara călugăriţelor. După ce am plecat, mi-a spus: „Se simte că lumea se roagă în această capelă”.

4. Acceptarea martiriului

Anul 1948 a reprezentat pentru Monseniorul penultima desprindere de viaţa de pe pământ, ultima fiind arestarea.

În acest an, fratele şi cumnata sa au plecat din ţară cu trenul regal. Ambii au insistat pe lângă Monsenior ca să-i însoţească, aşa cum era firesc.

Au insistat cu disperare chiar; dar niciun argument, nicio insistenţă nu au folosit. Cu firea lui delicată repeta mereu formula: „Deocamdată rămân, dar voi veni şi eu mai târziu”.

Şi a rămas!

Această poziţie a închis în ea acceptarea conştientă a martiriului. Îmi amintesc perfect cum i-am spus într-o conversaţie: „Istoria Bisericii este în mod constant plină de ura masoneriei împotriva ei”, la care mi-a răspuns fără nicio ezitare: „Astăzi nu mai sunt aceştia duşmanii cei mai mari. Au apărut alţii, cu mult mai primejdioşi, iar pentru Biserică vor veni timpuri foarte grele”.

5. Curajul

S-a menţionat în alte lucrări faptul că la procesul lui a ieşit la un moment dat din boxa acuzaţilor şi a pus ambfele mâini pe bara din faţa podiumului curţii, cerând să se apere singur, pentru că avea studii juridice. Şi, deşi avea 79 de ani şi nu cântărea decât vreo 40 de kilograme, a fost imposibil pentru gardienii care trăgeau de el să-i desfacă mâinile de pe bară. Instanţa a fost silită să suspende şedinţa şi apoi să evacueze[22] sala.

Ceea ce nu s-a scris în această privinţă este faptul că, reîntors între preoţii inculpaţi, le-a spus: „Am făcut aceasta ca să vă învăţ să nu vă fie frică de ei!”

Faptul este absolut exact.

6. Stăpânirea de sine în închisoare, dădea uneori porţia lui de mâncare cu totul sau o împărţea cu cei din jur, spunând cu un surâs care dezarma: „Vă rog să primiţi, pentru că eu niciodată nu am mâncat mai mult decât ni se dă aici”.

7. Camaraderia

„Plimbarea” deţinuţilor era un adevărat chin şi de aceea nu era voie s-o refuzi. Mergeai cu mâinile la spate, cu capul în pământ, în cerc, de-a lungul zidului, fără permisiunea de a vorbi şi, ceea

---

22 în realitate, sala nu a putut fi evacuată, după cum arată Elisabeta Postolache-Kastel

în mărturia ei (v. Anii de rezistenţă, cap. 7.5 - Procesul.) Această inadvertenţă a fost corectată definitiv prin mărturiile concordante ale mai multor martori de la proces.

ce era mai grav, fără permisiunea de a te opri sau a sta jos. Acest lucru era grav întrucât din cauza hranei mizere plimbarea constituia un efort neînchipuit de dureros. Foamea nu mai era foamea stomacului, ci foamea celulelor. Celulele trupului, din cauza unei îndelungate şi calculate subnutriţii, îşi consumaseră toate rezervele, aşa că fiecare din ele striga a foame. Îţi era foame: cu ochii, cu degetele, părul striga că-i e foame şi sângele din tine vuia a foame.

Într-o zi, la o plimbare, unul dintre miliţienii care supravegheau i-a spus Monseniorului: „Moşule, aşază-te jos...”. Monseniorul a răspuns cu faţă liniştită: „Mulţumesc, domnule miliţian, dar nu mă voi aşeza decât dacă şi ceilalţi vor avea această permisiune”.

Bineînţeles că plimbarea a continuat.

8. Bilanţul unei vieţi

Pe patul de moarte, în lipsă de preot, s-a mărturisit public, cu voce tare. Cel care scrie aceste rânduri confirmă autenticitatea cuvintelor rostite atunci:

„Mor cu conştiinţa împăcată că am făcut tot ce am putut, deşi nu întotdeauna tot ce a trebuit, pentru adevărata Biserică a lui Cristos, într-o perioadă tristă pentru ţara mea şi pentru întreaga lume civilizată”.

Epilog

Extras dintr-un caiet manuscris al lui Horia Cosmovici

1.01.1965

Anul acesta1 am luat ca patroni spirituali, împreună cu Helga, pentru tot parcursul lui,

Preasfânta Inimă a lui Iisus şi Inima Neprihănită a Mariei; iar lor le-am alăturat pe Monseniorul Vladimir.

— Şi i-am spus aşe:

„Monseniore, alăturându-te unui loc atât de înalt, eşti obligat să mă ajuţi cu multă, multă râvnă" *şi am adăugat*: „Îţi aminteşti că mi-ai spus odată, râzând, că să invocăm sfinţii «tineri în cer», pentru că sunt mult mai zeloşi decât cei «bătrâni», care sunt «blazaţi» de atâtea cereri câte li se fac de ani şi ani de zile? – îmi permit şi eu, azi, să-ţi reamintesc că eşti «neofit» al cerului şi deci trebuie să fii foarte zelos pentru noi, pe pământ.

— Dar să ştii, Părinte Vladimir, că eu am convingerea că mi-ai ajutat mult, mult de tot. Ştiu că bogăţia de idei a fost de la tine. Fraze întregi am convingerea că mi-ai inspirat, în plus un simţ special al limbii franceze[23][24].

— Aşa că aş fi ingrat dacă aş uita aceasta. Vina, în realitate, este a mea, vina că nu te-am invocat, nu ţi-am cerut destul. Pentru legătura care a fost între noi în viaţă, trebuia să fiu mai îndrăzneţ, mai stăruitor, mai delicat.

— Zic mai delicat, pentru că socotesc ca act de indelicateţe să nu cerem prin rugăciune unui sfânt, care aşteaptă să i se ceară, după regula fixată de Dumnezeu ca relaţii între pământ şi

---

23 Horia Cosmovici a fost eliberat din închisoare în vara anului 1964.

24 Se referă la,Manualul Omului Politic Creştin", pe care l-a conceput direct în franceză (pentru a nu fi înţeles de gardieni), în închisoarea de la Aiud, fără bibliografie, în frig şi foame. Manualul a fost învăţat de mulţi deţinuţi politici pe dinafară, scris pe ziduri, transmis prin morse şi răspândit. La ieşirea din închisoare, l-a transcris imediat într-un caiet.

Cer".

Toate aceste gânduri au fost răscolite de Dna Pâclişanu[25], cu care ne-am întâlnit azi la autobuz, când mergeam la missă. Faptul că întâlnirea a fost în ziua de 1 ianuarie a acestui an, că niciodată nu ne-am întâlnit cu Doamna Pâclişanu până acum, că totdeauna Monseniorul Vladimir îmi spunea că nu trebuie să uităm faptul că nicio întâlnire în viaţa noastră nu este *„întâmplătoare"*, că în fiecare întâlnire există o *„cerere"* pentru noi; faptul că, în mod cu totul surprinzător, printr-o serie întreagă de deturu
 după missă, am ajuns la acelaşi autobuz, spre casă, ca şi Dna Pâclişanu, toate mi-au spus că această întâlnire este Providenţială.

— Şi aşa s-a întâmplat că ceea ce mi-a povestit Dna Pâclişanu am socotit ca un mesaj din partea Părintelui meu Vladimir.

— Iată ce mi-a spus: în timp ce soţul ei era în situaţie grea [în închisoare], ea îşi reaminteşte că Monseniorul, care i-a fost director spiritual, îi spusese de mai multe ori că, atunci când cineva a murit în stare de sfinţenie, este bine să-i ceri, să faci apel la el, să continui să vorbeşti cu el ca şi cum ar fi în viaţă, pentru că te aude, şi nu e nevoie

25c a vicar clandestin al Mitropoliei Unite de Alba Iulia şi Făgăraş pentru Vechiul Regat (1949-1957). Este arestat (6.12.1949), supus anchetelor, încarcerat la Sighet, apoi trimis în justiţie pentru „favorizare de infractor şi omisiune de denunţ", deoarece adăpostise preoţi greco-catolici fugari. Eliberat la 25.09.1953, este din nou arestat la 18.04.1957. Moare la puţină vreme, în arestul din subsolul „A" al MAI (clădirea cu balcon din Piaţa Palatului) în urma bătăilor primite după retractarea în faţa instanţei a anumitor consemnări din procesele verbale de la anchete. A fost exhumat de la Jilava, recunoscut de soţia lui (după pantofii noi pe care-i cumpărase) şi reînhumat la Cimitirul Bellu din Bucureşti, în parcela preoţilor.

de un limbaj special pentru aceasta.

— Şi astfel, Dna Pâclişanu începe să vorbească cu Monseniorul şi să-i spună că, dacă este adevărat acest lucru, atunci îl roagă, ca semn, să-i aducă o carte pe care ea o împrumutase de la cineva, şi pe care, la rândul ei, a împrumutat-o unei alte persoine, care refuză de 7 ani să i-o restituie, sub diferite pretexte, punând-o într-o situaţie foarte neplăcută faţă de proprietarul cărţii.

— După formularea acestei cereri, în decurs de 3 zile, persoana care refuzase restituirea cu atâta obstinaţie se prezentă şi i-o aduse personal.

„Dar, adaugă Doamna, ca toţi oamenii, nu mă opresc aici şi vreau mai mult. Astfel, îi spun Monseniorului că-l rog, ca să fiu convinsă pe deplin, să-mi aducă înapoi cărţile confiscate de Securitate”.

O mică explicaţie se impune. După arestarea soţului ei, Doamna primise de la o prietenă din străinătate vreo 10 – 15 cărţi de spiritualitate creştină. După câtva timp, s-a prezentat la dânsa Securitatea, făcându-i un control riguros, după un tabel pe care-l aveau, pentru a controla dacă are în casă cărţile primite.

— Dacă nu le-ar fi avut, era pasibilă de pedeapsă penală pentru că le-a dat altora să le citească. Din fericire, le-a avut pe toate. Dar i le-au luat pe toate!

— Aşa au trecut 2 – 3 ani. Şi acum Doamna îl ruga pe Monseniorul să i le aducă, adăugând: „Monseniore, să mi le aduci până la 3 februarie, pentru că după această dată, când se va consuma

ultimul act în procesul soţului meu, voi socoti că nu mai pot influenţa cu nimic în rău şi sunte hotărâtă să acţionez personal, şi atunci n-aş mai putea şti dacă restituirea este de la tine sau în urma demersului meu”.

La câteva zile numai de la această rugăciune, şi înainte de 3 februarie, s-au prezentat două persoane de la Securitate, cu cărţile confiscate, şi i le-au restituit.

— Când fiica dânşii – care era necredincioasă – a auzit de aceste întâmplări, i-a imputat totuşi mamei sale că cere fleacuri Monseniorului şi nu să-i aducă veşti de la soţul ei, de la care, după arestare, nu mai avea veşti.

Doamna s-a supus şi a adresat cererea.

— Şi de data aceasta, la câteva zile, se prezintă o persoană, fără să-şi spună numele, care aduce veşti importante de la soţul ei, importante sufleteşte, spiritual.

— Persoana respectivă fusese închisă împreună cu soţul ei şi acuma era eliberată de vreo 3 luni.

— Doamna nu s-a putut abţine să nu-i facă imputarea:

— Bine, Domnule, de trei luni dumneata nu vii să-mi aduci aceste veşti!

Domnul a răspuns:

f

Î7

— Doamnă, m-am temut îngrozitor. Ori de câte ori luam hotărârea să vin la Dumneavoastră, mă cuprindea frica şi renunţam. Azi nu ştiu ce s-a întâmplat cu mine, dar n-am mai avut nicio teamă

şi am simţit nevoia să vin la Dumneavoastră să vă aduc veştile.

Desen al lui Vladimir Ghika pe un plic de ceai pentru un bazar de binefacere

DOCUMENTE

C

Anii de rezistenţă şi închisoarea

1948 – 1954

Emanuel Cosmovici

1. Prima decizie de a nu părăsi ţara

La 30 decembrie 1947, Monseniorul a notat pe agenda1 să din anul 1947: tRoi[26][27]. Prin aceasta, urma să se schimbe radical, în câteva ore, viaţa familiei Ghika din apartamentul din Bd Dacia nr. 2, unde locuiau Vladimir, Dimitrie şi soţia sa, Elizabeth, precum şi nepotul lor, Lucian Spătariu.

A doua zi, la 31.12.1947, Monseniorul îi primea pe ultimii zece vizitatori, aşa după cum se poate vedea în agendă. Printre ei amintim pe Claudia Tudose, pentru o spovadă generală, pe Agenor Danciul şi pe Carmen Murgescu. Pe agendă mai sunt notate câteva liturghii şi întâlniri programate până pe 7 ianuarie.

Într-una din acele zile, la orele prânzului, a intrat agitată Elizabeth, care i-a informat pe Vladimir, pe Dimitrie şi pe nepotul lor, Lucian Spătariu, care locuia la ei, că în 24 de ore trebuie să se hotărască cine dintre locatarii acelui apartament voia să plece din ţară alături de ea, în calitatea pe care o avea de doamnă de onoare a

---

26 Toate agendele personale ale Monseniorului Ghika, dintre anii 1904-1947, sunt deţinute astăzi de fiii lui Florin şi Carmen Murgescu.

27 iRoi (în fr.) = iRege (în rom.)

Reginei Mame.

Lucian nu a plecat deoarece a rămas cu părinţii săi, care au continuat să administreze pământul ce le mai rămăsese. Lucian Spătariu trăieşte azi în Germania. Ne-a oferit mai multe înregistrări telefonice[28], în care îşi aminteşte „ca şi azi” că Monseniorul s-a sculat în picioare, a spus *„eu nu plec”*, şi a ieşit din salon.

Un alt martor al acelor ore, Agenor [*Bob*] *Danciul, a scris în mărturia lui*: „După ce a celebrat liturghia, în ziua luării deciziei, m-a privit în ochi cu mare atenţie şi m-a întrebat: «Ce spuneţi? Să plec din ţară cu Regele sau să rămân?»

Am simţit în inimă o mare durere la gândul că urma să ne părăsească. Cu siguranţă, el a perceput reacţia mea intimă, neexprimată încă, şi a anticipat: «Atunci, nu plec». Decizia sa a fost o binecuvântare pentru noi, iar pentru el – condiţia primirii coroanei de martir. „[29]

Părintele Tertulian Langa[30] îşi aminteşte cum a dat în acele zile o mână de ajutor la căratul valizelor, sacilor şi lăzilor. În timp ce circula prin coridoare, a văzut cum camera Monseniorului rămânea neatinsă.

Cei doi fraţi au fost profund afectaţi de această despărţire. Vladimir şi Dimitrie erau ca

---

28 De exemplu, o înregistrare telefonică din 20.09.2008. Toate înregistrările sunt disponibile în Arhiva Ghika de la Arhiepiscopia Romano-Catolică de Bucureşti (ARCB).

29 Originalele acestor mărturii se găsesc în Arhiva Institutului „Vladimir Ghika” din Paris (în facsimile la Arhiva Ghika a Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti).

30 Voix de l’effroi, Editura MC, Bucureşti, 2000, p. 260.

doi fraţi gemeni. În familia lor muriseră, înainte de vreme, tatăl şi trei fraţi, Grigore, George şi Ella. Acum Vladimir urma să rămână singur, fără mijloace de trai. În ţară, la acea dată, se aflau deja în închisori sute de mii de oameni.

La 21.01.1948, înainte de a pleca în Franţa, tânărul Jean Năsturel a trecut pe la Monsenior, pe Bd Dacia nr. 2, pentru a-şi lua adio. L-a găsit singur, în camera lui cu un pat:

„Câteva zile înainte de plecare – am plecat pe 23 ianuarie – [...], tatăl meu mi-a spus: «Trebuie să-l vezi pe Vladimir», aşa îi spunea. M-am dus la căderea nopţii pe Bd Dacia [...] L-am văzut pe Monseniorul, care m-a primit în camera lui, unde era [...] un pat metalic şi mi-a zis: «Sunt singur şi va trebui să plec şi eu, pentru că nu mai e nimeni în apartament». Era pe 21 sau 20, era foarte aproape de momentul plecării mele[31] [32]".

Conform unei note informative a Securităţii în legătură cu evacuarea familiei Ghika din blocul de pe Bd Dacia nr. 2: „În ziua de 23 ianuarie a. c. [1948], numitul [Monseniorul Ghika] s-a internat în Spitalul Saint Vincent de Paul, camera 27 n.

La 27.01.1948, Helga Cosmovici nota în jurnalul[33] său: „*Horia n-a fost la Monsenior* [la noua adresă, Sanatoriul Saint Vincent de Paul] *deoarece azi la ora4 dimineaţa au plecat Dl şi Dna Ghika*. „Regele plecase deja din ţară de la Sinaia, în noaptea de 3/4.01.1948.

---

31 Interviu cu Jean Năsturel la Bucureşti, 1.10.2008.

32 Arhiva CNSAS, Dosar D60, f. 581.

33 Helga Cosmovici a ţinut un jurnal zilnic, pe mici agende, între anii 1938-1997.

Pentru a preciza chestiunea rămânerii Monseniorului Ghika în România, ne vom referi la un manuscris[34] *biografic, autograf, al lui Dimitrie Ghika*:. Asistând în august 1939, la castelul de la Bozieni, la intrarea miilor de polonezi alungaţi de invazia rusă, Vladimir Ghika, în faţa atâtor nenorociri morale şi fizice, îi scrie Cardinalului Arhiepiscop de Paris [Cardinalul Verdier] că s-ar considera mai util în România decât slujind la biserica din rue de Sèvres. Cu aprobarea Cardinalului, rămâne astfel activând pe lângă polonezii nenorociţi şi în acelaşi timp, prin influenţa persoanei sale şi a cuvântului său, aducând mai mulţi români fără credinţă şi foarte derutaţi la religia creştină în sânul Bisericii Catolice”.

Dacă, până în 1939, Vladimir Ghika venea des în România, în general pe perioada vacanţei de vară, trecând şi pe la Bozieni[35], începând cu toamna anului 1939 el a rămas în ţară pentru o perioadă nedeterminată, care s-a prelungit până în 1952, când a fost arestat, anchetat şi a murit la Jilava la 16.05.1954.

Prin urmare, în toţi anii care au urmat (1939

---

34 Fondul Bârlea de la Arhiva Ghika - ARCB (fotocopii).

35 Moşia Bozieni (Balş) a aparţinut iniţial părinţilor lui Vladimir şi Dimitrie Ghika. Prin anii 1880 aceştia au avut o serie de procese foarte grele cu Statul. Urma acestora s-ar putea găsi la Curtea de Apel Iaşi. Ioan şi Alexandrina Ghika doreau să salveze această moşie pentru a asigura un venit copiilor lor. Moşia a fost înjumătăţită în anul 1922, cu ocazia exproprierilor de după Primul Război Mondial. La „reforma agrară” din 1945 nu mai rămăseseră decât 50 de ha, care au fost şi ele expropriate de comunişti în anul 1949, aşa cum se vede într-un tabel de exproprieri de la Arhivele Naţionale ale României (4 dosare Bozieni).

– 1954), deşi Monseniorul era încardinat ca preot misionar în Arhiepiscopia Parisului, el a activat în România cu acordul superiorului bisericesc. A locuit în Bucureşti şi a lucrat în strânsă legătură cu ierarhia romano-catolică şi cu ierarhia greco-catolică locală.

În aprilie 1949, cardinalul Suhard, aflat pe patul de moarte, a cerut Legaţiei Franţei să întreprindă demersuri pentru a se obţine plecarea Monseniorului Ghika din România, în intenţia de a-i salva viaţa. După cum se va vedea mai departe, moartea lui se datorează condamnării într-un proces intentat de regimul comunist ierarhiei romano-catolice legitime din Arhidieceza de Bucureşti: el a fost arestat în cadrul aşa-numitului „lot Menges”. Părintele Hieronymus Menges era, la data arestării lotului, 18/19 noiembrie 1952, conducătorul legitim al Arhidiecezei de Bucureşti.

2. Agendele Monseniorului în România (1939 – 1947)

Monseniorul şi-a lăsat, imediat după 30 decembrie 1947, toate agendele” în grija familiei Carmen şi Florin Murgescu. În acelaşi loc şi-a depus fotografiile de familie, începând din prima copilărie, fostele paşapoarte, cărţile de vizită şi ciornele unor scrisori importante.

O asemenea despărţire de actele sale cele mai intime trebuie să fi fost un mare sacrificiu, o acceptare a faptului că urma să intre într-un necunoscut ameninţător.

Ne vom opri puţin asupra conţinutului agendelor din anii 19391947 pentru a putea înţelege mai bine tipul de apostolat desfăşurat de

Monseniorul Ghika în România şi schimbările dureroase pe care a trebuit el să le trăiască în perioada anilor 1948 – 1952.

Dacă în toamna anului 1939 el s-a făcut cunoscut prin conferinţe ţinute în săli publice din Bucureşti, foarte repede a trecut la întâlniri regulate cu grupuri de tineri şi adulţi organizate de el; de asemenea a participat la întâlniri ale unor asociaţii catolice.

Activităţile zilnice ale Monseniorului, în perioada 1939 – 1947, aşa cum rezultă din paginile agendelor, erau foarte asemănătoare. Începea cu liturghia în apartamentul din Bd Dacia nr. 2. Îşi nota numele fiecărui participant la liturghie. Nota intenţia liturghiei şi locul unde o ţinea, în caz că mergea la un bolnav sau la un fiu spiritual.

După liturghie, în agende sunt trecute zilnic până la zece întâlniri.

Monseniorul utiliza anumite prescurtări şi semne proprii, pe care am reuşit încet, încet, să le descifrăm. Astfel, desenează o săgeată în dreptul numelor persoanelor care îl vizitează şi o mică bară verticală în dreptul numelor persoanelor pe care le vizitează el. După această mică bară, trece numele tuturor persoanelor întâlnite la locul vizitei.

Uneori, în ambele tipuri de vizite, face un semn grafic special (////-////), care indică faptul că la întâlnirea cu persoana respectivă a avut loc un dialog important de direcţie spirituală.

Astfel, în pagina din agendă pentru ziua de joi, 25.01.1945, la întâlnirea cu sculptorul

Gheorghe Anghel, este marcată o astfel de discuţie spirituală importantă.

În anexă sunt prezentate facsimilele câtorva pagini din agendele anilor 1945 – 1947.

Notează spovezile pe care le-a avut, iar uneori scrie „spovadă reciprocă” sau „spovadă mutuală”, când e vorba de părintele Schorung[36][37].

Agendele Monseniorului în România (1939 – 1947)

81

Monseniorul notează în agendă toate întâlnirile din stradă cu persoane cunoscute sau care-i atrag atenţia. Aşa se înţelege mai bine convingerea lui că fiecare întâlnire nu e întâmplătoare pentru viaţa noastră.

Toate întâlnire care au avut efectiv loc (probabil erau programate) sunt tăiate cu o linie lungă orizontală. Evenimentele programate în agendă, dar care nu au avut efectiv loc, sunt tăiate cu o linie sinusoidală.

El notează de fiecare dată unde a luat dejunul, eventual cina, precum şi numele tuturor persoanelor cunoscute care au fost de faţă.

Urmează vizitele la bolnavi şi la spitale, apoi

---

36 Anii cu agende întregi: 1924, 1925, 1927, 1928, 1932, 1934, 1935, 1937, 1938-1947.

Anii la care există pagini lipsă: 1904,1905,1907,1909,1910,1912,1914,1915,1917, 1919,1921, 1922.

37d e pe lângă Sanatoriul Saint Vincent de Paul din Bucureşti. A fost coleg cu preoţii Franşois Van Der Jonckheyd şi Francisc Diarian, care funcţionau la aceeaşi capelă. La 4.03.1950 a primit ordinul să părăsească România în 24 de ore. A murit în Franţa, la 87 de ani, în noiembrie 1980.

întâlnirile în cadrul diverselor asociaţii.

2.1 Spicuiri din agenda anului 1939

Vladimir Ghika soseşte în România cu trenul, la 5 august 1939. A doua zi pleacă la Bozieni, unde va rămâne timp de două luni. La 7 octombrie se află din nou în Bucureşti. Între timp avusese loc invadarea Poloniei şi începuse războiul[38].

Mergând zi de zi pe firul agendei sale din 1939 se poate observa felul în care a pus el bazele unei adevărate „strategii" spirituale în starea de război în care intrase România.

Astfel, foarte curând încep primele sale conferinţe. Câteva exemple: seria conferinţelor de la Institutul Francez (la 25 octombrie 1939, despre Pascal, la 26 octombrie, despre Victor Hugo), apoi conferinţele la Institutul de Bizantinologie (la 28 octombrie, despre sărbătoarea lui Cristos Rege, unde au participat 50 de persoane, la 29 octombrie, despre Maritain, unde au participat 80 de persoane). La 15 februarie 1940 – Conferinţă la sala Dalles, la 16 februarie 1940 – Conferinţă la Studio Teatru Naţional, la 17 februarie 1940 – Conferinţă la Fundaţia Carol.

Organizează reculegeri cu aşa-numitele „Dames de charite". Prima reculegere: 24 noiembrie – 1 decembrie 1939. Aceste reculegeri

---

38 La izbucnirea războiului, România şi-a declarat neutralitatea (6 septembrie 1939), dar a sprijinit Polonia permiţând tranzitarea guvernului, a tezaurului şi a circa 50000 de refugiaţi pe teritoriul său, spre Occident. (...] La 23 noiembrie 1940, România aderă la pactul tripartit (Germania, Italia, Japonia) şi participă la atacarea URSS (22 iunie 1941), cf. Dicţionar de istorie a României, coord. Stan Stoica, Ed. Meronia, Bucureşti, 2007, p. 278.

se vor repeta în anii următori.

La 7 decembrie 1939 porneşte Cercul „Charles de Foucauld”.

La 13 decembrie 1939, primul „ouvroir” (atelier de caritate unde persoane benevole execută lucruri de mână în vederea obţinerii de fonduri pentru săraci) în locuinţa D-nei Mornand.

La 17 februarie 1940, primul bazar de caritate, acţiune care se va repeta şi în anii următori.

La 19 ianuarie 1940 are loc prima întâlnire sub genericul „Union des Églises”.

Deja la 30 noiembrie 1939 notează prima întâlnire la Nunţiatură, la care a participat episcopatul latin şi greco-catolic.

2.2 Spicuiri din agendele anilor 1945 – 1947

În anii 1945 – 1947 a participat la şedinţele şi întâlnirile pe care le notează astfel: *Reunion Unioniste, Omul Nou, Comitetul Apostol, ASTRU-şezătoare, ASTRU-religios, Filosofie scolastică, Institutul Francez, Legaţia Franţei, Nunţiatură, tinerele de la căminul Spiru Haret, adoraţia în faţa Sfântului Sacrament, reculegeri, exerciţii spirituale, acţiuni la Pitar-Moş* (*la Institut*). La fiecare întâlnire consemnează o parte din numele persoanelor participante, uneori notează cu aproximaţie numărul participanţilor şi câteodată numele conferenţiarilor. În carnete nu sunt făcute comentarii de niciun fel.

Ceea ce impresionează este numărul foarte mare de acţiuni zilnice. Sunt zile în care, pur şi simplu, nu se poate înţelege cum de a avut puterea fizică să întâlnească peste zece persoane,

să ofere direcţie spirituală unora dintre ele, să viziteze cel puţin un bolnav şi să mai meargă şi la o întâlnire de asociaţie, urmată de o nouă întâlnire cu un alt fiu spiritual.

Anual, face câte o călătorie mai mare prin ţară, organizată din timp, precum şi călătorii în zone mai apropiate de Bucureşti.

Activitatea Monseniorului s-a extins asupra tinerilor greco-catolici, în legătură cu parohia română unită din strada Polonă, asupra fiilor spirituali romano-catolici şi asupra oricărei persoane care îl contacta.

Impresionează, de exemplu, nenumăratele vizite pe care i le-a făcut sculptorul Gheorghe Anghel, de multe ori prilej al unor discuţii adâncite, sau pictorul Camil Ressu.

A avut intense legături cu personalităţi ortodoxe, printre care menţionăm pe părintele Benedict Ghiuş. A participat la întâlniri comune ale valoroaselor organizaţii catolice de la Bucureşti: *Ioana D'Arc* şi *Pier Giorgio Frassati* de la Catedrală, tinerele de la Pitar Moş, conduse de părintele Florian Müller, tinerele de la Nôtre Dame de Sion, ASTW şi altele.

Are dese întâlniri cu preoţii de la Catedrala Sfântul Iosif, dar şi cu preoţi din Moldova şi cu preoţi greco-catolici din toată ţara. E vizitat în mod special de canonicul Josef Schubert de la Catedrala Sfântul Iosif şi de părintele Tit Liviu Chinezu. Participă la reculegerile organizate cu ocazia venirii la Bucureşti a episcopului Ioan Suciu.

Întâlnirile cu episcopul Cisar şi cu toţi ceilalţi

preoţi sunt destul de dese şi au loc cu ocazia fiecărui eveniment bisericesc, la Nunţiatură, la Pitar Moş sau în alte locuri.

Parcurgând agendele[39], trebuie să avem în vedere că simplul nume al unei persoane, aşa cum se află el notat în agenda lui, înseamnă o viaţă cu toate greutăţile sau bucuriile ei. Uneori avem mărturii ale persoanelor vizitate, care redau în detaliu cele întâmplate. Ceea ce impresionează, atunci când avem asemenea date suplimentare, este faptul că întâlnirea respectivă a fost atât de plină pentru persoana vizitată, încât pare greu de crezut că au putut urma în aceeaşi zi încă multe alte întâlniri ale Monseniorului, toate de acelaşi nivel.[40]

---

39 Prezentăm în anexă câte o sinteză a agendelor din anii 1945, 1946, 1947.

40 Iată un exemplu din cărţile poştale ale Hortansei Cosmovici adresate fiului său, Horia, pe front, la 12.06.1944: „Azi am pe Mgr Ghika la dejun, mi-a spus că vine de trei ori săptămâna asta, azi, joi, sâmbăta. Dimineaţa, după Biserică, i-am spălat bine haina cu sodă şi săpun, acum e la soare, adică afară, să se usuce şi să se aerisească. Nici nu-ţi închipui cu ce plăcere lucrez pentru el, că tare e neglijat de toţi. - După ce am mântuit cu aceste haine, m-am dus în oraş după aţă şi ibrişin colorat, că toate butonierele sunt rupte. Vai cât am umblat şi n-am găsit nimic la culoare şi calitate proastă, bani însă 350 lei - o jurubiţă de matasă, care era 2.50, e acum 75 lei. Am lăsat scrisul şi acum continui - Am mâncat f. bine. Cât a stat de vorbă, eu am lucrat, nu ştie cum să-mi mulţumească cât sunt eu de atentă şi bună, mi-a spus că îi e jenă, ca răspuns i-am sărutat amândouă mâinile. Cum a plecat, am stat o oră, apoi la lucru că tare e mult, am început cu ce e mai greu, cârpitul dublurii la mânecă, ce să-ţi spun, după ce am isprăvit, întorcându-le pe dos, să văd de vine bine, le văd praf, am rămas cu ele în mână şi am început să râd - le-am scos toată dublura şi, cu nişte pânză gris, pe care o aveam de la Helga, le-am făcut din nou şi sunt f. mulţumită că au ieşit bine. Mâine voi continua dar nu cred că voi isprăvi.” Acelaşi eveniment este descris de Monsenior în agenda sa prin cuvintele: „Dej. Cosmovici”.

3. Noile arhive Ghika în activitatea sa pastorală din perioada 1939 – 1947, Monseniorul a fost susţinut de familia fratelui său, unde a şi locuit. În Bd Dacia nr. 2 aveau loc liturghii şi întâlniri zilnice cu zeci de persoane. Pentru perioada de după 30 decembrie 1947, nu mai deţinem agende şi avem mai puţine informaţii. Persecuţia împotriva Bisericii Catolice a devenit tot mai intensă şi, în consecinţă, activitatea lui pastorală a fost din ce în ce mai îngrădită.

Un izvor principal de informaţie privind desfăşurarea vieţii Monseniorului din perioada 1948 – 1952 îl constituie scrisorile adresate fratelui său Dimitrie, aflat în exil.

Căutarea şi descoperirea acestor scrisori a fost declanşată de desecretizarea, abia în anul 2006, a dosarelor de Securitate ale procesului în care a fost implicat Monseniorul Ghika.

De fapt, anul 2007 a fost un an de cotitură în privinţa descoperirii arhivelor care conţin documente legate de Vladimir Ghika. De unde până atunci fuseseră cunoscute doar 5 asemenea arhive, din anul 2007 şi până astăzi s-au evidenţiat mai mult de 30 de arhive şi de fonduri Ghika. Indicăm sumar o parte din aceste arhive[41].

Printre acestea, mai multe fonduri au fost create de Monseniorul însuşi, care şi-a salvat o parte din documente în mai multe locuri. Până azi au ieşit la suprafaţă documentele păstrate de Florin şi Carmen Murgescu, de Sanda Zaharia-Bendorf, de Oana Seceleanu şi de alte persoane

41 Arhive şi fonduri care cuprind documente legate de Vladimir Ghika:

care le-au încredinţat familiei Horia Cosmovici.

Printre arhive, trebuie menţionată în mod cu totul special arhiva *Institutului „Vladimir Ghika”* din Paris, creată şi organizată, începând din 1988, de Pierre Hayet.

Ghidat de Providenţă, Pierre Hayet a mers pe urmele Monseniorului Ghika în Franţa, unde trăiseră mulţi dintre fiii lui spirituali, şi a cules documente nepreţuite, personale, ale Monseniorului, care ne ajută astăzi să descoperim imensa lui activitate ca român, ca misionar laic, ca preot în Franţa, în Italia, în Belgia, în România şi în întreaga lume.

Pentru perioada 1948 – 1954, izvoarele existente deocamdată sunt:

— 26 de dosare „penale”, plus alte zeci de

Arhive-, Arhiva Ghika de la Arhiepiscopia Romano-Catolică de Bucureşti, Arhiva Institutului „Vladimir Ghika” Paris, Arhiva CNSAS (dosarele lotului Menges şi alte dosare informative), Arhiva diplomatică a MAE al României, Fondul Ghika de la Academia Română, Arhivele Naţionale Istorice Centrale, Arhivele Secrete ale Vaticanului, Arhiva Ghika de la MAE al Franţei, Arhiva Legaţiei Franţei la Bucureşti 1944-1957, Arhiva Arhiepiscopiei Parisului, Cercle d'fitudes Jacques & Raissa Maritain de Kolbsheim (France), Arhiva digitală „La Croix" şi „Le Figaro” (ziare de epocă), Arhiva digitală a Lazariştilor de la Universitatea DePaul, Arhiva Pr. Florian Muller;

Fonduri de documente salvate de Monseniorul Ghika la-. Florin şi Carmen Murgescu, Sanda Zaharia-Bendorf, Oana Seceleanu, Horia şi Helga Cosmovici;

Documente venite de la: Dr. Alexander Klein, Idmar Hatzack, Elena Petre, Jean şi Raymonde Năsturel, Pr, Imre Tempfli, Genevieve d'Hoop, Sr. Judith Fenyvesi, Thierry De Briey şi alţii;

Jurnalele Helga, Horia şi Hortansa Cosmovici;
Transcrieri în Arhiva ARCB din diverse mărturii telefonice, inteviuri audio şi video.

dosare informative colaterale de la CNSAS;

— 30 de scrisori publicate în volumul „Fratelui meu din exil”[42];

— Mărturii scrise şi înregistrate pentru perioada 1948 – 1952;

— Mărturii scrise şi înregistrate pentru perioada 18 noiembrie 1952 – 16 mai 1954. După cum se va vedea mai jos, există relatarea detaliată a vieţii Monseniorului în închisoare, pe care ne-au lăsat-o 14 martori care l-au văzut pe Monseniorul Ghika la proces sau care au trăit alături de el în închisoare, dintre care şapte sunt încă în viaţă.

Viaţa Monseniorului Ghika în perioada 1948 – 1952 poate fi abordată din două perspective distincte:

— Activitatea publică, aşa cum rezultă din scrisorile adresate fratelui său, precum şi din alte mărturii şi documente

— Activitatea clandestină, în sprijinul conducerii legitime a Bisericii Catolice locale, aflate atunci ea însăşi în clandestinitate – aşa cum rezultă din arhivele Securităţii şi din mărturiile supravieţuitorilor după ieşirea din închisori.

4. Activitatea publică din perioada 1948 – 18.11.1952

4.1 Anul 1948

După evacuarea din blocul de pe Bd Dacia, nr. 2, el a fost primit cu cea mai mare ospitalitate de către surorile de la Sanatoriul Saint Vincent de Paul.

---

42 Anca Berlogea et alii, Fratelui meu din exil. Epoca stalinistă în România în scrisorile Monseniorului Vladimir Ghika - prinţ, preot şi martir, Ed. Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuş, 2008.

Vom extrage, din cele 30 de scrisori adresate fratelui său, informaţii definitorii pentru ceea ce a văzut şi ceea ce a putut face Monseniorul în aceşti ani.

O lungă perioadă încearcă să pună ceva ordine în *„hârtiile amestecate fără milă”* ale întregii sale existenţe, după mutarea din Bd Dacia, nr. 2.

Programul de mănăstire al surorilor îi limitează deja activitatea pastorală astfel încât, în 1948, se plânge că *„nu mai vede pe nimeni în afara obişnuiţilor de la liturghie şi de la spovadă”*. Dimineaţa e rezervată ca de obicei pentru primiri, iar ieşirile de după amiază sunt reduse la minimum, trebuind să se încheie cel târziu la ora 17.30.

Vizitează mulţi bolnavi şi muribunzi, în spital şi în casele din vecini. Nu are acces la radio şi la ziare recente. Are în vedere o lucrare ce urma să-i fie publicată de către Academie. Îi scrie fratelui său că e greu să-i descrie arestările neîncetate, începute de prin luna martie 1948. Nu există familie fără arestaţi.

Celebrează liturghia în capela Sacré-Cœur şi în capela maicilor.

La 24 aprilie 1948 a fost operat de hernie în Sanatoriul Saint Vincent de Paul, de către Dr. Făgărăşanu.

Vizitează în continuare, aşa cum o făcuse de ani de zile, pe „micul” Fotino, un tânăr cu coloana fracturată, care era paralizat de la brâu în jos.

Deja în iunie 1948 avuseseră loc două „ofensive” ale Regimului împotriva Sanatoriului.

La 14.09.1948 a fost rechiziţionat Sanatoriul Saint Vincent de Paul, înainte chiar de „naţionalizarea” instituţiilor private, care a avut loc la 3.11.1948. În ambele momente, Monseniorul a fost în pericol de a nu mai avea locuinţă.

La 6 octombrie 1948 el îi scrie fratelui său:

„Sora Soize[43] a fost admirabilă; şi nu pot spune în cuvinte tot ceea ce a însemnat bunătatea şi delicateţea ei în mijlocul tuturor catastrofelor pe care le-a trăit opera de caritate însăşi”.

El constată: „totul se naţionalizează în acest moment, de la micii comercianţi până la culte, trecând prin industrie, comerţ şi proprietăţi”.

La 7 octombrie 1948 şi-a serbat jubileul de 25 de ani de preoţie. Se bucură că a mai putut celebra liturghia, în capela surorilor din Sanatoriu şi în capela Sacré-Cœur.

La 11 noiembrie 1948 era deja mutat în casa preoţilor care deserveau capela Sacré-Cœur. Aceasta e ultima adresă cu care figura şi în actele de la închisoare: *Str. Generalismul* [şic!] *Stalin, Nr. 34, raionul Stalin*. În noiembrie 1948 a putut ţine o reculegere. E bucuros că biserica e plină. În schimb, se stabilise un regim sever pentru vizitele pe care le putea primi în camera lui din casa preoţilor. Ele nu puteau avea loc decât de trei ori pe săptămână, între orele 14 – 16. Accesul în casa preoţilor se făcea prin intrarea principală a

43 Sora Soize a fost superioara din acea perioadă a surorilor (a Fiicelor Carităţii) de la Sanatoriul Saint Vincent de Paul. După terminarea Primului Război Mondial şi după o perioadă mai neclară, Sora Soize este aceea care, cu simţ de organizare şi cu autoritate, a repus Sanatoriul pe linia imprimată de prima superioară, Sora Pucci.

spitalului.

Surorile (Fiicele Carităţii) au fost înghesuite în 3 – 4 camere din subsolul Sanatoriului. Capela lor a devenit sală de conferinţe, pavoazată în roşu.

Ştie de arestarea celor cinci episcopi greco-catolici şi a părintelui Tit Liviu Chinezu, precum şi a mii de preoţi.

Au căzut astfel toate activităţile sale de la biserica unită din str. Polonă. După mărturia Elenei Petre, în timp ce Monseniorul îi împărtăşea la biserica Sacré-Cœur, pentru prima oară după lichidarea Bisericii Unite, pe toţi tinerii săi de la ASTRU, plângea aproape în hohote.

Constată desfiinţarea oricărui drept de proprietate urbană şi a libertăţii de locuire. În decembrie 1948 le recomandă surorilor să nu plece din subsolul Sanatoriului, cu toate vexaţiunile la care erau supuse.

În scrisoarea din 13.12.1948 îi scrie fratelui său că ştie ce înseamnă o arestare, „urmată de percheziţie, anchetă, interogarea sistematică şi minuţioasă privitoare la toţi prietenii şi cunoştinţele, etc. Şi după arestare nimeni nu ar şti unde mă aflu sau, chiar dacă ar şti, n-ar mai putea ajunge la mine, cum e cazul pentru sutele de preoţi şi pentru episcopii [*greco-catolici*] arestaţi până în prezent. Trebuie să umblu ca pe ouă şi să îmbin prudenţa mai multor şerpi cu simplitatea unui porumbel pe jumătate fript”.

La aceeaşi dată el scrie: „Sunt se pare şi un element «catalizator» deoarece, fără să mă agit prea mult, reuşesc să ridic moralul multora printr-o simplă «acţiune de prezenţă»”.

4.2 Anul 1949

La 19 ianuarie 1949 menţionează că are dialoguri „interesante” cu bolnavii „invadatorilor noştri”, adică bolnavii de la Spitalul condus de I.C. Parhon.

Predică la biserică, dar cu mare prudenţă. Face în continuare treceri la Biserica Catolică, acţiune care continuă până în noiembrie 1952. O ultimă convertire a avut loc la 6.11.1952, aşa cum se menţionează într-o scrisoare a lui Pierre de Briey, ginerele lui Dimitrie Ghika.

Un martor în viaţă, doctorul Nicolae Cernea, îşi aminteşte cum s-a desfăşurat o astfel de trecere în cazul lui. Ne aflăm în mijlocul anului 1952, adică într-un moment cum nu se poate mai periculos pentru asemenea activităţi. De la sfârşitul l-ai iunie, în toată luna iulie şi până la 15 august, când s-a făcut trecerea, tânărul Nicolae Cernea a avut cinci întâlniri pe săptămână cu Monseniorul, după liturghia de dimineaţă, care avea loc la ora 8 şi unde ministra cu regularitate Sandu Tzigara-Samurcaş. Monseniorul stătea cam o oră cu Nicolae Cernea, după care pleca să ia micul dejun. Într-una din zile i-a spus: *„Am această servitute că trebuie să mă duc să mănânc”*.

În timp ce se plimbau pe stradă, la începutul catehezelor, Monseniorul l-a întrebat:

În ce limbă doriţi să vorbim, în franceză sau în română?

— Putem vorbi şi în franceză, dar nu am practica vorbirii în franceză.

— Nu! în acest domeniu, unde orice nuanţă

contează, trebuie să vorbim româneşte”.

Tânărul Cernea asista zilnic la liturghie şi uneori mergea şi seara la binecuvântarea cu Sfântul Sacrament.

În martie 1949, în urma unui val de frig, Monseniorul Ghika a făcut o congestie pulmonară destul de serioasă.

În aprilie 1949, toate maicile au plecat de la Sanatoriu, fie la Paris, cele franceze, fie la Oradea, româncele.

4.3 A doua decizie de a nu părăsi ţara

La 16 iunie 1949, Legaţia Franţei a întreprins un demers pentru a-l scoate pe Monseniorul Ghika din România, la cererea Cardinalului Suhard, Arhiepiscop de Paris. Însărcinatul cu afaceri a. i. al Franţei la Bucureşti, Philippe de Luze, comunică, în raportul[44] său din 6.07.1949, faptul că „*a insistat în demersul său* [de la 16 iunie 1949 la MAE] *asupra vârstei acestuia, precum şi asupra faptului că el avea rude în Franţa, pe lângă care Monseniorul ar fi fericit să-şi termine zilele. Monseniorul Ghika, pe care îl informasem anterior despre acest demers, mi-a spus că «el s-ar întoarce bucuros în Franţa, deşi prezenţa sa este, în acest moment, foarte utilă la Bucureşti», deci nu am mai insistat în a aminti de dorinţa Cardinalului Suhard*”.

În scrisoarea din august 1949 Vladimir Ghika îi scrie fratelui său: „În ceea ce priveşte situaţia

44 Ministere des Affaires Exterieures - Archives diplomatiques, EU-EUROPE, Roumanie, figlise Catholique en Roumanie et relations avec le Saint-Siege, juillet 1949 - fevrier 1952, Dossier 87, f. l-2. Această arhivă va fi citată în continuare: AMAE-Franţa.

mea, trecem în acest moment, în calitate de catolici, printr-o serie crescândă de încercări. Toţi episcopii, atât cei latini, cât şi cei uniţi, sunt acum la închisoare; preoţii uniţi sunt fie închişi, fie în pribegie, şi atunci administrând pe ascuns sacramentele credincioşilor lor – Tocmai au fost suprimate congregaţiile lipsite de activitate legală”.

Într-adevăr, după respingerea unei serii de diversiuni comuniste care aveau drept scop preluarea controlului asupra Bisericii Catolice de către Securitate, ultimii doi episcopi catolici recunoscuţi de guvern, Marton Aron de Alba Iulia şi Anton Durcovici de Bucureşti-Iaşi, au fost arestaţi la 21.06.1949, respectiv la 26.06.1949. Din acest moment, Biserica Catolică din România nu mai avea episcopi, iar în perioada următoare urmau să fie arestaţi toţi vicarii generali rămaşi în funcţie.

În tulburarea produsă de aceste evenimente, conform unui raport de la Ministerul Afacerilor Externe al RPR: „La 2 iulie 1949, [*Monseniorul*] Del Mestri [*auditor al Nunţiaturii*] a avut la Saint Vincent de Paul o conferinţă cu Mgr Vladimir Ghika, Louis Barral şi ceilalţi preoţi străini, cărora le-a adus la cunoştinţă ordinul lui O'Hara de a rămâne pe loc, de a nu-şi părăsi credincioşii, şi de a nu accepta să renunţe la activitatea lor preoţească sub sancţiunea excomunicării papale [?]. Ghika şi-a luat angajamentul să se ocupe în mod special de greco-catolicii rezistenţi [*şic*!]. „[45]

45 Ministerul Afacerilor Externe al României, Arhiva Diplomatică, Fond Vatican, Dosar 2, voi. 220, Referat: „Activitatea Nunţiaturii

În aceeaşi scrisoare din august 1949 Monseniorul vorbeşte de suprimarea tuturor congregaţiilor care nu aveau activitate legală. Într-adevăr, Ia 29.07.1949 fusese emis decretul care suprima 15 ordine şi congregaţii romano-catolice care aveau activităţi în învăţământ şi în domeniul social (celelalte 10 ordine care nu au fost cuprinse în acest decret au fost persecutate fiind acuzate de a întreţine rezistenţa catolică, apoi desfiinţate şi ele în 1959[46]). Monseniorul s-a gândit imediat la *„bietele noastre Fiice ale Carităţii, trimise la Oradea"*.

În acelaşi timp s-au simţit ameninţaţi şi preoţii din capela Sacré-Cœur: *„Cât despre noi, aici, credeam că vom fi înglobaţi imediat în acest dezastru – se pare însă că nu vom fi loviţi direct decât ceva mai târziu, într-o altă etapă a planurilor regimului.* „Monseniorul îşi dădea seama că există un plan al persecuţiei, dar, în mijlocul evenimentelor, nu avea cum să-l identifice acest plan.

După refuzul său de la începutul lui 1949 de a pleca din ţară, conştient de gravitatea situaţiei în care se afla Biserica şi de consecinţele refuzului său de a pleca, Vladimir Ghika scrie familiei în august 1949: *„Rugaţi-vă toţi puţin pentru mine* [...] *ca să nu fiu mai prejos de nivelul cerut ca om, ca român, ca creştin, ca preot şi ca «martor al lui Dumnezeu»"*.

Papale în RPR" p. 53

46 Ovidiu Bozgan, Cronica unui eşec previzibil, România şi Sfântul Scaun în epoca pontificatului lui Paul al Vl-lea (1963-1978), Ed. Curtea Veche, Bucureşti, 2004, p. 78.

În cartea poştală de la începutul lui octombrie 1949 aflăm că la 14 septembrie a fost operat la spitalul Colţea, de către doctorul Hortolomei, din pricina unei noi hernii (strangulate). Fiica lui spirituală Elena Petre povesteşte cum l-a vizitat la spital. Deoarece părintele Schorung a întârziat puţin cu sfânta împărtăşanie, medicii au acceptat ca Monseniorul să fie împărtăşit chiar pe masa de operaţie. I s-a dat apoi un pat într-o sală cu mulţi bolnavi. El îi scrie fratelui său: *„Din punct de vedere apostolic, am avut toate consolările posibile; n-aş fi crezut niciodată să pot face atâtea în jurul meu, mai ales Fund absolut imobilizat timp de 7 zile"*. O parte din doctori şi din interni i-au devenit prieteni şi protejaţi spirituali. Monseniorul mai scrie: *„Ca «spirituali», «fiii» mei s-au întrecut pe sine"*.

După operaţie, Monseniorul Ghika a primit invitaţia Monseniorului O'Hara de a petrece vreo 10 zile de convalescenţă la Nunţiatură. Acest lucru era foarte prost văzut de Securitate, dacă ţinem seama că încă din primele zile ale lui octombrie 1947, după discursul lui Jdanov de la 22.09.1947 din Polonia, care împărţea lumea în două blocuri ostile, începuseră în presa din România atacurile la adresa Vaticanului. De exemplu, ziarul comunist „Viaţa sindicală" din acea perioadă arăta: *„Vaticanul ne dovedeşte că nu este în fapt decât o oficină de agitatori fascişti şi un agent european al instigatorilor occidentali la război.* [...] [Vaticanul] *continuă să acţioneze deschis contra democraţiei şi contra naţiunilor care au refuzat să se supună jugului dolarului*

american.”[47] Ca replică, în scrisoarea sa circulară de la 4.06.1950, care l-a costat închisoarea, episcopul Augustin Pacha arăta deschis: *„presa l-a ponegrit într-un mod ireverenţios pe Sfântul Părinte şi l-a prezentat ca pe un criminal de război. Noi nu am avut niciodată posibilitatea de a lupta împotriva unei asemenea calomnii” 22*.

4.4 Anul 1950

*Deja în scrisoarea sa din 17 ianuarie 1950 Monseniorul pomeneşte de „*viaţa de animal hăitut, şi din ce în ce mai hăituit, pe care o duc de doi ani încoace. Sănătatea se menţine mulţumită unei rezistenţe care îi surprinde şi pe ceilalţi”.

Anii de rezistentă şi închisoarea 1 – 1 L.

Fiii lui spirituali insistă asupra faptului că era foarte rezistent şi în formă. Agenor Danciul relatează în mărturia scrisă pe care a dat-o Institutului „Vladimir Ghika” din Paris:

„Îl condusesem la un bolnav spitalizat la Floreasca, la etajul VI. Urca, la cei 80 de ani, cu un singur plămân în funcţie, cu o agilitate surprinzătoare. Ajunşi sus, eu, care aveam 30 de ani, gpfâiam; el, de loc. De unde această forţă?

Ca întotdeauna, după ce a spus bolnavului câteva cuvinte încurajatoare şi de mângâiere, îngenunchează lângă pat, scoate relicva şi se roagă, profund recules: «Tatăl Nostru...» «Bucură-te Marie...», «Slavă Tatălui...» apoi binecuvântează bolnavul cu ea, i-o întinde ca să o sărute, urmez eu, apoi el, după care încredinţează bolnavul lui Iisus şi Mariei”.

---

47 AMAE-Franţa, Dos. 19. f. 59.

La această dată, vizitele la Monsenior nu mai erau autorizate decât duminica şi joia, de la ora 14 la ora 16. Reamintim că vizitatorii trebuiau să intre pe poarta spitalului, în plus erau obligaţi să lase actele de identitate la poartă, ceea ce îi speria pe unii dintre ei. Monseniorul încerca să compenseze aceasta prin audienţe în sacristia din dreapta capelei Sacré-Cœur.

Fiecare scrisoare conţine noi detalii despre dezmembrarea întregii vieţi sociale, pusă la cale de comunişti, aspecte pe care nu le putem detalia în acest text. Noi insistăm mai mult asupra evenimentelor bisericeşti din aceeaşi perioadă.

Monseniorul menţionează că a depus la familia Bendorf anumite documente. Într-adevăr, Sanda Zaharia-Bendorf, sora bolnavului Gheorghiţă, „protejat” al Monseniorului, a predat părintelui Cosmovici, prin anii ’80, un mic geamantan cu mii de bileţele pe care erau scrise gânduri, inclusiv alte documente. Sanda a descoperit geamantanul după moartea mamei sale.

În scrisoarea de la 1.08.1950, Monseniorul pomeneşte de procesul care a dus la expulzarea Nunţiului (la 4.07.1950) şi constată cu tristeţe cum cei arestaţi sunt gata să furnizeze toate secretele „comploturilor” sau chiar să inventeze asemenea comploturi pentru a scăpa. În acest sens, Nunţiul Apostolic, într-un raport către Vatican din 29.06.1950, arată: „*Toate acuzaţiile ce ni se aduc se referă exclusiv la activitate de spionaj în domeniu militar, politic, economic şi* «*social*», *trecându-se cu totul sub tăcere singura*

pe care am desfăşurat-o (la nevoie, chiar şi clandestin), aceea de apărare a intereselor religioase” 2!

Cu referire la plecarea părintelui Schorung, ne surprinde observaţia optimistă a Monseniorului, care îi scrie fratelui său că, dacă opera de caritate a lazariştilor (Sfântul Vincenţiu de Paul) va reîncepe la Bucureşti, atunci el nu crede că va mai fi rechemat părintele Schorung. E ca şi cum Monseniorul nu ar fi văzut că urmează sfârşitul. Mai degrabă era însă vorba de imposibilitatea[48]

pentru el de a accepta că opera de caritate iniţiată de el atât de greu şi care a trecut prin vicisitudinile Primului Război ar putea fi acum complet anihilată. Ştim că, în timpul Primului Război Mondial, atunci când a fost informat că, în mod practic, aşezământul Saint Vincent de Paul urma să fie desfiinţat de forţele de ocupaţie germane, el a crezut că i-a venit sfârşitul şi şi-a scris testamentul de la 10.04.191825.

Monseniorul arată că nu-şi mai poate întâlni fiii spirituali (aşa cum făcea înainte la ASTRU). În sacristia din dreapta nu pot intra mai mult de 4 persoane. Vizitele controlate, de joi şi duminică, practic au încetat. El iese de două-trei ori pe săptămână pentru a trece pe la bolnavi, pentru a merge la spitale sau pentru a face vizite la domiciliu.

Ştie că Episcopul Aftenie *„a murit şi a fost îngropat mai mult decât incognito”* şi afirmă

---

48 ASV, Nunziatura in Bucarest, Mons. O’Hara, Busta nr. 5, Rapporto 3330 - 29 giugno 1950.

despre el că era „*cel mai zdravăn şi mai tânăr*” dintre episcopi, care fuseseră cu toţii arestaţi. Putem „decodifica” această apreciere astfel: „Dacă acest episcop, tânăr şi zdravăn, a fost omorât, e clar că acest lucru se poate întâmpla cu oricare dintre arestaţi”. După toate câte i se relataseră despre închisori, începând cu anul 1945, Monseniorul Ghika era perfect conştient că o arestare este, pentru el, echivalentă cu o condamnare la moarte. De aceea, a fost foarte prudent, dar nu temător. De exemplu, avem dovezi că Securitatea nu a aflat de niciuna dintre scrisorile adresate de el fratelui său sau altor destinatari. Pe de altă parte, Monseniorul nu s-a temut să aibă contact cu Nunţiatura până în momentul expulzării acesteia. După cum vom arăta în partea „clandestină” a acţiunii sale, au existat mai multe momente în care, pentru cauza Bisericii, el s-a implicat pe faţă, şi prin aceasta s-a expus în mod conştient la arestare şi la moarte.

Tot în scrisoarea din 1.08.1950, Monseniorul arată că este perfect conştient de faptul că, pentru Biserica Romano-Catolică, se pune la punct crearea unei schisme cu preoţi slabi (textual în franceză „*mauvais prêtres*”), dar fără a se putea realiza aceasta. Continuă subliniind că singura parte bună a acestei acţiuni este „o *întârziere a măsurilor drastice de persecuţie directă*”.

În acest text nu vom putea nici măcar enumera toate evenimentele imaginate în perioada 1948 – 1952 de Biroul Politic al CC al PMR şi de Securitate pentru a prelua controlul asupra Bisericii. Ele s-au succedat sinuos şi cu

brutalitate. Părintele Gheorghe Pătraşcu a scris într-un articol publicat în Actualitatea Creştină, *anul VII, nr. 5/1996*: „fiind oarecum la curent cu ororile comise de comunişti în Mexic şi mai apoi în Spania, populaţia de la noi se umplea de groază numai la auzul cuvântului *comunist* Iată însă că ne-a fost dat şi nouă să trecem prin această neagră perioadă a istoriei, care la noi nu a fost chiar aşa de violentă, dar nu mai puţin vicleană şi chiar diavolească”.

În scrisoarea din 1.08.1950 Monseniorul arată încă o dată că ştia ce urma să se întâmple la o anchetă, scriind: „dacă aceste mici pagini ar cădea în mâinile energumenilor, ar fi suficiente ca să fiu spânzurat (prima întrebare a oricărui poliţist, adresată oricui, chiar fără arestare sau chemare la circumscripţie, este următoarea: «Corespondaţi cu străinătatea? dacă da, cui scrieţi? cum? des? despre ce? & e & e»)”.

La 7 decembrie 1950 Monseniorul pomeneşte de „Procesul Legaţiei Franţei” („Procesul Parisot”), în cadrul căruia au fost condamnaţi la moarte şi executaţi preotul catolic Dumitru Matei, precum şi ing. Romuald Druszcz şi Ion Cudalbu, „complicii săi”. El îşi continuă vizitele la bolnavi şi muribunzi. Este consternat de dramatismul evacuărilor atâtor familii cu oameni bătrâni şi bolnavi. Este uimit de asemenea de faptul că a ajuns să boteze români nebotezaţi, *„care nu sunt toţi israeliţi”*, şi afirmă: *„n-aş fi crezut* niciodată *aşa ceva la noi în ţară”*.

Afirmă următoarele despre tinerii de care se ocupa: „Numărul «fiilor mei spirituali» creşte pe zi

ce trece şi ei sunt consolarea mea prin calităţile şi prin calitatea lor, prin devotamentul, credinţa, zelul şi perseverenţa lor în bine. Din păcate, ei sunt din ce în ce mai împrăştiaţi şi mi-e imposibil să-i adun în condiţiile actuale, chiar şi pentru o scurtă «lecţie»”.

Parcurgerea miilor de pagini din agendele sale din anii de prezenţă în România arată cât de dese erau întâlnirile, chiar zilnice, cu fiii săi spirituali, la care se adăugau întâlniri cu persoane din lumea muzicienilor, a artiştilor, a profesorilor, a preoţilor şi a vechii aristocraţii. O bună parte din fiii săi spirituali au ajuns la închisoare şi au răspândit acolo experienţa spirituală pe care o dobândiseră de la Monseniorul Ghika.

4.5 Anul 1951

La 10.08.1951, el anunţă că a devenit practic imposibilă corespondenţa cu străinătatea, orice scrisoare trebuind să treacă pe la un birou special. Sunt distruse mii de scrisori care nu respectaseră ordinul de a trece prin acest birou sau nu aveau menţionat expeditorul. Monseniorul constată că *„în asemenea condiţii, aproape toţi oamenii de bunăvoinţă au fost paralizaţi”*.

La 7.11.1951 ştie de „Procesul Legaţiei Italiei”, care s-a difuzat în direct la radio şi a fost denumit în epocă: „Procesul unui grup de spioni trădători şi complotişti în serviciul Vaticanului şi al centrului de spionaj italian”, Bucureşti, 10 – 17.09.1951.

Nu mai poate avea întâlniri decât la sacristie, bolnavilor din spital le este interzis să meargă în sacristie, doar oamenii din exterior au acces,

urmăriţi de informatori. Poate predica în limba română. E conştient de faptul că are o voce slabă. Pomeneşte apoi pentru prima oară că a devenit organist improvizator. Sunt oameni care plâng la auzul acestor „rugăciuni fără cuvinte". Consideră că suferinţele de toate felurile au ajuns aproape la limita suportabilului.

În această perioadă, aşa cum arată în scrisoarea sa din 7.11.1951, la invitaţia părintelui François, paroh al capelei Sacré-Cœur, Monseniorul a depozitat mii de scrisori, pe care le primise de-a lungul anilor, în lada care adăpostea ieslea de Crăciun a capelei. Doctorul Nicolae Cernea, continuând să frecventeze capela Sacré-Cœur şi după arestarea Monseniorului, a văzut această ladă plină cu scrisori în balconul corului. Un raport al Legaţiei Franţei de la 19.12.1956 – ca răspuns la cererea unui preot francez, abatele Masloff, care dorea ca relicva din Coroana de spini a Mântuitorului pe care o avea Monseniorul Ghika să revină în Franţa –, arată următoarele: „*această relicvă se află într-adevăr la Bucureşti în mâinile preacucemicului părinte François, preotul belgian care deserveşte capela fostului spital francez şi care a obţinut, de asemenea, hainele şi o parte a corespondenţei prelatului român (mii de scrisori primite şi câteva scrisori* trimisej"[49]. Din păcate acest fond important de documente nu a ieşit încă la suprafaţă.

4.6 Anul 1952

Ultima scrisoare, din 10.03.1952, arată că e

49 AMAE-Franţa, Dos. 88, f. 183.

sănătos. E şocat de stabilizarea monetară care a redus la cea mai cumplită sărăcie pe toţi cei care nu aveau serviciu la Stat. Constată că şefii comunişti se elimină unii pe alţii. Arată că peste tot sunt denunţători şi oameni eliberaţi cu condiţia să dea informaţii, ceea ce creează o atmosferă aproape irespirabilă.

Ultimele cuvinte ale acestei scrisori sunt adresate doamnelor de Charnace şi Archimbaud, apropiate colaboratoare din Franţa. Astfel el îi scrie fratelui său: *„Dacă există vreun mijloc de a le contacta, spuneţi-le că mai exist, că mă rog şi că aştept, făcându-le toate cât pot mai bine"*. De altfel, tot prin doamna de Charnace avem şi ultimul său mesaj din libertate, de la 20, 10, 1952: *„de o săptămână a început marea persecuţie religioasă... nu mă pot gândi să părăsesc ţara-închisoare, în timp ce aştept închisoarea însăşi"*[50]

5. Relicva Coroanei de spini a Mântuitorului pe care o deţinea Monseniorul Ghika înainte de a continua relatarea vieţii Monseniorului e necesar să prezentăm pe scurt istoria relicvei, având în vedere că în multe mărturii pe care le citâm se face referire la ea.

Monseniorul Ghika a avut mereu asupra sa, într-un buzunar interior al sutanei, în dreptul inimii, un fragment din Coroana de spini a lui Cristos, prin intermediul căruia a săvârşit însănătoşiri inexplicabile, trupeşti şi sufleteşti. Lucrul acesta e confirmat de nenumărate mărturii

50 în scrisoarea lui Pierre de Briey adresată canonicului Caile în februarie 1975, aflată
în Arhiva Arhiepiscopiei Parisului.

scrise, audio, video şi de biografiile publicate până azi.

Biograful său Jean Daujat, care l-a cunoscut bine, ştie de însănătoşirile miraculoase obţinute de Monseniorul Ghika. El citează câteva asemenea însănătoşiri care l-au impresionat în mod deosebit, apoi afirmă: „Dar aceste miracole exterioare şi vizibile nu sunt nimic în comparaţie cu miracolul permanent, spiritual, al convertirilor şi al transformărilor complete şi adesea subite ale unor suflete aflate în eroare şi în păcat” 26.

Un alt fiu spiritual, Agenor Danciul, scrie în mărturia sa:

„Cele peste 56 de miracole care s-au produs în urma rugăciunilor sale, el le atribuia harului vetiit prin această relicvă” 22.

Privitor la provenienţa acestei relicve, Jean Daujat ştie că un fragment rupt din Sfânta coroană de spini i-a fost dat lui Vladimir Ghika de către Arhiepiscopul Parisului[51][52].

Monseniorul i-a povestit tânărului Nicolae Cernea istoria relicvei Coroanei de spini din care provenea propria sa relicvă. Istoria pe care a reţinut-o Nicolae Cernea corespunde întru totul cu ceea ce se ştie astăzi despre istoria acestei relicve aflate în tezaurul sacru al Catedralei Notre Dame din Paris. Redăm foarte pe scurt câteva date.

Relicvele Patimii lui Iisus Cristos erau venerate la Ierusalim încă de la începutul secolului al IV-lea. În anul 635 ele ajung la

---

51 Jean Daujat, L'Apotre duXXesiecle. Monseigneur Ghika, Nouvelles fîditions Latines, Paris, 1962, pp. 162-163.

52 Jean Daujat, ibid., p. 162.

Constantinopol.

Regele Franţei Ludovic al IX-lea, Saint Louis, reuşeşte să le cumpere contra unei sume exorbitante (echivalentul a 24 milioane euro). La 11 august 1239, Ludovic al IX-lea împreună cu cel mai mare dintre fraţii săi au purtat Coroana pe umerii lor, parcurgând desculţi, în semn de umilinţă, procesiunea de la Villeneuve-l' Archeveque, unde întâmpinaseră în ajun relicva, până la catedrala din Sens. Coroana şi-a continuat apoi drumul către Paris[53]. Regele a iniţiat imediat construirea celebrei Sainte Chapelle, gândită ca un sipet al relicvelor Patimii lui Iisus.

În timpul revoluţiei, relicvele au fost preluate de Convenţie pentru a fi oferite *„Patriei în primejdie"*. Bijuteriile şi aurul relicvariilor au fost „valorificate". Lemnul crucii, identificat odinioară de Sfânta Elena, a fost tăiat cu ferăstrăul, pentru a se scoate aurul cu care era acoperit. Coroana de spini însăşi, extrasă din sipetul iniţial, a fost salvată, fiind predată Comisiei temporare de artă, ca *„un vestigiu care ar putea, eventual, interesa Istoria"*.

În 1806, Napoleon I a înapoiat-o Cardinalului Belloy, pentru a fi depusă la Catedrala Notredame.

Martorii care mai erau pe atunci în viaţă au confirmat că s-a înapoiat Coroana de spini autentică, pe care Regele Ludovic al IX-lea o depusese la Tezaurul din Sainte Chapelle. Coroana

---

53 După Jannic Durând (Conservateur en chef du Departement des Objets d'Art du Musee du Louvre), «La Couronne et la Croix : deux reliques de la Sainte Chapelle», în Notre-Dame de Paris - Cahiers du Chapitre n° 2 -octobre 2001 (Internet).

a fost închisă într-un cilindru de cristal de stâncă.

În zilele noastre, în prima vineri din fiecare lună, în cadrul unei ceremonii strict reglementate, la care iau parte şi Cavalerii Sfântului Mormânt, relicvele Patimii Mântuitorului sunt expuse în faţa altarului mare al Catedralei Notredame pentru a fi venerate de credincioşi.

Informaţii multiple de pe Internet arată că relicva este constituită din mici bucăţi de stuf (*Juncus balticus*), reunite într-un mănunchi, sub formă de coroană circulară. Diametrul interior al coroanei are 21 cm, secţiunea mănunchiului este de 15 mm; mănunchiul de stuf este consolidat prin 15 sau 16 legături formate tot din stuf. Diametrul firelor de stuf variază de la 1 la 1, 5 milimetri.

În această coroană au fost împletiţi spini din arborele fructifer meridional numit *Jujubier*" în franceză (*Zizyphus spina Christi*). Unii din spini s-au pierdut, dar alţii există şi astăzi.

Monseniorul Ghika i-a relatat doctorului Cernea cum, la un moment dat, cinstea de a da binecuvântarea cu relicva a revenit unui preot bătrân, care a scăpat din mână relicvariul cel greu din cristal de stâncă. Atunci când l-au ridicat, au constatat că un fragment din Coroana de spini se rupsese în urma şocului şi se depărtase de celelalte. Arhiepiscopul Parisului a fost de părere să se monteze acest fragment într-un mic relicvariu, care a fost apoi oferit Monseniorului Ghika.

Vom urmări în continuare traseul acestei relicve, care a trecut prin închisoarea Jilava, a fost salvată în mod miraculos şi se află astăzi în

posesia Arhiepiscopului de Bucureşti, Ioan Robu.

6. Activitatea clandestină din perioada 1948 – 18.11.1952

6.1 Prima întâlnire cu Mons. Menges ca ordinariu substitut de Bucureşti în luna martie a anului 1951, la Monseniorul Ghika s-a prezentat părintele Hieronymus Menges pentru a-i cere o consultaţie importantă pentru Biserică. Părintele Menges era în acel moment conducătorul legitim al Arhidiecezei de Bucureşti, în calitate de ordinariu[54] substitut clandestin.

Aici sunt necesare câteva explicaţii.

În faţa persecuţiei pe scară largă împotriva Bisericii Catolice în ţările ocupate de Uniunea Sovietică, Sfântul Scaun a emis la 29.07.1948 decretul „*Nominatio substitutorum*". Acest decret urma să marcheze întreaga evoluţie a evenimentelor în Biserica Catolică din România şi a avut un rol indirect în arestarea Monseniorului Vladimir Ghika.

Decretul indica, printre altele, următoarele: „Episcopii rezidenţi să numească în cel mai scurt timp doi preoţi care, atunci când scaunul [*episcopal*] ar fi în aşa fel blocat din pricina detenţiei, alungării, exilului sau neputinţei Episcopului, încât nu ar putea comunica în mod liber cu cei din dieceză, nici măcar prin scrisori, să-şi asume conducerea diecezei, urmându-şi unul altuia, în ordinea stabilită de Episcopii înşişi.

Dacă Episcopul moare, aceiaşi preoţi să

54 Ordinarius substitutus (în latină). Pentru acest titlu bisericesc vom utiliza în continuare formele: ordinariu substitut (şi nu ordinar substitut), ordinarii - plural nearticulat şi ordinariii - plural articulat.

urmeze unul după celălalt, ori de câte ori, din cauza unor împrejurări extraordinare, alegerea unui Vicar capitular după norma dreptului se va dovedi cu totul imposibilă.

Acela care îşi va asuma conducerea diecezei, ca mai sus, să se îngrijească, dacă este posibil, să comunice cât mai curând Scaunului Apostolic asumarea îndatoririi şi să numească imediat un preot care să-i urmeze la rându-i celui deja ales. [...]

Supremul Pontifa comunicat, prin Nunţiatura Apostolică din Bucureşti, la 29 iulie 1948, facultăţile enumerate mai sus tuturor Ordinariilor din România, de acum, pentru timpul când s-ar întrerupe comunicarea cu Scaunul Apostolic.[55]".

Problema insolubilă a ordinariilor substituţi clandestini a fost dacă să se declare public sau nu. Conform Decretului, *Nominatio Substitorum*", numirea ordinariilor substituţi era secretă şi întregul conţinut al decretului trebuia considerat ca secret pontifical. Dar preoţii aveau nevoie de jurisdicţie din partea superiorilor bisericeşti pentru mutările neîncetate la care erau supuşi din partea Ministerului Cultelor. Pe de altă parte, ordinariii substituţi nu puteau rămâne impasibili în faţa unor decizii grave ale Guvernului, aşa cum se va vedea în cazul alegerii, organizate de Securitate, a Monseniorului Traian Jovanelli ca vicar capitular pentru Arhiepiscopia de Bucureşti. Până la urmă, ordinariii substituţi au fost aduşi în situaţia de a se declara public. Ca urmare au fost

---

55 Nominatio substitutorum " a fost publicat în Tempfli, Din noroi si raze de soare..., p. 963-971.

arestaţi şi condamnaţi, în măsura în care n-au fost de acord să colaboreze cu guvernul la construirea unei Biserici catolice schismatice.

În Arhiepiscopia Catolică de Bucureşti, după arestarea Episcopului Anton Durcovici şi trimiterea în domiciliu forţat a Episcopului Cisar (la 21.05.1950), precum şi după retragerea vicarului general Barciovski, nu mai exista conducere bisericească legitimă. În aceste condiţii, la 24.05.1950 canonicul Josef Schubert a fost numit de Roma administrator apostolic al Diecezei de Bucureşti, funcţie în care guvernul nu l-a recunoscut niciodată. La 30.06.1950, la câteva zile înainte de expulzarea Nunţiaturii, Monseniorul O'Hara l-a sfinţit episcop pe Josef Schubert, la dorinţa Sfântului Părinte. Pentru a respecta decretul *Nominatio Substitutorum*", Episcopul Schubert, acum el însuşi episcop clandestin, a trebuit să numească doi urmaşi, viitori ordinarii substituţi clandestini. Astfel, l-a numit pe părintele Hieronymus Menges (la 12.02.1951) şi pe părintele Mathias Pozar.

La 5 zile după numirea părintelui Menges, episcopul Josef Schubert a fost arestat (17.02.1951). Prin aceasta, a intrat automat în funcţie părintele Menges, care trebuia să rămână deci în strictă clandestinitate.

Între timp, Securitatea avea alte planuri: la 5 zile după arestarea Episcopului Schubert, l-a scos din închisoare pe Mons. Traian Jovanelli (22.02.1951), acesta lăsându-se convins că trebuie să colaboreze cu „organele de stat" spre binele Bisericii. Monseniorul Jovanelli fusese arestat în

mod absurd pentru aşa-zise nereguli în administrarea agricolă a viilor arhiepiscopiei.

După ieşirea din închisoare (în 1964), Monseniorul Menges a scris o importantă mărturie despre Monseniorul Vladimir Ghika, pe care a intitulat-o *Monseniorul Vladimir Ghika în anii 1952 – 1954*".[56] în mărturia sa Mons. Menges îşi aminteşte:

„(*Monseniorul Jovanelli*], ieşit din închisoare, avea o misiune clar trasată de Securitate. Cu riscul de a fi şi eu arestat, [*deoarece avea domiciliu obligatoriu şi nu putea părăsi Predealul*] m-am dus la Bucureşti şi am vorbit cu Monseniorul Jovanelli şi i-am expus situaţia Bisericii şi poziţia mea. El mi-a declarat pur şi simplu că semnase condiţiile cerute de Securitate şi că trebuia să le urmeze întocmai, că trebuia colaborat cu regimul comunist. M-a rugat să rămân în clandestinitate şi să-l las să conducă după cum îi dicta conştiinţa. Înaintase un raport Sfântului Părinte Pius al XH-lea şi mi-a promis să mă informeze despre tot ce urma să întreprindă. Cunoscându-l ca om conştiincios şi ca preot sfânt, m-am întors liniştit la Predeal.

Dar timpul a arătat că Monseniorul Jovanelli era un instrument vândut Securităţii. El lucra fără

56 Originalul în limba română al acestei mărturii este pierdut pentru moment, în schimb există traducerea literală în franceză pe care a efectuat-o părintele Georges Schorung, lazarist, care a fost pentru o lungă perioadă chiar confesorul Monseniorului Ghika. Părintele Schorung şi-a distribuit traducerea în multe centre catolice din lume. Există o scrisoare autografă adresată de Mons. Menges părintelui Horia Cosmovici la 30.08.1993, în care el confirmă autenticitatea textului tradus de părintele Schorung. Mărturia Mons. Menges va fi citată frecvent de-a lungul acestei prezentări.

să aştepte directivele mele şi nu mi-a făcut niciun raport”.

După cum se ştie astăzi, din sutele de pagini transcrise de Securitate după înregistrările din apartamentul Monseniorului Jovanelli, acesta a fost un om drept, perfect conştient de lupta care se desfăşura împotriva Bisericii, dar a considerat că cineva trebuie să-şi asume sarcina de a menţine cârma în acele momente şi de a apăra, după cum credea el, Biserica Catolică locală de o totală anihilare.

În zilele când a apărut Mons. Jovanelli la arhiepiscopie, Părintele Menges, care trecuse deja printr-o arestare, se afla în domiciliu obligatoriu la Predeal, deţinând, după cum s-a arătat, o jurisdicţie necunoscută preoţilor din dieceză. În această situaţie, el a mers la Monseniorul Ghika. Iată descrierea întâlnirii din mărturia sa despre Monseniorul Ghika:

Am îndrăznit să-mi părăsesc din nou domiciliul de la Predeal. Din acest moment am căutat să-l întâlnesc pe Monseniorul Ghika. L-am găsit în sacristia Capelei Franceze «Saint Vincent de Paul». M-a primit cu atâta amabilitate, cu atâta condescendenţă şi umilinţă, încât din prima clipă am avut totală încredere în el, iar în ceea ce mă priveşte, mi-am pus viitorul în mâna lui. Eram convins că prin el îmi vorbea Dumnezeu. I-am deschis inima, i-am descris situaţia Bisericii şi m-a ascultat cu multă răbdare. După întrebările pe care mi le-a pus, mi-am dat seama că el era omul competent pentru a-mi da sfaturi adecvate momentelor grele în care mă aflam. Întâlnirea a

fost providenţială. Surâsul său, vorbele sale simple, venind dintr-o inimă sinceră, privirea lui atât de curată mi-au dat atâta curaj şi atâta hotărâre, încât mă simţeam un alt om. La sfârşit, mi-a dat să sărut relicva din Coroana de spini a lui Cristos, pe care o purta totdeauna asupra sa, m-a însemnat cu semnul crucii pe frunte şi mi-a dat binecuvântarea. Apoi m-a îmbrăţişat şi m-a invitat să mai trec pe la el.

Eu ştiam însă că sunt urmărit pas cu pas. Ştiam foarte bine că mă aştepta închisoarea şi nu voiam ca Monseniorul Ghika să ajungă şi el acolo. Cum m-aş fi justificat în faţa conştiinţei mele? De aceea m-am ferit să mai trec pe la el. El însă îmi trimitea cu orice ocazie persoane la Predeal ca să se intereseze de mine şi să mă încurajeze”.

Redăm şi un fragment dintr-un proces-verbal de interogatoriu a părintelui Menges, care a avut loc la 9.12.1952, în închisoarea Uranus:

„*Răspuns*: Astfel, prin luna martie 1951 m-am dus la Biserica Sf. Vincenţiu, unde l-am găsit pe preotul Ghika Vladimir, căruia i-am spus cine sunt şi de ce am venit la el, arătându-i că sunt ordinariu substitut de Bucureşti, numit clandestin de către Schubert, şi am venit la el să mă sfătuiesc. Ce am de făcut în viitor, să mă declar, sau să rămân clandestin? El mi-a recomandat să mă duc la Jovanelli şi să discut această chestiune cu dânsul, ceea ce am şi făcut. „*35*

— Din acest moment, începând cu această întâlnire, Monseniorul Ghika a intrat în viaţa clandestină a Bisericii Catolice locale, şi nu doar în mod pasiv, ci foarte activ, după cum se va vedea

mai departe.

6.2 A doua întâlnire cu Mons. Menges în legătură cu alegerea necanonică de vicar capitular

După arestarea Episcopului Schubert şi a părintelui Clemente Gatti, parohul bisericii italiene, la 8.03.1951, Securitatea a aflat, în urma torturilor aplicate lor, că părintele Menges este ordinariu substitut al Arhiepiscopiei de Bucureşti. A urmat un ordin al Securităţii din 29.03.1951, din care extragem următorul pasaj: *„J) ispuneţi* imediat *întărirea reţelei informative în jurul lui Menges, pentru a stabili activitatea lui (unde şi când se deplasează, de cine este vizitat,* etc.).

În cazul când Menges se deplasează în afara oraşului Predeal, se va raporta telefonic (la nr. 534 – cinci trei patru), precizând destinaţia şi mijlocul de locomoţie folosit de cel în cauză. Se va raporta din trei în trei zile până la noi dispoziţii rezultatul acestei acţiuni informative.

Semnat col, de Sec. Birtaş G. „36

Pe de altă parte, în urma arestării tuturor episcopilor romano-catolici, deşi Securitatea descoperise funcţia clandestină a părintelui Menges, ea a decis să forţeze alegerea în singurele două dieceze catolice recunoscute încă de guvern, Bucureşti-Iaşi şi Alba Iulia, a câte unui vicar capitular (ales de canonicii catedralelor diecezane), conform Codului de drept canonic. Această procedură nu mai era însă valabilă acum, după apariţia decretului *„Nominatio Substitutorum”*.

Cu toate acestea, la Alba Iulia s-a impus alegerea vicarului capitular Adorjăn Kăroly. La

Bucureşti, prin manevre şi presiuni ale Securităţii, Monseniorul Traian Jovanelli a fost ales vicar capitular de către capitlul Catedralei Sfântul Iosif, la 4.04.1951, votul desfăşurându-se la Ploieşti, unde bătrânii canonici au fost aduşi practic cu forţa.

Părintele Menges l-a trimis pe parohul de Sinaia, părintele Iosif Gonciu, la Ploieşti, să vadă ce s-a întâmplat. Iată relatarea acestuia, aşa cum rezultă dintr-o înregistrare audio realizată în anii ’90 de Aurora Sasu:

„ŞIM enges a fost înştiinţat de cineva... de un preot din Bucureşti, care mai ţinea cu noi... şi ştia că va fi această şedinţă. El nu s-a dus, a venit pe la prânz la mine şi mi-a spus să mă duc eu să văd ce este acolo. Când am ajuns, era deja terminat. Maşina ministrului (râde)... ducea pe toţi acasă: pe unul de la Buzău... pe alţii... de la... Am mai întâlnit numai doi... din canonici, şi cunoşteam pe bătrânul din Ploieşti foarte bine: «Ce aţi făcut!?» El a început să tremure... A început să tremure. Şi atunci s-a dat comunicatul din partea Vaticanului, că această adunare a fost nulă şi neavenită. Cu unele inexactităţi... nu s-a spus precis unde a fost şi cum a fost. Şi a urmat apoi... nu-i aşas. zbuciumul cu Jovanelli...”

După această alegere, a avut loc a doua întâlnire dintre părintele Menges şi Monseniorul Ghika. Iată descrierea ei în procesul-verbal de interogatoriu din 9.12.1952 al părintelui Menges:

A doua întâlnire cu Ghika am avut-o în aprilie 1951, după ce se ţinuse şedinţa capitulară la Ploieşti, unde Jovanelli fusese numit vicar

capitular. Şi cu această ocazie m-am dus la biserica Sf. Vincenţiu, unde l-am găsit pe preotul Ghika Vladimir. L-am întrebat cum trebuie să socotesc şedinţa de la Ploieşti şi alegerea lui Jovanelli, valabilă sau nu. El mi-a cerut atunci actul meu de numire, la care i-am răspuns că nu am nimic în scris. Mi-a spus că, întrucât nu am niciun act, poziţia mea este slabă şi deci şedinţa de la Ploieşti ar Pi valabilă. Mi-a recomandat din nou să mă duc la Jovanelli, pentru a discuta aceasta, ceea ce am şi făcut”.

La 14.07.1951 a fost arestat părintele Mathias Pozar, al doilea pe lista ordinariilor substituţi din seria stabilită de Episcopul Josef Schubert pentru Arhiepiscopia de Bucureşti. După arestarea părintelui Pozar, părintele Menges, rămas ultimul purtător de jurisdicţie, a realizat că trebuia să numească urgent doi urmaşi, el putând fi arestat în orice moment. În mărturiile sale după ieşirea din închisoare el arată că nimeni nu voia să accepte această misiune pentru că toţi îşi dădeau seama că va urma sigur arestarea.

Părintele Menges a găsit totuşi doi „voluntari” curajoşi, şi i-a numit ca urmaşi ai săi. E vorba de Pr. Xaveriu Halder şi de Pr. Francisc Augustin. Extragem un fragment dintr-un proces-verbal de interogatoriu din 23.12.1952 al părintelui Menges, care a avut loc între orele 3.30 – 7.30:

„Prin august 1951, i-am trimis [*părintelui Halder*], prin Luci Florei, înştiinţarea că aş dori să-l văd la Predeal. El a sosit peste două zile la mine. Cu această ocazie, i-am spus că l-am chemat să-l

întreb dacă nu vrea să fie urmaşul meu ca ordinariu substitut de Bucureşti. El mi-a spus că şi-a închipuit aceasta. El a acceptat şi a făcut actul de credinţă, după care am stat de vorbă, explicându-i pentru ce l-am ales tocmai pe el înlocuitorul meu.

I-am explicat că motivul principal care m-a făcut să-l numesc pe el este că nimeni din cei cărora le-am mai propus nu au vrut să accepte numirea. I-am spus că-l numisem pe Gunciu, care, după câtva timp, m-a rugat să-l înlocuiesc cu altul. Am numit pe Dwucet de la Ploieşti, care, a doua zi, mi-a trimis deja vorbă că nu poate să mai ducă o răspundere aşa de mare.

I-am spus, de asemenea, că am încercat cu Augustin de la Târgovişte, care a acceptat, însă el să fie al doilea urmaş. Atunci i-am spus că mă bucur de el [*de Halder*] că a acceptat sarcina aceasta fără obiecţiuni. Alt motiv al numirii sale i-am spus că este acela că el va putea să rămână cel mai uşor clandestin, deoarece nu se va gândi nimeni uşor la el. „37

6.3 A treia întâlnire cu Mons. Menges în urma confuziei jurisdicţionale de la Bucureşti

Evenimentele s-au succedat în mod neaşteptat. Securitatea, prin Mons. Jovanelli, i-a pus în faţă părintelui Menges decretul „*Nominatio Substitutorum*”, pe care el nu-l văzuse (nu ştim de unde îl aveau), demonstrându-i că în acest decret există un paragraf care, după cum considerau ei, ar fi permis alegerea unui vicar capitular. E vorba de paragraful următor, prezent şi în extrasul ilustrat mai înainte:

„Dacă Episcopul moare, aceiaşi preoţi să urmeze unul după celălalt, ori de câte ori, din cauza unor împrejurări extraordinare, alegerea unui Vicar capitular după norma dreptului se va dovedi cu totul imposibilă”.

Textul fiind oarecum neclar, părintele Menges a declarat în scris, la

25.07.1951, că nu deţine jurisdicţia şi recunoaşte alegerea de la 4.04.1951 a lui Traian Jovanelli drept vicar capitular al Arhidiecezei de Bucureşti. Prin Radio Vatican şi printr-un prim mesaj clandestin sosit la părintele Menges la sfârşitul toamnei din 1951, Roma a respins însă această variantă.

Iată textul mesajului clandestin sosit de la Roma pentru părintele Menges prin Legaţia SUA (în cadrul corespondenţei private a doamnei Jane Williams, soţia unui diplomat american), apoi prin tinerele Sylvia Placa şi Lucia Florei:

„28 septembrie 1951

Cuvioase părinte.

Comunic cuvioşiei voastre cele ce urmează:

Alegerea vicarului capitular de Bucureşti, care s-a ţinut la Ploieşti la 4 apr [*1951*], este nulă. Conducerea Arhidiecezei este, de aceea, şi mai departe încredinţată Sfinţiei Voastre. Dacă, pentru un motiv oarecare, aţi considera că nu puteţi exercita această slujbă, procedaţi imediat (dacă nu aţi făcut deja acest act) la numirea unui alt substitut, conform Sfintelor Canoane, alegând dintre preoţii buni şi capabili pe unul căruia să-i cedaţi conducerea Arhidiecezei, dându-i toate împuternicirile şi facultăţile.

Noul substitut să desemneze la rândul său, îndată, pe acela care trebuie să-l urmeze în caz că şi dânsul va fi împiedicat. Profit de ocazie pentru a vă arăta stima cuvenită.

Al Sf. Voastre întru Domnul, devotat, Dfominicus] Tardini"[57].

După respingerea de către Roma a alegerii de la Ploieşti, începând cu

24.11.1951, Securitatea a instalat un microfon în capela de la Predeal, unde locuia părintele Menges. Un miliţian dintr-o vilă apropiată declanşa înregistrarea imediat ce intra o persoană necunoscută în capelă. În felul acesta au fost surprinse dialoguri care confirmau, printre altele, implicarea Monseniorului Ghika în susţinerea părintelui Menges. Atât aceste înregistrări, cât şi notele informative ale lui Apăscăloaiei (v. mai jos) au constituit dovezi clare pentru Securitate, care a decis arestarea Monseniorului Ghika.

A treia întâlnire a Monseniorului Ghika cu Monseniorul Menges a avut loc în vara anului 1951 şi a fost generată de această confuzie jurisdicţională, şi anume aceea că, odată cu retragerea părintelui Menges, în Arhidieceza de Bucureşti nu mai exista conducere legitimă. Părintele Menges descrie această întâlnire în ancheta sa din 9.12.1952:

„În vara anului 1951, părintele Ghika Vladimir a venit la Sinaia, la odihnă, unde a stat vreo 10 zile [*în scrisoarea sa din 7.11.1951*

57 Secretar al Sacrei Congregaţii pentru Afaceri Ecleziastice Extraordinare.

adresată fratelui său, Monseniorul a scris că a plecat de la Sinaia în a 5-a zi de şedere, văzând că este foarte urmărit], în acest timp, vizitându-l pe Gunciu Iosif la Sinaia, l-am găsit acolo şi pe Ghika Vladimir, care era împreună cu preoţii: Dwucet Iuliu din Ploieşti [*canonic*] şi José Otto din Bucureşti-Bellu [*informator al Securităţii*]. Cu această ocazie, înainte de masă, am stat de vorbă cu Ghika Vladimir şi i-am explicat, la cererea sa, declaraţia mea făcută, în care recunoşteam pe Jovanelli ca vicar capitular. În discuţii, Ghika Vladimir m-a sfătuit să comunic Romei ceea ce eu făcusem şi mi-a dat a înţelege că el ar fi dispus să transmită, prin legăturile sale, ceea ce eu aş avea de transmis".

În mărturia sa, părintele Menges insistă asupra susţinerii constante pe care o simţea din partea Monseniorului:

„Duminicile veneau de obicei, din Bucureşti, femei şi fete care îmi vorbeau de grija pe care mi-o purta Monseniorul, de rugăciunile sale şi de jertfele pe care le făcea pentru triumful Bisericii lui Cristos. De fapt, el nu mai îndeplinea nicio funcţie la capela franceză, activa doar în privat. El spovedea, vizita bolnavii şi primea în sacristia capelei pe toţi cei care doreau să vorbească cu el. Nu mai predica, dar după liturghie se aşeza la orgă şi improviza o rugăciune de laudă, de mulţumire sau de cerere, atât de profund trăită, încât tot poporul rămânea să-l asculte. O studentă la matematică m-a asigurat că jumătatea de oră pe care Monseniorul o petrecea la orgă era, pentru ea şi pentru un mare număr de oameni, un aliment

spiritual pentru o săptămână întreagă, o înălţare spirituală şi o încurajare. În discuţii era prudent, dar extraordinar de curajos. Nu putea să înţeleagă faptul că noi nu îndrăzneam mai mult”.

6.4 Notele informatorului Apăscăloaiei dezvăluie faptul că

Monseniorul trimitea scrisori către Vatican pe căi clandestine

Legat de aceeaşi confuzie jurisdicţională, în Arhidieceza de Bucureşti a intervenit un alt episod care a dus şi el la arestarea Monseniorului Ghika.

Părintele Petru Pleşca, aflat atunci la Arhiepiscopia de Bucureşti ca vicar general al noii dieceze de Bucureşti-Iaşi, era, din punct de vedere bisericesc, ordinariu substitut clandestin pentru dieceza de Iaşi, funcţie legitimă în care fusese numit de ordinariul substitut de Iaşi, părintele Gheorghe Petz. Părintele Petz a fost arestat la 20.11.1950, iar urmaşul său, părintele Wilhelm Clofanda, a fost arestat la 11.03.1951. Ambii fuseseră stabiliţi pe lista ordinariilor de rezervă de către Episcopul Anton Durcovici.

Tot la Bucureşti se afla părintele Andrei Asaftei, venit din dieceza de Iaşi ca secretar al cancelariei Arhiepiscopiei.

Îngrijorat de situaţia din dieceză, părintele Pleşca, în înţelegere cu părintele Asaftei, s-a gândit să reia legătura cu Roma prin preoţii de la capela Sacré-Cœur. Din păcate, el a folosit serviciile unui informator al Securităţii, fostul seminarist Emil Apăscăloaiei, în care avea încredere şi care locuia în Palatul Arhiepiscopiei.

Redăm desfăşurarea evenimentelor prin chiar

textul notelor informative ale lui Apăscăloaiei.

Nota 1

„Declaraţie (autografa]

Subsemnatul Emil Apăscăloaiei, domiciliat în str. Alex. Popov nr. 4, Bucureşti, colaborator la Dicţionarul Academiei R.P.R, declar următoarele:

Pe data de 16 august 1951, preotul Petru Pleşca, vicar general al Moldovei, m-a trimis la biserica «Sacré-Cœur», pentru a vorbi cu preoţii de acolo şi a media o reluare a legăturilor cu Roma prin ei, care au contact cu legaţii străine ce ar putea înlesni acest lucru. Ducându-mă la François şi transmiţându-i cererea lui Pleşca, el a fost de acord. [...]

Pe 24 august 1951, pe Petru Pleşca a venit în Bucureşti şi împreună ne-am dus la capela «Sacré-Cœur» unde el a stat timp de o oră cu François în sacristia din stânga, eu neasistând la convorbirea lor şi aşteptându-l pe Pleşca în capelă. După convorbire m-am întors cu Pleşca la Catedrala Sfântul Iosif şi împreună am întocmit un raport în româneşte ce urma să fie expediat la Roma. Pe acesta eu l-am tradus apoi în latineşte, împreună cu un număr din cele mai importante articole ale Statutului de organizare a Bisericii Catolice din R.P.R. A doua zi, 25 august 1951, Pleşca mi-a dat scrisoarea să i-o duc lui François, ceea ce am şi făcut.

Pe 26 august, Pleşca s-a dus personal din nou la François să se intereseze de cursul scrisorii şi a stat îndelung de vorbă cu Mgr Ghika, care l-a asigurat că chiar în acea zi, la 25 august, scrisoarea a plecat peste frontieră.

Pe 27 august preotul Petru Pleşca a fost din nou la capela «Sacrecceur» şi a vorbit cu François, care l-a asigurat că într-adevăr, înainte cu o zi, scrisoarea fusese expediată.

La 26 septembrie 1951, Pleşca a venit din nou la Bucureşti şi, împreună cu mine, a redactat o nouă scrisoare privind chestiunile bisericeşti din Moldova, care a fost predată de mine lui François pentru a fi expediată, întrucât cu câteva zile mai înainte se dezbătuse procesul lui Schubert, François şi-a exprimat teama de a o trimite şi m-a sfătuit să iau contact cu legaţia belgiană sau italiană sau s-o pun în cutia poştală a legaţiei italiene. La urmă mi-a spus să merg ca trimis de el la Dna Olivoto, funcţionară la legaţia italiană, domiciliată în str. Dr. Vamali nr. 29, pentru a mijloci la expedierea scrisorii. Mergând la aceasta, ea m-a trimis la Dr. Puri Purini, diplomatul italian la Bucureşti. Acesta însă a refuzat trimiterea scrisorii pe motiv că nu mă cunoaşte nici pe mine, nici pe Pleşca.

De 18 octombrie 1951 Pleşca m-a trimis din nou la François pentru a se plânge că scrisoarea lui nu a putut fi expediată prin legaţia italiană şi pentru a-l ruga pe François să caute altă posibilitate de expediere. François m-a trimis la Ghika spunându-mi că acesta are mai multe relaţii cu legaţii străine şi-i vine mai uşor să-mi expedieze corespondenţa.

Mergând la Ghika acesta se miră f. mult că nu pot face un lucru atât de simplu ca expedierea unei scrisori printr-o legaţie, întrucât el spunea că a expediat asemenea corespondenţă chiar prin

legaţiile «ţărilor satelite» (ţările de democraţie populară). Totuşi nu a dat un răspuns precis, dar a spus că există posibilitate de a face legătură cu Roma, însă e bine a folosi mereu alte modalităţi şi alte persoane.

Pe 31 octombrie, am vorbit din nou cu Ghika, care mi-a spus că legaţia italiană se simte vizată din cauză că era recent procesul lui Schubert, însă ei totuşi vor servi Biserica atunci când vor cunoaşte precis calitatea de vicar general legitim al lui Pleşca. [...]. „*39*

Nota 2

* „[...] Lucram concomitent pe cele trei linii: Pleşca – Asaftei, François – Ghika, Albert [Petru] et comp. [...] Spre primăvara anului 1951, Asaftei şi Pleşca au ticluit o scrisoare pe care să o trimită la Vatican. Ei ştiau din relatări de-ale mele că mă aflu în relaţii f bune cu Mgr Ghica şi François Van Der Jonckheyd de la capela franceză. De asemenea, ştiau că ultimul avea, ca paşaportar, relaţii normale cu Legaţia Belgiei. Au decis să folosească această cale pentru expedierea scrisorii. Am acceptat să-i servesc. Ieşind în oraş şi convingându-mă că nu sunt urmărit, am telefonat la Securitate şi am predat scrisoarea pentru fotocopie, aşteptând înapoierea ei. După primirea scrisorii am plecat, ducând-o lui Ghika, cu care eram mai intim. Ghika îl cunoştea pe Pleşca din parohia lui de la Oituz, aşa că a acceptat imediat scrisoarea, având s-o predea apoi lui François pentru expediere. Cum relaţiile mele cu François şi Ghika erau pe atunci foarte frecvente, într-o vizită făcută puţin după predarea

scrisorii, François mi-a spus să-i transmit lui Pleşca că scrisoarea a fost expediată peste graniţă.

Ţin să menţionez că relaţiile mele cu François şi Ghika au început fără intermediul cuiva, prin frecventarea capelei, prin afişarea mea la slujbe, pentru a fi remarcat, prin spovezi în care ceream sfaturi în privinţa vocaţiei mele pentru preoţie, şi apoi prin conversaţii personale la care m-a invitat Ghika. (ss) Mitică [*Numele conspirativ al informatorului Emil Apăscăloaiei*]"[58]

După cum se poate vedea, Monseniorul Ghika a fost „solicitat" de Emil Apăscăloaiei între 16 august şi 31 octombrie 1951. De aceea, în scrisoarea sa din 7.11.1951, el scrie fratelui său: *„În ceea ce mă priveşte, eu rezist în continuare trup şi suflet, nu am avut încurcături din afară, deşi sunt ameninţat în acest moment ceva mai direct* [...]".

Ştim de la fiica sa spirituală Elena Petre că Monseniorul Ghika îi depista pe informatori. Îi spunea că le „străluceau ochii" atunci când le vorbea de chestiuni ale Bisericii. Relatarea lui Apăscăloaiei de la 18.10.1951 sugerează că Monseniorul Ghika a încercat în mod fin să scape de el; credem că intuise despre ce este vorba. Cuvintele scrise fratelui său arată că era conştient de riscul pe care şi-l asumase. Cu toate acestea, el nu a vrut să respingă cererea părintelui Pleşca, într-un moment în care Biserica locală se afla în suferinţă. Reamintim că el a ştiut să menţină

58 Arhiva CNSAS, Dos. SIE 643/2 f. 53-65

secretul scrisorilor adresate fratelui său, în schimb acum a lucrat pe faţă, asumându-şi toate consecinţele.

6.5 A patra întâlnire cu Mons. Menges, legată de ridicarea excomunicării Mons. Jovanelli

Revenim la evenimentele legate de nerecunoaşterea de către Roma a alegerii unui vicar capitular în perioadă de persecuţie. Traian Jovanelli a aflat şi el că Roma a respins alegerea de la Ploieşti, dar nu a putut lua nicio măsură adecvată. De aceea a fost excomunicat în decembrie 1951[59]. După toate probabilităţile, conform mărturiilor contemporane evenimentelor, la 16 ianuarie 1952 Radio Vatican a comunicat decretul de excomunicare al Mons. Traian Jovanelli. Din acel moment, atunci când intra Monseniorul Jovanelli în Catedrala Sfântul Iosii se auzea un şuşotit în toate părţile şi

Anii de rezistentă şi închisoarea i >

credincioşii părăseau biserica, după cum ne-a relatat un martor ocular, sora Josefa Erdes.

La 5.04.1952, la cererea Monseniorului Jovanelli, Mons. Menges i-a ridicat acestuia excomunicarea, cerându-i să facă penitenţă, o retractare publică şi să se retragă din post, ceea ce Mons. Jovanelli a acceptat imediat.

Mons. Jovanelli confirmă acest moment în

---

59 Ştim astăzi acest lucru şi din declaraţia pe care a făcut-o la 5.04.1957 Mons. Samore de la Secretariatul de Stat al Vaticanului lui Rolland de la Margerie, ambasadorul Franţei la Sfântul Scaun. Mons. Samore a declarat atunci că singurii preoţi din România care au fost loviţi de o sentinţă personală de excomunicare sunt: Âgotha Endre, Andrei Horn-Despina, Traian Jovanelli. (AMAE-Franţa, Dos. 37, f. 30-31)

discuţia sa cu părintele Gustav Müller din Popeşti-Leordeni, aşa cum se vede într-o transcriere a unei înregistrări realizate de Securitate în apartamentul său:

Jovanelli spune că, după ce a ieşit din puşcărie, Gerthel l-a terorizat o duminică întreagă, ameninţându-l că-l dă din nou pe mâna poliţiei, că de ce a spus că a fost excomunicat de Roma şi că şi-a depus mandatul. I-a luat sub ameninţare 5 declaraţii referitoare la MENGES şi la întrevederile pe care le-a avut Jovanelli cu Menges. „[60]

Între timp, la 27.03.1952, a fost publicată Scrisoarea lui Pius al XII-lea către români. După ce prezintă toate etapele persecuţiei Bisericii Catolice în România şi dă exemple de martiri ai pământului românesc, Pius al XII-lea scrie:

„Continuaţi deci, aşa cum o faceţi, să suportaţi cu o forţă sufletească inflexibilă persecuţiile, suferinţele, mizeriile; continuaţi să suportaţi exilul, închisoarea şi pierderea tuturor bunurilor, mai degrabă decât să vă trădaţi credinţa şi să rupeţi sau să slăbiţi legătura care vă uneşte cu acest Scaun Apostolic [...]. E uşor de văzut: aici e vorba de cauza lui Dumnezeu, a Bisericii şi a sufletelor. „[61]

---

60 Arhiva CNSAS, Dos. 1211527/5, f. 325.

61 Pius al XH-lea, Scrisoarea apostolică Veritatem facientes. Avem dovada faptului că această scrisoare apostolică a ajuns la cunoştinţa catolicilor din România datorită următorului extras din Fişa Securităţii, din 15.11.1952, privitoare la,Menges Hieronim, ordinarul substitut al Arhiepiscopiei Romano-catolice de Bucureşti”-. „în aprilie 1952, discutând la Predeal [unde exista un microfon] cu Gunciu despre discursul radiodifuzat al papei din aceeaşi lună (prin care Papa

Văzând că numirea de vicari capitulări a eşuat, Securitatea a imaginat un scenariu foarte perfid, la sfatul unor informatori „competenţi”, şi anume: după arestarea, în toate diecezele din ţară, a tuturor ordinariilor substituţi clandestini şi a zeci de preoţi care se opuneau manevrelor Securităţii, au fost lăsaţi în libertate doi ordinarii substituţi legitimi, unul la Bucureşti şi unul la Alba Iulia, respectiv părintele Hieronymus Menges şi părintele Kovâcs Bela. Aceştia trebuiau aduşi în situaţia de a numi fiecare câte un vicar general (care, până la urmă, ar fi fost legitim): Mons. Traian Jovanelli pentru Bucureşti şi Adorjân Kâroly pentru Alba Iulia. Dar nu s-a ţinut cont de faptul că, odată cu dispariţia în închisoare a celui care a numit un vicar general, acesta îşi pierde mandatul, aşa cum a explicat părintele Menges într-o declaraţie dată în penitenciarul Dej la 21.07.196044.

Iată relatarea momentului dramatic al numirii lui Traian Jovanelli ca vicar general, pe care o descrie părintele Menges într-o scrisoare adresată la 20.06.1997 părintelui Wilhelm Tom din Germania:

Am fost conduşi într-un salon în care se aflau scaune mari. În faţa noastră se afla Johannes Gerthel, director în Ministerul Cultelor, şi Despina Horn, reprezentant al Guvernului. Gerthel ne-a făcut un semn să luăm loc şi a început: «Menges, te-am chemat la Bucureşti ca să rezolvăm câteva

---

îndemna catolicii din R.P.R. «să reziste», Menges a precizat că acest discurs s-a bazat în cea mai mare parte pe raportul trimis atunci de Menges la Vatican. ” (Arhiva CNSAS, Dos. 1210539/2, f. 16)

probleme. Eşti ordinarius substitutus de Bucureşti. Guvernul Român este gata să te recunoască oficial, dacă îl numeşti pe Jovanelli vicarul tău general.» [...] La sfârşit m-am ridicat şi am spus: «Sunt aici! Arestaţi-mă!» Gerthel a replicat: «Crezi că Guvernul comunist se teme de un Menges? Noi l-am arestat pe Anton Durcovici, episcop de Iaşi. L-am arestat şi pe Marton Aron, episcop de Alba Iulia. Crezi oare că nu vom aresta atunci şi pe Menges?» «Şi ce câştigaţi dacă mă arestaţi?» am răspuns. «După mine urmează un altul!» Asta i-a supărat grozav, faptul că întotdeauna apărea un nou ordinarius. Gerthel a răspuns: «îi vom aresta şi pe Gonciu, şi pe Augustin şi pe Bachmager». Aici Pleşca s-a încumetat să-mi spună: «Menges, acceptă. Atunci vei fi recunoscut ca episcop.» La asta Gerthel a răspuns ironic: «Ca episcop american!». Pleşca a continuat: «Nu, domnule director. Am vrut să spun că Guvernul român îl va recunoaşte ca episcop.» Atunci Gerthel a strigat: «Taci!» şi Pleşca n-a mai scos un cuvânt. Nici Despina Hom nu scotea un cuvânt. M-am mirat ce teamă aveau toţi de Gerthel.

Am cerut o zi de gândire. «Nu, imediat!» Am cerut să pot vorbi cu Mgr Ghika, consilierul meu. «Da, dar numai după ce l-ai numit pe Jovanelli vicarul tău general.» Atunci am spus: «Atunci cer să se facă ordine în Arhidieceză. Despina Hom şi ceilalţi excomunicaţi trebuie să facă pocăinţă şi să le fie ridicată excomunicarea!» Atunci a luat cuvântul Hom: «Asta e şi dorinţa mea cea mai intimă. Sunt gata să accept orice condiţie pentru a

fi din nou în ordine cu Roma.» L-am privit pe Hom şi mi s-a părut că e sincer şi am spus: «Atunci sunt de acord! Duminică să se citească de la amvon o declaraţie din partea mea». Jovanelli a fost chemat de afară, s-a elaborat un protocol care a fost semnat de: Gerthel, de mine, de Jovanelli, de Despina-Hom şi de Pleşca. Părea că se făcuse o treabă bună. Toţi erau vizibil mulţumiţi. Gerthel s-a îndreptat zâmbitor către mine şi mi-a spus:

«Acum îţi rămâne sarcina să raportezi totul Sfântului Părinte». Eu i-am răspuns: «Sarcina asta ţi-o las ţie». [...]

După şedinţă am vizitat pe Monseniorul Ghika şi i-am relatat totul. A fost deosebit de entuziasmat de soluţie. „[62]

A patra întâlnire a Monseniorului Ghika cu părintele Menges este descrisă de acesta atât în mărturia sa despre Monseniorul Ghika, cât şi în ancheta de la Securitate din 9.12.1952.

„Monseniorul m-a primit cu braţele deschise şi m-a ascultat cu ochii strălucitori de satisfacţie. El vedea în această înţelegere un triumf al Bisericii şi un început de destindere şi de ameliorare a situaţiei. La întoarcerea mea la Palatul Arhiepiscopal, am fost întrebat de către un funcţionar guvernamental despre felul în care a reacţionat Monseniorul Ghika, despre ce a spus referitor la înţelegerea realizată şi despre felul în care şi-a manifestat bucuria. „[63]

În ancheta din 9.12.1952 el a declarat:

---

62 Copia scrisorii ne-a fost transmisă de părintele Imre Tempfli.
634 li Menges, Monseniorul Ghika...

M-am dus la Ghika la biserică pentru a discuta cu el actul săvârşit de mine, prin care am numit pe Jovanelli ca vicar general şi am dezlegat de excomunicare pe Despina Andrei. M-am dus la Ghika datorită faptului că am fost trimis de preoţii Despina Andrei şi Begu Vasile, întrucât cei de la Sf. Vincenţiu nu recunoşteau conducerea bisericească de la [*Catedrala*] Sfântul Iosif ca legală. Am găsit numai pe Ghika Vladimir acasă şi i-am explicat ceea ce făcusem, şi el s-a arătat foarte bucuros, spunându-mi că pare că totu-i spre bine.

Mi-a spus că va explica şi celorlalţi doi preoţi de acolo veştile de la mine, adică preoţilor Francisc şi François. Altceva nu am mai discutat cu Ghika Vladimir şi am plecat”.

6.6 Monseniorul Ghika îndeamnă ca Roma să fie informată în urma numirii de către părintele Menges a Monseniorului Jovanelli ca vicar general, s-a citit în biserici, la 25.04.1952, o declaraţie confuză, redactată de Securitate, din care rezulta că autoritatea legitimă bisericească (nu se spunea care) a ridicat toate cenzurile religioase ce planau asupra lui Andrei Despina sau asupra altor preoţi din această arhiepiscopie (nu era menţionat Mons. Traian Jovanelli), că toate funcţiile primite sau acceptate de ei sunt canonice şi că toate actele jurisdicţionale exercitate până în acel moment sunt valabile. Actul era semnat de vicarul general Jovanelli şi de provicarul general Petru Pleşca.

Este evident că Securitatea nu a vrut să expliciteze faptul că autoritatea religioasă care

ridicase excomunicarea era un ordinariu substitut, de aceea s-a folosit expresia vagă: „autoritatea legitimă bisericească”.

La 8.05.1952, Ministerul Cultelor l-a recunoscut oficial pe Mons. Jovanelli ca vicar general al Arhiepiscopiei de Bucureşti.

Declaraţia de la 25.04.1952 a fost respinsă de Vatican. Astfel, la 23 şi

24.06.1952, Radio Vatican a difuzat comunicatul următor:

„Recent în bisericile din Bucureşti s-au citit declaraţiile Canonicului Traian Jovanelli şi a lui Petre Pleşca, preot din dieceza Iaşi, prin care se aduce la cunoştinţa credincioşilor că preotul Andrei Horn Despina a fost dezlegat de pedepsele bisericeşti şi poate exercita din nou funcţiunile preoţeşti. Atragem atenţia credincioşilor că această declaraţie nu este conformă cu realitatea. Traian Jovanelli nu are niciun fel de drept sau încredinţare ca să dezlege pe cineva de pedepsele date de autoritatea legitimă bisericească. Dimpotrivă, este lucru cunoscut că Traian Jovanelli, canonic, a fost pedepsit din partea Sf. Oficiu la data de 16 ianuarie 1952 cu excomunicarea rezervată Sf. Scaun. Întrucât priveşte pe preotul Pleşca, acesta nu are nicio jurisdicţie pentru Bucureşti. „[64]

În faţa acestei situaţii, Securitatea a fost obligată să facă, după câteva luni, un pas tactic în plus, printr-o falsă recunoaştere oficială a ordinariului substitut Hieronymus Menges.

---

64 Tempfli, Din noroi şi raze de soare..., p. 486-487, nota 299.

Recunoscându-l, poporul trebuia să tragă concluzia că Monseniorului Jovanelli i s-a ridicat excomunicarea, iată, de către conducătorul legitim al Bisericii locale. Chiar şi părintele Menges informase Vaticanul, prin mai multe scrisori clandestine, că el este acela care a ridicat excomunicarea. Nu ştim astăzi dacă aceste scrisori au ajuns la destinaţie sau dacă Vaticanul nu a considerat cumva că toată procedura a fost obţinută prin constrângere.

Părintele Menges ar fi vrut să discute din nou cu Monseniorul Ghika situaţia creată, dar nu l-a mai putut întâlni. În ancheta din 9.12.1952, el arată: „Întrebare: Este bine să te gândeşti serios asupra consecinţelor ce le poţi suferi, în cazul când nu spui adevărul. Aşa că arată ce ai mai discutat cu Ghika Vladimir cu acea ocazie.

Răspuns: în timpul verii 1952, prin luna iunie, am fost trimis din nou de Despina şi de Begu la biserica Sf. Vincenţiu, ca să clarific situaţia actuală a Bisericii, întrucât se crease o confuzie cu privire la comunicatul despre dezlegarea excomunicării lui Despina şi altora.

Pe Ghika Vladimir nu l-am găsit acasă, am vorbit însă cu ceilalţi preoţi, Francisc şi François, cărora le-am spus că acel comunicat le-a fost dat de mine personal. M-au întrebat dacă am fost silit să fac acel act, la care le-am răspuns că l-am făcut nesilit de nimeni. Atunci mi-au spus că ei nu sunt de acord cu actul făcut de noi, întrucât nu cunosc pe acei cu care am tratat. După aceasta, am plecat, fără a mai veni şi Ghika Vladimir.

De atunci nu m-am mai văzut cu nimeni de la

biserica Sf. Vincenţiu”.

De fapt, Monseniorul Ghika a fost foarte îngrijorat de noua confuzie, aşa cum se poate vedea în ancheta de la 27.11.1952 a Silviei Montani (o altă tânără care a mijlocit comunicarea clandestină a părintelui Menges cu Vaticanul):

A doua zi m-am dus la Monseniorul Ghika pe care-l cunoşteam mai de înainte şi i-am spus scopul pentru care am venit. Monseniorul Ghika atunci mi-a făcut propunerea ca Menges să comunice la Roma prin intermediul lui asupra desfăşurării ultimelor evenimente petrecute în cadrul dioceziei [şic!] de Bucureşti-Iaşi, întrucât din comentariile posturilor de radio străine, şi în special al postului Vatican, reiese clar că nu se cunoaşte adevărata situaţie din dioceza noastră şi că la Vatican persistă convingerea că Jovanelli – un excomunicat încă pentru Vatican – a ridicat excomunicarea altui excomunicat, Despina. Întrucât această stare de fapt nu putea să mai dăinuie, ea periclitând în primul rând prestigiul lui Menges, care pentru Vatican era singurul for legal, se impunea în mod imperios clarificarea situaţiei. În acest sens, Monseniorul Ghika a obţinut promisiunea [*de la corespondentul său în canalul de comunicaţie cu Vaticanul*] să poată să trimită la Vatican o scrisoare care să explice cele de mai sus, neprecizându-mi însă prin intermediul cui. [...] La plecare mi-a spus că el deja a încercat această cale de a comunica cu Roma şi că a primit chiar un bilet din partea Romei pe care l-a trimis lui Menges”.

Securitatea ştia prin înregistrări, încă înainte

de arestarea de la

18.11.1952, că Monseniorul Ghika se propusese ca intermediar pentru trimiterea unei scrisori clarificatoare la Roma. Astfel în fişa Securităţii de la 25.08.1952, privitoare la părintele Menges, este redată transcrierea unui dialog care a avut loc la Predeal între părintele Menges şi Lucia Florei.

„342/25.08.1952

FIŞE [şic!]5

MENGES HERONIM

preot romano-catolic din Predeal (ordinar substitute [şic!] al Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti – locţiitorul episcopului) [...]

Luci [*Florei*] i-a arătat lui MENGES că, vizitându-l la 16 august a. c. [1952] pe monseniorul Vladimir Ghica [*şic*!], acesta a arătat că ţine mult să-l vadă pe el – MENGES – întrucât are o serie de chestiuni pe care le-a primit din străinătate pentru el, şi că Ghica a insistat ca el să scrie la Roma prin intermediul lui – Ghica – întrucât are o legătură sigură, iar calea folosită este uşoară şi răspunsurile vin repede. Menges şi Luci critică atitudinea lipsită de prudenţă a lui Ghica, care vorbeşte fără frică că are legături la Roma. De asemenea, MENGES ŞI LUCI critică atitudinea lui Ghica, care spune deschis că este foarte natural să ai o legătură cu Roma (Vatican), pe faţă.

MENGES declară că îi este frică să se ducă la monseniorul Ghica, pentru că ştie că preoţii de la capela Saint Vincent de Paul sunt supravegheaţi. [...]

(*Sursa*: *sigură verificată*) [adică înregistrări pe bandă, cu microfoane instalate în capela de la Predeal]."[65]

Acest episod, prin care Monseniorul Ghika a insistat şi a oferit mijloacele pentru ca ordinariul substitut să poată comunica cu Roma, ar fi fost suficient pentru ca Securitatea să-l aresteze pe Monseniorul Ghika.

La o minimă analiză, putem aprecia că această comunicare prin intermediari cu ordinariul substitut, precum şi folosirea unui canal de comunicare dus-întors cu Roma, tot în folosul ordinariului substitut, au fost acţiuni vizibile extrem de riscante în acele momente, pe care Monseniorul Ghika şi le-a asumat conştient, cu riscul închisorii, în folosul Bisericii, într-adevăr, Securitatea l-a descoperit şi a urmat arestarea.

În continuare vom descrie o altă acţiune importantă în istoria lotului Menges realizată de Monseniorul Ghika.

6.7 împuternicire sosită de la Vatican prin Monseniorul Ghika

La 9.07.1952 a sosit al doilea mesaj de la Vatican (redactat la 5.06.1952) pentru Ordinariul Substitut de Bucureşti, Mons. Hieronymus Menges, prin care se acorda Ordinariului de Bucureşti facultatea de a numi „Delegaţi speciali" în toate diecezele din ţară.

Acest nou mesaj de la Vatican, obţinut probabil la intervenţia Monseniorul Ghika (aşa cum rezultă din ancheta citată mai sus, din

65 Arhiva CNSAS, Dos. I 210539/2, f. 11.

27.11.1952, a Silviei Montani), reflectă încrederea de care se bucurau atât Monseniorul Ghika, cât şi părintele Menges la Sfântul Scaun.

Monseniorul Vladimir Ghika a transmis mesajul venit de la Vatican prin tânăra Claudia Tudose, care locuieşte şi azi în Bucureşti. Într-o înregistrare recentă (octombrie 2010) ea povesteşte că a fost chemată de Monseniorul Ghika prin Agenor Danciul. Monseniorul a rugat-o să ducă o scrisoare părintelui Menges, la Predeal. Nu i-a dat nicio explicaţie, nu a avertizat-o asupra pericolelor. I-a spus doar că ea e mai puţin cunoscută şi va putea trece mai neobservată. Iar Claudia Tudose îşi aminteşte că atunci ea era conştientă că preoţii catolici erau urmăriţi. După ce şi-a îndeplinit misiunea. s-a întors la Monsenior pentru a-l informa.

Înainte de arestarea lotului Menges, interpretând transcrierile înregistrate, Securitatea n-a înţeles pe ce cale a sosit la părintele Menges acest nou mesaj de la Vatican, din 5.06.1952. Sosirea Claudiei Tudose nu fusese înregistrată de microfoane, miliţianul de serviciu fiind în acea zi la Securitatea din Braşov pentru descărcarea benzilor. Ca dovadă, într-una din zile Securitatea a înregistrat o discuţie între Lucia Florei şi Părintele

Menges, în care părintele Menges îi spunea Luciei că poate numi delegaţi speciali în toate diecezele din ţară, tară a-i spune însă cine i-a adus mesajul. Din această cauză, comentariul Securităţii a fost: *„Din această discuţie se pare că Menges întreţine legături cu Vaticanul şi pe alte*

căi, care nu sunt cunoscute de Luci"[66].

În schimb, Securitatea a interpretat oarecum corect faptul că mesajul dădea părintelui Menges puteri de nunţiu: „Din ultimele informaţii obţinute prin sursă verificată [*adică prin microfoane*], rezultă că Menges nu are numai facultăţile unui ordinar substituit [*şic*!], ci are împuternicirile unui nunţiu papal clandestin „[67].

„Gravitatea" pentru Securitate a împuternicirii transmise de Vatican părintelui Menges prin Monseniorul Ghika se vede şi din concluziile referatului Securităţii de la 8.05.1953:

Activitatea acestui grup de spionaj nu a fost întinsă pe întreg teritoriul RPR, întrucât Menges Hieronim, conducătorul clandestin al Diocezei de Bucureşti-Iaşi s-a limitat în a-şi desfăşura activitatea numai în cadrul acestei Dioceze.

Activitatea grupului s-ar fi întins mai departe, deoarece Menges Hieronim, primind de la Vatican împuternicirea de a numi delegaţi speciali în toate diocezele din ţară, devenise împuternicitul Vaticanului, ca conducător al bisericii catolice din RPR. Astfel că, înainte cu puţin de arestare, reuşise deja să ia legătura cu cei din Ardeal. „[68]

Prin arestarea tuturor membrilor lotului Menges, Securitatea a anihilat canalul de comunicare cu Vaticanul prin curierul legaţiei SUA. Rămânea să fie descoperit prin anchete al doilea canal, cel folosit de Monseniorul Ghika. Dar

66 Fişa de Ia 25.08.1952 - Arhiva CNSAS, Dos. 1210539/2, f. 12.

67 Referatul din 14.11.1952 prin care s-a cerut arestarea lotului - Arhiva CNSAS, Dosar R39010, f. 40.

68 Arhiva CNSAS, Dos. P 1109/18, f. 68.

Monseniorul Ghika n-a vorbit, nici după ce a fost supus la grele torturi – bătăi, simulări de spânzurare şi o simulare de execuţie prin împuşcare. Ca dovadă, în actul de acuzare de la proces nu se face referire la acest canal de comunicare, care a rămas necunoscut, după cum se vede în sentinţa nr. 1234/24.10.1953 din dosarul nr. 2278/953 al lotului Menges, în care Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti a reţinut[69] pentru Vladimir Ghika următoarele fapte:

„Chica [*şic*!] Vladimir a avut legături cu diverşi diplomaţi de la legaţiile Franţei şi Italiei, precum şi cu Nunţiatura.

A expediat, prin Legaţiile Franţei şi Belgiei, 3 scrisori către fratele său din străinătate, în care dădea o serie de informaţii asupra stărilor politico-sociale din ţara noastră, informaţiuni ce urmau să fie transmise Vaticanului.

A făcut lui Menges, prin Montani Silvia, propunerea ca să trimită rapoartele sale informative către Vatican, prin folosirea căilor de care dispunea el.

A primit din partea Vaticanului o scrisoare pentru Menges pe care i-a transmis-o prin Claudia Tudose”.

O altă dovadă a faptului că Monseniorul Ghika nu şi-a dezvăluit canalul de comunicare cu Vaticanul este şi referatul de la 30.01.1953 prin care Direcţia a VIII-a de cercetări penale a Securităţii cerea Ministrului Securităţii Statului, Alexandru Drăghici, prelungirea termenului de

---

69 Arhiva CNSAS, Dos. PI 109/5, f. 96.

executare a problemei catolice, în următorii termeni: „De asemenea, până în momentul de faţă, din cercetarea lui GHICA VLADIMIR a rezultat că a purtat corespondenţă cu rudele din străinătate prin Legaţia Franţei. Cu toate că acesta a predat lui MENGES HERONIM o împuternicire venită de la Vatican, nu arată calea pe care a venit aceasta de la Vatican, fapt care ne face să credem că şi acesta are legături cu străinătatea pe linie de spionaj. [...] întrucât parte din aceşti deţinuţi ca: GHICA VLADIMIR, GODO MIHAI, FARENKOPF fsicij OTTO, HÂIDER XAVERIU ŞI ALEXANDRESCU ELENA – MELANITA – au avut o atitudine de negare a activităţii lor, nedeclarând nici persoanele cu care ei au colaborat, a făcut ca ancheta să fie îngreunată. „[70]

Tot astfel, în referatul Securităţii din 8.05.1953, deci la 3 luni după ultimul proces-verbal de interogatoriu al Monseniorului Ghika, se notează următoarele: „*Astfel în vara anului 1952,* [Ghika Vladimir] *arată că a venit la el o persoană pe care nu vrea să o arate cine este, care i-a dat o scrisoare venită de la Roma, pentru a o transmite lui Menges Heronim* [şic!].”[71]

6.8 Falsa recunoaştere oficială a Mons. Menges în calitate de ordinariu substitut de Bucureşti

Recunoaşterea oficială a părintelui Menges ca ordinariu substitut de Bucureşti s-a făcut cu o lună înainte de arestarea întregului Iot. Iată cum o

70 Arhiva CNSAS, Dos. PI 109/7, f. 28-29.
71 Arhiva CNSAS, Dos. PI 109/18, f. 59.

descrie părintele Menges în scrisoarea sa din 26.10.1952, pe care trebuia să o transmită la Vatican Silvia Montani, dar care nu a mai putut pleca şi se află azi în dosarele Securităţii:

„La 10.10.1952 mi s-a încredinţat de către capitlul canonicilor [*sub controlul Securităţii*] conducerea diecezei, în conformitate cu prevederile codului. La 15.10.1952 am apărut pentru prima oară oficial în Catedrală cu ocazia binecuvântării unui altar al Sfântului Iosif. După aceea a urmat o masă mare. „[72]

7. Arestarea, procesul, detenţia şi moartea

7.1 Lotul Menges – arestarea de la 18 noiembrie 1952

La 10.11.1952 a fost arestată în Gara de Nord din Bucureşti Lucia Florei. Ea avea asupra ei documente de la părintele Menges: ultima scrisoare, din 10.11.1952, pregătită de el pentru Vatican, ajunsă şi ea în dosarele Securităţii, precum şi un material în care cerea Vaticanului să anunţe excomunicarea diverselor personalităţi ale Bisericii care se lăsaseră integrate, sub o formă sau alta, în planurile Securităţii de creare a unei Biserici schismatice.

E probabil că Securitatea, avertizată prin microfoanele de la Predeal, a grăbit această arestare pentru a bloca anunţarea prin Radio Vatican a unor noi excomunicări, care ar fi provocat haos în desfăşurarea planului comunist de preluare a controlului asupra episcopiilor catolice.

72 Arhiva CNSAS, Dos. P 1109/1, f. 527.

La 12.11.1952 părintele Menges, părintele Asaftei şi Silvia Montani s-au întâlnit la doctorul Mircea Alexandru Oardă pentru un consult medical al părintelui Menges şi şi-au dat seama că Lucia Florei a fost arestată şi deci urmează şi arestarea lor[73]. E probabil că Silvia Montani s-a dus să-l anunţe în aceeaşi seară pe Monseniorul Ghika de iminenţa arestării. O mărturie impresionantă despre acest moment se află în biografia Monseniorului Ghika scrisă de Eugenia Mihalovici:

„Într-o seară a anului 1952 – scena mi-a fost povestită de un preot greco-catolic, părintele Surdu de la Misiunea Catolică Română de la Paris – părintele Surdu se afla cu Monseniorul Ghika în sacristia Capelei Saint Vincent de Paul; discutau împreună despre situaţia Bisericii Catolice în urma instalării comunismului.

Monseniorul Ghika este chemat afară spunându-i-se că cineva doreşte să-i vorbească. El iese. Când se întoarce, e palid, foarte agitat, tremură, îi spune părintelui Surdu: «Părinte, spovediţi-mă imediat, căci nu ştiu dacă mâine voi fi liber să o fac. Cineva a venit să mă informeze că voi fi arestat.» „[74]

La 18 noiembrie 1952 au fost arestaţi părintele Menges, cei doi succesori ai săi, toţi

---

73 Doctorul Oardă a fost şi el anchetat de Securitate în urma acestui consult din
12.11.1952, întorcându-se acasă complet bulversat. El nu ştia de activitatea clandestină a părintelui Menges.

74 Helene Danubia, Prince etMartyr, Monseigneur Vladimir Ghika l'apâtre du Danube,
Tequi, Paris, 1993, p. 78.

preoţii şi laicii care i-au susţinut, deci şi Monseniorul Ghika, precum şi trei călugări iezuiţi din Transilvania care militaseră cu curaj, deschis, pentru respingerea manevrelor Securităţii în Biserică. Iată lista lor.

Lotul Menges – arestarea de la 18 noiembrie 1952

115

cu condamnările primite, aşa cum rezultă ea în sentinţa 1234/24.10.1953[75] a Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti:

1	Pr. Menges Heronim [Hieronymus] – 20 ani
2	Montani Silvia – 18 ani
3	Placa Silvia [Sylvia M. Placa] – 18 ani
4	Florei Lucia [Santa] – 15 ani
5	Pr. Asaftei Andrei – 12 ani
6	Pr. Godo Mihai SJ [Godo Mihâly] – 10 ani
7	Castel Elisabeta [Postolache-Kastel] – 10 ani
8	Pr. Halder Xaveriu – 8 ani
9	Pr. Gunciu [Gonciu] Iosif – 6 ani
10	Pr. Augustin Francisc – 5 ani
11	Pr. Ghika Vladimir – 3 ani
12	Pr. Chira Cornel SJ (mort în anchetă, dar mai figura în rechizitoriu)

În cazul lui „Castel Elisabeta”, numele corect

75 Arhiva CNSAS, Dos. PI 109/5, f. 96.

ar fi fost Elisabeta Antonia Kastel (după căsătorie: Postolache-Kastel). Anchetatorii credeau că numele se scrie „Castel”, iar ea nu i-a contrazis pentru ca aceştia să nu descopere originea germană a numelui, ceea ce i-ar fi putut îngreuna situaţia. Astfel, a semnat mereu procesele-verbale de interogatoriu: „Elisabeta Castel”.

Trei dintre preoţii „lotului” au murit în închisoare:

1. Părintele Cornel Chiraa decedat în timpul anchetei, la 13.08.1953, la Spitalul Securităţii, Dr. Victor Babeş[76].

2. Mons. Vladimir Ghika – a decedat la 16.05.1954, la ora 17.30, în infirmeria închisorii Jilava[77].

3. Mons. Xaveriu Halder – a decedat la 9.09.1956, la ora 1 noaptea, în spitalul închisorii Văcăreşti[78].

O parte dintre persoanele anchetate în acest „lot” au fost condamnate, direct de către Securitate, la detenţie în „colonii de muncă” (CM) sau „domiciliu obligatoriu (forţat)” (DO), fără a mai trece prin instanţă[79]:

---

76 Diagnosticul în spital: „Pneumonie dreaptă, reacţie pleurală dreaptă [...]. Istoricul bolii: După afirmaţiile sale (atât cât a putut preciza), de mai mult de o săptămână starea de temperatură mare se menţine neschimbată, dimineaţa şi seara - astenie, adinamic". (Arhiva CNSAS, dos. PI 109/10, f. 269)

77 Certificat medical eliberat de dr. Rosenfeld Jean, medic Penitenciar Jilava. (Arhiva CNSAS, dos. PI 109/18, f. 9)

78 Cauza decesului: paralizie bulbară. Certificat de deces eliberat de dr. Eskenasy Jean. (Arhiva CNSAS, dos. PI 109/16, f. 439)

79 Pentru a vedea cine dădea condamnările şi felul în care erau date acestea, cităm un extras din Referatul privind rezultatul cercetărilor asupra Iui Fărcaşu Liviu, semnat de Lt. Mihăilescu, la 17.06.1953 (dos.

13	Fărcaşu Liviu – CM 36 de luni
14	Olteanu Gheorghe – CM 24 de luni
15	Alexandrescu Elena (Metania) – CM 17 luni
16	Pr. Otto Canisius Farrenkopf SJ – DO la Gherla

Cu 4 zile înainte de arestarea lotului Menges, la 14.11.1952, directorul Direcţiei a III-a a Securităţii, lt. Col, de Securitate Pavel Aranici, a pregătit un referat pentru Ministrul Securităţii Statului, Alexandru Drăghici, care avea următorul titlu:

„*OBIECT*: lichidarea grupării catolice duşmănoase conduse de MENGES HIERONIM, ordinarul substituit [*şic*!] al Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti”.

Pe prima pagină a referatului se poate citi rezoluţia autografă din 17.11.1952, semnată de Alexandru Drăghici: „*Sunt de acord cu propunerile făcute*”. Arestarea a avut loc la 18.11.1952.

Motivul arestării rezultă cu claritate din paragrafele introductive ale referatului Direcţiei a

---

PI 109/15, f. 259): „Fărcaşu Liviu este un element duşmănos, ascunzând autorităţilor faptul că Menges Heronim avea legături cu Roma, unde trimitea rapoarte şi primea răspuns. în anchetă, cât şi cu ocazia confruntării, a avut o atitudine ticăloasă, nevrând să vorbească concret, ocolind adevărul. Propunem să fie încadrat în CM pe timp de 5 ani. ” Pe acelaşi document, lt.-col. Butyca a scris cu mâna: „Cred că 5 ani e prea mult. în raport cu faptele, merită 3 ani. ”

III-a a Securităţii[80]: „În cadrul urmăririi acestei acţiuni informative s-a constatat că Menges Hieronim foloseşte calitatea pe care o are în conducerea Eparhiei pe care o conduce în Bucureşti în acţiuni duşmănoase, trasând preoţilor din subordinea sa linia Vaticanului de subminare a regimului nostru.

Activitatea lui Menges Hieronim se bazează pe instrucţiunile primite de la Vatican, prin intermediul unor Legaţii aparţinând ţărilor imperialiste.

Din ultimele informaţii obţinute prin sursă verificată rezultă că Menges nu are numai facultatea unui ordinar substituit [sic], ci are împuternicirea unui nunţiu papal clandestin.

În cursul acestui an el a transmis în mod discret instrucţiuni preoţilor să nu se supună legilor de Stat, refuzând a accepta transferările făcute de Ministerul Cultelor, să boicoteze conducerea legală a Bisericii [*adică biserica catolică schismatică*]

[…] în afară de activitatea duşmănoasă sub masca religiei, Menges Hieronim conduce o reţea largă informativă care acţionează în slujba Vaticanului.

[…] De asemenea, Asaftei transmite informaţii la Vatican şi prin preotul Vladimir Ghika din Bucureşti, care le transmite în afara ţării prin Legaţia belgiană.

[…] Până în prezent s-a stabilit că cele mai importante elemente, care sprijină activitatea

80 Arhiva CNSAS, dosar R 39010, f. 40-46.

duşmănoasă şi de spionaj a preotului Menges Hieronim sunt: [*urmează lista membrilor lotului Menges, printre care figurează şi*] Vladimir Ghika, preot la biserica franceză, Sf. Vincentiu din Bucureşti

U.

În scopul lichidării acestei grupări subversive şi pentru a stabili întreaga ei activitate criminală, Dir. III-a din MSS propune să se treacă la arestarea şi cercetarea preotului Menges Hieronim şi a complicilor să-i".

După cum se vede, referatul Securităţii arată clar motivul religios al arestării lotului Menges. Acest motiv va dispărea cu totul în sentinţa Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti.

7.2 „Actele" procesului

De multe ori, persoane interesate de viaţa Monseniorului Ghika doresc să afle cum s-a desfăşurat procesul şi cum s-au desfăşurat „dezbaterile". Or, desfăşurarea reală a „procesului" Menges – în plină perioadă stalinistă – a fost diferită de ceea ce se înţelege azi printr-un proces juridic, şi anume:

— Securitatea a urmărit în toate diecezele, prin filaje, microfoane, informatori etc., persoanele care împiedicau crearea unei biserici romano-catolice schismatice[81].

— În momentul în care i-a descoperit pe

81 Reamintim că în acest text nu am putut aborda toate etapele planului de creare a unei biserici schismatice. împotriva unei „acţiuni schismatice" sau unei „grupări schismatice" au avertizat în diferite momente Sfântul Oficiu de la Roma, Ep. Mărton Âron, Ep. Augustin Pacha, şi alţi conducători legitimi ai diecezelor romano-catolice de atunci.

părintele Menges ca ordinariu substitut de Bucureşti şi pe cel puţin unul din succesorii acestuia, precum şi tot grupul care îl sprijinea, după o lungă perioadă de urmărire, Securitatea a decis arestarea lor.

— În momentul arestării, Securitatea era edificată, în mare, asupra „vinovăţiei” arestaţilor;

— Securitatea era împuternicită prin lege să-i ancheteze pe cei arestaţi. Rolul anchetelor, într-o primă fază, a fost să clarifice detalii care nu au putut fi identificate prin mecanismele de filaj. După această clari fiecare, a urmat faza a doua a anchetelor, în care arestaţii au fost siliţi să recunoască scheme de spionaj economic, politic, militar în care ar fi fost implicaţi, aşa încât în sentinţa procesului să nu se mai vadă că era vorba de fapt de o pură persecuţie religioasă. Această fază a fost însoţită de suferinţe suplimentare pentru cei anchetaţi, iar proceseleverbale au ajuns să fie complet măsluite.

— Astfel, la 30.01.1953 Securitatea a redactat prima sinteză în urma anchetelor, în care se arăta motivaţia religioasă a acţiunilor membrilor lotului şi nu se menţiona niciun fel de spionaj

— De la 30.01.1953 au început anchete „aprofundate”, care au transformat totul în spionaj economic, social şi politic. Oficial, perioada anchetelor s-a terminat la 16.06.1953, când s-a redactat sinteza finală a Securităţii. La aceeaşi dată, Şeful Securităţii a decis să aibă loc un proces, dar cu uşile închise.

— În realitate, ancheta a durat un an fără

câteva zile, adică de la arestare (18.11.1952) şi până la proces (24.10.1953). Doar că, după încheierea anchetei oficiale, interogatoriile care au urmat au avut drept scop să-i condiţioneze pe arestaţi pentru a accepta că au făcut spionaj.

— După încheierea oficială a anchetei, echipa de anchetatori a pregătit 4 dosare cu o parte din procesele verbale de interogatoriu ale celor arestaţi şi cu un referat final, trimiţându-le Procuraturii Militare Teritoriale Bucureşti la 21.07.1953.

— Procuratura Militară Teritorială a redactat rechizitoriul, pe care l-a înaintat Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti la 28.08.1953.

— Înainte de proces a existat în mod sigur un interogatoriu de inculpat al fiecărui arestat (lucru confirmat de părintele Godo în mărturia sa şi de semnele clare de autenticitate din procesul-verbal de inculpat al Monseniorului Ghika).

— Procesul a avut loc la 24, 10, 1952 şi a durat o singură zi. În seara aceleiaşi zile condamnaţii au fost duşi la închisoarea Jilava. Procesul s-a desfăşurat cu uşile închise şi a fost în mod evident o farsă judiciară şi un spectacol jalnic. Este interesant că în perioada stalinistă exista această obsesie de a respecta cu minuţiozitate toată procedura unui proces adevărat.

— După proces, s-a trecut, ca de obicei, în mod obligatoriu, printr-un recurs.

7.3 Anchetarea Monseniorului

Anchetele s-au desfăşurat la închisoarea Securităţii de pe strada Uranus, unde a avut loc şi

prima percheziţie:

„Pv de depunere şi percheziţie corporală nr. 422, care a avut loc la *A*/[*inişterul*] *Sfecurităţiij SJtatului*] în ziua arestării, 18.11.1952, la ora

17.30: 785, 57 lei, două portfeuripele, un ceas de buzunar fără marcă, un inel cu piatră, ochelarii de vedere, patru chei, Bul. Populaţie, un paşaport vechi, 1 brâu, 1 manta popească, 2 cărţi bisericeşti”[82].

Fiecare dintre arestaţi a stat singur într-o celulă, fără să ştie cine mai e arestat. Doar la sfârşitul perioadei de anchetă au existat câteva aşa-numite confruntări, dar nu pentru Monseniorul Ghika.

Despre anul de anchete, părintele Gonciu îşi aminteşte[83]:

„Era o perioadă de dezumanizare; ca să-ţi fie scârbă de tine, te lăsa nespălat, ne... ne... mă rog... toată mizeria care se poate închipui... omeneşte... ca să-ţi fie scârbă de tine şi să-ţi facă orice, numai să scapi de situaţie... dezumanizare. Dup-aia venea cu o bunăvoinţă, cu... dup-aia cu... cu ameninţare... şi cu de astea... da; ştiţi, toate metodele... din astea... scălda aşa, dintr-una într-alta... aşa”.

În acelaşi interviu, părintele Gonciu a reluat tema anchetelor:

„Pr. I. Gonciu.: Binele e relativ... ca şi răul, relativ. [...]

Aurora Sasu: Şi la Aiud aţi stat cât timp?

---

82 Arhiva CNSAS, Dos. PI 109/3, f. 285.

83 Interviu dat Aurorei Sasu în anii ’90.

Pr. I.G.: La Aiud am stat 5 ani, adică 4 ani... 5 ani.

A.S.: Deci nu aveţi cele mai groaznice amintiri de la Aiud, deşi închisoarea era teribilă.

Pr. I.G.: Nuuu, cea mai grea perioadă a fost ancheta. Daa!... Aaal... Când erai în puşcărie erai larg (râde)... erai biiine (râde)”.

Elisabeta Postolache-Kastel îşi aminteşte că n-a fost bătută în anchetă, în schimb, „m-au chinuit indirect foarte mult. Mă oboseau, nu mă lăsau să dorm. Mă luminau în timpul anchetei. Treceau de la o frază normală la ameninţare. Erau ca nişte cameleoni”.

Elisabeta Postolache-Kastel a oferit multe înregistrări în care relatează amănunţit perioada anchetelor. A fost o fază în care ajunsese într-o gravă dizenterie, aşa încât miliţienii au trebuit să o alimenteze sub control, ca să poată continua ancheta.

Există 21 de procese-verbale de anchetă ale lui Vladimir Ghika. Fiecare proces-verbal a fost scris cu mâna de anchetatori şi semnat de anchetat, apoi a fost dactilografiat, fiind semnat încă o dată de ambele părţi. Iată lista anchetelor sale:

— În noiembrie 1952 – în ziua de 19;

— În decembrie 1952 – în zilele de 18, 22, 22 (a doua oară), 23, 24, 25, 30, 31, 31 (a doua oară);

— În ianuarie 1953 – în zilele de 2, 6, 10, 13, 14, 16, 30;

— În februarie 1953 – în zilele de 3, 4, 7;

— În martie 1953 – în ziua de 7[84].

Singurul lucru care i-a interesat pe anchetatori a fost descoperirea canalului de comunicare cu Vaticanul. În rest, ei erau edificaţi asupra activităţii Monseniorului, iar decizia condamnării era deja luată. Au introdus între „faptele" pentru care urma să fie condamnat şi propria declaraţie a Monseniorului din anchetă potrivit căreia el ar fi trimis în anii 1950, 1951 şi 1952 câte o scrisoare fratelui său prin Legaţia Franţei, dând şi informaţia exactă că a trimis ultima scrisoare la 13 noiembrie 1952.

Ne putem întreba de ce a dat Monseniorul această informaţie exactă. Probabil că, ştiind din seara zilei de 12 noiembrie că va fi arestat, el a vrut să salveze cu orice preţ, a doua zi, pe 13 noiembrie, prin Legaţia Franţei, anumite hârtii care n-ar fi trebuit să ajungă pe mâna Securităţii, cum ar fi: rugăciuni de exorcizare, formulare în alb pentru convertiri şi alte documente care ar fi pus în pericol pe fiii săi spirituali. Mergând la ambasadă la 13 noiembrie, s-a gândit că a fost urmărit în mod sigur. Şi atunci, în anchetă, a considerat că e mai bine, din punct de vedere tactic, să declare el întâi data de 13 noiembrie decât să o facă Securitatea.

Într-adevăr, în familia fratelui a rămas un plic cu documente, clar venit printr-o legaţie, pe care nepoţii în viaţă nu ştiu cum să-l interpreteze. Mai ştim de la doctorul Cernea că Monseniorul ducea în permanenţă cu el o geantă cu anumite

84 Arhiva CNSAS, dos. PI 109/7, filele 286-342.

documente, ca nu cumva acestea să cadă în mâna Securităţii cu ocazia unei percheziţii inopinate, în timp ce el se afla în oraş.

Trebuie subliniat faptul că, spre deosebire de alte anchete, chiar ale celor mai rezistenţi dintre membrii „lotului”, unde există uneori formulări autoacuzatoare, la Monseniorul Ghika nu există, în niciun proces-verbal, vreo astfel de autoacuzare. Această poziţie a fost plătită prin torturi. Se poate verifica acest lucru în mărturia[85] publicată a părintelui Godo, care şi el a dat răspunsuri extraordinar de dârze, ca şi părintele Otto Farrenkopf. Părintele Godo, om tânăr şi viguros, a fost adus într-o stare de totală neputinţă la sfârşitul anchetelor, aşa încât înainte de proces i s-a dat „drept la pat”, ca nu cumva să se prăbuşească în faţa instanţei.

În procesele-verbale ale Monseniorului se vede că el n-a avut nicio teamă. Iată câteva exemple de replici din procesele sale verbale:

PV18 decembrie 1952. Ancheta a durat[86] între orele 13.30 – 15.20.

Într.: Arată cu ce scop a venit la dumneata Silvia Montani.

R: Nu a venit cu niciun scop la mine, ci la biserică.

---

85 Godo Mihăly, Oneletrajz- Testamentum, Gloria Kiado, Kolozsvâr, 2002.

86 în procesele-verbale, orele de început şi de încheiere ale interogatoriilor erau falsificate de multe ori. Părintele Menges vorbeşte de acest aspect într-o conferinţă importantă (p. 9) pe care a ţinut-o în Germania. Textul dactilografiat al conferinţei, care se află azi în arhiva Florian Miiller, are 15 pagini şi conţine semnătura şi corecturile autografe ale părintelui Menges.

PV – 23 decembrie 1952. Ancheta a durat între orele 9.00 – 10.40.

Într.: Pe cine cunoşti dumneata din conducerea centrală a bisericii catolice?

R: Din conducerea actuală cunosc foarte bine pe Papa Pius al XII-lea, cu care am fost legat prieteneşte. De altfel, până în anul 1939, am cunoscut foarte bine pe cei din conducere, întrucât 17 ani am stat la Roma.

PV – 24 decembrie 1952. Ancheta a durat între orele 10.30 – 13.00.

R: Pe preotul Menges Hieronim l-am cunoscut în anul 1951 la

Bucureşti, în sacristia bisericii Saint Vincent de Paul unde dânsul venise.

Într.: Cu ce scop a venit la dumneata?

R: Venise cu scopul să mă cunoască.

Într.: Cine mai era de faţă?

R: Am fost numai noi doi.

PV – 31 decembrie 1952. Ancheta a durat între orele 10.30 – 13.00.

Într.: Cu cine se întreţinea O'Hara la capela bisericii franceze?

R: Nu m-am uitat niciodată la ceea ce făcea.

Într.: Cu dumneata a vorbit nunţiul O'Hara la capela bisericii franceze?

R: Nu răspund niciun cuvânt mai mult.

Într.: Arată dumneata ce te determină să nu răspunzi la întrebare?

R: Fiindcă este o întrebare la care nu pot da răspuns, deoarece am spus totul.

PV – 13 ianuarie 1953. Ancheta a durat între orele 11.45 – 15.15.

R: Am fost duhovnic şi conferenţiar la ASTRU – Asociaţia Tinerilor

Studenţi Români Uniţi – la biserica unită din Bucureşti. De asemeni, ţineam acasă şedinţe de filosofie la care participau unii studenţi de la ASTRU.

PV – 13 ianuarie 1953. Ancheta a durat între orele 11.45 – 15.15.

Într.: De unde a venit acest document şi prin cine ţi-a parvenit?

R: Nu voi răspunde la întrebarea aceasta.

Într.: De ce nu vrei să răspunzi la această întrebare?

R: Nu răspund fiindcă n-am dezlegarea persoanei care mi-a înmânat plicul.

(.]

Într.: Arată dumneata de unde putea să primească Menges dispoziţii cu privire la episcopat, la înlocuirea episcopului.

R: Nu ştiu de unde vine şi nu vreau să fac ipoteze.

PV – 3 februarie 1953. Ancheta a durat între orele 00.30 – 06.30.

Într.: Ce vorbeai dumneata cu aceştia [cu miniştrii Franţei] în sacristie?

R: Vorbeam cu ei ceea ce ei voiau.

Într.: Ancheta îţi cere să arăţi concret şi sincer ce vorbeai cu miniştrii Franţei în sacristie.

R: Nu-mi aduc aminte.

Într.: Arată ce voiau de la dumneata?

R: Nu ştiu.

Într.: Ancheta îţi cere să arăţi ce probleme erau puse în discuţie.

R: Nu au fost probleme. [...]

Sunt unele procese-verbale unde Monseniorul Ghika a semnat după fiecare răspuns. Se vede că acolo s-a dat o adevărată luptă, cu sacrificii necunoscute nouă.

Când a ajuns la chestiunea unei scrisori „compromiţătoare”, care sosise printr-un fiu spiritual din Cluj, el a scris cu mâna pe procesul-verbal din 24.12.1952: *Această scrisoare, găsită la mine în momentul arestării, mi-a fost trimisă de necunoscuţi, prin intermediul pasiv al domnului Puiu Viehman, adusă de la Cluj acum aproximativ două luni în urmă. VI Ghika*”. După cum se vede, formularea „*intermediulpasiv*” \neearcă să-l apere pe Puiu Viehman.

7.4 Torturile la care a fost supus Monseniorul Ghika în anchete pentru că n-a vrut să dezvăluie canalul de comunicare cu Roma

O dovadă a stării în care a fost adus Monseniorul Ghika din pricina torturilor din perioada de anchetă este scrisoarea din 19.06.1953 (când el se afla încă în anchetă la închisoarea Uranus) emisă de Direcţia a VI-a a Ministerului Securităţii Statului şi adresată Direcţiei a III-a, care ceruse să fie anchetaţi Monseniorul Ghika, precum şi preoţii Menges şi Asaftei, în cazul părintelui Petru Pleşca. Direcţia a VI-a a răspuns atunci: „*Cu privire la CHICA VLADIMIR vă comunicăm că nu a fost anchetat întrucât este bolnavm*. Asta înseamnă că la 19.06.1953 Monseniorul Ghika fusese adus într-o stare de totală neputinţă, de vreme ce Securitatea nu l-a mai putut ancheta, având în vedere că

ofiţerii anchetatori nu ţineau cont de considerente „umanitare”. Mai trebuie ţinut cont de faptul că la 16.06.1953 fusese deja redactat referatul final al Securităţii, *„privind rezultatul cercetărilor asupra grupului de spionaj în slujba Vaticanului, în frunte cu Menges Heronim* [şic!]*”*[87][88]. Comparând datele de mai sus, dacă la 19.06.1953 Monseniorul era atât de bolnav, înseamnă că el fusese torturat până în ziua de 16.06.1953, ziua redactării referatului final care încheia în mod oficial faza de anchetare.

Elisabeta Kastel spune că ea a fost anchetată până în preziua procesului. Iată deci că şi după concluziile lor finale, care declanşau birocraţia procesului la Tribunalul Militar, membrii lotului Menges au fost chinuiţi în anchete

Privitor la torturi, facem observaţia că Monseniorul Ghika le-a relatat pe acestea doar părintelui Menges, cu care a stat o lungă perioadă în celulele 12, apoi 8 din reduit.

„Câteodată, îmi povestea despre lunile petrecute în închisoarea militară de la Uranus şi despre anchetele care au avut loc acolo. A fost în acelaşi coridor cu mine. A trecut prin anchete foarte dure, a fost bătut, pălmuit atât de puternic, încât a crezut că-şi va pierde auzul şi vederea. Tratamentul a fost atât de inuman, încât uneori

87 Arhiva CNSAS, Dos. PI 109/16, f. 420.

88 Arhiva CNSAS, Dos. PI 109/7, f. 52-72.

credea că nu va mai putea suporta torturile. La un moment dat, anchetatorii şi-au dat seama că Monseniorul Ghika se temea de spânzurătoare şi, de atunci, a fost supus spânzurârii electrice de fiecare dată când nu voia să semneze ceva, şi asta de 83 de ori.

Metoda Securităţii era să-ţi aplice tortura la care erai cel mai sensibil. Cine se temea de câini era pus în faţa unui câine lup feroce. Cui îi era frică de şobolani era închis într-o celulă întunecată, cu şobolani. Mie, şeful anchetatorilor mi-a spus, a doua noapte după arestare: «Avem şi pentru tine, catâr încăpăţânat, un leac potrivit». Şi nu m-a lăsat să dorm timp de 35 de zile. Pe Monsenior îl duceau în camera de tortură şi-l supuneau la spânzurătoarea electrică. Două jumătăţi de inel care-ţi strângeau gâtul şi te ridicau în aer. Pentru Monseniorul Ghika, totuşi, se făcea în mod constant un scurtcircuit, de fiecare dată ce inelele se strângeau şi începeau să-l ridice. El era convins că Dumnezeu n-a permis să moară spânzurat, pentru că îl implorase pentru aceasta. Eu cred însă că anchetatorii îşi băteau joc de el, se distrau de groaza lui şi produceau chiar ei scurtcircuitul.

Ce a suferit bietul bătrân e greu de imaginat. Tortura îi devenise atât de insuportabilă, încât era hotărât să primească moartea din mâna lui Dumnezeu, chiar prin spânzurare. Atunci l-au ameninţat că-l vor spânzura pe un bulevard al Bucureştiului, în pielea goală, aşa cum au fost spânzuraţi înalţii prelaţi bulgari pe străzile Sofiei în octombrie 1952. El a luat ameninţarea ca pe o

hotărâre şi a cerut un preot ca să se spovedească şi să primească pentru ultima oară Sfânta împărtăşanie. A cerut să i se aducă părintele Zudor de la biserica Bărăţia. Despre mine ştia că murisem în închisoare. Ei i-au spus cât vor aduce pe părintele Tuchscherer de la Catedrala Sfântul Iosif. Într-adevăr, un domn a intrat în celula Monseniorului Ghika; era îmbrăcat în preot şi cunoştea şi formulele de dezlegare. Dar, pentru că Monseniorul Ghika nu-l cunoştea personal pe părintele Tuchscherer, n-a acceptat să se spovedească la el. După descrierea pe care mi-a făcut-o despre persoana intrată în celulă, îmi părea că fusese efectiv părintele Tuchscherer. Totuşi, mai târziu, am aflat că fusese un anchetator care s-a dat drept părintele Tuchscherer, sperând să afle tot felul de secrete.

Monseniorul Ghika şi-a făcut actul de căinţă şi a aşteptat, încredinţându-se voinţei lui Dumnezeu, ora execuţiei, care, totuşi, n-a venit.

Când l-am întrebat de ce s-a temut atâta de spânzurătoare, pentru că, dacă e vorba să mori, ce mai contează dacă mori prin strangulare sau printr-un glonte, foarte mirat mi-a răspuns: «Cum, nu ştiţi ce se întâmplă cu spânzuraţii?... Cum vă puteţi închipui că eu, om bătrân, cu părul alb şi cu barba albă, să fiu spânzurat în pielea goală, în faţa mulţimii?» Mi-a dat apoi asemenea explicaţii, încât i-am dat dreptate că era cazul să-i fie teamă şi ruşine”.

Securitatea a încercat să-i aplice şi tortura anchetei continue, zi şi noapte, timp de mai multe zile. Ştim că aşa au fost anchetaţi Lucia Florei şi

părintele Menges. Referatul[89] din 8.05.1953, redactat la Direcţia a VIII-a, privind *„Rezultatul cercetărilor asupra grupului de spionaj în slujba Vaticanului, în frunte cu Menges Heronim”* este explicit:

„Sus-numitul, fiind în etate de 80 de ani, nu s-a putut face o anchetă încontinuu, ci numai câteva ore pe zi, şi aceasta foarte rar, întrucât era foarte slăbit cu inima şi nu a putut suporta anchetele”.

Pentru a arăta ce însemna o anchetă continuă, vom cita un extras dintr-o conferinţă[90] pregătită de Mons. Menges, după ce a ajuns în Germania:

„Ofiţerii se schimbau tot la 8 ore, eu însă rămâneam acolo. Nu mai aveam nicio clipă liberă pentru a mă ruga. Căderea a urmat imediat. Am observat că, deja din a treia zi, pielea de pe mâini mi s-a zbârcit şi s-a îngălbenit. Făcusem un icter. În plus am făcut un lumbago, aşa încât nu m-am mai putut mişca. Dimineaţa se deschidea uşa şi fereastra şi, în timp ce ofiţerii părăseau camera, eu rămâneam în curent. În a 5-a zi mi-am pierdut aproape cu totul vederea şi am ajuns să fiu lipsit de voinţă. Aşa se face că am semnat tot ce mi s-a pus în faţă, chiar şi faptul că am făcut spionaj în favoarea Vaticanului. În starea asta am fost dus în celulă la 23 decembrie 1952 [*după 35 de zile de la arestarea din 18.11.1952*] şi m-au culcat în pat. Am adormit pe loc. Nu ştiu cât timp am dormit. În orice caz am fost trezit de un tânăr foarte

---

89 Arhiva CNSAS, P1109/18, f. 59.

90 Menges, Conferinţă - arhiva Miiller, p. 5-6.

simpatic, care mi s-a prezentat: «Croitoru Nicolae, şofer din Rovinari, spion american». Bucuria mea de a vedea un om în celula mea, cu care puteam vorbi, a fost atât de mare, încât mi-am recăpătat vederea şi n-am mai simţit nicio durere”.

Un alt mod de tortură a fost simularea unei execuţii, pe care Monseniorul Ghika i-a povestit-o într-una din celulele 9 – 12 din reduitul Jilavei tânărului Matei Boilă, catolic dintr-o familie cunoscută de el: *Monseniorul*

Ghika mi-a povestit despre arestarea lui şi încercarea pe care organele de Securitate au făcut-o de a-l implica într-un aşa-zis «act de înaltă trădare pentru Vatican», făcut chipurile de un grup de prelaţi şi preoţi catolici. Pentru a-i smulge mărturisiri în acest sens au folosit împotriva lui o serie de acte de presiune fizică şi morală (printre altele, a fost lovit şi pălmuit), îmi amintesc că Monseniorul Ghika făcea haz de lipsa totală de simţ psihologic şi de înţelegere a organelor de Securitate, care, pentru a-l determina să mărturisească ceea ce nu era de mărturisit, deoarece nu era nimic adevărat, au folosit următorul mijloc de presiune morală: au înscenat un proces în care Monseniorul Ghika a fost condamnat la moarte, ca apoi să fie scos din celulă, cu tot ceremonialul respectiv şi dus la locul de execuţie. Acolo se organizează o scenetă, care se termină cu legarea la ochi şi cu comanda de împuşcare, urmată de detunături de armă cu gloanţe oarbe, «îţi dai seama, spunea Monseniorul Ghika, cât de ridicoli şi cât de obtuzi erau aceşti oameni care mă ameninţau tocmai cu ceea ce

constituia cea mai fierbinte dorinţă a mea.» „[91]

Elisabeta Postolache-Kastel[92], supravieţuitoare a lotului Menges, consideră azi că, rezistând torturilor din timpul anchetei şi nedivulgându-şi canalul de comunicare cu Vaticanul, Monseniorul Ghika a apărat de fapt încă o dată cauza Bisericii în acele momente de maximă persecuţie.

7.5 Procesul

Procesul a avut loc cu uşile închise în ziua de 24 octombrie 1953 la Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti.

Într-adevăr, într-unul din referatele Securităţii intitulat „Problema spionajului catolic” i se cere lui Alexandru Drăghici, şeful Departamentului Securităţii Statului (cum se numea Securitatea la acea dată), ca procesul să fie cu uşile închise: „Faţă de cele arătate mai sus, propunem trimiterea în justiţie a grupului de spionaj şi diversiune, format din 12 elemente, în cadrul unui proces închis, întrucât împotriva acuzaţilor sunt mai multe probe cu caracter bisericesc şi mai puţine cu privire la spionaj cu caracter economic, social şi politic. Pe de altă parte, activitatea acestui grup este legată de alte

---

91 A trăit şi a murit ca un sfânt! Antologie de texte dedicate Mons. Vladimir Ghika 1873-1954, Bucureşti, 2003, p. 54.

92 Elisabeta Postolache-Kastel - în perioada decembrie 2006-aprilie 2007 am avut cu ea nouă convorbiri telefonice, în timpul cărora am luat note. După această dată, am înregistrat convorbirile. în perioada 3-13 mai 2007, Elisabeta Postolache-Kastel a fost la Bucureşti, împreună cu soţul ei. A realizat mai multe filmări: în studio, la închisoarea Jilava, la mormintele preoţilor din „lotul” ei, iar în ziua plecării a recunoscut clădirea Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti, unde a avut loc procesul „Lotului Menges”.

elemente ce se urmăresc în continuare pe linie informativă. [93]*Pe un mic petic inform de hârtie, Alexandru Drăghici răspunde acestei propuneri scriind cu mâna şi semnând următoarea rezoluţie*: „T [*ov.*] Chişinevschi, Fapte grave or fi dar nu ştiu dacă este bine un as fel [*şic*!] de grup întrucât din adastă [*şic*!] branşă am mai avut. Cred că poate fi judecaţi [*şic*!] în proces închis şi dat în presă. [*Urmează semnătura olografă a lui Alexandru Drăghici*].”[94]

Sediul Tribunalului Militar Teritorial în care a avut loc procesul se afla într-o clădire boierească de pe str. Nicolae Iorga, nr. 21 (clădirea e vecină cu „complexul paşapoartelor” şi se află peste drum de Muzeul Dr. Severeanu). În vizita ei la Bucureşti din 13.5.2007, Elisabeta Postolache-Kastel a recunoscut imediat clădirea şi detalii din interior. În 1953, după ce li s-au scos ochelarii, ea a putut observa „sute de oameni în uniformă”, uşa pe care au fost introduşi, garajul în care a stat Monseniorul Ghika până la terminarea procesului, cele două WC-uri din apropierea sălii de judecată, unde au fost înghesuiţi în pauza de la prânz, şi alte particularităţi. A recunoscut clădirea veche, cu marchiză circulară de sticlă, şi castanul din faţă. La proces, toate geamurile din interiorul clădirii erau camuflate, la fel şi oglinzile mari de pe pereţi. Uşile de la camerele laterale erau deschise pentru a fi mai mult loc. Acuzaţii stăteau în picioare într-un semicerc, pe un fel de podium,

---

93 Arhiva CNSAS, Dos. PI 109/7, f. 32.

94 Arhiva CNSAS, dos. PI 109/7, f. 51.

cu spatele la public. Elisabeta Postolache-Kastel se afla la marginea semicercului şi a văzut tot. Ea şi-ar dori ca acest loc de suferinţă, care a frânt vieţile a sute şi sute de oameni, să fie cunoscut şi să se citească o sfeştanie de către preoţi catolici şi ortodocşi.

Lucia Florei descrie momentul intrării în sala Tribunalului, când a văzut pentru prima oară care sunt ceilalţi arestaţi:

„Când am intrat în sala de judecată şi am văzut cine sunt cei din boxă (până atunci n-am ştiut că Mons. Ghika este arestat), mi-am zis în sinea mea: «*Doamne, nu sunt vrednică de cinstea ce mi-o faci*!»

Preşedintele m-a apostrofat: «Ce *faci figura asta, de parcă ţi-ar zâmbi îngerii*?» Poate chiar îmi zâmbeau, dar nu i-am răspuns. În boxă am stat alături de Sylvia Placa (în stânga) şi părintele Asaftei (în dreapta). La un moment dat, procurorul, printre altele, a spus: «*Priviţi la hienele din boxă*... etc. etc.» Părintele Asaftei, foarte mucalit, s-a aplecat la urechea mea şi mi-a şoptit: «*Hienuţo*!» „[95]

Pentru început, iată extrase din prezentarea procesului în mărturia părintelui Menges:

„Pe 24 octombrie, dis-de-dimineaţă, [Monseniorul Ghika] a fost scos din celulă, i s-au dat lucrurile personale şi, cu ochelari pe ochi ca să nu vadă, a fost luat într-o dubă. Duba avea în spate o uşă, în mijloc un coridor şi, de o parte şi de alta, celule mici de o persoană. În dubă se aflau

---

95 Lucia Florei, Scrisoare din 28.08.2008 către Dr. Alexander Klein.

deja ceilalţi inculpaţi ai «lotului». În fiecare celulă a fost împins un deţinut de către un miliţian înarmat cu un revolver. La intrarea dubei mai erau încă doi miliţieni înarmaţi. Toţi aveam ochelari pe ochi. Eram 12 persoane. Am fost duşi la Tribunalul Militar şi acolo împinşi într-un garaj de beton, unde am aşteptat ora de judecată. Stăteam în picioare, având la spate câte un miliţian şi ochelari legaţi pe ochi. Printre deţinuţi circulau anchetatorii; ne îndemnau să menţinem declaraţiile făcute sau semnate la anchetă, între timp, am fost conduşi într-o sală spre a lua contact cu avocatul nostru. Al meu m-a întrebat cum mă numesc şi care sunt capetele de acuzare. Când a auzit «spionaj» a zis: «Bine» şi a făcut semn miliţianului să mă ducă înapoi la garaj.

În fine, am fost duşi în sala de judecată. După atâta vreme, ni s-au scos ochelarii. Ce bucurie de a fi scăpat de aceşti ochelari care te strâng atât de tare, că-ţi produc dureri de cap! în sală nu se afla niciun civil, n-au fost decât miliţieni şi anchetatori în civil sau în uniformă. Imediat am fost introduşi în boxă, în funcţie de pedepsele care fuseseră deja hotărâte dinainte de Securitate. Eu eram aşezat primul, ca «şef de lot» (cu 20 de ani muncă silnică la minele de sare), iar Monseniorul Ghika, ultimul, cu 3 ani de regim sever. Apoi au sosit Preşedintele Tribunalului cu cei doi asesori populari, precum şi procurorul şi grefierul. În faţa mea stăteau pe o bancă 4 avocaţi din oficiu, fiecare pentru 3 persoane.

După ce au fost citite de către grefier numele şi calitatea fiecăruia, precum şi capetele de

acuzare, procurorul a luat cuvântul. El a arătat că până atunci au fost judecate numeroase loturi pentru spionaj în favoarea Vaticanului, că toţi aceia care au fost condamnaţi, precum şi cei de faţă, sunt duşmani ai poporului şi trădători de patrie. Pentru a pune capăt o dată pentru totdeauna acestor nelegiuiri el cere pedeapsa maximă.

Î „J

Preşedintele dădu cuvântul avocatului care trebuia să-l apere pe Monseniorul Ghika şi pe încă alte două persoane. Când se sculă, avocatul îşi numi clienţii, iar când Monseniorul Ghika şi-a auzit numele, a sărit dintr-odată în picioare şi a strigat cu o voce extraordinar de puternică: «*Nu vă permit să vorbiţi în numele meu*!» Avocatul tăcu, iar preşedintele îi spuse Monseniorului Ghika: «Este un drept al tău să fii apărat de un avocat din oficiu. Aşază-te!» Monseniorul Ghika a răspuns: «*Am studiat dreptul şi ştiu ce drepturi am. Mă apăr singur.*» Preşedintele a strigat: «Aşază-te!» Iar avocatului i-a spus: «Luaţi cuvântul». Când avocatul a început din nou să vorbească, Monseniorul Ghika a ieşit din boxă, s-a dus în faţa avocaţilor şi, cu mâna ridicată, a strigat: «*Nu vă permit să vorbiţi în numele meu*!» Monseniorul era în sutană, fără guler. Acesta i-a fost luat, fiind din celuloid dur, ca să nu servească drept instrument de sinucidere. I se vedeau gâtul şi pieptul gol. N-avea cămaşă. Figura lui era înspăimântătoare. Cu barba şi părul său alb, părea un profet ieşit din mormânt. Toţi erau înmărmuriţi, în sală era o linişte mormântală. Mă

gândeam că aşa trebuie să fi fost Ioan Botezătorul în faţa lui Irod când i-a strigat: «Nu ţi-e îngăduit să ţii la tine pe soţia fratelui tău!» Niciodată nu voi uita această scenă.

Avocatul n-a mai pronunţat niciun cuvânt. Preşedintele a dat ordin la doi miliţieni să-l ia cu forţa pe Monseniorul Ghika. Îmi pare că-l mai văd încă, opunându-se cu toate puterile. Cu o mână se ţinea de boxă, chiar în faţa mea, iar cu cealaltă a apucat banca pe care erau aşezaţi avocaţii. Cum se poate explica aceasta nu ştiu, dar aceşti miliţieni, oameni mari şi viguroşi, n-au fost în stare să-l urnească din loc. Şi totuşi nu cântărea nici cincizeci de kilograme. Părea o stâncă. Preşedintele privea uluit, cu gura căscată. După câtva timp, miliţienii s-au dat bătuţi, l-au lăsat şi priveau spre judecători. Preşedintele s-a consultat cu asesorii săi şi au părăsit sala. La fel au făcut şi ceilalţi. Atunci au venit miliţienii, cu ochelarii, pentru a ne scoate şi pe noi. L-au luat şi pe Monseniorul Ghika şi l-au dus la garaj, dar pe noi ne-au readus în sală şi procesul a continuat.

[…]

După ce avocaţii şi-au terminat pledoariile, au fost introduşi martorii. Toate mărturiile erau împotriva mea şi încercau să dovedească culpa mea de spion şi de trădător de patrie. M-am mirat cum de a fost posibil ca o armată întreagă de oameni să fi fost ocupată o zi întreagă pentru asemenea copilării. Mărturiile erau pur şi simplu ridicole. O fată a declarat că ea îmi adusese de la Bucureşti un pachet de alimente, o alta, că ea mi-a pus corespondenţa la poştă, un domn a declarat că

mi-a dat un stilou, un plic şi cerneală...”

La una din primele convorbiri telefonice, Elisabeta Postolache-Kastel şi-a amintit de cele întâmplate la proces:

„Noi eram pe un fel de podium, ca într-un cerc. Nu aveam voie să ridicăm privirea. Stăteai ca o momâie. Nu am putut să văd pe cei de vizavi. Dânsul fMons. Ghika] era în dreapta mea. Eram la 40 de cm unul de altul. Atunci când Mons. Ghika a spus că vrea să se apere singur, l-au tras cei doi paznici şi au făcut lucrul necuvenit că aproape au sărit la el să-i închidă gura. Când au vrut să-l scoată, s-a apărat. În enervarea lui, el a vorbit mai tare. Ei au vrut să arate că are o criză de nervi. I-a deranjat că era ca un patriarh. Era ca din altă lume. Cu toată slăbiciunea. *„Am reluat discuţia într-o convorbire din luna ianuarie 2007. Redăm exact cuvintele Elisabetei Postolache-Kastel*:

„Monseniorul Ghika nu s-a apărat deloc. S-a cramponat de bară. Au venit mulţi miliţieni. L-au tras. N-a spus decât că are studii de drept şi se poate apăra. A râs sala, au râs judecătorii. Noi am râs. [...]

Nu s-a evacuat nimeni. A fost scos numai Monseniorul Ghika. Era aşa o aglomeraţie, stăteau aşa înghesuiţi, erau numai oameni în uniformă militară. Eu nu am trac. Simţul meu de observaţie funcţionează. M-am uitat în sală. Sunt persoane civile? Am văzut şi pe anchetatori la capătul sălii, lângă uşă. [...]

Sala nu a fost evacuată, pentru că nici nu era posibil. [...] Era foarte impresionant. Nu s-au aşteptat. Vorbea frumos. N-a ţipat. N-a insultat.

Toţi din sală au făcut un Uuu... de mirare. [...]

Era aproape înspăimântătoare figura lui. Când a vorbit în sală, era o rumoare... A fost o revoltă tacită a bunului simţ. Poate că nu toţi din sală erau anchetatori care să tortureze oamenii...

Monseniorul Ghika... ce a vorbit a fost foarte juridic. A spus şi o frază pe care am păstrat-o, ca sens: «Este o mascaradă că s-au pus avocaţi din oficiu, care nici n-au stat de vorbă cu pârâţii». Ţineţi cont că nu a spus deţinut, ci pârât, pentru că nu aveam încă dată condamnarea. A folosit cuvinte mai franţuzite. A impresionat sala”.

Într-o convorbire din 5.03.2007, Elisabeta Postolache-Kastel a insistat asupra faptului că, atunci când a intervenit la proces, *Monseniorul nu s-a apărat pe el, ci a apărat nişte principii, ne-a apărat pe noi toţi*”.

Lucia Florei îşi aminteşte:

/\nul acesta se împlinesc 50 de ani de la proces şi vălul uitării se aşază încet peste toate. Ceea ce nu mi se poate şterge din minte e figura Monseniorului, cu barba pe jumătate smulsă, cu reverenda sfâşiată la gât şi vreo 6 – 8 nasturi lipsă, dar plin de curaj şi foarte sigur de sine.

Procesul a durat de dimineaţa până seara la ora 10 aproximativ. Când s-a terminat, am fost duşi cu toţii într-un garaj. Acolo l-am întâlnit pe Monseniorul Ghika, ţinut pe un scaun, cu un miliţian în spate. Am trecut pe lângă el şi i-am şoptit: «V-au judecat în lipsă». «Cum se poate? Totul s-a terminat?» a fost răspunsul, tot şoptit[96]”.

---

96 Scrisoare olografă către Claudia Tudose din 28.07.2003. La Arhiva Ghika de la ARCB

7.6 Recursul

Securitatea a impus să se treacă prin procedura recursului. La dosar trebuiau să existe cereri de recurs din partea tuturor condamnaţilor. Pentru cei care nu au vrut să semneze au fost depuse cereri din oficiu de către avocaţii din oficiu de la primul proces. Recursul a avut loc la Tribunalul Militar pentru Unităţile MAI.

Părintele Menges îşi aminteşte:

„Într-o zi, cei şapte preoţi din «lotul» meu am fost scoşi şi am fost duşi într-o cameră unde ne aşteptau doi funcţionari de la Tribunalul Militar, pentru a ne comunica sentinţa tribunalului şi pentru a ne determina să facem recurs. Eu primisem douăzeci de ani de muncă silnică (în minele de sare), Monseniorul Ghika trei ani de temniţă grea. Monseniorul, auzind despre ce era vorba, nu s-a interesat de sentinţele date, ci s-a aşezat în faţa funcţionarilor şi le-a zis: «*Este o ruşine ca un guvern să însceneze asemenea procese*. *N-am nicio încredere în tribunalul vostru*. *Nu semnez*». Şi nici eu nu am semnat, şi nici ceilalţi”.

Prin „Decizia [97] „Nr. 870/15.06.1954, Tribunalul Militar pentru unităţile MAI, instanţa militară de recurs, a respins recursurile, cu excepţia lui Francisc Augustin şi a lui Vladimir Ghika, cărora le-a schimbat calificarea în omisiune de denunţ şi le-a redus perioada de detenţie, respectiv, la 2 ani şi 11 luni pentru Francisc Augustin şi la 2 ani pentru Vladimir Ghika. Facem

---

se află o fotocopie a originalului.

97 Arhiva CNSAS, dos. PI 109/5, f. 184.

observaţia că la 16.05.1954 Vladimir Ghika decedase.

Condamnaţii din lotul Menges nu au fost prezenţi la recurs. Ar fi fost destul de greu pentru Securitate să-i aducă, în situaţia de slăbiciune în care se aflau şi cu hainele mucegăite de la magazie. Recursul a fost strict o chestiune birocratică. Ca dovadă, la Tribunalul Militar pentru unităţile MAI nici nu se ştia că Vladimir Ghika decedase. Credem că reducerea pedepsei lui Vladimir Ghika se datorează insistentelor demersuri ale Franţei, despre care avem urme în documentele Legaţiei Franţei aflate azi la Arhiva MAE al Franţei.

7.7 Cei paisprezece martori ai procesului şi ai detenţiei Monseniorului

Este un cadou providenţial faptul că, până acum, paisprezece foşti deţinuţi politici ne-au vorbit de momentele trăite de ei alături de Monseniorul Ghika, la proces sau în închisoarea Jilava.

Iată numele lor: Pr. Hieronymus Menges, Pr. Iosif Gonciu, Pr. Godo Mihăly S.J., Pr. Petru Pecican, Pr. Matei Boilă, Lucia Florei, Elisabeta Postolache-Kastel, Marcel Petrişor, Demostene Andronescu, Prof. Florea Costache, Aurel Mitroi, Ioan Dan, Valentin Cantor, Theodor Lavi. Şapte dintre ei sunt astăzi (16.05.2011) în viaţă[98].

Înainte de „a le da cuvântul”, trebuie amintit

98 Intenţionăm să publicăm în timp întreaga serie de mărturii, de interviuri şi de înregistrări pe care le deţinem privitoare la Monseniorul Ghika şi, în general, la evenimentele pe care le-au trăit preoţii şi laicii din lotul Menges.

că o asemenea mărturie, înregistrată la zeci de ani după ieşirea din închisoare, trebuie privită ca un document specific istoriei orale. Aceşti deţinuţi au suferit ani de zile cele mai severe privaţiuni. Am constatat că amintirile lor prind numai anumite momente care Îi s-au fixat în memorie, câteodată prin asocieri cu totul secundare. De exemplu, Demostene Andronescu ştie sigur că a fost în celula 13 din secţia I, pentru că în ziua când a fost adus de la proces, a văzut că e fortul 13 şi a ajuns apoi în celula 13. Cel care povesteşte putea fi înfometat, îngheţat, bătut, şi se afla într-o masă de zeci de alţi deţinuţi din aceeaşi celulă. Nu putem avea pretenţia ca o astfel de mărturie să fie o dare de seamă pe care ne-am dori-o noi astăzi, privitoare la un anumit subiect care ne interesează pentru o anumită cercetare.

Cele 14 mărturii sunt complementare, dar nu contradictorii. Uneori se strecoară greşeli în cele relatate, mai ales privind numerele de celulă. Foştii deţinuţi îşi amintesc mai degrabă de numele oamenilor dintr-o celulă decât de numărul celulei, pe care nici nu prea aveau cum să-l afle. „Erorile” din mărturiile lor nu anulează în niciun chip valoarea celor relatate, pentru că putem confrunta diversele mărturii şi putem îndrepta micile scăpări.

Iată un exemplu elocvent: Aurel Mitroi ne spune că nu are cum să-şi amintească de o anumită percheziţie din camera 2, unde s-a aflat cu Monseniorul Ghika, percheziţie la care a participat de altfel, deoarece el a trecut la Jilava prin circa 25 de percheziţii.

Printre aceşti confraţi de suferinţă ai Monseniorului, profesorul Florea Costache[99] din Roşiorii de Vede ne-a lăsat o serie de şase mărturii[100] deosebit de preţioase (4 scrise şi 2 interviuri pe bandă). El a stat aproximativ două luni, zi de zi, lângă Monsenior, l-a însoţit în celulele 12 şi 8 din reduit, precum şi în celula 2 din secţia I. Florea Costache a fost profund marcat de personalitatea Monseniorului şi a înregistrat, mult mai în detaliu decât alţi martori, o mulţime de momente ale vieţii lui, realizând de fapt o frescă a vieţii la Jilava alături de Monseniorul Ghika.

O mărturie la fel de importantă este cea a părintelui Hieronymus Menges, şeful lotului

---

99 Florea Costache, de religie ortodoxă, s-a născut la 4.04.1908, în comuna Crângeni, jud. Teleorman. Fiu de ţărani. Studiile superioare le-a urmat la Universitatea din Bucureşti, unde obţine licenţa în Litere şi Filozofie, specialitatea geografie. A fost de-a lungul anilor profesor la celebre licee ale ţării. în perioada 1936-1939 a colaborat la elaborarea Enciclopediei Române. A colaborat la diverse reviste pentru copii, reviste ştiinţifice şi literare. La 11.06.1952 este condamnat la 3 ani închisoare corec- ţională de Tribunalul Militar Bucureşti pentru „favorizarea infractorului”. Căutase un doctor pentru a opera de urgenţă un profesor de drept, Iulică Boia, urmărit de Securitate. Până la urmă Iulică Boia nu a fost arestat! Florea Costache este eliberat la 10.06.1955. Moare la 16.02.1993.

100 în lucrarea de faţă le vom cita astfel: Manuscris 1 (un caiet dictando de 100 de pagini), Manuscris 2 (o parte a unui caiet studenţesc), Manuscris 3 (o sinteză adresată Institutului „Vladimir Ghika” de la Paris), Manuscris 4 (o reacţie pentru ziarul România liberă), Interviu 5 (înregistrat de Aurora Sasu în cadrul arhivei sale de istorie orală, în care figurează cca 150 de personalităţi implicate în viaţa Bisericii Catolice din România), Interviu 6 (înregistrat de Horia Cosmovici la Roşiorii de Vede în 1992). Transcrierile acestor documente se află în Arhiva Ghika a Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Bucureşti, care deţine înregistrările audio şi caietele originale ale Manuscriselor 1 şi 2.

Menges. Fiind preot, Monseniorul Ghika i-a dezvăluit anumite detalii pe care nu le-a spus altora, mai ales detalii din anchete, pe care nu le-am fi cunoscut fără această mărturie. Părintele Menges şi-a redactat textul din proprie iniţiativă, la scurt timp după ieşirea din închisoare. Dimensiunea mărturiei şi atenţia cu care urmăreşte acţiunea Monseniorului ne dau o idee asupra admiraţiei şi respectului pe care le-au avut pentru el toţi preoţii din lotul Menges.

Există, de asemenea, patru scrisori ale Luciei Florei deosebit de bogate în amintiri despre Monseniorul Ghika: o scrisoare adresată fratelui părintelui Halder în 1992, o alta adresată Claudiei Tudose în 2003 şi două scrisori adresate Doctorului Alexander Klein în 2007 şi 2008.

7.8 Descrierea Jilavei din perioada detenţiei Monseniorului

Pentru a se putea înţelege mărturiile şi desfăşurarea în continuare a evenimentelor, trebuie să prezentăm pe scurt închisoarea Jilava şi condiţiile din această închisoare.

Pentru a se ajunge azi la închisoare, se iese din Bucureşti pe şoseaua Giurgiului până la linia de centură, se merge la stânga, aproximativ 1 km, până la rezervoarele Petrom şi, intrând pe o bifurcaţie la dreapta, nemarcată, se ajunge după aproximativ 500 în la poarta închisorii. În cadrul închisorii moderne de astăzi, pe latura din dreapta se coboară pe o pantă la intrarea în Fortul 13 Jilava, în prezent dezafectat, dar care face parte din complexul păzit al închisorii.

Fortul 13 era unul dintre cele 18 forturi

construite la sfârşitul secolului al XIX-lea după planurile arhitectului militar belgian, generalul Henry Alexis Brialmont. Aceste forturi formau o linie de centură şi erau gândite pentru apărarea Bucureştiului.

Fortul 13 este construit într-o uriaşă săpătură în pământ. După ce s-au ridicat cazematele, cu sau fără geamuri, toate învelitorile au fost acoperite cu pământ, ceea ce face ca fortul să nu fie observat din câmpia înconjurătoare. Aşadar, în groapa respectivă, fortul însuşi nu este îngropat în pământ, ci are ferestre (dar nu în toate cazematele). Pământul care acoperă construcţia, izolarea proastă şi pânza freatică foarte la suprafaţă întreţin o scurgere permanentă de apă pe pereţi şi o umezeală specifică, ce a dus la îmbolnăvirea gravă a celor închişi acolo (reumatism, TBC etc). La Jilava exista în permanenţă mucegai pe pereţi şi pe haine. În plus, geamurile erau practic blocate cu scânduri, astfel încât aerul pătrundea cu greu şi sunt deţinuţi care au murit prin sufocare.

În anul 1952, la capătul pantei care cobora spre Fort, existau un fel de despărţituri de lemn, numite „cuciumii”. Când se aducea un nou „transport” de deţinuţi, se izola în fiecare „cuciumie” câte un deţinut, după care urma prima percheziţie. Condamnaţii lotului Menges au suferit o a două percheziţie, „de detaliu”, în celule de beton aflate tot în afara fortului.

Deţinuţii treceau apoi pe sub poarta mare a fortului, traversau un fel de alee mai largă, de obicei între două rânduri de miliţieni cu bâte, care

loveau la nimereală, şi ajungeau la primul zid cu fostele cazemate, transformate acum în celule. Celulele din dreapta formau secţia I (numită „secretul"). Cazematele din stânga formau secţia a II-a (numită tot „secretul"). Monseniorul Ghika a trecut prin secţia I, şi anume a stat în celula 2, care nu avea geamuri. Această celulă se afla lângă celula condamnaţilor la moarte şi peste drum de infirmerie (aşa cum rezultă din mărturia lui Aurel Mitroi, supravieţuitor din Roşiorii de Vede, care a fost codeţinut cu Monseniorul Ghika în celulele 12, 8 şi 2).

Infirmeria se afla deci vizavi de acest prim zid al fortului, în care celulele se înşiruiau practic în linie dreaptă. Infirmeria era de fapt o baracă din care a rămas azi doar fundaţia. Aurel Mitroi povesteşte că, atunci când a ajuns la infirmerie, având un reumatism grav, indus de condiţiile din Jilava, el a avut senzaţia că a făcut un pas către libertate. Spaţiul era mai prietenos. Deţinuţii puteau, cu oarecare riscuri, să circule în celulele vecine. Aşa se explică mărturiile din momentul morţii, când Monseniorul Ghika a sperat să poată fi chemaţi doi preoţi (călugări catolici) aflaţi într-o celulă vecină.

Trecând de primul zid cu secţiile I şi II, urmează fortul sau „reduitul" (probabil secţia a III-a), care are o formă de potcoavă. În partea de sus a reduitului se aflau tunurile. Intrând pe un culoar mare în acest reduit, pe stânga se aflau celulele cu numerele de la 1 la 6, iar pe dreapta celulele 7, 8 şi celulele 9 – 12. Celulele 9 – 12 erau de fapt o singură mare celulă cu patru

despărţituri, între care se putea circula. Monseniorul Ghika s-a aflat de mai multe ori în aceste celule şi a putut fi astfel văzut de sutele de deţinuţi înghesuiţi acolo.

În fiecare dintre celulele 9 – 12 se aflau câte două rânduri de priciuri (stelaje sau etajere) de lemn. Privind dinspre intrarea în celulă, exista un rând de priciuri pe stânga şi un rând pe dreapta. Fiecare prici avea două nivele. Între cele două rânduri de priciuri, în mijlocul celulei, se afla un culoar îngust. Priciurile asigurau o capacitate maximă de 40 de persoane, care, noaptea, trebuiau să se întoarcă simultan de pe o parte pe alta. În aceste celule se introduceau însă până la 80 de deţinuţi, şi chiar mai mult. Cei „supranumerari” dormeau la „şerpărie”, adică sub priciuri, direct pe ciment, eventual pe culoarul din mijlocul celulei, pe pervazul ferestrei cu oblon sau pe culoarul de legătură între celulele 9 – 12.

Geamurile erau blocate cu obloane aplecate puţin, în partea de sus, spre interiorul celulei. Doar pe acolo putea intra aerul, rezultând din această cauză o gravă şi cronică lipsă de oxigen.

7.9 Intrarea în Jilava, după terminarea procesului

Prezentăm în continuare trei mărturii paralele privitoare la intrarea în Jilava. Pentru a nu pierde nimic din veridicitatea care se transmite prin aceste texte, le-am redat în întregimea lor, chiar dacă uneori momentele se suprapun.

Prima mărturie. Elisabeta Postolache-Kastel descrie momentul intrării în Jilava, noaptea, după ziua în care a avut loc procesul:

„Atunci când am ajuns la Jilava, era o ploaie torenţială. Ne aflam într-un camion ca de vite, cu o prelată care nu acoperea tot camionul. Monseniorul Ghika era împins mai în faţă, nu avea aer. Respira sacadat. Mie mi-a strigat un gardian: «Sări!» Am căzut cu mâinile la pământ. Pe Monseniorul l-au împins din camion. Era prea bătrân să sară. A făcut efortul să sară, dar n-a avut puterea să cadă în picioare şi a căzut peste mine. Eu încercam să mă ridic. Mi-am murdărit mai mult pardesiul şi mai puţin fusta, dar dânsul s-a murdărit foarte tare în noroi. Reverenda s-a murdărit. S-a uitat cu blândeţe la mine: «Pardonnez-moi!», apoi a zis: «Pardonnons-leurs!», de două sau chiar de trei ori. „[101]

Într-o înregistrare din 23.02.1010, Elisabeta Postolache-Kastel completează informaţiile de mai sus, spunând că şi-a reamintit aceste cuvinte pe tot parcursul celor 10 ani de închisoare, „dar în momentele cruciale, nu pentru fleacuri... aşa... când mi se întâmpla o nedreptate mare”. *Referitor la momentul aruncării din camion ea adaugă*: „Monseniorul a căzut jumătate pe mine şi jumătate în baltă. Aşa, cumva chircit. Nu m-a rănit pentru că s-a rostogolit imediat şi eu eram cu pardesiu. Nu şi-a rupt nimic. A fost un gest golănesc din partea ălora”.

Reluăm descrierea intrării în Jilava, relatate tot de Elisabeta Postolache Kastel:

„Poarta Jilavei era în construcţie. La intrare

---

101 Notiţe luate de Em. C. în timpul unei convorbiri telefonice. Aceleaşi informaţii au fost repetate de Elisabeta Postolache-Kastel în mai multe convorbiri telefonice care au fost înregistrate.

se afla o baracă de lemn, cu despărţituri ca nişte Pişete, pe care o numeau «cuciumie». Intra un singur om într-un fişet. Se închidea cu o sârmă.

Ne-au băgat în aceste despărţituri în ordinea în care am căzut. Lângă mine era Monseniorul Menges. Încerca să şoptească: «Eu cred că ai să pleci!… Să ai grijă, au fost ascultători la fereastră!…» şi alte lucruri din astea. Am împins un nod într-o scândură, nodul a căzut şi am început să mă uit prin gaura rămasă liberă. La intrarea în edificiu stătea un plutonier. Erau două cutii goale de carton. Lângă el era unul cu un revolver. L-au scos întâi chiar pe Monseniorul. Problema era că el era foarte ud. Eu am văzut ce s-a întâmplat. L-au pus la o parte, lângă masă.

— Dezbracă-te!

El nu se putea dezbrăca destul de repede, mai ales că hainele îi erau ude. Au început să tragă de el. l-au tras reverenda: «Scoate asta… zdreanţă!»

Avea izmene albe. l-au dat o zeghe. Ulterior, i-au zis:

— Caută un pantalon!

Pantalonul era mare şi cădea de pe el. A încercat să se îmbrace. Mergea foarte încet. Plutonierul s-a enervat şi l-a buşit de perete. Dumnealui s-a lăsat în jos, de neputinţă. Cum îşi ţinea pantalonii aceia, au zărit inelul.

— Scoate-l! au strigat, urlând.

— C’est pas possible. Până la moarte trebuie să-l ţin!

S-au năpustit asupra lui. El a strigat:

— C’est Iisus Cristos!

Au tras o înjurătură groaznică la adresa lui Iisus şi au aruncat inelul în cutia de carton”.

A doua mărturie: un extras dintr-o scrisoare a Luciei Florei:

Am fost încărcaţi într-o dubă şi duşi în acea noapte la Jilava. După ce am fost descărcaţi în faţa unui birou improvizat, un fel de baracă, s-a făcut încarcerarea. În mijlocul curţii se aflau micile noastre bagaje într-un morman.

Era o noapte neagră, fără stele. A doua zi, duminică, era sărbătoarea «Cristos Rege». Monseniorul s-a apropiat de mine, m-a luat de mână şi mi-a zis: «Rămâi cu mine să ne pună împreună». «Dar o să vă ducă cu bărbaţii şi pe mine cu femeile». «Lasă, poate nu observă» a replicat el. În acea clipă un miliţian ne-a observat şi cu câte un picior dat în spate ne-a proiectat în părţi opuse.

Şi astăzi, cu lacrimi în ochi, îmi amintesc de vocea lui şoptită, care mă ruga să rămân cu el în acele momente grele. Cât de mult aş fi dorit să pot rămâne!…

Pentru Monseniorul Ghika nu existau bărbaţi şi femei, pentru el erau toţi suflete, şi eu în acel moment eram cineva de acasă. Doar eram în Plecare dimineaţă şi seară acolo în biserică, la rugăciune.

După formele scrise de încarcerare am fost duşi în nişte celule mici situate cam la intrarea în fort. În fiecare celulă au fost puşi 2 – 3 preoţi iar noi, femeile, eram toate patru la un loc. (Sylvia Placa, Silvia Montani, Lizica Castel şi eu). Nu ne puteam odihni deoarece celula era mult prea mică

şi nu era nimic în ea. La un moment dat ne-am dat seama că a rămas un singur miliţian din pază pe coridor. Cum tineta se afla pe coridor, i-am cerut voie să mergem la tinetă. El a fost obligat să iasă afară iar noi ne-am repezit fiecare la câte o celulă, am deschis vizeta şi în cea mai mare grabă am făcut o spovadă generală. Ne aşteptau ani mulţi de închisoare şi nu se ştia care va supravieţui. Am nimerit la o celulă în care era Părintele Halder Xaveriu cu încă doi preoţi. M-am spovedit ad-hoc şi m-am trezit că primesc dezlegare de la toţi trei.

Reîntoarse în mica celulă ne-am dat seama că a început percheziţia corporală a tuturor pe rând. Când au ajuns la celula de lângă noi am recunoscut vocea Monseniorului Ghika. Repede am pus cana de băut apă cu gura pe perete ca să aud mai bine. I se făcea Monseniorului percheziţia corporală, aşa cum se obişnuia, adică deţinutul era dezbrăcat complet de haine. Am auzit vocea miliţianului, batjocoritoare: «Ce-i, popo, nu ţi-au plăcut femeile?» Şi vocea calmă şi blândă a Monseniorului răspunzând: «Eu în viaţa mea n-am cunoscut femeie».

Fără să vreau îmi curgeau lacrimi pe peretele celulei ascultându-i sublima mărturisire prin care l-a preamărit pe Dumnezeu.

Au fost ultimele cuvinte pe care le-am auzit din gura Monseniorului Ghika. De atunci, anul acesta se împlinesc 50 de ani. Nu sunt vrednică să-i mulţumesc lui Dumnezeu pentru toate, după cum nu sunt capabilă să redau în cuvinte toate

trăirile. „[102]

A treia mărturie. Părintele Menges aduce detalii suplimentare din ziua intrării în Jilava:

„La ora 22, procesul s-a terminat şi am fost din nou împinşi în dubă. Din acest moment eram câte doi în fiecare compartiment, şi fără ochelari. Gardianul înarmat nu se afla decât în coridorul dubei. Am fost transportaţi în închisoarea Jilava.

[...] în faţa intrării fortului era magazia şi, vizavi de această magazie, numeroase celule de beton zidite în pământ. Prima era cea mai mare: 1 m şi jumătate pe 3 m, celelalte având aproximativ O, 60 în pe 3 m. Pe jos era pământ. De-a lungul pereţilor şi de pe plafon curgea apa. Nevoile ţi le făceai pe loc. Cei şapte preoţi ai «lotului» au fost îngrămădiţi în prima celulă.

Atunci Monseniorul Ghika ne-a strâns mâna tuturor, ne-a încurajat şi ne-a binecuvântat. Apoi ne-a spus: «*La proces v-am văzut pe toţi atât de speriaţi, încât am vrut să vă dau un exemplu de curaj*». Mi-a strâns mâna şi mi-a spus să nu cumva să-mi închipui că eu eram răspunzător de faptul că a ajuns în închisoare şi că nu putea să-şi închipuie ceva mai onorabil decât o detenţie pentru numele lui Cristos. Urmând exemplul Monseniorului Ghika, au venit şi ceilalţi să mă încurajeze, asigurându-mă că nu mă considerau câtuşi de puţin responsabil pentru faptul că au fost arestaţi. A fost pentru mine o mare încurajare căci, la anchete, anchetatorii îmi făceau tot timpul

102 Scrisoare din 28.07.2003 către Claudia Tudose, a cărei fotocopie se află în Arhiva
Ghika de la ARCB.

reproşuri că nenorocisem o lume întreagă, care acuma mă blestemă.

Monseniorul Ghika era foarte slab. Mai avea încă barbă şi păr, ca de obicei. Nu a lăsat să re tuns şi nici ras. Era aproape dezbrăcat şi era frig. Ne aflam în noaptea de 24125 octombrie [1953], într-o celulă de beton, într-un colţ se afla o bucată de rogojină. Am întins-o şi l-am rugat pe Monsenior să se culce pe ea.

În cursul nopţii am fost scoşi pentru percheziţie corporală. Unul după altul am fost duşi într-o cameră a magaziei. Acolo se aflau bagajele noastre. A trebuit să ne dezbrăcăm la piele. Lucrurile ne-au fost controlate de un miliţian, centimetru cu centimetru. Un alt miliţian se afla la birou şi scria. [...] Pentru Monseniorul a durat foarte puţin. Fiind arestat de pe stradă, îmbrăcat cu sutana şi mantia lui sacerdotală, n-a avut niciun fel de bagaje. Între timp, cămaşa lui s-a rupt, iar sutana şi mantia i-au fost reţinute la magazie. Aşa că nu a rămas decât în izmene, ciorapi şi încălţăminte. Nu-mi amintesc ce s-a întâmplat cu pantalonii lui. În tot timpul anchetelor de la închisoarea Uranus, din 18.11.1952 până la 24.10.1953, bietul bătrân a rămas cu o singură cămaşă, o singură izmană, o singură pereche de ciorapi, fără prosop şi fără perie de dinţi. Eu care n-am rămas decât câteva luni fără prosop, fără batistă şi fără perie de dinţi (de pastă de dinţi nici nu putea fi vorba) ştiu ce înseamnă asta. El nici nu a pomenit măcar de aceste dificultăţi”.

7.10 Condiţiile de viaţă din Jilava

Prezentăm în continuare câteva mărturii

privitoare la condiţiile din Jilava.

Marcel Petrişor relatează:

„Ei, ascultă… condiţiile erau următoarele: sobe nu erau, teoretic ar fi trebuit să fie. Dar nu erau, fiindcă era mulţimea, care dacă ar mai fi făcut şi foc acolo… Ţinând seamă că geamurile erau date cu var, alea de sticlă, care erau… după-aia erau obloanele alea care lăsau numai de sus, de acolo, să vină aerul eventual, şi aşa şi venea… Şi bineînţeles că ieşea şi duhoarea pe acolo. Pentru că pe reduit, ştii că… pe reduit şi pe secţii era un val de pământ în dreptul căruia… în dreptul ferestrelor era ca o fâşie aşa de foc. Înseamnă că putoarea respectivă ardea. „[103]

Cu ocazia unui parastas la Jilava, Marcel Petrişor ne-a relatat că au fost câteva momente în care a putut vedea reduitul din exterior. Cu acele ocazii a văzut că iarba de deasupra ferestrelor din dreptul celulelor 9 – 12 era arsă pe conturul geometric al acelor ferestre.

Atmosfera respectivă… asta era cel mai groaznic. Îţi închipui că erau acolo 80 de oameni. Vorba aia, de la vlădică până la opincă, cu toate felurile… şi de aici interveneau o serie de chestii, mă rog, groteşti. Se certau, erau discuţii, se spărgea câte o tinetă, nu spun ce era pe jos. Adică era condiţie de-asta de mizerie, adică o mizerie cumplită, mă rog. Îţi închipui, se spărgeau tinetele alea, cu pişăraia, cu toată murdăria aia pe jos, se strângea cu mâinile. În sfârşit, nişte perioade, aşa… Şi toate astea într-o atmosferă în care lipsea

103 înregistrare telefonică la 2.11.2010 - transcrierea se află în Arhiva Ghika.

oxigenul. „[104]

Când i-am spus domnului Petrişor de opinia după care la Jilava n-a fost moarte cu sânge, dânsul ne-a replicat prompt: *„Dar a fost moarte prin sufocare!”*

Demostene Andronescu relatează într-o înregistrare audio:

„În primul rând era, vara, lipsa de aer, aglomeraţia cumplită, mai ales începând din 53, de când s-a desfiinţat Canalul [...] Jilava, care avea o capacitate normală... sau convenabilă de 2000 de oameni... erau câte cinci, şase mii, şapte mii. Or, atunci erau claie peste grămadă. Deci era o aglomeraţie... vă închipuiţi igiena în asemenea cazuri, lipsa de apă, apa era raţionalizată, îţi băga un ciubăr de apă şi erau sute de oameni în celulă.

Apoi masa extrem de... masa care era în unele perioade aşa, doar un pretext... Şi deci lipsa de hrană, toate astea se cumulau şi dădeau o mizerie cumplită. Oamenii se îmbolnăveau. Şi peste astea mai erau şi pedepsele date de regulamentele de ordine interioară. Să fii izolat, să fii pus în lanţuri, să fii lăsat în cameră cu umed pe jos, fără pat, n-aveai pe ce sta, să fii tot timpul în picioare; în momentul când te prăbuşeai, te prăbuşeai...

Nu era apă propriu-zis, se scurgea apă de pe pereţi. Era rece. Aţi văzut cum vara... în timpul verii era acolo răcoare, d-apăi iama...

Mirosul era... vă închipuiţi. Toţi îşi făceau necesităţile în hârdaiele alea care stăteau toată

---

104 Idem.

ziua, erau scoase dimineaţa şi seara. Era un program foarte strict, n-aveai voie să întrebuinţezi decât pentru urină în timpul zilei şi în cazuri de excepţie, când dădea o pântecăraie peste unul... încolo, necesităţile ţi le făceai dimineaţa, începând pe la ora 5, înainte de a se da deşteptarea, şi se lua număr de ordine la tinetă. [...] Se scotea tineta imediat după ora 7. „[105]

Monseniorul Ghika a trecut şi prin foame, şi prin lipsă de aer, dar credem că suferinţa cea mai mare i-au produs-o percheziţiile. Vom reda mai jos două mărturii care descriu două percheziţii terifiante, după care, de fiecare dată, Monseniorul a fost dus la infirmerie cu frisoane şi febră mare, practic în comă, după cum îşi aminteşte profesorul Florea Costache.

Pentru a înţelege ce însemnau percheziţiile din Jilava, credem că e bine să prezentăm mai întâi mărturia unui alt deţinut, Constantin Ionaşcu, care a trecut prin Jilava în 1950, deci înainte de Monseniorul Ghika. Iată câteva extrase din dialogul avut cu Traian Cătălin Uba:

„Dintre închisorile prin care aţi trecut unde a fost cel mai greu?

La Jilava. În celelalte erau alte condiţii. Şi alimentaţia era ceva mai bună... La Jilava, era distrugere. Frigul, foamea, lipsa de igienă... Dar Dumnezeu a ştiut de noi. Dar Dumnezeu a ştiut de noi... N-am răcit niciodată, domnule! Nici măcar

---

105 înregistrare telefonică la 2.11.2010 - transcrierea se află în Arhiva Ghika. Deşi la'un moment dat s-a construit WC-ul cu cinci găuri de beton, în care se intra din celula 12, în cele patru celule 9-12 a continuat să existe câte o tinetă.

n-am tuşit! Cum n-aveam nimic pe nimeni şi stăteam cu picioarele goale pe beton, când făceau percheziţie […] Ne scoteau din celulă şi ne duceau, acolo, la intrare, unde era spaţiu mai mare cu beton pe jos. «*Toată lumea, dezbrăcarea pentru percheziţie*!» Ne aliniau pe toţi cei din celulă, după care scoteam tot de pe noi, şi haine şi încălţăminte, tot, tot, tot… Nu mai aveam nimic pe noi. Şi ne lăsau aşa pe cimentul acela… Oricum ar fi fost timpul, tot frig şi rece era. Miliţienii plecau pentru că aveau alte treburi. Unul stătea cu noi, pândea… Ne lăsau să aşteptăm în pielea goală, cu toată îmbrăcămintea şi cu încălţămintea alături de noi, cu picioarele goale pe cimentul rece şi jilav.

[]

Cât timp vă lăsau miliţienii să aşteptaţi în frig, dezbrăcaţi şi desculţi?

Până când îngheţau o parte dintre noi, până când te răzbea frigul. Ca să ne încălzim, ne lipeam unii de alţii, 3 – 4 inşi ne ţineam în braţe.

Cât dura percheziţia?

Stai, că încă nu începea percheziţia. Asta era pregătirea. Te lăsa să îngheţi, să suferi.

Câte ore?

Două-trei ore şi chiar mai mult, după cum aveau ei poftă…

[…]

Cea mai dură percheziţie era la Jilava?

Da, aici era cea mai dură. Cine avea noroc să nu răcească era tare.”[106]

---

106 Constantin Ionaşcu, Ororile şi farmecul detenţiei, o convorbire cu Traian Călin Uba,
Fundaţia Academia Civică, Bucureşti, 2010, p. 123-125.

Un alt aspect: fiind atât de înghesuiţi, deţinuţii trebuiau să stea perioade întregi culcaţi pe priciuri, pentru că nu aveau cum să încapă toţi în picioare pe culoarele înguste dintre priciuri. Aşa înţelegem de ce mărturiile din Jilava arată că Monseniorul Ghika stătea în majoritatea timpului culcat pe priciul său, rezemat de peretele de beton al celulei. Statul culcat era şi o necesitate. N-ar fi putut vorbi cu cineva, busculat pe culoarul cu lăţimea de 50 de cm. Dar, când vorbea pentru întreaga sală, preoţii catolici din celule îl ridicau pe priciul de sus şi, deşi vorbea şoptit, vocea lui se auzea până în cele patru colţuri ale celulei respective. Deţinuţii se înghesuiau „ca un ciorchine" stând în şezut şi cu picioarele încrucişate pentru a-l asculta pe el sau pe alţi „conferenţiari", după cum povesteşte Aurel Mitroi.

7.11 Viaţa Monseniorului în reduitul Jilavei

Mărturia părintelui Menges:

„La 25 octombrie [*1953*], pe la ora 10, am intrat pe uşa închisorii Jilava. Era duminică, de sărbătoarea lui Cristos Rege. Mi-am amintit de această sărbătoare şi de ceremoniile pontificale care se celebrau la ora aceea în lumea întreagă din respect şi spre cinstirea lui Cristos. Noi i-am oferit viaţa şi suferinţele noastre pentru triumful Bisericii sale şi am trecut cu fruntea sus pe sub arcada fortului. Am fost repartizaţi în trei camere ale reduitului. Eu am ales să fiu cu Monseniorul Ghika. Camera în care am intrat era de aproximativ 5 pe 6 metri. Erau două rânduri de priciuri, unul deasupra celuilalt, de-a lungul pereţilor. Pe priciuri se aflau rogojini sau vechi

saltele de paie care nu mai aveau paie, ci doar praf. Priciurile erau ocupate până la ultimul loc, circa 40 de persoane. Patru persoane, generali, dormeau sub priciuri, pe ciment. Monseniorul era persoana a 45-a, iar eu a 46-a a camerei. Locul nostru era deci sub priciuri. A fost o vreme când în această cameră se aflau 70 de persoane. Locul sub priciuri se numea «şerpărie», pentru că intrai sub priciuri ca un şarpe, pe burtă (sau pe spate). Nu era destul loc ca să te întorci, priciurile erau prea joase. Pentru Monsenior s-a găsit imediat un tânăr care şi-a cedat locul de pe prici.

S-au găsit imediat alţi deţinuţi care i-au dat o cămaşă, o batistă, un pulover şi un pantalon. Părintele Gonciu îi dăduse deja un pantalon. Eu i-am dat un pieptene, iar Monseniorul Ghika mi-a spus: «*Din tot ce am primit, ceea ce mi-a făcut cea mai mare plăcere a fost pieptenul*. *Nu vă puteţi închipui ce înseamnă să ai păr lung şi să nu-l poţi pieptăna*.» După câteva zile, un student mi-a oferit şi mie locul său aflat lângă Monseniorul Ghika, şi am ajuns astfel pe priciul lui. Un prici avea patru locuri. Locul era atât de strâmt încât nu puteai sta decât pe o parte. Dacă în cursul nopţii careva voia să se întoarcă pe partea cealaltă, trebuiau să se trezească mai întâi toţi cei patru şi să se întoarcă toţi în acelaşi timp. Monseniorul Ghika nu era decât piele şi os şi a suferit îngrozitor din cauza durităţii scândurilor, dar nu s-a plâns niciodată. Hrana era foarte slabă şi extrem de puţină. Monseniorul Ghika nu mânca niciodată totul şi dădea o parte unor tineri care mureau de foame”.

Părintele Matei Boilă, în interviul dat la

5.05.2006, îşi aminteşte: „*Am stat cu Monseniorul Ghika timp de o lună la Jilava în 1953*. *Eram acolo 240 de oameni* [deci în fiecare dintre celulele 9 – 12 se aflau cam 60 de deţinuţi, în loc de maximum 40]. *Când a fost introdus în celulă, era octombrie, era frig*. *El era în izmene*. „[Matei Boilă povesteşte cum a reuşit să-l convingă pe Monsenior să accepte un pulover gros, alb, de lână, extraordinar de călduros, pe care îl tricotase Feti, sora lui.] Apoi a continuat: „*Eu am făcut greşeala aceea… când a intrat în celulă Monseniorul Ghika, m-am dus la el şi… prima întrebare, aşa cum făceam cu toţi care intrau înăuntru…* «*Care-i situaţia*? *Când ne vom elibera*?» *l-am întrebat*. *Şi el s-a uitat aşa la mine… cu un aer blând… şi atuncea, în clipa aia, mi-am dat seama*: «*Ce prostie spun eu… că eu întreb pe omul cel mai liber pe care l-am cunoscut vreodată, şi care este liber acum, când ne vom elibera*». *Şi el a zis*: «*Fii liniştit, ne vom elibera*!» ”[107]

Mărturia lui Florea Costache:

„Monseniorul a venit la reduit însoţit de cinci preoţi catolici, care s-au oprit în celulele 10 şi 11. Preoţii erau tineri şi, spiritual, erau subordonaţi Monseniorului. Erau deci un colectiv bine închegat, care, de la început, ne-a cucerit inimile. […]

E cazul, cred, să omagiez acest lot de preoţi catolici. Numai unul era ungur [*Pr. Godo*], altul german şi restul români. Acţionau totdeauna într-o perfectă bună înţelegere, de acord cu

107 Interviul audio şi transcris se găsesc la Arhiva Ghika de la ARCB.

Monseniorul, sau la îndemnul lui, deşi, îmi spunea, se simţea jenat că cea mai mică pedeapsă a primit-o el. Zadarnic îi spuneau preoţii că aceasta a fost voia lui Dumnezeu şi că ei sunt mulţumiţi că s-a procedat aşa”. (Manuscrisul 2)

Mărturia părintelui Menges:

„În primele zile a fost asaltat de la ora 5 dimineaţa, ora deşteptării, până la ora 22 seara, ora culcării. Îţi era aproape imposibil să te apropii de el şi să vorbeşti între patru ochi cu el. Numai în timpul mesei putea să respire. Mi-am dat seama că în felul acesta nu va rezista mult timp şi l-am rugat să se odihnească puţin după masă. Vegheam atunci lângă el şi nu lăsam pe nimeni să se apropie de el. Vorbitul îl obosea foarte repede, pentru că nu avea decât un singur plămân. Vorbea totdeauna cu voce joasă, nu numai ca să nu se obosească, ci pentru că era convins că în cameră erau instalate microfoane.

Într-o zi, cineva a venit să se spovedească, l-a cerut Monseniorului să-i asculte spovada, dar el a refuzat, pentru că nu voia ca administraţia să audă chiar şi păcatele acestui om. El a observat că eu spovedeam şi, într-un moment de linişte, m-a pus în gardă, spunând că sunt microfoane instalate în pereţi. Eu ştiam că existau peste tot aparate de ascultat. Şi la Predeal, Securitatea instalase un microfon în cameră. Dar aici, unde era aşa un vacarm, încât nu-ţi puteai recunoaşte propria voce, cel mai perfect aparat nu putea distinge o voce de alta.

După masa de seară, povestea pentru toată sala. Atunci eu stăteam lângă el şi un altul se

aşeza umăr la umăr cu el. În sală se făcea linişte totală. Vorbea încet, dar atât de clar, încât toţi îl înţelegeau, chiar şi atunci când am fost mutaţi după un timp într-o cameră mai mare, de 5 în pe 12 în [*e vorba de celula 8 din reduit*], în care se aflau mai mult de 100 de persoane (a fost o perioadă în care erau mai mult de 250); vocea lui se făcea auzită până-n colţul cel mai îndepărtat. După o jumătate de oră, observam că obosea şi-i făceam semn ca să termine.

La început, întreba întotdeauna: «*Despre ce vreţi să vă povestesc*? *Despre ce ţară*?» Fusese peste tot şi cunoştea istoria şi geografia tuturor ţărilor. Intra în detalii, povestea întâmplări personale, amintea nume şi date exacte, în aşa măsură încât noi eram toţi uluiţi. Şi cu toate astea, se plângea tot timpul că-şi pierde memoria. Ne spunea: «*Facultatea care suferă cel mai mult în închisoare este memoria*».

Prima dată ne-a vorbit despre Japonia[108]. [...]

În fiecare zi Monseniorul Ghika spunea rozariul cu un grup de deţinuţi. La fiecare decadă făcea o scurtă meditaţie. În anumite zile făcea Calea Crucii. Atunci îşi exprima toată tandreţea, toată afecţiunea pentru «Omul durerii». Acolo a încercat să-i încurajeze pe cei care sufereau,

---

108 Nu putem cita în acest text descrierea detaliată a vizitei la împăratul Japoniei, aşa cum a reţinut-o Pr. Menges. Ea aduce detalii noi faţă de cele relatate de alţi martori. Evenimentul figurează şi în Arhivele Vaticanului: Segreteria di Stato, 1933, Romania, Rubr. 314, Fasc. 30-38, Mons Vladimiro Ghika: raporti vâri: missione Giappone; udienza Imperatore; Segreteria di Stato, Rubr. 180, Protocollo 128157, Mons Wladimir Ghika: Udienza Pontificia per riferire su viaggio in Giappone e circa Enciclopedia Catholica Cinese.

îndemnându-i să suporte totul din iubire pentru Iisus. Calea Crucii a fost devoţiunea ce i-a atras întotdeauna cel mai mult pe deţinuţi.

Duminica făcea rugăciuni speciale şi ţinea o predică. A început prin citatul: «*Acest loc este sfânt şi eu nu ştiam*». A explicat cu ce ocazie au fost pronunţate aceste cuvinte de către Patriarhul Iacob. Apoi a vorbit despre importanţa suferinţei şi despre Providenţa lui Dumnezeu: «*Avem în Cer un Tată care ne iubeşte, care are grijă de noi şi caută binele fiecăruia în parte*. *Dacă Dumnezeu ne-a adus aici, înseamnă că a vrut să ne ispăşim păcatele şi să ne sfinţim, să ieşim de aici alţi oameni, oameni mai buni*...» Toţi l-au ascultat cu o reculegere sfântă”.

Florea Costache aduce alte detalii despre prelegerile Monseniorului:

„La scurtă vreme după ce am «dejunat», m-am întins pe priciul meu în credinţa că am să închid un pic ochii. Dar Nae Popescu m-a trezit precipitat:

— Scoală! Scoală! mi-a zis el. Preoţii catolici îl urcă pe Monsenior sus pe prici!

M-am sculat, dar Monseniorul era deja urcat. Apoi, cu glasul ca un clopot de aur, Monseniorul şi-a început o predică de idei şi de îndemnuri, într-o înlănţuire cauzală cum poate numai Sfântul Apostol Pavel ştia să o facă: «Iubiţi pe cei ce vă resping, şi-a încheiat el predica, şi faceţi să trăiască o speranţă în inimile celor copleşiţi de durere!» „(Manuscrisul 1)

Părintele Petru Pecican arată concret cum aveau loc discuţiile cu Monseniorul, probabil în

celula 8 din reduit. Celula 8 este o celulă foarte lungă, alăturată celulelor 9 – 12. Monseniorul a ajuns în celula 8 înainte de Crăciunul anului 1953. În celula 8 erau priciuri numai pe o parte, nefiind destul loc pentru două rânduri de priciuri, deci rămânea un spaţiu liber mai mare pe culoarul din faţa priciurilor, unde se putea forma coada de care vorbeşte părintele Pecican în mărturia lui.

Am văzut coada pelerinajului. La el era un pelerinaj… parcă erai la mănăstire. Era un rând, o coadă. Din respect pentru el, care era disponibil pentru toată lumea, lumea accepta o coadă. Dar animozitate exista, pentru că lumea abia aştepta… «Să ajung şi eu acolo… să ascult şi eu…» Nerăbdarea celui ce aşteaptă. Însă respectau coada, în principiu… De auzit, auzeau numai cei ce erau în apropierea lor, nu la coada îndepărtată… dar ceilalţi, de la 2 în încolo… pentru că totuşi, în celula aceea mare, de 80 m^2, era gălăgie… cel puţin ca la restaurant. Fiecare se ducea cu întrebări… Eu, de pildă, nu m-am dus cu întrebare… eu m-am dus ca să întrebe el (…) Zicea:

— Domnul… cum vă numiţi?

[… J După prezentările de rigoare, se prezenta şi el, foarte politicos […].

Îmi amintesc dialogul. Zice el… văzând că eu întârzii, eram şi timid, probabil… nu ştiu… poate că uneori începea şi el, însă cu aşa ştiu că el avea aerul de a zice… parcă ar fi zis:

— Dumneavoastră, vă rog? Cu ce vă pot servi?

Cam aşa era… parcă… De la el începea. Zice:

— Care este concepţia dumneavoastră de viaţă?

A citit în mine, probabil... Trebuie să-ţi spun că nici acuma nu-mi aduc aminte de toate elementele răspunsului – nu ştiu de ce – eu nu uit chestiile astea... Ştiu atât, că a ieşit din declaraţia mea, într-o ambianţă de surâs, vorba ceea, condescendenţă... şi la el era respectul... era teribil când vorbea [... / zic: «S-ar putea ca la ora asta să nu am niciuna».

Zice el... scapă... nu mai ştiu dacă atunci sau altă dată: «Très bien». Eu credeam că mă mustră.

— Foarte bine, zice. Da, avem ce discuta, zice, dacă doriţi neapărat...

— Păi, zic, de ce aş fi venit altfel?

— Vă rog să ocupaţi loc.

Ştiu atâta că, după o discuţie de nu ştiu cât, nu putea fi foarte lungă, că era coadă mare, dar nici silabisit, nu... Ştiu că a terminat cu expresia asta... era doar a doua parte a expresiei... zice el: «*Atunci vă veţi da seama că adevărul este mai simplu decât vi se pare acum*...». Cam aşa cumva.

Să ştii că nu exagerez dacă spun că mie mi-a fost destul expresia aia ca să fiu schimbat complet. În ce sens am fost schimbat? în sensul că trebuie să-L caut, să-L caut, să-L caut, să-L caut. Pornirea, paşii, deşi nu L-am căutat...

Eu n-am putut să ajung la el să vorbim decât de câteva ori în patru luni [*corect, nu mai mult de 2 luni*], cât am stat cu el. Aşa, ne vedeam în diferite locuri, la plimbare sau în altă parte, şi mai vorbeam noi, dar au fost prea puţine dăţile în care am putut vorbi ca lumea, pentru că fiecare dorea

să ajungă să vorbească cu el”.

Într-un articol pe care l-a scris în anul 1967, deci după ieşirea din închisoare, părintele Menges îşi aminteşte: «începând din prima zi, el s-a pus la dispoziţia tuturor: instruia, predica, ajuta, consola – cu un firesc de parcă ar fi fost dintotdeauna în închisoare.» 9 i

Extragem şi alte pasaje din mărturiile prof. Florea Costache:

„Discuţiile mele cu Monseniorul erau neîntrerupte, ziua şi noaptea. Am simţit în prima noapte cum Monseniorul a întins mâna şi a-nccreat să mă învelească. Atunci am fost aşa de emoţionat încât i-am sărutat mâna. Şi, ori de câte ori îi spuneam câte ceva, îl întrebam ceva, îmi dădea binecuvântarea sa. [. (Interviul5 cu Aurora Sasu)

„V.G.: Mai spune-mi ceva, mă îmbie Monseniorul. Vorbeşte-mi de mama dumitale.

Şi-mi dădu binecuvântarea Sfinţiei Sale. […]

F.C.: […] Atâtea taine sunt legate de trecutul nostru şi noi putrezim aici!

V.G.: Domnule Costache, mă întrerupe Monseniorul, să nu-ţi faci griji că putrezim aici. Este un semn bun pentru mersul înainte al neamului pe drumul arătat de bunul Dumnezeu”. (Manuscrisul 1)

„Constat însă că preoţii catolici nu se prea antrenează în discuţii cu Monseniorul. Trec pe la Monsenior, schimbă câteva cuvinte cu el şi apoi pleacă din om în om, de la un capăt la altul al celulei. Eu însă cred că sunt mai afectiv, mai natural. Uneori am impresia că întrec măsura cu

afectivitatea mea şi sunt fericit atunci când îl văd pe Monsenior zâmbindu-mi. Este prea bătrân şi, oricât ar fi de pregătit pentru Golgota pe care o urcăm cu toţii, e nevoie de un Simon care să-l ajute la purtatul crucii. Aceasta nu înseamnă că mă cruţa, dacă se întâmpla să greşesc cu fapta sau cu gândul”. (Manuscrisul 1)

Prof. Florea Costache ne oferă o surprinzătoare amintire care atinge tema plecării din ţară. El citează din memorie spusele Monseniorului Ghika (textul de mai jos este preluat din *Manuscrisul 1*, dar apare şi în *Manuscrisul 2*):

„Eu am răsfoit la Academie tot ce a scris Eminescu. Am citit şi tot ce a scris Bălcescu în timpul detenţiei sale din 1842. Manuscrisele lui Eminescu sunt bine păstrate, cu grijă scrise şi în ce priveşte caligrafia, ortografia, dar şi în ce priveşte greutatea cuvântului spus. Între manuscrisele lui am găsit un fragment care mi-a dat mult de gândit:

Că suntem aici în crucea drumului dintre trei lumi, de-aia am fost bătuţi în cuie de picioare şi de mâini.

Apoi, referindu-se la cei care fug din ţară când vine primejdia:

N-au rămas aici să lupte sau să intre în mormânt.

Pe cerul credinţei noastre ne-ar fi dat şi ei un sfânt.

Sunt în toate astea, domnule Costache, cuvinte puternice, şi faţă de Dumnezeu, şi faţă de pământul acesta şi oamenii lui, operă a lui

Dumnezeu”.

Marcel Petrişor a fost încarcerat cu Mons. Ghika tot în complexul de celule 9 – 12. Iată un extras dintr-o înregistrare din iunie 2007.

„Înainte de a muri, când stăteam cu el de vorbă, aicea... ştiu că era aşa de senin, stătea pe partal, pe prici, acolo sus, şi povestea [...] Şi ce mi-a rămas... la un moment dat, stând acolo, era faptul că spunea: «Aş vrea să mor aicea, şi groapa mea să fie necunoscută, printre alte gropi ale celor care mor aici». Asta sigur a fost aşa! Aşa zicea! Eu, auzind chestia asta la 22 de ani, mi s-a părut o chestie fantastică... Să nu fie dezgropat şi să rămână cu aceşti morţi anonimi... Am auzit-o de la el... şi nu o dată, de mai multe ori. Şi-l întrebau: «Dar cum, dumneavoastră, care aţi umblat prin Japonia...?» Ăsta era semnul de maximă umilinţă, să fie necunoscut, în mijlocul unei mase de morminte”.

7.12 Relicva la Jilava

Continuăm cu prezentarea unui paragraf din Manuscrisul 1 *al lui Florea Costache*: „Monseniorul a fost un om de mare sprijin sufletesc în închisoarea noastră, dar era şi un mare doctor. Doctor în ce sens? în buzunarul hainelor era un ghimpe, spunea el, din Coroana de spini a Mântuitorului. Când cineva se-mbolnăvea de ceva, alerga la Monsenior sau îl duceau alţii la Monsenior. Monseniorul îi punea capul în poală, că de altfel Monseniorul şedea mai mult pe prici, în pat... punea capul în poală şi aplica ghimpele acela ca un plasture pe locul durerii sau pe locul suferinţei şi rostea în gând o rugăciune. Iar când

se termina rugăciunea, bolnavul era vindecat. Cazurile acestea erau aproape zilnice. Am stat în celula aceasta cu Monseniorul vreo 4 luni de zile [*corect, mai puţin de 3 luni*]”.

Un caz concret relatat de Florea Costache: „Un croat plânge cu hohote. Are mari dureri în coşul pieptului. Îl sprijină Coceoran Marin să coboare de pe priciul de sus, iar Nae Popescu îl ajută să se culce lângă Monsenior. Monseniorul îl desface la piept şi scoate din buzunar un ghimpe, pe care îl are, zice el, din Coroana de spini a Mântuitorului. Ghimpele, de mărimea unui nasture de palton, îl pune ca un plasture pe locul durerii, apăsându-l uşor cu podul palmei şi rosteşte o scurtă rugăciune. Când Monseniorul a terminat rugăciunea, croatul s-a sculat. «Nu mă mai doare», ne-a spus el zâmbind. Şi sare din pat”. (Manuscrisul 1)

În înregistrarea pe care a realizat-o Pr. Horia Cosmovici, Prof. Costache îşi aminteşte:

„F.C.: Da, el lua ghimpele şi-l punea pe locul durerii, ca un plasture. Cred că rostea atuncea o rugăciune şi, după ce lua ghimpele, bolnavul se ridica, zâmbea, îi pupa mâna Monseniorului, pentru că noi aşa obişnuiam în închisoare, să-i sărutăm mâna... şi el era fericit. Şi fericit era şi bolnavul pentru că nu mai era bolnav, era sănătos. Aţi înţeles?

H.C.: Da. Aţi văzut dumneavoastră vindecări din astea vreuna?

F.C.: Toate cazurile au fost vindecate de ghimpele acesta. Toate cazurile”. (înregistrare 6)

În Manuscrisul 3, *Prof. Costache afirmă*

explicit că era vorba de „un spin pe care [*Monseniorul*] îl ţinea ascuns faţă de administraţia închisorii”.

7.13 Prima percheziţie descrisă de părintele Pecican

Pr. Pecican a prins o percheziţie la sfârşitul toamnei din 1953 [probabil în celulele 9 – 12]. El o descrie, în interviul său din 4.09.2005:

„Într-o noapte, la ora 12 – 1, după ce noi adormiserăm… la ora 10 trebuia să dormi… să te scoli la 5… simţim bocănituri prin geamuri, prin pereţi, prin acoperiş, simţeam ţipetele santinelelor de pe la cucurigu… de acolo, care înconjoară închisoarea… înjurături cu nemiluita, strigăte de intimidare… s-au apropiat de Jilava, au trântit patul puştii în poartă, au deschis poarta, au intensificat înjurăturile, au strigat Uuu… cu urale, ca la front, ca la lupta apropiată, şi s-au apropiat de partalele noastre, ne-au descoperit, ne-au smuls din culcuşurile noastre, ne-au răsturnat pe jos, ne-au călcat în picioare… şi nu ne-au lăsat nici să ne îmbrăcăm, dar ne-au poruncit să ieşim afară, pe coridorul care dădea afară, sub cerul liber, când ningea.

Frig era, o zi de toamnă precoce. Brumar. Se întâmplă fenomenele astea la Brumar.

Ei, Monseniorul avea la ora aia pe el numai cămaşa şi izmenele. La un frig de minus nu ştiu cât. La optzeci de ani. El a fost scos afară înaintea mea, pentru că ultima care a ieşit a fost camera noastră. Suntem 1, 2, 3, 4, dar când ieşim vom fi 4, 3, 2, 1. [*Se referă la schema de intrare şi ieşire în celulele 9 – 12, care comunicau între ele. Deci*

această percheziţie a avut loc cel mai probabil în reduit].

Când ies afară, în faţa mea, Monseniorul alb ca varul, nu era roz niciodată, însă acum era pământiu. Şi, lângă el, un securist… l-a obligat să dea jos cămaşa de pe el, şi… a început să-l lovească, să-l înjure, să-l prindă de mâini, să-i învineţească mâinile… erau numai oase şi piele, şi să-l izbească cu spatele şi cu capul de zid.

— Aţi văzut cu ochii?

— Da, în faţa lui am fost!

— În faţa dumneavoastră?

— În faţa mea.

E cel mai cumplit spectacol pe care l-am văzut cu el.

Eram acolo, da, pe coridor. Afară ningea, dincoace poarta deschisă, dincolo poarta deschisă. Şi ger sec, cu grade, un minus zece, cincisprezece grade.

— Un soldat sau un ofiţer?

— Un soldat. Erau cădeţi, elevi de şcoală militară de Securitate. Şi l-am urmărit tot timpul… la un moment dat vrea să-l trântească, îl apleacă pe o parte, îl ridică pe cealaltă, şi povestea asta se repetă mult şi bine, m-am temut că moare în braţele lui. Atunci… aveam… îţi căşuna câte un gând: «Dom'le, dacă nu-l lasă în pace, săr la el în gât şi-l omor». Au fost şi întâmplări de felul ăsta…

Am cunoscut un caz când un amic de suferinţă la Canal a sărit la securistul care îl bătea şi l-o bătut şi l-o lăsat linşat la pământ. Asta, în paranteză… […] Când îl băteau, Monseniorul se ruga şoptit.

Ăla îl tot pocnea... La un moment dat mă ia din locul unde eram, mă mută în alt sector de percheziţionare. Probabil că s-au schimbat coralii, ei între ei. Da. Şi nu mai rămân lângă Monseniorul. Nu mai ştiu. Ştiu că un prieten de-al meu de organizaţie, Năstase Oprea, numele ăsta nu-l uit niciodată, Năstase Oprea, s-a oferit să-l îmbrace pe Monseniorul, să nu răcească prea tare. Că l-a prins miliţianul că-l îmbracă sau nu, nu mai ştiu, că eu nu mai eram acolo. Când am plecat eu, l-o luat... Când am plecat de acolo, în alt punct. Eu m-am întâlnit cu Oprea Năstase după aceea şi nu-mi mai amintesc ce am vorbit cu el. Îmi scapă. Plecăm de acolo pe la 4 dimineaţa. De la douăsprezece noaptea până la 4 a fost percheziţie. Şi intră fiecare în camera lui. În cameră, unde am intrat eu, dar şi în celelalte [*prin faptul că ştia de celelalte celule avem încă o dovadă că era vorba de celulele 9 – 12*], un morman de obiecte aruncate alandala, morman care-şi avea poalele pe ciment şi piscul în tavan. [...] Pe el l-a scos în luna noiembrie [...] şi l-a băgat la infirmerie”.

7.14 A doua percheziţie descrisă de Prof. Florea Costache, urmată de confiscarea relicvei

O altă percheziţie, diferită de cea descrisă de Pr. Pecican, este redată în dialogul emoţionant ce a avut loc între Prof. Costache şi Pr. Cosmovici.

Ambii cunoscuseră Jilava şi ambii au fost mai mult decât apropiaţi de Monseniorul Ghika. (Pr. Cosmovici s-a dus în anul 1992 la Roşiorii de Vede pentru a-l întâlni şi a-l înregistra pe Prof. Costache.)

„F.C.: 12, 12 jumătate noaptea. Un grup de

ofiţeri… eram în celula 2 [*pe secţia I*] şi ne-a dezbrăcat la piele şi ne-a băgat pe un coridor. Era iarnă, frig, şi el, săracul, era numai piele şi os. Că cineva vorbeşte că era voinic, robust… Nu era. Era… Aşa. Şi ne-a ţinut vreo două ore. În pielea goală. Şi i-a găsit într-un buzunar un ghimpe, cum spunea el, din Coroana de spini a Mântuitorului. Cu care făcea minuni acolo… în închisoare. Şi l-a întrebat un ofiţer: «Ce e cu asta?» Şi el a răspuns… deduc că el a răspuns, pentru că era nedumerit ofiţerul de Securitate: «Ghimpele din Coroana de spini a Mântuitorului». «Mai spune o dată». Şi când i-a spus a doua oară că e ghimpele din Coroana de spini a Mântuitorului, ofiţerul a tresărit. S-a uitat în dreapta şi-n stânga şi a luat ghimpele şi l-a băgat în buzunar. Dacă s-ar putea da de urma acestui ghimpe ar fi bine.

H.C.: S-a dat. A sosit la mine şi acuma e unde trebuie.

F.C.: Ghimpele?

H.C.: Da.

F.C.: îmi pare bine… Uite că Dumnezeu face minuni.

H.C.: Face minuni. Nici eu nu ştiu cum a ajuns la mine, dar a ajuns la mine şi l-am dat Bisericii, pentru că asta nu-i… aparţine Bisericii oarecum şi… Aşa.

F.C.: Şi dup-aceea ne-am îmbrăcat, am trecut fiecare la locurile noastre…

H.C.: Eu… că vă-ntrerup… Deci înseamnă… dacă ofiţerul a băgat ghimpele în buzunar, înseamnă că ofiţerul a vrut să salveze ghimpele Mântuitorului, pentru că el a ajuns pe cale oficială

la… la…

F.C.: Şi eu m-am gândit la treaba asta şi, dacă el, pe cale oficială a făcut să parvină ghimpele de acolo, de unde a plecat…”

În Interviul 5 *dat Aurorei Sasu, Prof. Costache face câteva precizări foarte importante. Reluând momentul percheziţiei şi al descoperirii relicvei, el adaugă*: „Eram chiar alături de Monsenior în momentul ăla. Poate s-o găsi vreodată. Dar Monseniorul s-a îmbolnăvit, s-a îmbolnăvit… La câteva zile după aceea, avea febră mare, cred eu peste 40°C, a trebuit să batem în uşă şi să stabilim să fie evacuat în infirmeria închisorii”.

Cităm şi un extras din Manuscrisul 1 *al Prof. Costache*: „A doua zi [*după percheziţia la care i s-a luat relicva*] Monseniorul avea temperatură şi nu se mai putea scula nici în capul oaselor. Aşa a fost evacuat de urgenţă la infirmerie, cum se spunea. După două săptămâni eu am fost transportat la Aiud şi am rupt orice legături cu Monseniorul”.

Florea Costache precizează în alt manuscris felul în care s-a terminat această percheziţie:

„În sfârşit, ne-am îmbrăcat şi l-am ajutat şi pe Monsenior să se îmbrace. Tremura însă. Şi când s-a băgat sub pătură tremura. Rogojina de sub el era prea subţire. Toată noaptea a tremurat fără întrerupere.

A doua zi Eisenbeisser ne alarmează:

— Moare Monseniorul, strigă el.

Şi sărim toţi în picioare, în timp ce Eisenbeisser bătea la disperare în uşă, cerând internarea Monseniorului la infirmerie. Şi

Dumnezeu a vrut să găsim o bună înţelegere la ofiţerul de serviciu. L-am aşezat uşor pe Monsenior pe o pătură. Era aproape în comă. Aşa l-am evacuat la infirmerie.

Peste câteva zile a fost evacuat la infirmerie şi Mitroi Aurel şi l-a găsit în viaţă pe Monsenior. Slăbise însă mult şi nu se putea înţelege ce spune.

— Totuşi m-a recunoscut, îmi relata peste ani Mitroi Aurel". (Manuscrisul 1)

Probabil că Monseniorul şi-a revenit oarecum şi de această dată, deoarece, în mărturia sa înregistrată de Aurora Sasu, Pr. Iosif Gonciu descrie un eveniment care i-a adus cu siguranţă Monseniorului o anumită consolare, şi anume aceea că relicva nu era pierdută:

Cu Monseniorul am fost o dată la magazia de efecte... nu ştiu ce s-a întâmplat, mi se pare un cutremur sau ce a fost... şi s-au furat foarte multe lucruri, mai ales astea... verighete, ceasuri. Nimeni n-avea voie să le aibă şi le preda. Şi s-a auzit că... să se facă o reconstituire a bagajelor. [...] Şi atunci am văzut «relicvia» pe care a avut-o el în bagajul lui... mai era acolo, dar, după aceea, ce s-a făcut cu ea nu ştiu. Şi l-am condus atunci la... şi l-am ajutat acolo, am mai răspuns unele lucruri în locul lui, şi l-am dus înapoi..."

E interesant faptul că, într-un al doilea proces-verbal de percheziţie a lui Vladimir Ghika din 31.12.1953 (deci după percheziţia din noiembrie 1953, descrisă de Petru Pecican), apare pentru prima oară menţiunea unui *„portofel cu două cruciuliţe"*:

Poate că, de fapt, n-a fost vorba de o

percheziţie propriu-zisă, ci de un nou inventar, tocmai atunci când părintele Gonciu l-a condus pe Monsenior la magazia de bagaje.

Pe formular e tipărit textul standard: „Percheziţia deţinuţilor noi sosiţi. Pentru încarcerare am procedat la percheziţionarea deţinutului: „...*Completarea scrisă de mână arată*: „S-au găsit asupra sa: un ceas (buzunar, cronometru, fără lanţ), un inel cu piatră albă [*de fapt e vorba de ametist, conform demnităţii de protonotar apostolic – informaţie primită de la Dr. Yves Nicolae Cernea, care o ştia de la Monseniorul Ghika*], un carnet CEC, un portofel cu diferite acte, un portofel cu două cruciuliţe, o pereche ochelari, un patrafir, un brâu preoţesc. Au fost predate la magazie. „[109]

Aurel Mitroi, deşi foarte apropiat de Florea Costache, n-a ştiut de relicvă, cât timp a fost la Jilava[110]. Putem trage concluzia că Monseniorul a cerut discreţie celor care aflau de relicvă.

7.15 Momentul morţii

Astfel, în luna mai 1954 Monseniorul Ghika se afla într-o stare de avansată epuizare la „infirmeria” închisorii Jilava.

Pentru momentul morţii deţinem o mărturie directă a istoricului evreu Theodor Lavi[111], precum

---

109 Arhiva CNSAS, Dos. PI 109/18, f. 11.

110 Convorbire telefonică Aurel Mitroi - Emanuel Cosmovici, 6.09.2010, transcriere, p.8.

111 Theodor Lavi s-a născut la Turnu Severin în 1905. A fost arestat în 1950, fiind judecat şi condamnat pentru participarea sa la activităţi sioniste, „culpă” pentru care a ispăşit apoi timp de cinci ani o dură pedeapsă cu închisoarea. Este autorul lucrării Istoria Sionismului, publicată în 1934 (reeditată în 1945), şi al unei monografii consacrate

şi mai multe mărturii indirecte. Martorii indirecţi sunt: Pr. Menges, Horia Cosmovici, Pr. Godo Mihâly SJ (care s-a aflat, în ultimele zile ale vieţii Monseniorului la două celule distanţă de celula lui), şi Petre Pandrea.

Într-o asemenea închisoare veştile circulau de la un deţinut la altul. Un bolnav din infirmerie se întorcea în celula de unde plecase şi povestea ce a aflat acolo (după cum ne-a relatat Demostene Andronescu).

Părintele Menges s-a aflat la Jilava şi după moartea Monseniorului[112], deci a putut afla indirect, de la deţinuţii care au fost de faţă în momentul morţii Monseniorului, informaţiile pe care ni le-a oferit în mărturia lui.

Este impresionant să vedem că Monseniorul Ghika a fost îngrijit, în ultimele momente, de un deţinut evreu, Theodor Lavi, că sutana i-a fost peticită de un hoge tătar şi că la căpătâiul lui s-a rugat un preot ortodox.

Aşa cum se întâmplă deseori în mărturiile atât de imponderabile din închisori, în mărturia părintelui Godo mai apare un sionist alături de Monseniorul Ghika. Părintele Godo a acordat un lung interviu redactorilor emisiunilor religioase

---

întemeietorului mişcării sioniste - Herzl (publicată tot în 1945). între 1927 si 1929 a fost redactorul şef al publicaţiei „Ştiri din lumea evreiască" şi colaborator - până în 1939 - la „Hashmonaea”; îndată după război (începând din 1944) şi până în 1948, a fost de asemenea redactorul publicaţiei „Viaţa evreiască”.

112 Pr. Menges se afla încă la Jilava la 15.04.1954 (Arhiva CNSAS, Dos. PI 109/6, f. 429). Francisc Augustin, Xaveriu Haider şi Godo Mihâly au fost transferaţi de la Jilava la 12.07.1954, deci după moartea Monseniorului, conform unei liste de transferuri aflate în Arhiva CNSAS, Dos. PI 109/11, f. 375.

ale televiziunii maghiare, care a fost apoi publicat în anul 1995, sub numele „Testamentum”[113]. În capitolul dedicat Jilavei, el spune că, *Monseniorul Ghika «a fost un om minunat» \...] în cel mai înalt grad, în munca de apostolat, s-a remarcat Monseniorul Ghika. [...] Tineretul îl simpatiza enorm. Îl luau ca pe nişte moaşte, îl aşezau pe un loc mai înalt şi el ţinea prelegeri cu glas şoptit. Şi acum port în suflet spiritul acestui om. Mai târziu, m-a onorat cu prietenia lui. A stat lângă noi la infirmerie [...] Acolo era un evreu, aproape absolvise facultatea, care a făcut servicii incredibile pentru deţinuţii politici şi pentru sionişti. Se ştia sigur că cine este sionist nu este delator. [...]*

Am ajuns deci la infirmerie, cu pneumonie gravă, alături se afla Monseniorul Ghika. Studentul evreu a spus că Ghika nu mănâncă nimic în afara cafelei de dimineaţă. Spun: «I-o dau lui pe a mea!» «Şi pâine...» Spun: «îi dau şi pâinea!» El va avea grijă să primesc mai mult arpacaş. «Cum vrei», i-am răspuns. Aşa era el. Avea grijă de «bătrânul domn». *„Aşa cum am arătat la subcapitolul 7.8, „Descrierea Jilavei din perioada detenţiei Monseniorului”, deţinuţii bolnavi puteau circula, cu oarecare riscuri, către celulele vecine din baraca infirmeriei.*

Aşadar, tânărul sionist „văzut” de părintele Godo, aranjase lucrurile astfel: Pr. Godo îi dădea cafeaua şi pâinea lui pentru a fi date Monseniorului, iar tânărul avea grijă ca părintelui

---

113 Godo Mihâly, Oneletrajz - Testamentum, Gloria Kiado, Kolozsvăr, 2002.

Godo să-i fie dusă porţia de arpacaş a Monseniorului.

Din datele cunoscute astăzi, studentul sionist nu pare a fi una şi aceeaşi persoană cu istoricul Theodor Lavi. De altfel, în mărturia lui Florea Costache se vorbeşte de „grupul sioniştilor”, deci erau mai mulţi sionişti.

Iată un extras din mărturia lui Theodor Lavi:

„Lângă patul meu zăcea un bătrânel, numai piele şi oase. Mi s-a prezentat: «Monseniorul Ghika». Avea barbişon şi plete albe, aproape imaterial în trupu-i firav. Iradia bunătate. Era preot catolic [...] Mi-a povestit că a fost misionar şi, pregătindu-se pentru acest rol, a învăţat şi medicină şi chimie. Era atât de sleit de puteri, că nu s-a putut da jos din pat ca să mă examineze. Mi-a dat însă un sfat, care-l completa pe cel al generalului Arbore: «Să nu fii laş în faţa durerii. Trebuie să faci mişcări. Altfel ai să te anchilozezi într-adevăr.» I-am ascultat sfatul şi luptam cu durerile în încheieturi. Rezultatele erau slabe. [...] O figură interesantă era un hoge tătar din Dobrogea [...] Hogea se aşeza dimineaţa turceşte în patu-i de la etaj şi enunţa: «Am deschis croitoria». Peticea hainele noastre zdrenţuite. Peticele, pe care şi le strângea fiecare când i se rupea o bucată de rufă sau de haină, erau obiect de comerţ foarte fin. Moneda de plată era pâinea – o bucată sau mai multe, după mărimea sau calitatea peticului. Uneori şi ţigările – destul de rare – erau monedă de schimb. [...]

[*în infirmerie erau nişte tineri care*] se băteau între ei, se certau, se înjurau. Din patul lui, unde

începuse să agonizeze, Monseniorul Ghika i-a rugat să înceteze cu sudalmele şi ciorovăiala între ei. Le-am cerut şi noi ca, din respect pentru venerabilul prelat, să-şi pună frână. A folosit numai o scurtă vreme. Flăcările iadului au continuat să pâlpâie cu întreruperi. Monseniorul Ghika se stingea şi-şi dădea seama că i se apropie sfârşitul.

În ultimele zile nu mai putea vorbi. Îi umezeam buzele cu apă. Sanitarul venea la fereastră cu nerăbdare din ce în ce mai mare. «Cum, n-a murit încă?» Monseniorul ceruse să fie îmbrăcat, după moarte, în hainele-i preoţeşti. / le lăsaseră la închisoare, dar erau ferfeniţă. Hogea, tătarul, le-a cerut, s-a aşezat iarăşi turceşte pe patul de sus şi a pus petic peste petic. Agonia discretă şi demnă a blândului preot a durat unsprezece zile, până când medicul, venit la fereastră, a avut satisfacţia să afle că, în sfârşit, mai murise cineva noaptea. Dispăruse unul dintre marile pericole ce ameninţau temeliile regimului comunist şi construcţia socialismului. Noi eram cu toţii trişti. Până şi banda de tineri s-a potolit şi păstra tăcerea. Cineva i-a legat mortului cu o batistă falca de jos, ca să nu-i atârne. Apoi l-au îmbrăcat în haina-i preoţească. Aşa l-au ridicat din pat şi l-au aşezat pe podea pe pătura pe care avea să fie scos. [...]

Lângă hoge s-a aşezat preotul american. Mai era şi un preot ortodox pravoslavnic din Banat. Cred că el e care a făcut în gând o rugăciune după ritul respectiv pentru cel decedat.

Ceea ce regret este că l-am găsit în stare atât

de atenuată, încât vorbea cu greu. Când se simţea mai bine îl mai descoseam. Îmi povestise că la Paris, unde a stat o vreme, a fost prieten cu filosoful evreu Henri Bergson. Mi l-a dat ca exemplu. Bergson, bolnav de reumatism deformant, a învins durerile atroce prin puterea spiritului. Mi-a confirmat că marele gânditor se apropiase mult de catolicism – ceea ce se vedea şi din ultima carte ce i-o citisem: *„Cele două surse ale moralei şi ale religiei”*. Am înţeles că un oarecare rol în convertirea spirituală a lui Bergson l-a avut şi Monseniorul Ghika. Mi-a confirmat însă ceea ce citisem în ziare. Bergson a refuzat să facă ultimul pas al botezului, căci între timp se abătuse asupra lumii urgia hitleristă. El considera că ar fi fost o desolidarizare de evrei în epoca lor cea mai grea – deşi filosofic se distanţase de iudaism în cartea pomenită mai sus.

Ocupanţii nazişti care căutau săi câştige pe francezi – i-au trimis acasă lui Bergson cartelele de alimente. El le-a refuzat şi a cerut să fie dus pe targă (suferea de un reumatism deformant) şi să stea la rând cu evreii ca să capete cartele speciale, cu porţii diminuate [...]” în *sunt o mulţime de lucruri care confirmă că într-adevăr Lavi l-a văzut pe Monseniorul Ghika*: *faptul că a fost preot misionar, că ştia chimie şi medicină (fusese de fapt pasionat de chimie, după cum ştim din autobiografia din 1902), episodul extins cu Bergson*.

Mărturia Pr. Menges este compatibilă şi complementară cu cea a lui Lavi.

„În timpul cât am stat împreună, am avut

grijă de el. Am avut în special grijă să mănânce. Se silea să mănânce, dar era clar că fără hrană nu putea rezista multă vreme... Şi chiar aşa s-a întâmplat. Ajuns în grija altor persoane, care priveau cu poftă la gamela sa, nu l-au încurajat să mănânce. Îşi dădea «arpacaşul» altora şi slăbea tot mai mult, zi de zi. Tânărul Fundăţeanu, nepotul Amiralului Fundăţeanu, l-a îngrijit în ultimele sale zile. L-a ajutat să umble, să se spele şi l-a însoţit când îşi făcea nevoile. La 13 mai [*1954*] el a spus: «*Astăzi este ultima zi în care vă deranjez. De azi nu mai am nevoie să ies. În patru zile mor. Te rog, spune Administraţiei să-l lase pe părintele Menges să vină la mine. Trebuie să-i spun ceva foarte important.*»

Văzând că Administraţia nu era de acord să merg la el, a încercat să-l cheme pe părintele Gunciu. Dar era clar că Administraţia n-ar fi dat niciun curs unei asemenea dorinţe. Începând cu data de 13 Mai, Monseniorul Ghika n-a mai mâncat nimic. A mai vorbit cu unul, cu altul şi s-a rugat.

Aşa cum a prevăzut, a adormit în Domnul la 17 mai [*corect 16*], exact la jumătatea pedepsei. Până în ultima clipă a fost lucid. Când a închis ochii pentru totdeauna, cei care au fost de faţă au zis: «A *murit un Sfânt*!»

Nu ştiu ce s-a făcut cu trupul lui neînsufleţit, n-aş şti să spun. Înfăşurat într-o pătură, a fost scos din infirmerie. Figura sa blândă şi senină a rămas în amintirea tuturor. A fost un om extraordinar, cu o memorie fenomenală, de o vastă cultură, cu cunoştinţe din toate domeniile, dar, mai presus de

orice alte calităţi, avea o iubire creştină faţă de Dumnezeu şi faţă de cei din jur, iubire care-l făcea să semene atât de mult cu Mântuitorul său. Împreună cu Sfântul Apostol Pavel, a putut spune şi el: «*Caritas Christi urget me*», «*Iubirea lui Cristos nu-mi dă răgaz*». Avându-l pe Cristos în el, a aşteptat moartea cu seninătate.

Aflând de moartea lui, nu m-am rugat pentru el, ci l-am rugat să-mi obţină de la Dumnezeu tăria sufletească şi curajul pe care le-a avut el. Monseniorul Ghika trăieşte şi astăzi în amintirea şi în inima tuturor celor care l-au cunoscut şi l-au stimat. Astăzi îl venerez ca pe un Sfânt şi îl invoc”.

Theodor Lavi relatează că el l-a îngrijit pe Monsenior. Părintele Menges relatează că tânărul Fundăţeanu l-a îngrijit pe Monsenior. Asta nu înseamnă că cele două mărturii sunt incompatibile, ele pot fi complementare. Am arătat mai sus că o mărturie din spaţiul halucinant de la Jilava nu este o dare de seamă în sensul de astăzi. „Tânărul” Fundăţeanu trăieşte şi astăzi şi a transmis la telefon rudelor care îl îngrijesc: „*Cum să nu-l cunosc pe Monseniorul Ghika, doar nu a murit în braţele mele*?” (informaţie de la doctorul Nicolae Cernea).

Există o mărturie indirectă, la rândul ei compatibilă cu celelalte, a lui Petre Pandrea, care nu se mai afla la Jilava la 16 mai 1954. Pandrea ştie că moartea Monseniorului a fost într-o duminică, şi într-adevăr 16 mai 1954 a căzut într-o duminică. Ştie că Monseniorul Ghika i-a rugat pe codeţinuţi să-i cheme pe cei doi călugări catolici aflaţi în a doua celulă faţă de ei. Gardianul de pe

coridor nu a permis acest lucru, după care Monseniorul ar fi început să plângă. Pandrea ştie că a fost dus la groapă într-o ladă comună de către patru deţinuţi, fraţi de suferinţă, care au săpat groapa[114].

Horia Cosmovici notează în Caietul său manuscris că în ianuarie sau februarie 1956, aflat în închisoare, a ajuns la el, indirect, următorul mesaj pe care i-l transmisese Monseniorul Ghika: *„Prin prietenii voştri, spuneţi fiului meu Horia Cosmovici că m-am rugat tot timpul pentru el şi că, pe patul de moarte, i-am dat binecuvântarea”*[115]. Cu aceeaşi ocazie sau prin alt mesager, el a aflat de mărturisirea publică pe care a făcut-o Monseniorul Ghika, în lipsă de preot, înainte de moarte:

JHor cu conştiinţa împăcată că am făcut tot ce am putut, deşi nu întotdeauna tot ce a trebuit, pentru adevărata Biserică a lui Cristos, într-o perioadă tristă pentru ţara mea şi pentru întreaga lume civilizată”.

7.16 Celulele prin care a trecut Monseniorul

Ştim că în toate timpurile creştinii au căutat trupurile martirilor şi le-au îngropat apoi cu tot respectul. Pentru deţinuţii din închisorile comuniste, moartea era prevăzută de comunişti prin simpla condamnare şi încarcerare; ea era „anonimă şi disimulată”[116]. Nu era un eveniment

---

114 Petre Pandrea, „Monseniorul Vladimir Ghika”, [extras din Jurnalul său]: Magazin istoric, iunie 2002, p. 60-61.

115 Caiet manuscris I, p. 36.

116 Un eminent specialist al istoriei religioase şi al martirologiei contemporane, Monseniorul Charles Molette, a înţeles că, pentru

instantaneu, ci apărea cel mai adesea după o prelungită distrofie.

Avem sentimentul că e de dorit să coborâm azi în Jilava şi să trecem cu respect şi emoţie prin celulele în care şi-au purtat crucea fraţii noştri creştini înainte-mergători.

Mergând pe firul mărturiilor lui Florea Costache, se poate stabili o parte din traseul pe care l-a urmat Monseniorul prin celulele Jilavei.

— În prima zi de celulă în Jilava, Monseniorul s-a aşezat lângă Florea Costache în celula 12 din reduit. Din celula 12 exista o deschidere către un veceu de beton cu cinci găuri, care e vizibil şi astăzi, doar că deschiderea respectivă către celula 12 este zidită în zilele noastre.

— Înainte de Crăciun, Monseniorul şi preoţii catolici din lotul Menges, împreună cu Florea Costache şi Aurel Mitroi, au fost mutaţi într-o ce lulă vecină, mai mare, mai liniştită, celula 8 tot din reduit. În această celulă au prins Crăciunul. Aici a avut loc probabil percheziţia descrisă de părintele Pecican.

— Odată cu venirea iernii, a urmat o nouă mutare a Monseniorului, împreună cu Florea Costache şi Aurel Mitroi, în celula numărul 2 din secţia I, „o *ruină friguroasă, lipsită de ferestre şi deci de aerisire*”, după cum relatează Florea

---

perioada stalinistă din România, „«actele» proceselor nu erau în mod vizibil decât o sperietoare declamatoare şi absconse fantasmagorii destinate a oferi un pretext unei execuţii anonime şi disimulate”. Conferinţă ţinută la 23.01.2002 la Abaţia Sainte-Marie (3, Rue de ia Source, Paris), de către Mons. Charles Molette în timpul liturghiei celebrate în memoria Mons. Ghika, preot „biritual” din dieceza de Paris.

Costache. Preoţii catolici au rămas în celula 8. În celula 2 a avut loc a doua percheziţie, descrisă de Florea Costache, în care i s-a luat Monseniorului relicva.

— Imediat după percheziţie, Monseniorul a fost dus „aproape în comă” la infirmerie, unde deducem că a stat mai mult de două săptămâni, deoarece după aceste două săptămâni Florea Costache a fost dus la Aiud şi nu l-a mai văzut pe Monsenior.

— După infirmerie, Monseniorul s-a mai întors o dată în reduit, unde a fost văzut de Demostene Andronescu şi de Valentin Cantor. De astă dată era complet epuizat şi vorbea cu greu. Demostene Andronescu îşi aminteşte că, prin martie-aprilie, Monseniorul a fost dus la infirmerie şi după vreo două-trei săptămâni a sosit vestea morţii lui.

Subliniem încă o dată că nu trebuie să o luăm în nume de rău foştilor deţinuţi dacă greşesc vreo dată, vreo perioadă, numerele de celulă. În memoria lor, în lipsa oricărui reper, cum ar fi un calendar sau un ziar, timpul s-a contractat sau s-a dilatat după trăirile lor. E deja mult că au putut identifica ziua Crăciunului.

Deţinuţilor nu le spunea nimeni numărul celulei lor. Întâmplător, din vorbe scăpate de gardieni, aflau care ar fi acest număr. Vom pomeni aici momentul emoţionant pe care l-a trăit Valentin Cantor cu ocazia unui parastas ţinut la Jilava la 10.12.2010. El şi-a recunoscut pentru prima oară celula în care a stat. Noi i-am adus detalii ştiute din mărturiile celorlalţi treisprezece

martori ai încarcerării Mons. Ghika. În felul acesta am eliminat tot felul de alte variante, aşa încât nu mai rămânea posibilă decât varianta că el a fost încarcerat în celula 8 de astăzi. Valentin Cantor a cântărit foarte mult toate amintirile pe care le avea, a identificat locul „de plimbare”, şi-a amintit că pervazul geamului era la nivelul mâinii, a măsurat cu pasul celula, acum fără deţinuţi, ceea ce îl dezorienta, şi, într-un sfârşit, a ajuns la intima convingere că se afla în celula numărul 8 din reduit şi ne-a arătat atunci că priciul Monseniorului fusese la etajul superior, pe dreapta, spre geam. Deţinuţii au sperat să-i fie mai cald Monseniorului. Deci abia după 56 de ani un deţinut din închisorile staliniste şi-a putut recunoaşte celula.

Probabil că Monseniorul Ghika a fost de mai multe ori în infirmerie, după despărţirea de Prof. Florea Costache. La infirmerie veneau să moară bolnavii ajunşi în stare gravă, distrofică. Deţinuţii tineri şi-au revenit acolo de multe ori, ieşind din mediul umed şi otrăvit al Jilavei. Deţinuţii cu TBC erau scoşi mai uşor la aer în jurul infirmeriei. Deţinuţii bătrâni cu greu îşi puteau reveni. Frigul îndurat în cele două percheziţii cunoscute din mărturii şi lipsa mâncării l-au epuizat pe Monseniorul Ghika.

7.17 Slujba la mormântul de la Jilava

La 08.06.1954, Penitenciarul Jilava Bucureşti, serviciul evidenţă şi cazier, a trimis o scrisoare către Sfatul Popular al Raionului Stalin, Regiunea Bucureşti, cu următorul conţinut (dos. PI 109/18, f. 2):

„Vă facem cunoscut că în ziua de 16 mai 1954 a decedat în acest penitenciar numitul Ghika Vladimir, care a avut domiciliul în Bucureşti, str. Generalismul [*şic*!] Stalin, nr. 34, Raion Stalin, fiul lui Ioan şi Alexandrina, de profesie preot. Vă rugăm să înştiinţaţi familia defunctului pentru a se prezenta să-i ridice actele şi obiectele rămase la unitatea noastră”.

La acea adresă era tocmai casa parohială a capelei Sacre-Coeur. Monseniorul nu mai avea familie. Părintele paroh, François Van Der Jonckheyd, a fost pus în situaţia de a găsi o soluţie.

Scriitorul Andrei Brezianu ne-a relatat faptul că un fiu spiritual al Monseniorului, Ionel Cofariu, avocat şi mare rănit de război pe frontul de Vest, a avut curajul să meargă el la Jilava. După şocurile suferite în război, vorbea orice, fără nicio reţinere. Astfel el a reuşit să convingă administraţia închisorii că Vladimir Ghika nu are descendenţi şi că el este fiul lui spiritual; a obţinut astfel pelerina Monseniorului, precum şi relicva, pe care le-a predat părintelui François. Ionel Cofariu a reuşit să afle şi localizarea mormântului, obţinând aprobarea de a i se citi Monseniorului o scurtă slujbă la mormânt (pe care se afla un ţăruş cu nr. 807). Aşa se face că pere François, însoţit de Andrei Brezianu, s-au deplasat, în vara anului 1954, la groapa cu pământ încă reavăn din cimitirul comunei Jilava, secţiunea pentru deţinuţi, unde părintele a citit rugăciunea: „*Libera me, Domine, de morte oetema*...”, iar Andrei Brezianu a dat răspunsurile.

7.18 Salvarea relicvei

Pere François împrumuta relicva la persoane de încredere pentru diverşi bolnavi. Ştim, de exemplu, că sora Lidia Dumitrescu a fost o vreme în posesia relicvei[117]. La arestarea lui Pere François (la 18.04.1957), relicva era împrumutată pentru un bolnav îngrijit de Ion şi Clelia Obreja. Aceştia au ţinut-o ascunsă. Înainte de a emigra în Italia, i-au dat-o lui Agenor Danciul, care ieşise din închisoare. Agenor Danciul i-a împrumutat-o lui Horia Cosmovici, aşa cum declară el în mărturia sa scrisă[118].

După moartea lui Agenor Danciul (16.10.1993), considerând că relicva aparţine Bisericii, Horia Cosmovici a înmânat-o Arhiepiscopului catolic de Bucureşti, Dr. Ioan Robu.

Această relicvă există şi astăzi. Ea a fost recunoscută de Pr. Agenor Danciul, de Pr. Horia Cosmovici şi de martorii în viaţă care au văzut seria a IV-a a filmului documentar *Monseniorul Ghika, un sfânt contemporan*" realizat de Anca Filoteanu pentru postul BITV[119]. Faptul că relicva există şi astăzi confirmă adevărul mărturiilor care ne-au parvenit din adâncul Jilavei.

7.19 Deshumarea de la Jilava în anul 1968

La 18.12.1968, un nepot îndepărtat al Monseniorului, Dr. Grigore Ghyka, însoţit de alte

---

117 înregistrarea audio a convorbirii se află la Arhiva Ghika de la ARCB.

118 Agenor [Bob] Danciul, „Relations sur Mgr Vladimir Ghika", 1991, p. 20.

119 Filmul poate fi vizionat integral pe site-ul www.vladimirghika.ro

două rude ale Monseniorului, Marie Mavrocordat Florescu şi Lucian Spătariu, au cerut să li se restituie osemintele rudei lor de la cimitirul din Jilava. Cu ajutorul activ al preotului ortodox Totolici, după o serie de formalităţi, a putut fi stabilită ziua deshumării. La sosirea la bisericuţa cimitirului, oasele fuseseră deja deshumate de dimineaţă.

Dr. Grigore Ghyka a redactat la faţa locului (la 18.12.1968) un proces-verbal antropologic, pe care l-a semnat şi Marie Mavrocordat. Cităm un pasaj din procesul-verbal[120] extins redactat de Dr. Grigore Ghyka cu ocazia deshumării:

Dr. Grigore Ghyka scrie: „Am putut face un rapid inventar al oaselor şi am constatat că ele erau perechi pentru membre identice, ca şi cum cert ar fi provenit de la unul şi acelaşi individ [...] în al doilea rând, craniul, bazinul şi, în general, toate oasele proveneau cert de la un individ mai degrabă mic de statură, aşa cum de fapt era Vladimir Ghika. Cum aveam în mână doar un jurnal şi în buzunar un pix, m-am apucat, evident fără să spun nimănui [*într-un paragraf anterior Grigore Ghyka arată că Marie Mavrocordat îl ţinea de vorbă pe Pr. Totolici*], să proiectez dimensiunile anumitor oase pe hârtie, măsurând astfel măcar aproximativ dimensiunile lor [...] Cert este că am remarcat cu mirare că, lipite pe oasele din faţa mea, se găseau nişte petece dintr-o haină neagră, de o ţesătură specială (putea fi o sutană

---

120 La Arhiva Ghika de la ARCB există o copie a procesului-verbal antropologic şi a
procesului-verbal extins redactat de Dr. Grigore Ghyka.

preoţească) şi că pe ea, din loc în loc, se vedeau fire scurte de păr alb. Totul arăta că defunctul era un om în vârstă, care fusese înmormântat cu un veşmânt care, oricum, nu era o zeghe de puşcăriaş”.

Osemintele au fost reînhumate la cimitirul Bellu ortodox, în locul care aparţine doctorului Grigore Ghyka. Acolo se află şi astăzi.

La cimitirul Bellu ortodox, aproape de intrare, pe dreapta, se mai află şi mormântul tatălui Monseniorului, Ioan Ghika. Monseniorul a fost o dată la cimitirul Bellu, în anul 1952, însoţit de tânărul Nicolae Cernea, pentru a se ruga la mormântul tatălui său. Acolo s-a pus în genunchi şi a stat o vreme în rugăciune. A trecut apoi şi pe la alte morminte ale familiei. Deocamdată nu ştim unde a fost înmormântată mama Monseniorului. Sunt indicii că ar putea fi înmormântată la cimitirul din Piatra Neamţ.

8. Despre martiriu

Suntem conştienţi că mii şi mii de români nevinovaţi au trecut prin închisorile comuniste suferind aceleaşi condiţii inumane şi o mare parte dintre ei au avut o ţinută exemplară, eroică în faţa acestei suferinţe.

În analiza pe care o face Biserica Catolică atunci când se întreabă dacă un creştin mort în faimă de martir este vrednic de această coroană, ea îşi pune anumite întrebări clarificatoare:

— Oare acel Slujitor al lui Dumnezeu a acţionat în condiţii de persecuţie religioasă, de ură împotriva credinţei?

— Care au fost motivaţiile lui?

— Oare a acceptat în mod conştient moartea pentru Cristos, pentru Biserica lui sau pentru o altă virtute creştină? Iar comportamentul său din anii anteriori s-a înscris fără echivoc pe linia unei trăiri creştine adevărate?

— Oare moartea lui a fost cauzată de persecutor?

— În ce mod a primit Slujitorul lui Dumnezeu suferinţa?

Sperăm că cititorii acestui text biografic vor putea găsi răspuns la toate aceste întrebări şi vor putea plasa viaţa Monseniorului Ghika la adevărata ei înălţime spirituală.

Agendele Monseniorului

Facsimile şi tabele sintetice

Agendele Monseniorului Vladimir Ghika din anii 1945 – 1947

(Prezentare sintetică)

Pentru a putea oferi o privire de ansamblu asupra activităţilor Monseniorului Vladimir Ghika în România, aşa cum rezultă ele din agendele anilor 1945, 1946 şi 1947, prezentăm în continuare câte un tabel sintetic pentru fiecare dintre aceşti ani.

În prima parte a unui tabel sunt trecute datele unor evenimente publice la care a luat el parte. Uneori Monseniorul a notat numărul de participanţi şi, câteodată, numele unora dintre ei. Nu ne este clară semnificaţia tuturor acestor întâlniri, dar poate că sunt cititori care vor putea face legătura cu informaţii din alte lucrări.

În partea a doua a tabelului sunt trecute în

mod sistematic toate datele întâlnirilor avute cu sculptorul Gheorghe Anghel, cu fetiţa bolnavă Silvia Netta1 şi cu „micul”[121] Fotino, un tânăr paralizat. I-am trecut pe aceştia, deoarece ştim cine sunt. Dar am înregistrat şi alte întâlniri, fără a avea vreun criteriu oarecare. Agendele înregistrează mii de întâlniri pe an.

Pentru uşurarea lecturii tabelelor, lunile şi zilele întâlnirilor sunt trecute cu caractere aldine. Însemnările Monseniorului sunt trecute în italice. Există două feluri de prezentări ale datelor calendaristice ale întâlnirilor, exemplificate în continuare: *decembrie* (*4, 7, 15, 23*) – atunci când sunt mai multe întâlniri în acea lună; *23 martie* – atunci când există o singură întâlnire în acea lună.

În aceste tabele nu am avut intenţia să notăm cu exactitate toate tipurile de evenimente şi toate întâlnirile Monseniorului. Scopul nostru a fost acela de a da doar o idee asupra activităţilor sale în România.

I

10.	Înveşmântare – călugărie	21 august (*Nadege Carag*
11.	Binecuvântarea statuii Maicii	19 iulie

121 Iată relatarea scrisă a Dnei Adina Nanu, Profesor la Universitatea Naţională de Arte, Bucureşti: ”L-am auzit vorbind la colega mea de liceu, Silvia Netta, care, în ultima clasă, s-a îmbolnăvit de paralizie infantilă şi a fost primul - poate şi singurul - pacient care, după al Doilea Război Mondial, prin 1945-1946, a beneficiat de un plămân de oţel adus din SUA Colega mea, complet paralizată, era întinsă, având tot corpul, de la gât în jos, într-un fel de sarcofag din metal şi sticlă, în care foaie uriaşe pompau aer cu presiune, acţionând asupra toracelui ei ca o respiraţie artificială. Monseniorul Ghika a stat la căpătâiul ei şi i-a vorbit blând până ce ea s-a sfârşit.”

	Domnului (St. Vine.)	
12.	Notre Dame de Sion	21 mai
13.	Conferinţe	3 mai (*Băltăceano*)
14.	Institutul bizantin (Asumpţionişti)	martie (29 – *joia s*f; 30 *sâmbăta sf.*); 1 aprilie (*Pastele*
15.	Institutul francez	martie (12 – *Mouton*; 2 aprilie (4 – *Mouton*, etc.; 16 – 23 mai
16.	Legaţia Franţei	13 decembrie (*prânz*)
17.	Cercetaşii	3 iulie (+ *Lepoutre*); 7 iul
18.	Şcoala de infirmiere „Regina Elisabeta”.	15 februarie; martie (*1* – 15; 22; 29); aprilie (5; 12 – *co*
19.	Văcăreşti	12 mai
20.	Cimitirul Bellu	12 mai (*morminte fam.*)
21.	Parastas	23 decembrie (*Nellu Ghik*
22.	Călătorii	Câmpina (23 iunie – *fam* *lit, unită –, prânz Moisin*; *sp* 25 iunie – *lit, unită*; *cim.*)
23.	Recepţii	Elizabeth: ianuarie (11; 1 (*ceai*); Irene Procopiu: ianuari *40 pers.,* lume muzicală: *Ti*

		violoncelişti, etc.; 30 – *cu A* februarie; Bendorf: 9 april aprilie; 16 mai; Mogosoaia: 12
24.	Sala Dalles	25 decembrie (*Anghel*)
25.	San Antoniu	22 martie; aprilie (26; 30 <*Panait Istrati*>; *conf. Filipine*
26.	Bazar	februarie (22 – *4 tinere* 24; 25); septembrie (5; 6; 7)
27.	Arbitraj	decembrie (14; 17 t)
28.	Are films [Patria]	14 iulie [cu multe pers.]

Agendele Monseniorului Ghika / Sinteză 1945

Persoane (1945)

Fotino octombrie (6; 13; 20; 27); noiembrie (3; 10; 24); decembrie (1, 15.22)

2. Gheorghe Anghel *t* 8.1.6.20.23.25.26 *UU-ilH*: 29; 30); (2; 12; 30);

„Î. i 24, 13.22!; 26 iulie; 3 «** 5 ºC. ombrie, 1; 7; –»

(2; 6; 9; 10; 19; 29) – &

Marie Mavrocordat Floresco

4 ianuarie

Abatele Lepoutre iulie (3; 7; 18 *spov.*)

5. Arghezi ianuarie (15III – *IUI*, 17); 12 mai

6. Bunaciu Chiţimia 8. Matei Balş mai (10 *////—////*; 11; 17 – *Trib, pop.*; 19 *III* – *IUI*, 24*////—////*; 31

octombrie (*18*; *19* – Doctor Burghelea; *22*; *23* – Dr. Burghelea; *24*; *25* – Dr. Burghelea)

10. Otto Farrenkopf

5 ianuarie
Din agenda lui Vladimir Ghika – 1946
Evenimente (1946)

1.	ASTRU
2.	Filosofie scolastică
3.	Reuniunea Unionistă
4.	Comitetul Apostol (Comitetul Fundaţiei Ap / Comitetul Marie Apostol)
5.	Omul Nou
6.	Căminul de fete „Spiru Haret”.
7.	Spitale
8.	Nunţiatură
9.	Institutul francez

10.	Conferinţe	11 aprilie (*Batistei – A* *Veselovsky; Bemea, Tătar,* *aniver\ sară*); noiembrie (5 – ambasadorul Franţei); 23 – *Şt* 30 – *Ştirbei Vodă, 30 pers.*); de *Vodă, despre spiritism, 30 pe* *lume* Sunt enumerate 13 pers.
11.	Conferinţă Mons. Suciu	Iunie (15, 17, 19)
12.	Liturghii	*St. Vincent* – 6 august; 22 9 august; *Arsenal* – septe octombrie
13.	Ora Sfântă	9 mai (*str. Batistei*); 1 *Unionistă*); 26 septembrie
14.	Botezuri	18 iunie (*Hurtiq*); 14 *Mărăsescu*); 27 decembrie (*En*
15.	Copii la prima sf. Împărtăşanie	Iunie (26 – *copii* pe *Octavie Gheorghiu, J.F. Ton* *Agârbiceanu, Marie G.* *Agârbiceanu*; 27 – *Octavie* *copii*; 28 – *împărtăşirea celor*
16.	Consfinţire la Inima lui Iisus	2 august (*fratele lui Horia*
17.	Căsătorii	*7* iulie (*Tatu*), 1 septem *pers, E. Manu, L. Fălcoianu, F* *Slăvescu*)
18.	Casa fraţilor	noiembrie (1*7 – 10 – 12*; *16 – 20*; 1*9 – 10 – 12.30*; *15 –*
19.	Reuniunea doamnelor	*7* martie (*20 pers.*)
2	Notre Dame	9 septembrie

0.	de Sion	
21.	Pitar Moş	7 aprilie (*Nunţiu, Cisar, N*
22.	Întâlniri la catedrală	21 martie (P. *Pojar, Prod* + alte 10 pers.); 21 noiembr *Aftenie,* pe *iezuiţi; Baltheiser*;
23.	Biserica Polonă	25 martie – *mai multe sp* *300 pers*; *100 împărt.*
24.	Biserica Antim	18 octombrie (*Mitrop. M*
25.	Bazar	*Inst, de Statistică* – 18 de

Agendele Monseniorului Ghika / Sinteză 1946
Agendele Monseniorului Ghika / Sinteză 1946

26.	Călătorie Ardeal	10 august *plecare Ardea* 12 august – *plecare ora 10.10* *7.25 plecare a „Cluj –,* 3 *r J0* L *ZZI*" *T mulţime*; 15", glls *Tg Mureş – vizită biser* *catolic* pe *Iosif Pom* 20 J? f *R* „*"* ce» «ta: 25 w «LT26 octo
27.	Proces H. Cosmovici	
28.	Concert	
29.	Film Excelsior seară	Wo? – Stfufescu; 5 octom 25 ianuarie…
30.	Gerbore	5 aprilie (*100 pers.*) –

CO

CTI
Persoane (1946)

1.	Fotino	Ianuarie (5; 12; 28); februa martie (9; 16; 23); aprilie (6; 13; 18; 25); iunie (1; 8; 15; 21; 29); august (3; 9; 31); septembrie (14 (5; 12; 19; 26); noiembrie (2; 9; 16 (6; 13; 15; 20, 24; 27)
2.	Gheorghe Anghel	19 ianuarie, 5 februarie, apr iunie (4, 14, 29); iulie (20, 25, 31 noiembrie; decembrie (5; 7; 11)
3.	Netta	Ianuarie (9; 28), martie (13 mai, 12 iulie, august (7; 9 – *M* octombrie (7; 18); 8 noiembrie; 2 d
4.	Bernea	4 februarie; 12 aprilie
5.	Pr. Schorung	13 martie – *spovadă mutuală*
6.	Vaier Pop	14 ianuarie
7.	Bunaciu	aprilie (5 pentru *Pr. Merloz* - *Groşanu*)
8.	Maica Ionela	16 mai a asistat la liturghie]
9.	Superioara Maica Domnului + 2 surori	4 septembrie
10.	Jora	14 septembrie
11.	Dr. Severin	6 noiembrie [a asistat la liturg
1	Ion	decembrie (4; 9)

2.	Chiricuţă	

Agendele Monseniorului Ghika / Sinteză 1946
Din agenda lui Vladimir Ghika – 1947
Evenimente (1947)

1.	ASTRU
2.	Filosofie scolastică
3.	Reuniunea Unionistă
4. 5.	Comitetul Apostol Omul Nou – Str. Polonă
7.	I mere de la cămin Spitale

8. 9.	Nunţiatură Legaţia Franţei	
10	Institutul francez	4 februarie 1
11.	Distribuţii premii la Lic. Francez	14 iunie
12.	Liturghii	Saint Vincent: 15 febr martie (13 – W. *Castano*; Noreano: 24 martie; J. Ralet: Branco: 25 aprilie: Dar septembrie. 27 noiembrie
13.	Conferinţe	1 februarie – *Ştirbei Vo* 15 martie – *Petre Năsturel*; *cultural* [Breazal; 3 mai – *Ş* *spiritism, 15 – 20 pers*.
14	Ora sfântă	27 februarie – *15 pers*.
15	Curs Stăniloaie	6 martie – *Chius, Bordas* – *cu Danciul*; *Pr. Stăniloaie*
16	Antim	25 martie (*13 pers – 2 că*
17	Pitar Moş	9 martie [Reuniune mare (15; 17)
18	Reuniune Ştirbei Vodă	22 mai
19.	Institutul bizantin	aprilie (3 – *joia's* (; 4 – *vi* *st*; 6 – *Pastele*)

20.	Exerciţii spirituale la biserica din str. Polonă	noiembrie (8; 9 – *Alocuţiu* 10; 11)
21	Căsătorie	4 ianuarie (*Castelain-M* (*Coca Leon*)
22	Notre Dame de Sion	21 februarie; 25 martie (
23	Doamnele sociale	11 mai; 17 septembrie (*lit.*); decembrie (26; 28)
24.	Călătorii	22 – 24 aprilie – *Breaza*; *plecare* în *Moldova – 17, 30* *plecare Săbăoani – Hălăuce* *Agapia*: *Irineu, Maica Stareţă* *Budeşti*; 11 – *7, 45 – Bu* *Bucureşti*); 12 noiembrie – *Bu*
25	Foto bis, din Polonă	7 iulie-*40 pers.*
26	Recepţie Danciul	30 martie – *25 – 30 perso*
27	Film englez	22 decembrie
28	Concert	1 aprilie (*Mircea Săulesc*
29.	Vizită Grădina Botanică	20 aprilie

Agendele Monseniorului Ghika / Sinteză 1947

CURRICULUM VITAE

DOCUMENT DIN ARHIVELE VATICANULUI[122]

---

122 Affari Ecclesiastici Straordinari, Anno 1923-1936, Fondo

Originalul în limba franceză transcris de Clemence de Rouvray

VLADIMIR I. GHIKA

Născut la 25 decembrie 1873 la Constantinopol (unde tatăl său este reprezentant al Guvernului român). Botezat în Biserica Rusă.

Aparţinând unei familii care a dat din 1657, celor două principate, al Valahiei şi al Moldovei, zece suverani şi în care a domnit de 21 de ori.

Nepot al ultimului domn naţional al Moldovei, Grigore V Ghika X (1849 – 1857).

Fiu al Generalului Prinţ Ioan Ghika (1830 – 1881), fost Ministru al Afacerilor Externe, fost Ministru de Război şi fost Ministru Plenipotenţiar (Viena, Constantinopol, Sankt-Petersburg). Mort în 1881, ca Reprezentant al ţării pe lângă Ţar, la Petrograd.

Studii în Franţa. Bacalaureatul la 15 ani. Licenţiat în drept; urmează în acelaşi timp

---

ROMANIA, Posit. 43-45, Fasc. 34. în arhivele Affari Ecclesiastici Straordinari de la Vatican există un grup de documente legate de un proiect ecleziastic din anul 1930, care avea în vedere implicarea lui Vladimir Ghika în legătură cu:

chestiunile Bisericii din România;

chestiunile Bisericii în legătură cu emigraţia rusă;

opera de unire a Bisericilor, în general;

lucrările unui eventual conciliu care l-ar încheia pe cel de la Vatican. în scrisoarea sa introductivă, Vladimir Ghika arată că depune un „curriculum vitae”. într-adevăr, în cadrul grupului de documente există o foaie dactilografiată recto- verso, nedatată şi nesemnată, care este un astfel de document. Unele informaţii din acest text sunt cunoscute din alte autobiografii sau documente disparate. Altele sunt cu totul noi. Putem considera că avem de-a face cel mai probabil cu o autobiografie redactată de Vladimir Ghika sau, mai puţin probabil, redactată de altcineva, dar asumată de el. Menţionăm că în aceste arhive există şi alte pagini dactilografiate care provin de la Vladimir Ghika.

cursurile de licenţă în litere (filosofie şi istorie), în ştiinţe (chimie), şi Şcoala de Ştiinţe Politice [l'École des Sciences Politiques].

Evoluţie catolică încă din tinereţe, bazată numai pe lectură şi pe rugăciune, fără a întâlni vreodată un preot catolic şi fără a fi supus influenţei vreunei individualităţi catolice marcante, laice sau consacrate.

Face profesiunea de credinţă catolică la 15 aprilie 1902, la Roma, la Santa Sabina, în camera sfântului Dominic, în mâinile Pr. Lepidi OP, Magistru al Sacrelor Palate, în prezenţa Eminenţei Sale cardinalul Fruhwirth, a reverendisimului pe Emmanuel Bailly, superiorul general al Augustinienilor, şi a Domnului François Paris.

Este primit la câteva zile după aceea de Sanctitatea sa Leon al XIII-lea, în acelaşi timp cu vara sa, Regina Natalia a Serbiei (convertită şi ea la două zile distanţă). Sanctitatea sa îşi exprimă dorinţa de a nu-l vedea abandonând complet ritul oriental.

La sfatul şi la indicaţiile Eminenţei sale Cardinalul Vives, care îl consideră fiu spiritual, pentru a putea da curs unei vocaţii religioase foarte clare şi unei vocaţii sacerdotale lipsite de orice îndoială, începe studiile de Filosofie şi Teologie la Dominicani la Roma. Licenţă în Filosofie; Doctorat în Teologie (1906).

Se întoarce în ţară şi, fiindcă nu îşi poate încă urma vocaţia, îndeplineşte, după indicaţiile date de însuşi Sfântul Părinte, timp de mai mulţi ani, rolul puţin obişnuit de misionar laic. În timpul acestor ani de apostolat rodnic (convertiri,

propagandă, fundaţii, etc.) este de remarcat, mai ales, stabilirea, prin grija sa, a primelor opere de caritate catolice. Le aduce clandestin, dar

Datarea documentului: anul 1930. Într-adevăr, din analiza grupului de texte din care face parte, rezultă că documentul a fost redactat după ratificarea Concordatului – 12.06.1929 şi în perioada în care Miron Cristea a fost patriarh regent (20.06.1927 – 8.06.1930). În plus, celelalte texte au înscrise pe ele numărul de înregistrare 921/1930.

Privitor la stilul redactării, fiind vorba de o eventuală implicare a sa într-o funcţie de diplomaţie religioasă a Vaticanului, Vladimir Ghika a trebuit să prezinte un curriculum vitae cu „realizări”.

Acelaşi lucru se poate observa şi în alte autobiografii redactate în vederea angajării în anumite acţiuni publice. Astfel s-au păstrat următoarele:

— Autobiografia olografă de 13 pagini, scrisă înainte de a deveni catolic, în 1902; – Notiţa autobiografică citată de biografiile Estienne şi Miribel (texte identice); – Autobiografia din cadrul unei petiţii în care Vladimir Ghika cerea în 1918 să devină brancardier (document olograf);

— O prezentare pentru un salon de artă (document olograf);

— Informaţii biografice în ciorna răspunsului său la ziarul Epoca din 21.05.1902;

— O biografie redactată de Canonicul Thierry din Belgia, în anul 1934, cu ocazia unei conferinţe. Monseniorul Ghika a corectat cu peniţa paginile

respective; – Cronologia autografă din Arhiva Murgescu, constituită din 4 pagini redactate Monseniorului Ghika, în care sunt citate, pe fiecare an de viaţă (din 1873 şi până în 1939), nume de persoane, de localităţi şi evenimente.

cu succes, pe Fiicele Carităţii ale Sfântului Vincenţiu de Paul la Bucureşti şi face din casa lor centrul acţiunii catolice în România. Este, de asemenea, în acea vreme, iniţiatorul comunităţii şi bisericii române-unite din Bucureşti. În 1907, organizează, împreună cu Fiicele Carităţii, ambulanţele pentru victimele teribilei revolte ţărăneşti din anul acela. În 1912 – 1913, înfiinţează cu ele unul din lazaretele pentru holerici, se închide împreună cu câteva mii de bolnavi, pentru a-i ajuta material şi spiritual, şi ia nu holera, ci medalia militară care îi este decernată, în afara regulilor obişnuite, în calitate de civil.

În timpul Marelui război, se ocupă la Roma, alături de fratele său, Ministru pe lângă Regele Italiei, de bolnavi şi răniţi, formează Legiunea română în 1917, şi îndeplineşte mai multe misiuni diplomatice oficioase pe lângă Curia Romană.

După Război, fără să se dezintereseze de operele sale din România, de care se ocupă de la distanţă şi care capătă din nou un mare avânt, ia parte, la Paris, mai ales prin lucrări literare, la mişcarea de reînnoire catolică franceză, publică un număr de articole în reviste (*Correspondant, Revue hebdomadaire, Revue des Jeuries* etc.) şi cărţi sau broşuri {*La Visite des Pauvres, Pensées pour la suite de jours, L'Heure sainte*).

Fiind îndepărtate obstacolele din calea vocaţiei sale, cu totul exterioare de altfel, este hirotonit preot la 7 octombrie 1923, în biserica Lazariştilor, de către Eminenţa sa cardinalul Dubois, aparţinând nominal de Dieceza de Paris.

La 25 februarie 1924 este autorizat de către Sfântul Scaun să înfiinţeze Asociaţia Pioasă a fraţilor şi surorilor Sfântului Ioan, grupare având la bază Euharistia şi activitatea misionară.

La Paris, se îngrijeşte de străini, în biserica cu acelaşi nume; şi a început din 1925 evanghelizarea periferiei roşii, la Villejuif, într-o baracă de lemn, în care a trăit ca un Robinson apostolic, cu mai multe mângâieri şi roade decât se putea spera la prima vedere.

A trăit de la convertire (1902) până în prezent urmând un regulament de viaţă care a comportat în lume, şi după aceea, practicarea celor trei voturi, cu o adaptare specială destul de suplă pentru ascultare. A făcut în 1903 votul de a nu accepta nicio demnitate ecleziastică dacă ar primi hirotonirea, pentru a nu avea decât o autoritate morală în ochii tuturor. Vot dezaprobat, este adevărat, de directorul său Pr. Lepidi, şi considerat perimat de către Nunţiul la Bucureşti, Mgr Doici.

Terţiar al Sfântului Francisc şi al Sfântului Dominic în acelaşi timp, printr-un privilegiu special acordat de Pius al X-lea.

Membru al Micului Oratoriu al Sfântului Filip Neri, din Londra.

Beneficiază, prin bunăvoinţa Sanctităţii Sale Pius al XI-lea, de facultatea de a celebra în cele

două rituri, latin şi oriental.

Membru al Comitetului permanent al Congreselor Euharistice Internaţionale (de aproximativ 8 ani).

Decorat cu Legiunea de onoare (Ofiţer).

Decorat cu Medalia militară română, de aur, cu titlu în mod excepţional civil.

Decorat cu ordinul Sfântului Sava (Ofiţer), conferit de către vărul său, defunctul rege Alexandru al Serbiei.

Unchiul după mamă.

Domnul Ţării Româneşti Alexandru 11 Ghika IX

Rugăciune pentru obţinerea beatificării Monseniorului Vladimir Ghika

Doamne Iisuse Cristoase, marele şi veşnicul Preot al sufletelor noastre, Tu i-ai trimis pe apostolii şi discipolii Tăi în lumea întreagă pentru a duce tuturor oamenilor vestea cea bună a iubirii Tale. În pragul sacrificiului Tău suprem, pentru mântuirea lumii, la Cina cea de pe urmă, Te-ai rugat Tatălui ceresc ca Biserica Ta să fie una.

Priveşte cu bunăvoinţă la poporul român, din sânul căruia l-ai ales pe Vladimir Ghika, suflet nobil, atât din naştere cât şi prin vocaţie. El a dat mărturie despre Tine cu zel apostolic pe toate meridianele pământului şi şi-a pecetluit credinţa neclintită în Tine cu preţul martiriului său.

Fă ca exemplul său de credinţă şi iubire să strălucească tot mai mult printre noi; aşa cum în vremea petrecerii sale pă mânteşti săvârşea, prin puterea Ta, măreţe fapte de binefacere, iar la chemarea Ta, îmbina armonios Orientul cu

Occidentul, tot astfel acum dăruieşte-ne, pentru meritele şi sfinţenia martiriului său, harul ca el să fie ridicat la cinstea altarelor şi să mijlocească într-un viitor cât mai apropiat unirea tuturor creştinilor, spre slava Ta, care vieţuieşti şi domneşti în vecii vecilor. Amin.

Lista fotografiilor

Firul vieţii lui Vladimir Ghika în imagini *p. 179*: (Fotografiile strămoşilor au fost publicate de Vladimir Ghika în revistele *Convorbiri literare* şi *Revista Catolică* înainte de Primul Război Mondial.)

p. 180: (Arhiva Florin şi Carmen Murgescu)

p. 181 – 182: (Ioan Ghika-htpt: //ro, wikipedia.org/wiki/Ioan Grigore Ghica, Registrul de stare civilă – Arhivele Naţionale ale României, v. p. 16, nota 2, Vladimir şi Dimitrie la Toulouse – arhiva Murgescu) *p. 183 – 187*: (Fotografiile respective fac parte din arhiva Florin şi Carmen Murgescu, exclusiv foto 16, care aparţine Mariei Sander, născută Stoina, şi foto 14, provenită de la Dr. Nicolae Cernea.)

Legenda fotografiilor din paginile 183 – 187

1 – La Bucureşti, între 1876 – 1878

2 – idem

3 – La Geneva, între 1883 – 1884, după moartea tatălui său

4 – La Toulouse, unde a fost elev între 1884 – 1890

5 – La Paris, student, 1894

6 – La Talloires, în Franţa, 1919

7 – La Paris, în Biserica Străinilor, după 1923

8 – Le Galibier, Franţa

9 – Probabil în Piaţa Sf. Petru la Roma

10 – Orfelinatul de pe Str. Labirint nr. 108, Dr. Iancu, 31.08.1943

11 – idem

12 – idem

13 – Vizită la un spital, probabil la Panait Istrati

14 – Postură foarte cunoscută de fiii spirituali

15 – Botezul lui Petru Hoffmann, Bucureşti 28 august 1943

16 – Căsătoria religioasă a lui Tiberiu şi Ecaterina Stoina, 24 iunie 1951.

Naşi: Agenor (Bob) Danciul şi Elisabeta (Beia) Sălăgeanu. Bucureşti, la capela Sacré-Cœur

17 – Căsătoria religioasă a lui Horia şi Helga Cosmovici, 16 decembrie 1944

18 – Botez, Bucureşti, 24 februarie 1943

19 – Pregătirea copiilor pentru prima sfântă împărtăşanie

Biserica din str. Polonă – ASTRU

Punerea pietrei fundamentale la 3 iunie 1909 în Str. Polonă nr. 194 (Foto 1 şi 2 aparţin ARCB, fondul Netzhammer, insigna se află la ASTRUC luj, în grija Codruţei Femeia, legitimaţia s-a aflat la Elena Tuţica Petre din Târgu Mureş, fotografia cu tinerii de la ASTRU provine de la Elisabeta Beia Sălăgeanu)

— Foto sus stânga: Arhiepiscopul Netzhammer şi Vladimir Ghika în ceatrul pozei

— Foto sus dreapta: Vladimir Ghika (cel care ţine un dosar în mână şi salută)

— Legitimaţie ASTRU desenată de Monseniorul Ghika

— Insigna ASTRU (cruce neagră, desen şi scris auriu, pe fond galben şi alb). Fiul spiritual Nicu Marcu din Aiud a avut o asemenea insignă, pe care care a îngropat-o în grădină într-un moment de pericol, şi pe care apoi n-a mai găsit-o.

— Foto cu tinerii de la ASTRU (poate cea de la 7.07.1947, conform agendei)

Închisoarea Jilava – locurile prin care a trecut Monseniorul Ghika

(Planul general al închisorii Jilava ne-a fost pus la dispoziţie de fostul deţinut politic Dl. Constantin Iulian.).

— Culoarul dintre celulele 9 – 12, aşa cum arată azi

— Închisoarea Jilava – plan general

— Închisoarea Jilava – celulele prin care a trecut Monseniorul

— Intrarea în Fortul 13 (coborârea deţinuţilor din camion)

— Reduitul: ferestrele celulelor 9 şi 10

— Reduitul: celula 12. Pe peretele din stânga se observă urma zidită a accesului la WC-ul de beton cu 5 găuri.

— Reduitul: ferestrele celulelor 11, 12 şi WC-ul, la care accesul se făcea, în

1954, doar din celula 12. În spate se vede peretele celulei 7.

— În stânga: intrarea către celula 2. Pe culoarul din dreptul acestei celule fără geamuri a avut loc percheziţia în care i s-a luat Monseniorului relicva.

— Intrarea în celula 2 – imagine din faţă

— În dreapta: fundaţia fostei infirmerii, aflată

peste drum de secţia I, oarecum în dreptul celulei 2 (v. plan). Aici a murit Monseniorul Ghika la 16.05.1954.

Preoţii din lotul Menges, morţi în închisoare

(Fotografie provin din dosarele PI 109 de la CNSAS)

— Mons. Vladimir Ghika

— Pr. Cornel Chira SJ

— Pr. Xaveriu Halder

Martorii care l-au văzut pe Monseniorul Ghika în Jilava

— *P. 196*: (Fotografii din dosarele PI 109 de la CNSAS. Foto Matei Boilă provine din arhiva Academiei Civice.)

— *P. 197*: (Foto Pr. Godo – CNSAS, respectiv volumul Testamentum, v. p. 120, nota 69. Pozele Prof. Florea Costache ne-au fost puse la dispoziţie de nepoata lui, Ruxandra Borca.)

Lista martorilor în ordinea apariţiei în fotografii:

Elisabeta Postolache-Kastel Lucia Florei Pr. Matei Boilă Pr. Iosif Gonciu Pr. Hieronymus Menges Pr. Petru Pecican Pr. Godo Mihăly SJ Prof. Florea Costache Ioan Dan Valentin Cantor Marcel Petrişor Aurel Mitroi Demostene Andronescu

Liturghie în reduitul Jilavei la 6.11.2011

Au concelebrat IPS Ioan Robu, IPS György Jakubinyi şi cca. 80 de preoţi din Arhidieceza de Bucureşti.

Liturghia a avut loc în culoarul central al reduitului Jilavei, în dreptul intrării către celulele 7, 8 şi 9 – 12.

Piaţa „Monseniorul Vladimir Ghika”.

Statuia din Piaţa Monseniorul Vladimir Ghika, opera lui Gheorghe Anghel, Ansamblul pieţei în construcţie (mai 2004)

Piaţa Vladimir Ghika (placa indicatoare pusă la 18 ianuarie 2010)

Mormântul Monseniorului şi crucea de la Cimitirul Bellu ortodox

Mormântul aparţine azi urmaşilor doctorului Grigore Ghyka.

Crucea de la mormânt este opera arhitectului Anghel Marcu. Ea a fost ridicată în luna mai a anului 1999, la iniţiativa Arhiepiscopiei Romano-catolice de Bucureşti.

(Fotografiile la care nu se menţionează sursa aparţin familiei Emanuel şi Mihaela Cosmovici)

CUPRINS

mânchisoareajilava.

Volumul, care se doreşte a fi un început de serie, cuprinde:

1. *Monseniorul* – Spiritualitatea lui, aşa cum îşi aminteşte un martor direct: Horialosmovici.

2. *Anii de rezistenţă şi închisoarea* – O biografie documentată a perioadei 1948 – 1954, în urma desecretizării arhivelor Securităţii şi după înregistrarea a numeroşi martori din Jilava.

3. *Agendele* – Viaţa cotidiană a Monseniorului notată în agendele sale din anii 1945 – 1947.

4. *Arhivele Vaticanului*. Cel mai complet „curriculum vitae” al lui Vladimir Ghika (1930).

5. Fotografii inedite şi facsimile.

2 ACNSAS, dosar PI 109/3, f 285.

3 Zenovie Pâclişanu (născut la 1.05.1886, la Straja, în jud. Alba – decedat la 31.10.1957, în arestul MAI, Bucureşti). Preot greco-catolic, căsătorit cu Hortensia (Tenzi) Pâclişanu. Istoric, profesor, diplomat, membru corespondent al Academiei Române; unul dintre artizanii unirii Transilvaniei cu România. A acceptat numirea

12 Pr. Georges Schorung a fost preot misionar (lazarist) în *Congregation de la Mission*, înfiinţată de Sf. Vincenţiu de Paul. El a funcţionat, încă din 1931, la Capela „*Sacrecaeur*”.